

RAPPORT FRÅN ETT SKRIVARLIV

HANS-EVERT RENÉRIUS (RENÉ)

På väg. Antologi. Dikter 1964
Vi måste lära. Dikter 1973
Småländska skolminnen. Antologi 1971
I svenska provinsen Småland. Antologi. Dikter 1973
Poesin är du. Dikter 1974
Miljö och människa i Småland. Antologi 1975
Jag minns det vackra Mullsjö. Antologi. Dikter/Prosa 1975
Publicerade dikter 1959-1974. Dikter 1977
Lyrik på Liseberg. Antologi 1978
Ny dikt i Småland. Antologi. Dikter 1979
Jag förbehåller mig rätten att lyssna. Dikter 1980
Från Bönsöndag till Bönsöndag. Kyrkoårets bön 1980
Odd Fellow-poesi. Antologi. Dikter 1982
Klassrumsbilder. Dikter 1983
Livsnära. Betraktelser. Dikter/Prosa 1987
Gud är ljus. Betraktelser. Prosa 1987
Lärare i litteraturen. Antologi. Dikter 1992
Ny Horisont. Dikter 1992
Svanarna i Princes park. Dikter 1993
Historia och Nutid. Essäer 1993
Plötsligt. denna natt. Dikter 1995
Habo IF 70 år. jubileumsskrift 1995
Sportlyrik. Dikter 1997
Eastbournes stenar. Dikter 1998
100 dikter om liv. Dikter 2000
Väntar på ett tåg. Antologi. Dikter 2001
Aspenäs. Lerum. Antologi. Prosa 2003
Författarcentrum Väst 30 år. jubileumsskrift 2004
Västsvenska Författarsällskapet. På resa. Antologi. Prosa 2004
SkrivarSidan. Revansch. Antologi, Dikter 2004, 2006, 2008, 2010
I Gryningsljuset, en berättelse, dikter/prosa 2006
Exodus Stillwater. En resa i Wilhelm Mobergs ord och spår och andra essayer, 2009
Resan, (Haiti). Antologi. Prosa. Västsvenska litterära föreningen, 2009
Idrott i poesin, poesi i idrotten. Antologi av Lars Wolf 2009
Orgelmusik från Habo. Prosa, 2009. Recito förlag
Dagar i Athen – grekiska dikter. 2010. Recito förlag.
100 dikter om liv! Nytryck Dejavu, 2010
Sportlyrik. Nytryck Dejavu, 2010
Från Lönneberga till Jerusalem. 2011. Recito förlag.
Lyrik i Småland. Antologi. Smålands Författarsällskap, 2012
Från vinter till höst - en poetisk bildkavalkad, 2013
Orgelmusik från Habo. Nytryck Dejavu, 2013

Översatt till andra språk:

Poems. Dikter 1971, engelska. Anglo. American Center
18 ½ Ausländer. Dikter 1979. Antologi, tyska
8+8 Extranjeros. Dikter 1980. Antologi, spanska
Scandinavian Poetry – II. Dikter, 1981. Antologi, indiska (gujarati)
Modern Scandinavian Poetry 1900 – 1980, 1986. Antologi, engelska
Grannens ord 1, Dikter 1994. Antologi, persiska
Georgian Blue Poetry, 1999. Antologi, engelska
Poesía sueca contemporánea, 2011. Antologi, spanska

HANS-EVERT RENÉRIUS
Rapport från ett skivvarliv

*Endast som vittne är människan till:
Tag och skriv!
Det finns ingen annan styrka än inre styrka,
och den kommer utifrån,
från det gåtfulla något som rör sig där uppe,
skymtar bland otydligt självlysande moln,
strömmar över dig galvaniskt
så att du känner dig brottas!*

Gunnar Ekelöf i Färjesång (1941)

INNEHÅLL

Förord 11

Historia

- Svenska flygvapnet under det kalla kriget 15
- Fältflygaren från Habo 17
- Tankar om det som inte blev av 26
- Bandyspel med början i Habo 32
- Arun Gandhi och hans barn 41
- Haiti, en ö som berör och förvandlar 44
- Viktoria i Afghanistan 52
- Lerum, Aspenäs 56

Krönikor

- All inclusive 61
- Almedalen och det svenska snuset 64
- Att väljas till tjänst 67
- Böckernas påträngande marknad 70
- Den osannolika verkligheten 73
- Den realistiska pedagogiken 76
- Ett mänskligt samhälle måste ta ansvar 79
- Det söndrade framtida Europa 82
- En januaridag på Haiti 85
- Fallskärmshopp i verkligheten 89
- Hur säger man förlåt till de levande 92
- Job idag 95
- Murar är till för att rivas 98
- Om den sista tidens varma händer 101
- Personlig ambition och traditionens vanmakt 104
- Trons olika bilder 107
- Boxningens tunga tragedi 110
- Med DDR-idrotten i färskt minne 113
- Regnbågsnaglar på ena handens fingrar 116
- Speglingar i sportens värld 119
- Vad händer när eldsjälarna lämnarringen 122
- Vår längtan efter den lyckliga gatan 125
- Levanten 128

Kåserier

- Att vara till hinder **133**
Skridskoskär i solen **135**
Examensdagar och betyg **138**
Om en bils uppgång och fall **141**
Om så kallad trängselskatt **144**
Jerry Lee Lewis **147**
Donsö **149**
En dag i Gatwick **152**
Nutidens historiska England **155**
På marknad i Aten **158**

Bokrecensioner

- Solskensolympiaden 1912 **163**
Fotbolls-VM i det svenska samhället **167**
Fotbollsspelaren från Katarina Bangata **169**
Lek och allvar, Marta **172**
Bandyhistoria **175**
Alfred Nobel **179**
Den religiösa litteraturens återkomst **182**
Dualismens världsbild **185**
Poetisk kvintett under mystikens himmel **189**
Dikter från tusen år **194**
Sånger över Antiken **197**
Tankar om poesi under 1950-talet **201**
Om dikt under det tidiga 1960-talet **204**
Sekternas barn **206**
Scientologins förlorade heder **210**

Bibliotekstjänst, recensioner

Idrott

- Leksand **215**

Religion

- Antoon Geels och Owe Wikström **215**
Cecilia Olsson Jers **216**
Christina Runquist **216**

Dom Helder Camara **217**
Lärobok i religionskunskap **217**
Magnus Malm **218**
Martin Lönnebo **218**

Skönlitteratur

Bo S. Nilsson **219**
Einar von Bredow **219**
Herman Lindqvist **220**
Håkan Boström **220**
Jan Mårtenson, the poet **221**
Kurt Pålsson **221**
Lars Wolf **222**
Lennart Pernestrand **222**
Olle Johansson **223**
Per Helge **223**
Peter Björkman **224**
Rolf Fridholm **224**
Rolf Fridholm **225**
Rolf Fridholm **225**
Tommy Rander **226**

Undervisning

Bengt E. Holmberg **227**
Bernt Gustafsson m.fl. **227**
Bertil Hansson m.fl. **228**
Christer Stensmo **228**
Elisabeth Elmeroth m.fl. **229**
Ingemar Lind **229**
Stig Fred **230**
Anna Hedin m.fl. **230**

Essayer

Den gudomliga komedin, del 1 **235**
Den gudomliga komedin och bibeln, del 2 **239**
Den gudomliga komedin, en infernovandring, del 3 **244**
Den gudomliga komedin, en purgatorivandring, del 4 **252**
Den gudomliga komedin, en paradisovandring, del 5 **257**
Efter en Danteläsning **263**

Bibliskt mörker och Samuel Becketts 266
Författarens inre och yttre dynamik 276
Människans bästa vän 279
Teaterscenens magiska rening 283
Kristina från Duvemåla 287
Habos förste utvandrare till Nordamerika 290

Dikter

Vidablick 297
Vid tolv års ålder i Nyhem 299
Springorna mot ljuset 304
Dagar i Finland 306
Om kriget i Irak 309
Döden i Gdansk 310
Franz Kafka 312
Fotbollsbön 313
Vid Habo kyrka 315
Begravningen 317

Dikter från Mallorca

Solen värmer själens trasor 321
Att skriva sig in 322
Olivträden 323
Ön 324

Poems

Four poems from The Holy land

The land that is 327
The stones of the West Bank 328
Where boundaries are fixed 329
In the eye of conflict 330

Four poems from England

The stones of Eastbourne 333
Brighton pier 334
Gulls over the Channel 335
The Daughter of the beach 336

FÖRORD

Alltsedan slutet av femtiotalet har pennan och skrivmaskinen varit mina följeslagare. Orden har funnits med fria eller ofria former, det vill säga som spontana tolkningsfigurer i ett existentiellt vara av skiftande personliga upplevelser; eller ord har blivit till i ändamålsenliga artiklar, som recensioner, krönikor och journalistiskt arbete.

Tiderna har varit skiftande, alltifrån 1960-talet, med den första skrivarkursen för oss unga på Biskops Arnö vid Mälarens strand.

Världen låg pressad och synad i Göran Palms En orättvis betraktelse och Indoktrineringen i Sverige eller i Gunnar Ekelöfs antikt, mystiska värld och Karl Vennbergs helgjutna poesi.

Poesins och litteraturens centralgestalter har alltid funnits med i mitt bagage, som Samuel Beckett, James Joyce, Franz Kafka och Fjodor Dostojevskij – naturliga följeslagare och "samtalspartners".

Samtidigt har idrottens värld konkret varit nära. Jag minns mötet på bandybanan med den legendariske Nicke Bergström, när han gled mot mig med kraftfulla tacklingar en vinterdag på Habos bandybana.

Mina intryck och tolkningar av "byn" Habo kan jag heller inte gå förbi. Där har jag mina tidiga livsintryck och släktband sedan århundraden tillbaka. De personliga intrycken finns, alltifrån bönehusets hallelujarop till bio och dans i Folkets hus.

"Rapport från ett skrivarliv" innehåller alster från senare tid, vilka en del publicerats i Hallands Nyheter, Kyrkans tidning, Nerikes Allehanda.

Ett antal dikter från mitt kära Mallorca följer med, liksom intryck från kuststaden Eastbourne, där jag undervisat konfirmander under ett tjugotal somrar.

Mina upplevelser från Jerusalem och Västbanken går heller inte att komma förbi, då jag rör mig i en värld, som är gränslös och mångtydligt skiftande mellan ljus och mörker, hopp och förtvivlan.

Min recensionsverksamhet började i Jönköpings-Posten år 1965 och följdes av medverkan i andra tidningar och tidskrifter som Lyrikvännen, Horisont, Vår Lösen, Göteborgs-Tidningen, Hallands Nyheter och Nerikes Allehanda.

I januari 1976 började jag som lektor på Bibliotekstjänst. Under åren har det blivit tusentals bedömningar inom olika ämnesområden. Här har jag tagit med några.

Invald i Sveriges författarförbund 1971. Under åren ingått i styrelser för Göteborgs författarsällskap och Författarcentrum Väst.

Med önskan om god läslust!
Möln dal januari 2015

Hans-Evert Renérius (René)

Historia

DET SVENSKA FLYGVAPNET UNDER DET KALLA KRIGET

Under det kalla krigets tid – 1946 till 1989 – omkom 600 personer inom det svenska flygvapnet. Framförallt var det unga människor som offrade sina liv för den svenska försvarsmakten, som i första hand såg hotet från öster.

Inom det svenska flyget fanns 1000 flygplan, som skulle vara en buffert mot kommande angrepp. Strategiskt låg Sverige bra till i det kalla krigets hotbild. I denna bild kan nu betraktas de unga liv som gick till spillo, då de olika flygplanen störtade under olika övningar: Den flygande tunnan, Lansen, Viggen och så vidare.

I detta spel ingick realistiska övningar – framförallt under 1950-talet då krigsliknande träningsprogram låg till grund. Allt detta under det att de nya flygplanen var felkonstruerade eller hade allvarliga brister, vilket ledde till haverier och förlust av människoliv.

Redan under 1950-talet omkom 20 ungdomar varje år. Denna omständighet uppmärksammades i media men det ledde inte till några omedelbara ändringar eller förbättringar.

Flyghaverierna fortsatte, som en "naturlig" del i det försvar och utvecklingsarbete som gavs order om. Flygsäkerheten var undermålig, om inte obefintlig.

Att ta hand om olycksdrabbade familjer fanns inte ens på agendan. Flygvapnet förbrukade de ungas liv på ett sätt, som idag framstår som obegripligt.

Eftersom en av mina barndomskamrater omkom och havere-
rade den 12 november 1958 har jag nu gått igenom den statliga
haverikommissionens protokoll, utlåtanden och omdömen.

Jag har i min framställning om Bosse Åslunds sista uppdrag
i A 32 A Lansen beskrivit hans sista färd och omständigheterna
kring denna.

Bosse var som jag född och uppväxt i Habo vid Vätterns
strand. På Midsommar 1958 träffades vi sista gången.

Bosse var en glad och positiv ung man. Vi spelade till-
sammans i Habo bandylag. Hans föräldrar, liksom mina, var
medlemmar i Filadelfiaförsamlingen.

Det var en sorgens dag i november, då vi följde Bosse till
den sista vilan på Habo kyrkogård.

BOSSE ÅSLUND – FÄLTFLYGAREN FRÅN HABO

– *Gul...brinner...brinner...kränger...viker sig.....*

Orden hörs, kraftigt uttalade, som om det gällde liv eller död. Det är kulen novemberdag. Det är den 12 november. Klockan är 14.12 – tolv minuter över två. De ödesmättade ropen kommer från ett Lansenplan A32 A med beteckningen "Gul Gustav".

I en av förarkabinens två stolar sitter Bo Åslund från Habo. Idag har han inte med sig någon navigatör. Han är ensam med sin Lansen med nr. 32011. Bosse får plötsligt problem i luftrum och kabin utanför flygbasen i Kallinge, F17.

Bosse hade fått vänta till efter lunch för att gå upp och öva navigationsflygning på 500 m höjd under moln. Det sägs vidare, att om flyghöjden 200 m icke kunde hållas på grund av molnhöjden skulle flygningen avbrytas. Den planerade navigeringssträckan går i en vänstersväng över Älmhult, Ringsjöarna, Åhus och Karlshamn.

Flygmeteorologen hade lämnat information om väderläget kl. 08.10 på morgonen. Något som haverikommissionen senare kom att anmärka på. All väderinformation skall nämligen lämnas omedelbart före flyttillfället. Denna dag förändrades vädersituationen – framför allt i öster. Molnhöjden blev betydligt lägre än väntat.

Efter lunch går Bosse upp i tredje divisionen med sin blänkande Lansen, som förste flygare **kl. 13.48**.

De sex fältflygarna av andra graden startar med cirka tre minuters mellanrum: Hans Larsson, Erik Östling, Arne Olsson,

Leif Claesson och B. Denander. Alla tillhör de den gula gruppen. Flygstyrkechef vid tillfället var major Bruce, som tillträdde så sent som dagen före flygningen – den 11 november.

Om man följer upp den första bandupptagning som förekommer mellan ledningscentral och flygplanet vid det aktuella tillfället kan följande noterats:

Tid: 14.08

Tornet från Gul Gustav: "Jag har kommit över det första molntäcket. (Bosse meddelar att han avbrutit navigeringen på grund av dåligt väder). Jag går mot F 17.

TL (trafikledning): "Uppfattat". (Gul G. har stigit upp över det undre molntäcket och går mellan moln mot flottiljen).

Gul G: Tornet Gul G pejllanda, höjd 1800 meter.

TL: G vänta.

(Märket, ledning) tornet – föreslår du fri moln- genomgång eller riktig pejllandning för dina flygplan?

Märket, (ledning): ... göra riktig pejllandning.

Gul G: ... (tornet) Gul G pejllanda – höjd 1800 m.

TL: ... stig till 3000 m och QFE 1010 (Bosse beordras att stiga till 3000 m

Tid: 14.12

Pejlas in till "plats" över F17, som får ordern: "Höger till 088 gr, svänghöjd 1800 m, säkerhets- höjd 150 m".

Nu skulle Bosse rutinmässigt påbörja räkning för QDR, vilket han gjort så många gånger tidigare.

Men – nu är radioförbindelsen definitivt bruten.

Tid: 14.14 Haveri

När chefredningen givit order om pejllandning befinner sig Bosses Lansen nr. 32011 under akut brand i de främre delarna och går över i högerspinn, därför att roderfunktionen sats ur spel och förmodligen med styrspaken låst. Planet störtar omedelbart mot marken i 700 km/h i en 64-gradig vinkel.

Efter några minuter har planet grävt en stor grop i marken vid orten Hillerslätt 9 km öster om flottiljens flygfält.

Fjorton minuter över två. Fru Ingeborg Abrahamsson, som bor på gården Johannishus en kilometer nordost om Vång, fick syn på flygplanet, som befann sig i brant dykning. Vid nedslaget såg lantbrukare Bertil Olsson ett eldhav, som slog upp från marken. Sedan kom den svarta röken som utvecklade sig som en svamp. Rökmolnet släppte från marken och försvann. Elden från flygplanet slocknade snabbt.

I en förteckning över alla flygplansdelar, som har spridits över en stora yta, har markerats 328 stycken; alltifrån delar av vingkoppel till delar av övre tryckkammare.

Det anmärkningsvärda är att ledningscentralen inte har hört Bosses ivriga rop på radion i en plötsligt uppkommen situation. Emellertid har några eltekniker, som arbetade mellan klockan 13.00 och 15.00 hört rösten. De befann sig i uk-rummet i trafikledartornet.

L. Burfelt och två andra eltekniker har berättat följande:

På kanal B kunde de höra att molnhöjden över Sölvesborg vid tillfället var 50 meter. De hörde också att Gul G fick order av trafikledningen att stiga till 3000 meter. En stund senare hörde

eltekniker Burfelt i uk något som lät som "viker sig". Bärvågen gick ut under en stund och sedan hördes ett kraftigt ljud. De närvarande visste då inget om haveriet, men alla som hörde meddelandet sade "att det måste hänt något".

Eltekniker L. Direnius, som också var med i rummet, uppfattade en gäll stämma som skriker något om han uppfattade som "flygplanet kränger". Detta "rop" finns på bandspelaren hos trafikledningen men otydligt. Förklaringen, enligt Direnius är, att det kan bero på att de hört bättre och mera ostört än trafikledningen och flygplanet i luften.

En annan eltekniker, E.L. Orrgren, var även med vid tillfället. Han säger sig ha uppfattat en extremt kraftig signal med så hög stämma att det blev övermodulering, vilket något förvränger talet. Den gälla skrikande rösten sade: "Gul...brinner".

Vidare står det i haverikommissionens rapport: "Just då pågick ej annan trafik. Bärvågen låg kvar litet grand efteråt. Vi lystrade till detta allihop och någon sade "nu händer något". Vidare konstateras, att eftersom trafikledningen ej hört något kan det bero på att vår mottagare är känsligare".

En överraskande insikt infinner sig efter det att docent Gunnar Fant har gjort en spektrografisk analys på Tekniska högskolan. Det visar sig att ljudbandet innehåller flera på varandra lagrade inspelningar från tidigare trafik. Det kan förklara den dåliga ljudupptagningen och att Bosses röst inte fastnat på bandet.

Flygvapnets haverikommission, som arbetade ett antal dagar efter haveriet, konstaterar i sin rapport att orsakerna till haveriet inte gått att fastställa, men efter noggrann genomlysning av händelserna kan orsaken förmodligen sökas i planets styrfunktion, tidigare nedisning och rådande snedtömning.

Fel i servosystemet – spaklåsning

Kapten Edin, flygstyrkechef, berättar vid förnyat förhör att

dagen före haveriet hade Denander flugit planet G. Han hade då konstaterat att skevrodret gick trögt. Då ville han byta ut flygplanet.

Men just när han skulle gå ut ur "ordersalen" mötte han flygplansmekaniker Lindqvist. Han meddelade då att flygplan G var klart och kontrollerat. Han frågade om det var inskrivet i loggboken och anmält till station. Då svarade Denander: "Ja", vilket senare skall visa sig vara osant.

Vid kommande undersökningar påträffade man i manöverventilen till vänster skevservo föroreningar (en magnesiumflaga och en stålpartikel). Manöverventilen företedde skärningsskador.

Förekomsten av föroreningarna bedömdes allvarligare och ger, enligt haverikommissionen, ett starkt stöd åt teorin om svårigheter att manövrera som primär haveriorsak. Till följd av de akut uppkomna svårigheterna förhindrades troligen Bosse att sända meddelande på radio.

Rapporten till Chefen för flygvapnet den 27/1 1959: "Skärningsskadorna i servoventilen äro av sådan omfattning att ventilen icke kan ha varit funktionsduglig vid haveritillfället."

Vid närmare granskning bekräftas att magnesiumflagan var av sådan storlek (1,6 mm) att den ej kan ha passerat filtret framför ventilen. I slutkommentar sägs att "flagan" måste ha funnits i systemet vid flygplanets leverans eller kommit dit då man införde: ToMÄ 32-8341-Ä4.

Konstaterande: "En sådan flaga kan helt äventyra en servoventils funktion."

Denna insikt får omedelbara följor. Dagen efter, den 28 januari, skriver byråchef Bo d'Ailly till Chefen för Kungliga Västgöta flygflottilj i Karlsborg. Han beordrar omedelbar kontroll av roderservoventiler av åtta förrådsuppställda A 32A vid F 6.

Servoventilerna skall sändas till FF Ki/SaabL för undersökning vid CVM materiallaboratorium med avseende på skärningsskador och föroreningar. Instruktioner för demontering ges och ventilerna skall märkas med flygplansnummer och gångtid.

Order om omedelbar undersökning utfärdas även till F 7 och F 17 den 2/2 1959. För flygplanen nr. 32021 och 32023 – 32028 skall höjdservoventilerna 1087 120-3 "snarast, senast inom en vecka" demonteras och tillställas Saab-laboratoriet för undersökning. Allt skall förpackas väl och inneslutas i plastpåsar. För flygplanen nr. 32001 till 32020 skall inget göras, därför att de skall tas ur tjänst. Bosses Lansens A32A hade vid haveriet den 12 november nr. 32011. Alltså ett skrotfärdigt plan av utgående modell.

Nedisning

Edin säger vidare, att först efter Bosses haveri fick han veta att fpl G varit utsatt för isbildning. Det skall även sägas att Edin ej räknade med att eleverna skulle behöva utföra instrumentflygning eller pejllandning vid denna navigationsövning.

Vid ytterligare förhör med flygmekaniker Lindkvist framkommer det att det tidigare varit isbildning i luftintaget under föregående pass, då kapten Hultqvist flugit planet.

Isbildning hade troligen uppkommit under passage genom moln under nedgång från 10.500 meter och att han bedömt isbildningen inträffat mellan 4000 meter och 1000 meter. Lindkvist omtalade före flygning för Åslund, att det var "risk för isbildning i moln".

Snedtömning

Dessutom konstaterar förste mekaniker, flygtekniker B.K.L Söderstrand, att Gul G 2011 gick de båda förmiddagspassen den 12 november med anmärkning båda gångerna om sned-

tömning 600 l, som enligt reglementet är maximalt tillåten snedtömning. En snedtömning under besvärliga omständigheter kan göra det svårt för en pilot att ta flygplanet ur ett onormalt flygläge.

Brandteorin.

Denna möjlighet bekräftas bland annat av elteknikernas egna noteringar på radio i uk-rummet. Teorin om brand stöds även av senare analys, att på vissa flygplansdelar från nospartiet har påträffats onormala värmeskador.

Som en överblick av händelserna vill jag sammanfatta Bosses flyghaveri i följande tolv punkter:

1. Den väderprognos som meteorologen lämnade kl. 08.10 på morgonen den 12 november gällde för TIS-eleverna (Typ-inflygningsskolan) fram till klockan 12.00. De flygare som startade efter lunch, såsom Bosse i den gula gruppen, hade alltså inte fått tydlig väderinformation. Den information som lämnades av flygstyrkechefen via divisionschefen var bristfällig.
2. Vakthavande meteorolog har ej heller varit helt klar över vilken färdväg, som navigationsflygningen gällde.
3. Divisionschefen har beordrat en flygning med lägsta höjd under moln av 200 meter, sikt 10 kilometer. Dessa minimivärden skall icke tillämpas förrän flygaren har stor erfarenhet av flygplanstypen. Endast i senare eller sista skedet av TIS-utbildningen skall minivärde tillämpas. Det var alltså omlämpligt och opedagogiskt att beordra ovannämnda navigationsövning.
4. Divisionschefens ordergivning har varit alltför knapphändig och ofullständig. Till exempel hade ingen order

om inställning av höjdmätare gjorts. Två av eleverna har flugit med höjdmätarinställning på QFE. Detta innebär brott mot OSF mom. 299. Vid Bosses flygning skulle ha använts höjdmätarinställning på QFF.

5. Divisionschefen har heller inte givit order om hur eleverna skall förfara vid sjunkande molnhöjd, då piloten mot förmodan tvingas att avbryta flygningen. På grund av elevernas ringa erfarenhet av A 32 Lansen, framför allt instrumentflygning, borde divisionschefen i detalj gått igenom en flygning, som under besvärliga omständigheter skall avbrytas.

6. Av de fem elever som fullföljde flygningen har endast en handlat på ett lämpligt sätt; övriga har handlat mer eller mindre oöverlagt. I slutrapporten konstateras att ingen av de sex eleverna kunde fullfölja navigeringen med bibehållande av lägsta tillåtna flyghöjd (200 m).

7. Haverikommissionen understryker flygstyrkechefens bristande rutin.

8. Flygstyrkechefen var samtidigt divisionschef och markstyrkechef, samtidigt som markorganisationen betjänade två flygstyrkor.

9. Det havererade flygplanet hade dagen före haveriet varit med om ett allvarligt tillbud av momentan spaklåsning. Detta antecknades inte i loggboken eller rapporterades till ansvarigt befäl. Kommissionen framhåller det anmärkningsvärda i att eleven inte själv förstått hur allvarligt tillbudet har varit.

10. Eftersom eleven inte antecknat anmärkningen om styrfel i loggboken har han brutit mot i OSF mom. 301.

11. Pejllandning har, enligt kapten Edin, inte diskuterats om man måste starta från lägre platshöjd än 4000 m. Pejllandning från 3000 m har ej gåtts igenom för A 32 Lansen. Edin säger vidare att han inte räknade med att eleverna skulle utföra instrumentflygning eller pejllandning. Trots detta beordrade han det.

12. Det måste slutningen konstateras att navigationsflygningen den 12 november 1958 inte borde ha ägt rum under rådande omständigheter.

TANKAR OM DET SOM INTE BLEV AV ELLER OM DET FÖRFLUTNA SOM ÄR

Mycket händer. Men många beprövande tankar blir liggande vid sidan av – i diket, grävs ner och kan inte tas i bruk igen. Allt är förverkat. Tanken, drömmen, ambitionerna har nått sin kulmen och det är bara att retirera bort från det tilltänkta slagfältet. Så var det för oss som älskade bandy.

Många unga och gamla arbetade för att laget en gång skulle kunna spela i allsvenskan, vår högsta serie. Varför gick det inte? Visst skulle vi haboungdomar kunnat ta oss fram i bandyns högsta serie. De prövande åren finns där: 1944, 1947 och 1948.

1944 mot IFK Nässjö var nog chansen till avancemang allra störst. Vi hade, vad jag förstår, matchen i hamn. Det var mot slutet det hände – en boll rullar retligt nog över mållinjen i ett "ödesögonblick", och matchen är plötsligt över.

Ansträngningarna fortsatte efter några år. Den långa resan till Stockholm pressade alla till det yttersta. Men motståndaren var bättre, eller åtminstone mer målrik. Pressen var inte nådig. Den stockholmska överlägsenheten framstår i tydlig dager. Vid denna tid spelade den 18-årige Lennart "Nacka" Skoglund bandy i Olympia – kanske var han med i segerlaget?

Det hade, syvende och sist, varit bättre att kvala mot Waggeryd eller Forserum, Aneby eller kanske det värmländska Lesjöfors. Då kunde det gått vägen. Men åka ända till huvud-

staden och strida mot Olympia för detta. Det var dömt att misslyckas, även om nu den tappre Erik Lundberg glänste i bandymålet.

Och varför flyttades matchen 1948 till Linköping och Folkungavallen. Kunde vi inte väntat och låtit hemmapubliken strömma till?

Det var nog här det hela började. Det grundlades ett gediget motstånd mot bandyn i Habo och därmed en negativ inställning till att åstad- komma en konstfrusen bandyplan.

För den eller de – ja, för oss – som hade gått och spolat uppe på Gunnarsbo i tjugo grader kyla kan det nu kännas som ett svek. Självklart – naturisen står sig inte. När de gröna vintrarna kommer infinner sig osäkerheten. Och den kan därmed drivas långt in i de kommunala besluten.

Kommunens borgerliga majoritet borde ha mognat till för att kunna permanenta ett isstadion det vill säga en fungerande bandyplan. Den skulle kunnat ha drivit många barn- och ungdomar till framtida stordåd. Det skulle till och med funnits möjlighet till revansch: att återvända till Söder i Stockholm, för att slå ut ett prestigehungrande och uttröttat Hammarby!

Tänk om den permanenta isen hade kommit till världen 1976, då den infördes i det avlägsna Mölndal, eller på Rudalen i Göteborg 1970 eller utanför Varberg 1979 – Sjöaremossen – i det fagra Halland. Jag beträdde på stålskodd fot i denna begynnande tillvaro dessa banor vid dess födelse: men det var Habo som saknades i en tid av bandykultur och naturligt framåtskridande.

Visst skulle alla, bröderna Augustsson och Holmqvist och Sandin, prisat tillkomsten av en bana av is redan i början av november. Och för att inte tala om alla Johansson-sönerna, bilerika "pöjka", och wulffarna "hornmusikens företrädare"; de skulle kommit glidande i stora skaror för att beträda en varaktig is med nyslipande skridskor.

Det hade förmodligen fört med sig ökade försäljningssiffror både hos Pålle på Monark och Ivar i Cykelaffären i centrum; eller i de senare anlagda idrottsbutikerna. Ja, alla skulle ha tjänat på att få fröjdas över en konstfrusen isyta.

Men så hände en sak som kom samhället att rysa av skräck. Begäret efter en snabb avkastning hade drabbat många. Girigheten hade slagit ner sin pålar i något som kom att heta Habo finans; ett bolag med en otroligt fantasieggande ekonomisk tilltro, som skulle få missionshus och frikyrkliga tillställningar att darra av fruktan.

Här i det fridfulla Habo slår miljonerna i taket och det är som om hela det svenska folket drar en lättnadens suck när allt är över. Tur att jag inte bodde här vid denna tid. Kanske hade jag dragits med i vinddraget av förlorad ekonomisk heder?

Men så är det. Man kan tro att det går lätt att samla rike-domar under fattigdomens fana; slå ner pålar i en gyttja, som kallas svaghet och girig framgång på andras bekostnad.

Men så lyfter sig ändå samhället in i en framtid som kan servera skrytkonstruerade byggnader på Sjogarps ägor. Den orörda marken mot Vätterns gyllene strand har ockuperats av unga låntagare och ivrigt hamrande fäder.

Gräddhyllan har tilltagit i form och ökar i stryka, dess växt är rent förfärande, om man nu skall kunna väga in den privata samhällsnyttan och de lån som varje hushåll tvingas ta. Dock tycks det vara så som samhällen expanderar: hög skuldsättning på förlorad åkerjord.

Orten Fagerhult har redan gjort det. Fabrikens lampor lyser i mörkret och de mässingsblänkande beslagen från Isakssons, tillverkade i Kina, glimmar till i skymningen.

Man längtar efter en filt från "spennet" i Habo; en riktigt varm filt som kan värma både hjärta och njurar, och ge den sovande ett nattligt skydd av trygghet och omslingrande kärlek.

Vad hjälper det med "sellatunnor" från Lagget. Staplade

finns de där i tusental på gårdsplanen medan fabrikör Tryggve och sonen Lars spelar tennis i Hanssons trädgård.

En gång i tiden funderade jag starkt över varför det lades en tennisbana här, mitt i en trädgård, framför ett stort hus som behövde både luft och ljus. Ingenjör Hansson hade inte ens sinne för någon boll, han såg knappt på när vi unga slog varandra blodiga och svettiga mellan hårt spända vader och tennisnät.

Det var tider då Habo expanderade. Skolan vid Gröne vägen var helt proppad av elever som ständigt bråkade i korridor och på skolplan. Kulor kastades och bollar slogs med hårdhanta redskap, som när varje boll skulle brännas, eller ivrigt fångas av snabbt utsträckta händer. En hel eller halv lyra kunde vara den skillnad som infann sig mellan vinst och förlust.

Lärarna marscherade fortfarande i led fram och tillbaka över skolplanen. De hade vidbrättade hattar och de talade koncentrerat, som om all undervisning var en ren ordningsfråga, som bara kunde avhandlas av vandrande lärare med allvarlig min och inåtvänd blick.

Så blev det inte mer med det. Skolan flyttade vidare till större rum och vidlyftigare bambalokaler. Skolköket, som infördes, fick nya lokaler och vilken pojke som helst kunde nu lära sig koka potatis och grädda våfflor.

När cigarettroken rann ut fram lärarnas kollegierum var det bara vi unga som kände att det var onödigt att röka över huvud taget. Men när allt kom till kritan så fanns det heller inga avvänjningskurer vare sig för sprit eller tobak under denna efterkrigstid, där personliga bruttoinkomster och pedagogiskt nytänkande ständigt ökade.

Visst var det bättre förr, när Habo omfamnades av våren, blommor och sommarens friskt, böljande träd. Både Hjovägen och Jönköpingsvägen var idylliskt grusiga med omgivande grösytor och friskt odlade kryddträdgårdar.

Morfar Johan körde sakta med postbilen förbi Ahlström & Johanssons varje morgon. Han var punktlig som få. Snart skulle han passera bort mot Skogen, förbi Tumbäck och med krypväxel söka sig upp mot Simonstorp och Gustav Adolf kyrka, för att vid middagstid "landa" i ett fjärran Baskarp.

Morfar fanns där lika självklart som Hugo i radioaffären och Agathon bakom disken i handelsboden. Lika självklart som kooperativa inrättade sig i det kommersiella ledet och öppnade både mjölkbutik och charketuri. Både herr och fru Andersson från Östergötland kom att servera kunder.

Snart kunde Gunnar Karlsson, Börjes farsa på Skogen, låna ut sin svarta räkneapparat till oss vanligt dödliga, som räknade samman kassakvitton för att få efterlängtd bonus.

Visst kommer vi att minnas Hornmusiken vid granen i korsningen mellan Tidaholms- och Hjovägen, under varje julafton. Snön föll sakta, som vita noter, över Arne Wulffs kornett-händer. Instrumenten glimmade metalliskt i kylan.

Vi hade alla långkalsonger och kunde stå här hela kvällen för att spela för en samling beundrande invånare som älskade våra toner, under det att granen blev allt vitare och inbäddad i snöns speglade kristaller.

De musikaliska "hornen" svepte fram under "den stilla natten" med en viskande, nästan religiös andning. Och vi habobor påmindes om det omskrivna Lussefirande, där gripande händelser visades upp utefter järnvägsjakajen.

Sveriges Radio var där och tågen stannade till av ren häpnad, för få sig till livs ett skratt eller några att minns med in-kännandets leende.

Det var då som Hugos lödkolv låg rykande mot flytande tenn. Bakom radioapparaterna sammanfördes rör och kopp-lingar, medan hans nya teve i hörnet av verkstaden stod onaturligt oanvänd.

Den långa antennen på taket hade ännu inte kunnat infånga

några klara bilder. Det snöade mest. Och vi unga, gloende, stod tysta och undrade vad som skulle ske i denna teve-tekniska tid av rör och motstånd.

Annat var det när lagledaren Tryggve tände ny brasa i kaminen uppe vid bandyplan, som värmdde oss. I det orappade huset, som aldrig tycktes bli färdigt, brann en varm låga, samtidigt som bastuvärmen tilltog.

Snart skulle bandyträningen börja och skridskoskenorna blänka i strålkastarljuset. Skridskokvällar fanns det gott om. Varm korv och en läsk kunde göra susen. Musiken sköljde över oss varv efter varv då vi susade fram under kvällens svalka, som flingor på hal is.

Men ibland kunde vi stanna upp. Vid Julbönen i församlingshemmet hördes kantor Bertils röst som ljus sammet. Adams julsång var det populäraste som då kunde höras. Alla satt andäktigt inbäddade i julens stämning och såg varje julkrubba som ett centrum av hemlighetsfull tro.

Utanför fanns i all sin enkelhet "Nesses krovkiosk". Han körde fram den i Lundkvistakurva i lutningen ner mot idrottsföreningen anslagstavla. Doften av varm korv spred sig genom kurvan och den ledde oss allt närmare det varma brödet. Dessutom fick vi ta del av en uppvärmd historia, den som gjorde att vi kunde skratta oss vidare genom kvällen.

Nu var det ändå inte så mycket vi kunde göra. Bara vänta på att Simons häst skulle komma lunkande genom kurvan.

Hovarna, som slog lätt över det frusna gruset, var som varsamt dunkande hjärtslag. Hästen Brunte tillhörde oss. Han var en del av ett samhället, liksom vi alla var en del av en gemenskap, en historia bland människor, som fanns där bland åldrande alléträd, oslipade minnen, smältande isar och en vårlig grönska med sköna, varma sommarängar, bärande våra unga kroppar!

BANDYSPEL MED BÖRJAN I HABO

– en personlig bandyhistoria

Habo och bandy

En ung man som under tonårstid växte upp i Habo under femtitalet kunde inte undvika att delta i ett fostrande bandyspel. Att leka med ”det röda nystanet” var mer eller mindre en plikt; att införskaffa en fin ”Siriusklubba”, helst extra prima, var en stor och nödvändig händelse. Det borgade för daglig träning mot löst uppgjorda mål på en glest trafikerad grusväg.

Den företeelse, som betecknades med namnet ”ishockey”, låg mycket avsides och fanns knappast i medvetandet. Visserligen fanns en ishockeyklubba i garaget, men den fick användas smyg och under inga som helst omständigheter på den nyss spolade bandyplanen bakom Martina ladugård i Habo.

Orten Habo bar på en genuin ”bandyhistoria” sedan urminnes tider: kval till allsvenskan tre gånger: 1944, 1947 och 1948. Med andra ord: det var en ort som förvaltade bandyspelet på bästa sätt.

För unga pojkar började det med kvartersbandy, övergick till pojklag och juniorlag, för att sedan eventuellt hamna i det åtråvärda A-laget. De spelare som inte platsade i den högsta serien fick harva runt i det oansenliga B-laget. Och det skall sägas att där hamnade de flesta, som då fick spela inför en fåtalig publik.

Det var naturligtvis i A-laget, som alla ville vara, gammal

såväl som ung. Men – det har under lång tid varit mycket svårt för en ”utomstående” att slå sig fram till denna maximala ”spelplats”. A-lagets spelare rekryterades nämligen av tradition från två av bygdens familjer det vill säga bland Wulff-sönerna och Johanssons-sönerna. Någon ingift kunde dock då och då komma ifråga.

Som sagt – även i idrott kan en traditionstyngd bygd få en onaturlig slagsida. Men mot slutet av femtiotalet luckrades snedrekryteringen upp och den legendariske bandycentern Rune Lund kunde som lagledare chansa med undertecknad som center i en match mot Månsarp en tidig januraiddag 1960.

Jag kom in på isen efter en kvart. Fram till halvtidsvilan hade jag spelat in mig, gjort ett mål och var helt slut. En hel halvlek kvar! Hur skulle det gå?

Men en ung kropp hämtar sig snabbt och efter att ha ”petat” in ytterligare tre mål var centerplatsen given. De 250 åskådarna applåderade hejdlöst efter matchen. Det var också kul att komma med på Jönköpings-Postens sportsida. Bandy i Habo var nämligen väl bevakad och intresset var på topp.

Nu hade en liten tradition brutits, och den ”bandy-frälsning”, som det omgivande bibelbältet förde med sig, hade nått sitt mål! De unga spelarna skulle fram!

Småländsk bandy i framkant

Vid denna tid låg de småländska lagen i bandyns så kallade framkant. Med Nässjö, som knutpunkt och ledande bandyort, var det naturligt att bandyn tog stor plats och hade enorm draghjälp av stjärnor som Nicke Bergström, "Sladden" Bergström, Uno Wennerholm, Jan ”Habo” Johansson och Douglas Svensson, för att nu bara nämna några av de namnkunniga vid denna tid.

Habo bandylag knöts för det mesta till Smålands bandyförbund och därmed till Smålandsserien, med lag som

bland annat Nässjö, Tranås, Vetlanda, Bodafors, Gamleby, Månsarp och Forserum, men även från sydliga orter som Aby/Tjureda, Gustavsberg och Perstorp.

Det hände även att vi under 1960-talet deltog i Västgöta-serien med lag från Lidköping, Vänersborg, Åmål, Surte, Västra Frölunda, Kungälv med flera. Varför det blev på det här viset vet jag inte, men i vilket fall som helst var det utvecklande och givande. Både Lidköping och Vänersborg fick under tidiga 1960-talet sina konstfrusna bandyarenor, vilket i sin tur bäddade för fortsatt bandyspel i alla väder – nu även inomhus.

Nicke Bergström

Här måste jag något redovisa för mina personliga drabbningar med några av de namnkunnigaste inom svensk bandy.

Nicke Bergström spelade mot slutet av sin karriär i Sävsjö. Han spelade center i laget och jag som ung oprövad center i Habos bandylag. Ännu i dag kan jag känna hur hård han var i kroppen, då han försökte sätta mig på plats; inte så rörlig på skridskorna nu längre, men ändå med ett fruktansvärt hård skott då han kom i slagläge.

Nicke var den store bandyidolen. En kväll i mitten av 50-talet gästade han Habo Folkets Hus för att berätta sin bandy-drabbningar i landslaget. De häftiga striderna med ryssarna och duster med finnar. Vi unga satt som brinnande ljus och kände hur de svenska segervindarna svepte in med Nickes slagfärdiga bandyklubba. Min enda chans i denna match mot Sävsjö var att åka ifrån honom. Jag tog min chans och laget kunde åter ta en seger.

Gliet Eliasson, "Sladden" Bergström, Douglas Svensson

Mitt andra personliga möte var med Gliet Eliasson i Waggeryd en Annandag i Waggeryd. Som alla vet var Gliet både bandy- och fotbollsspelare. Jag minns hans kraftfulla åkstil, som

visade sig då han snabbt och konsekvent bröt igenom vårt försvar. Ändå kunde vi resa hem med en 2-1 seger och därmed en förstaplats i serietabellen.

Säsongen 1965/66 spelade vi mot Vetlanda och där var en av stjärnorna den legendariske "Sladden" Bergström. På den välspolade bandybanan i Habo var förväntningarna stora denna söndag.

Plötsligt hade Vetlanda gjort tre mål och vi var bara en tjuugo minuter in i matchen. Vi blev överrumplade, tagna på sängen som det heter. I halvlek låg vi under med 5-3. Ändå hyfsat! Nu gällde det att forcera. Men Vetlanda hade "Sladden", som i slutminuterna utökade till 6-3.

I november 1967 mötte jag även den framstående yttern Douglas Svensson i Nässjö IF. Då var vi på tränarkurs på Bosön för att förnya och förbättra bandyn under landslags-tränaren Valter Jagbrants ledning. Det skall sägas att det var Valter som tillsammans med "Habo-Jan" utformade det nya träningsprogram, som i sin tur ledde till att ett svenskt bandytag kunde ta upp kampen med spelare från Ryssland.

Halland förblev under denna tid ett avlägset landskap, som inte hade så mycket med bandy att göra. Det var först när jag hamnade i Mölndal, som jag kom i kontakt med Sunvära och den bandy som odlades på landskapets inre rikt frusna sjöisar.

Linköping och BK Derby.

Men före denna tid hade jag en sejour i den Östgötska bandyn, där jag spelade i BK Derby, Linköping. Derby var den folkligt förankrade kamratklubben under det att konkurrenten Saab var mer att betrakta som en "belastning". Dock var det intressant att utforska både Finspång, Skärblacka, Vreta Kloster och Motala innan det var dags att avlägga lärarexamen och därmed lämna staden. Under denna tid mötte jag Lars Bollius, känd bandytränare från Motala.

När jag kom till Göteborg spelade jag en säsong med den legendariska bandyklubben Bagaregården, som bland annat hade sin hemvist på Heden, då den spolades upp. Idag finns här sedan ett år tillbaka en konstfrusen bana.

Göteborg och Bagaregården

Bandyn är alltså återupprättad i centrala delarna av Göteborg. Däremot har små och medelstora industri- och bruksorter tvingats till nedläggning av en omfattande bandyverksamhet. Vädrets alltför många plusgrader har styrt idrottsverksamheter till inomhus aktiviteter, som volleyboll och innebandy. Habo har därför i nuläget ingen organiserad bandyverksamhet, men ett volleybolls lag i topp och innebandylaget Fagerhult, en ort som även ligger i Habo kommun.

Mölndal och Fässbergs VIK

I "Mölnaldsområdet" blev de konstfrusna bandybanorna allt fler under det tidiga 1970-talets era. Inom några mils radie fanns bra banor med träningsmöjligheter i Kungälv, Ruddalen i Göteborg, Åby i Mölndal och Jennylund i Surte. Bandyens "växtvärk" och kompetens drevs västerut och andra, nya klubbar kunde avancera, såsom SK Höjden och Mölndals bandy.

Men innan den konstfrusna eran slog igenom spelade jag på Frejaplans is i det centrala Mölndal. Här spelade Fässbergs VIK – ett av kommunens tre lag. I seriens början fick vi möjlighet att på denna is "tvåla till" självaste Villa från Lidköping som året innan legat i allsvenskan.

Under denna tid blev Halland och halländsk bandy verklighet för mig. Jag minns hur vi en gång med stor möda letade oss ner till Abild, för att nå en av de användbara sjöarna vid Hjuleberg för seriespel. Det var helt fascinerande och exotiskt att komma till halländsk mylla och bandyiver. Här utkämpades verkligen en kamp av de sista entusiasterna!

Sunvära och Torup

Lite lättare var det att ta sig från Mölndal till Sunvära, där vi i solgasset en söndag bytte om för att efter en stund tåga en avsevärd sträcka för att nå fram till en sjö, där en bandybana var uppgjord. Domaren tvingades här att förkorta matchen på grund av den uppenbara möjligheten att vi skulle åka genom den tunna isskorpan. Ja, där fanns verkligen ett gungfly, som om vi spelare utsattes för; en synligt ofrivillig ”risk för bad”. Publiken kunde på tryggt avstånd beskåda våra ansträngningar och tacklingar från säker strandkant.

I Torup var vi, bandyspelare från Mölndal, och spelade ett par gånger, liksom Habo och Torup en gång på 80-talet legat i samma serie. Även här tågade vi över en väg och nerför en slänt efter omklädning i ortens skola, som var belägen mellan tennisplanen och kyrkan. Till denna tennisplan har jag ett kärt minne.

Redan under sommaren 1964 var jag här och instruerade i hur man hanterar ett tennisracket. En grupp unga pojkar och flickor från Torup och Rydöbruk infann sig under dessa veckor, då jag samarbetade med min kompis, som av kommunen anlätades som så kallad kommuninstruktör. Denna sommar övernattade vi i lärarrummet på Rydöbruks skola och lät oss stimuleras av den natursköna trakten. Jag fick här även tillfälle att inviga tennisbanan denna sommar. Hallands-Posten var där den 23 juli och polismannen Arne Lindau, klubbens ordförande, övervakade händelsen med skarp blick.

Torups bandylag har, liksom Habo, varit en ryggrad i byns idrottsutövande. Torup har överlevt med goda ledare och en tro på framtiden. Det märkte jag redan under tidig höst 1979, då jag kontaktade ”Bengan” Torhall för att få vara med och träna. Vi åkte då till ishallen i Gislaved och genomförde träning under ledning av Lars Bollius, som då var idrottslärare i Halmstad.

Torup har också liksom Habo producerat bandyspelare till

det svenska landslaget. ”Habo-Jan” var en ledande forward under 60-talet och ”Poppen” Pettersson, några årtionden senare, kraftfull målvakt för att försvara svenska intressen.

I Årstad och Abilds bandy

För trettio år sedan kom jag i kontakt med Hallandsbandyn, då jag flyttade söderut och blev präst i Årstad, Asige och Abilds församlingar. Denna kulturbygd blev nu inte avlägsen för mig, utan snarare en del av mig själv. Här fanns ett brinnande intresse för bandyn, framför allt genom ledaren Benny Bergstrand, som under sin ungdom växt upp vid Mossjöns vatten och skrapat is för bandyspel åtskilliga gånger.

Under denna höst höll Sjöaremossen, utanför Värö, på att bli färdig, som konstfrusen bandyarena. Med kända ideella krafter skapades denna ”omöjliga” arena i ett Halland, som fortfarande kan glädjas över flera planer och bandylag. Den första träningen gjorde jag med Abilds bandyklubb, i provisoriskt strålkastarljus. Någon månad senare var den konventionella belysningen i gång, och spelarna kunde röra sig fritt i ljuset. Vår tränare Benny var glad och vi kunde närma oss Sjöaremossen en gång i veckan. På hemväg var det fika på motell Björkäng som gällde.

Att vara präst och spela bandy kan ha sina problem. Speltider kan sammanfalla med olika tider för gudstjänst och andra förrättningar. Publiken undrar om man kan ta en tackling eller bli utvisad för ojustheter? Som väl är spelar man inte i kaftan, utan smyger in i lagets ordinarie mundering.

Julen 1979 blev problematisk. Enda gången i min långa bandykarriär fick jag en boll mitt på halsen, struphuvudet, vid en framrusning på Sjöaremossen den 20 december. Med blixstens hastighet vred jag tillbaka hela ”halspartiet” men fick en oanad heshet i strupen, som varade över hela jul och nyår.

Det innebar en påtaglig kamp från predikstolen både fysiskt och psykiskt.

När jag med familjen flyttade till Lerum något år senare blev det bandyträning i en ny ishall i Stenkullen mellan 22.00-23.00. På vissa platser får bandyn samma spel- och träningstider som konståkningen det vill säga sent och obekvämt. Ja, så har det nog alltid varit och kommer så att vara om man nu inte bor på ön i Edsbyn, eller i Vänersborg, Lidköping eller Västerås.

Men allt kan ordna sig med lite vilja, liksom bandyspel kan bli möjligt med energi och vilja från föreningar i Sjöalt, Oskarsström och Värö. Och det har alltid, så länge jag kan minnas, funnits eldsjälur som drivit bandyn vidare i ur och skur. Jag kan nämna bl.a. Erik Lundberg och Tryggve Thiréen i Habo, Bengt-Åke Torhall i Torups bandy, Nisse Thorman i Höjdens SK, Göteborg, Arne Rehn, Lerums BK, bröderna Johansson i Bagaregården, bröderna Beckman i Mölndal, bröderna Ferm i Källered och Lasse Björkman i Mölndals bandy.

Under hösten 2009 var ishallen i Falkenberg färdig och invigd. Torups bandy hyrde in sig i början av säsongen, för att sedan gå över till Oskarströms bandybana. Bengt-Åke var där med tränare och sitt vältrimmade gäng.

Efter 60 år

Det kändes bra att än en gång få vara med, eftersom det är 60 år sen som jag i pojklaget fascinerades av ”det röda nystanet” och av den kroppsvarma skridskoåkningen, tillsammans med det goda kamratskap som bandyn skapar.

2012 återvände jag till Mölndal – ett stenkast från den konstfrusna bandybanan. Det känns tryggt och skönt. Ännu fungerar mina skridskor – inköpta på försäsongen 1970/71; skenorna är utbytta några gånger på Muhréns Sliperi på

Alströmergatan i Göteborg. Skridskorna sitter fortfarande som gjutna under fotledens tryck och farten över nyspolad is kan fortfarande upplevas befriande!

Författaren har spelat bandy i lag som Habo IF, BK Derby, Bagaregårdens IF, Fässbergs VIK, Höjdens SK, Studenternas IF, Kållereds IF, Tuve IF, Abilds BK samt i Lerums BK.

Författaren har även deltagit i Svenska Bandyförbundets tränarutbildning under Valter Jagbrant, Bosön 1967, och varit bandytränare för Fässbergs VIK säsongerna 1971 och 1972,

samt skrivit om bandy i följande böcker:

- *I svenska provinsen Småland, 1973.*
- *Sportlyrik, 1997.*
- *I Gryningsjuset. En berättelse om det gamla Habo, 2006.*
- *Orgelmusik från Habo, 2009.*

ARUN GANDHI OCH HANS BARN

– att lyfta blicken mot det möjliga livet

Sundsgården ligger vackert vid sundet. När jag lyfter blicken ser jag obehindrat Danmark närma sig. Jag undrar varför inte bron finns här, som förbinder en del av vår nordiska samhörighet.

Nu på Sundsgården lyssnar jag till Arun Gandhi, vars farfar var den store icke-våldsförespråkaren Mahatma Gandhi. Han kunde med sin fredsmarsch bringa det brittiska imperiet på fall. Motståndet växte underifrån och det ofantligt stora Indien fick sitt självstyre. För detta fick han lida döden.

Men hans ande – stor Ande = mahatma – lever genom sonsonen Arun, vars ord nu strömmar emot mig. Det är dock inte första gången som jag träffar Arun.

Jag fick kontakt med Arun och hans hustru Sunanda 1978, då vi genom dem kunde adoptera vår dotter. Sunanda och Arun hade kontakter med utsatta barnhem på landsbygden - trettio till fyrtio mil ifrån Bombay.

Enbart resorna på eländiga indiska "vägar " gjorde resorna till ett äventyr. Här ute fanns nämligen de barn, framförallt flickor, som övergivits av sina mödrar. De lämnades vid byns vattenkälla, där de upptäckes för att sedan komma på barnhem.

Ett barnhem med brist på allt som mat och kläder. När flickorna blir 16 år är deras vistelse här slut.

För dessa barn som kommer till världen i förnedrande fattigdom finns ingen värdig framtid. Därför gav Sunanda och Arun dem nytt hopp.

Det blev 128 utmärklade barn som fick nytt hopp och en kärleksfull vistelse i det främmande landet Sverige. Nu här på Sundsgården är många av dem församlade. Barnen som kom hit i slutet av 1970 talet är nu vuxna och själva föräldrar. Deras barn springer omkring som ett synligt tecken på liv och kärlek.

Vår dotter kom till prästgården i Årstad några dagar före julen 1979. Det började med sjukhusvistelse i Halmstad – men efter en dag kunde vi inte lämna henne gråtande inför en främmande personal.

Åren har passerat. Arun arbetar fortfarande över hela världen, numera med Amerika som bas, för att sprida de ickevåldstankar som hennes farfar en gång planterade på denna jord – *satyagraha*.

Arun är en världsresenär och har träffat alla stora politiker. Han arbetade under 30 år som journalist på den stora tidningen Times of India. När han sedan kom till USA fick han sin egen spalt i Washington Post.

Han driver fortfarande sitt hjärteprojekt för de allra fattigaste och kastlösa i sitt hemland. Hustrun Sunanda gick bort 2007. Skolan för fattiga barn bär nu hennes namn.

Idag ser han hur de fattiga i Indien blir allt fattigare. De får inte del av någon framgång som vissa grupper upplever i Indien idag. De rika slår vakt om sina privilegier och den fattige blir slav i eget land.

"Det indiska undret", som politiker talar om finns inte. Även välmentade ekonomiska bidrag trycker ner den fattige. I Aruns regi pågår nu utbildning för både föräldrar och ungdomar på det egna centret.

Tesen är att skapa möjligheter till egen utveckling och personligt växande – det vill säga hjälp till självhjälp. Indiens 400 miljoner fattiga ges i Gandhis verksamhet en möjligt till en värdig framtid. Känslomässiga allmosor är och ger ingen hjälp.

Arun Gandhi fyllde 80 år 2014. Detta faktum har jag svårt att tro denna ljusa augusti dag på Sundsgården utanför Helsingborg, där han samtalar med "sina barn", som nu i vuxen ålder kan se tillbaka på en fantastisk utveckling av det egna livet.

Och allt detta började en gång då Sunanda och Arun såg hur nödvändigt det var med konkret hjälp, för att ett värdigt liv i Gandhis anda kunde få fortsätta!

HAITI – EN Ö SOM BERÖR OCH FÖRVANDLAR

1.

Det var före 1989. Muren låg utdragen, som en skyddande orm med giftig tunga.

Bakom ”ormens” taggtråd löptränade det ena spänstfyllda dopingfallet efter det andra. De idrottsliga prestationerna på land och i vatten låg, som en otillåtet tillskansad energi, över varje internationell tävling.

Det var den Östtyska statens heder och landets elit, som ville synas och makten upprätthållas. Idrott var inte bara kamp och lek, utan ett politiskt redskap i striden mot kapitalismen i Väst. Dagar kom och gick, då kroppar kunde offras på prestationens altare, utan konsekvens eller hederlig upp-byggnad.

Checkpoint Charlie vibrerade, som en het mötesplats mellan Öst och Väst. Några trodde fortfarande att den kommunistiska ideologin hade förverkligat drömmen om det utlovade riket på jorden.

Dessa tankar låg medvetet och cirkulerade i min kropp, då vi passerade genom Engelska kanalen. Även över en djupblå, sjudande vattenyta, vanns en gång en seger.

Då såg den svenska försvarsmakten blek ut, även om statsmannens röst ljöd genom radioapparater med ett onaturligt lugn. Beredskapen var inte god!

Det var med uppenbar skicklighet, som den engelska försvarsmuren höll måttet vid klipporna av Beachy Head och Dovers kalkvita kuster. Med ett beslutsamt motstånd höll de vita klipporna liv i demokratins frihet, medan de dolda bunkrarna under jord ruvade både på självkänsla och tillit.

2.

Östtyskarna ombord på mitt fartyg trimmas varje morgon i ideologisk renlärighet. De arbetar i kök, bar, restaurang, på under- och överdäck. Även kapten lyssnar plikttroget till den allhärskande chefideologen.

När östtyska ungdomar vill samtala med svenskar under kvällen sätts gränser; var och en på sitt håll. Som kapitalister kan vi bara tjäna som avskräckande exempel. När vänligheten tilltar förflyttas servitörer från dukat bord till kökets mörka, små ödsliga utrymmen.

Vi genomlider Biscayas oberäkneligt våldsamma vindgrepp och slungas ut över Atlantens mer förutsägbara vågor. Här blir det både begravning och bröllop akterut.

När blykistan tyngdlöst faller ner, in under den genomskinliga vattenytan, är det som om döden lämnar oss. Inåtvänt, i stram givakt, är tystnaden närvarande. Endast en susning över min panna berättar om en annat liv, en annan värld. De unga, tyska pojkarna står tysta och stilla i vinden.

Dagen därefter står vigselparet i aktern. Deras ögon är vända mot solen. Den är het och ögonen är inlindade i en gemensam åtrå. Det är platsen, tiden och kärleken, som för dem samman, som om redan ödet varit här med osynlig last: ett levande hopp med oföretsägbara drömmar.

Völkerfreundschaft, gamla Stockholm, strävar ut över de blå ”fälten” mot väster; vattenytan en bärande spegel mot ljuset.

Den östtyska besättningen arbetar under däck medan vi serveras, utan kostnad, rysk kaviar på befälsmässens stånds-
mässiga brickor.

Överflödet har inga gränser, inte heller Politruken vidtar några åtgärder och allt är därmed ideologiskt avstämt. Den kommunistiska överklassen visar sitt ansikte mellan skål och vägg.

”Det kalla kriget” slår fortfarande taggtråd mellan öst och väst. Glasen höjs och de kamratliga ”skålarna” slår in i de sammetsklädda väggarna. Efter sju timmars ätande har vi nerlagt alla vapen och uttömt det redan slitna, tyska ordförrådet.

3.

Jag är bakom det enkla tegelhuset och spelar fotboll. Han spar-
kar bollen till mig åter och åter. När jag skjuter den tillbaka
kastar han sig ner och fångar den på hård stenig mark. Han
slänger sig utan att tveka; naturligt, som om gruset och stenar-
na inte fanns. Som om den hårda, torra sammantryckta jorden
tog emot honom, med en inneboende mjukhet, dämpande,
skyddande.

Allt händer på en smal gång mellan husen, kanske tre meter
bred. Solen bländar ögonen, då jag sätter en bredd till höger
om honom.

Min namnlöse kamrat är fylld av energi. Hans bollkänsla är
omistlig. Och när han slår ut sitt lyckliga leende, då han fångat
bollen mot bröstet, ser jag hans naturliga glädje komma emot
mig, här och nu. En fotbollslycka under Haitis himmel!

Marken är slavarnas mark. Det är här som jorden under sek-
ler samlat vånda och ångest, som bundits samman i svarta kor-
gar av sorg och smärta. Slavarnas marknad ligger ett stenkast
bort.

Jag känner instinktivt dess närvaro under huden: övergrepp, översitteri, våld, förtryck; de många sammankedjade svarta kropparna i en oändlig rad, utmärglade efter dödens resa, skeppade över havet till undergivenhetens fängelse.

Nu sparkar vi boll, min nyblivne unge kamrat och jag. Vi behöver inga ord. Den slitna fotbollen förenar oss. Den finns för att vi skall förstå.

Haiti, en söndag i januari. Det är en vanlig helgdag och kyrkorna fylls till bristningsgränsen av trogna besökare. Frälsningssångernas rytmiska rop hörs ut mot gatan, bibelorden flödar ut över trafikerade leder, gångbanor, stigar, torg.

Bussar och taxibilar är färgrikt målade: vita änglar, herdemotiv ur bibliska landskap. Här pulserar en traditionsrik kristen tro mitt i en kittel av kokande fattigdom.

Jag har kommit hit av en slump. Min medvetna tanke kan inte förstå hur en förslavad fattigdom får leva vidare år efter år; som om framtiden inte fanns

Fartyget ligger ankrat i hamnen vid stenbryggan i Port-au-Prince. Det är inte många fartyg, som frivilligt kommer hit. Lukten av sammanpressad fattigdom, svettig hud och tankens vånda, vävs samman som en kvävande slöja.

Från fartygets inre har sjukhusutrustning lastats av. Sju ton kasserad utrustning, som vi svenskar har kunnat avstå.

Eller är det kanske ”rester” som ändå skulle ha kastats på en soptipp utanför Göteborg, Borås eller Malmö. Sängar, stolar, operationsbord, sjukvårdsartiklar... allt ligger i en enda röra, en del i slutna trälådor, nu tydliga i solgasset. Snart är ”pastor” Jean här vid kajen för att ta emot oss.

I en röd Toyota kör han oss in mot barnhemmet. När jag vevar ner rutan känner jag stanken ytterligare, andas den luft, som får fingrar att stelna. Utanför: tunna, böjda kroppar i ett hav av sopor.

Vi åker vidare. ”Pastorn” vill visa sin kyrka. Han vill också visa det nya barnhem som byggs, och som kommer att få en del av våra gåvor.

När vi har stannat omringas bilen av barn. Vi är framme. Barnens ögon, blickar, händer, värme, strömmar emot oss. De hurrar och bär oss som prinsar och prinsessor in till det enkla huset med sängar av stål. De slutar inte att sjunga.

De föräldralösa barnens ögon får plötsligt liv. Det är som om vemodet för ett ögonblick försvinner, då nyfikna barnaögon blänker till, som ljus i ett förtätat mörker.

Här finns inga bekvämligheter, inga lakan, inga täcken. Det känns som om sängarna motvilligt fylls mot natten, barnen värmer varandra, hud mot hud.

Strax intill finns ett nybygge. Enkla väggar är uppsatta. Det nya barnhuset kan anas. Det är till detta hus våra insamlade pengar skall gå. Vi är fortfarande förhoppningsfulla.

Nu passar pojken bollen till mig igen. Jag lägger under med en snabb vriststöt i tillslaget och bollen stiger uppåt. Som en snabbt uppflygande fågel fångar han den porösa, löst pumpade bollen. Med ens spricker pojkens läppar ut i ett blixtrande, ljust leende. Ögonen lyser. Det är på Haiti.

4.

Denna vackra ö har förvandlats till en soptipp, där de fetaste ”råttorna” bor på utvalda höjder utanför staden med väl omslutande staket och låsta grindar. Deras hundar skäller oupphörligt, rytande av rädsla.

Vi är hjälplösa turister, när vi guidas fram utefter stadens gator, där färggnistrande konstverk kantar trottoarerna.

Det sägs att god konst är billig i detta land. Att konsten är vacker, njutbar, exklusiv. Naturligtvis kan det vara så. De inre, vackra bilderna måste erövrats även i lidandet. Hoppet måste

trots allt rinna fram utefter gatorna och växa som kaffeodlingar utefter öns sluttningar. Någon måste se framtiden som möjlig.

Glädjen finns i de små kapellen, ovanför bedjande huvuden och ropande gudomliga altarskåp.

Här är jag innesluten i en religiös längtan, i en tro, som breder ut himmelska landskap över havets karibiska vågor; en nyansrik färgspegel med bedjande hopp av händer. Ändå: mitt inre sluter sig kring en ljus punkt, långt borta.

När kvällen har påbörjat sin vandring och mörkret sänkt sig ner över dunkelt belysta gator kommer voodoostrummornas pulse-rande slag att höras.

Vi bevittnar spelet. Den stegrade extasen. Deltagarna i dramat träder ut på scenen och tuppens hals brister ut i en flod av blod.

Någon dricker. Andra ser på eller har redan lämnat skådeplatsen. Självtastar jag avsides för att ta en öl på närmaste bar.

Det är sent i Port-au-Prince. Enbart kasinot har öppnat lokaler för oss i natt. Vi kastar tärningar framför oss över gröna bord, en lek med pengar mitt i en stad där det inte finns några.

Någonstans blir allt schizofrent: känslor blockeras, samvetets viktlösa tillstånd tilltar, stiger och faller. Snart mognar natten fram till sömn och vaka.

När morgonen kommer är fartyget omringat av ungdomar, som simmar omkring i det grönskimrande vattnet. Några turister har slängt ut mynt. De blänker under vattenytan.

Som en hungrig fisk dyker den unge mannen mot det osynliga djupet. Nu är han utom synhåll.

Plötsligt kommer han upp med ett skrattande ansikte av lycka. Myntet glimmar till mellan hans tänder.

Vår fotbollsträning bakom ”pastorns” hus är över. Vi har kramat om varandra, tagit avsked utan ord, men med boll.

Någon ropar och säger att nu är det dags att åka vidare. Coca-cola-flaskorna står tomma. Ingen har vågat ta is till, trots att frysen har visats upp och isbitarna legat framme, som stela statussymboler.

På restaurangen serveras jag kött. Jag vet inte vad det är. Jag äter. "Pastor Jean" bjuder utan att tveka.

Några år senare har allt uppdagats. Den till synes medmänskliga samvaron med "pastorn" var styrd av maffiahänder. Våra gåvor, sedlar, tankar, gick rakt in till Baby Doc's medsystrar och medbröder. Hur trött blir inte själen efter en sådan insikt?

Det korrupta bländverket, den närvarande pastorn, hade visat sitt rätta jag.

Ändå blänker den slitna, trasiga fotbollen i det glimrande haitiska ljuset. Pojken finns där för alltid.

Hans ansiktes energi, slår ut som en frisk, blå blomma, över drömmens gula hav! Jag "vattnar" honom nu i mitt minne.

5.

När vi hade lämnat "svenskön" förstod jag att Saint-Barthélemy var en grönskande idyll i de Små Antillerna. Kyrkogården var uppfräschad. Några entusiaster höll den svenska historien levande.

På den "svenska baren", nere i hamnen, vajade flera svenska flaggor och kungaparets ansikten log mot oss, ohämmat.

Den idylliserade historien låg som en vit snäcka på stranden, uppfläkt mot oss, med en talande, envis blågul tunga.

När vi rodde ut till fartyget och återtog våra platser på Völkerfreundschaft hade dagarna badat i sol och "svensktiden" lagt sig till ro bland vågorna.

Det här var före 1989. Det var före berlinmurens söndervittring och Den Demokratiska Republikens fall.

Det kalla kriget låg och pyrde under våra fötter. Gränserna var tydliga mellan länder och människor. Snälla och vänliga servitörer arbetade i mörka, syrefattiga kök.

Båtar med svenska och utländska kapitalister kunde fraktas omkring på stora fartyg. Det viktiga dollarflödet balanserade socialistiska ekonomier. Det var vi och dom.

Snart skulle muren falla!

VIKTORIA I AFGHANISTAN

– Sand i munnen, sant överallt, svetten rinner ständigt längs kroppen och värmeutslag på axlarna efter all utrustning. Jag har varit ute på min första patrull, som blev flera dagar dessutom!

Viktoria, mitt barnbarn, skriver från det utsatta landet med en personlig detaljrikedom, som mycket exakt beskriver vad det är som händer runt omkring henne. I det personliga perspektivet finns det händelser och upplevelser som aldrig kommer fram i press eller media. Hon arbetar på gräsrotsnivå.

För Viktoria, som en gång såg dagens ljus en luciamorgon på Varbergs sjukhus, har nu vuxit till sig och upprätthåller de svenska ställningarna i det sand- och ökenbegåvade landet Afghanistan. I land vars rykt och historia vibrerar av svek, krig och övergrepp. Det är som om den nära krigshistorien återkommer med beklämmande läsning den tidigare ryska invasionen, talibanerna, den amerikanska närvaron och de fredsbevarande FN-styrkorna.

Och naturligtvis är det så att "luciabarnet" som skall genom FN sprida fredsljuset och ge nytt hopp om en framtid för barn och ungdomar i det utsatta, främmande landet – Afghanistan.

Från det främmande landet med den heta solen och de brännande och sandiga ökenlandskapen, har jag regelbundet fått

motta Viktorias rapporter. Hon beskriver sina upplevelser både med inlevelse, humor och distans.

Viktoria ingår i en grupp som benämns – sektion G9. Den har förkortningen CIMIC (civil military cooperation). Gruppen består av fyra svenskar och två medarbetare från Finland.

Efter en tio-timmars flygresa via Finland och Turkiet landade hon kl. 05.00 afghansk tid den 16 maj. Hon landade på "Camp Marmai", som är en tysk camp, men här finns även andra länder representerade. Det är en mycket stor camp, som har en omkrets på sju kilometer.

Campen kommer också att byggas ut för att i framtiden för att kunna ha plats för 35000 amerikaner. Detta i en tid då USA trupper troligen skall avlägsnas från landet under 2014. Men till slut kom Viktoria fram till "Camp Northern Lights", där hon kommer att bo i Mazar e Sharif.

Efter flera års förberedelser är alltså mitt barnbarn här för att kunna hjälpa till med att bygga upp och underhålla skolor, vägar broar. För detta behövs människor som kan språket och som kan inleda förhandlingar med byäldste, komma överens om ekonomi och det skydd som alltid behövs för en positiv utveckling. För oss, här i det trygga och välstrukturerade Sverige, är det en glädje att se och förstå att Viktorias närvaro i Afghanistan är nödvändig. Om den första dagen i sitt arbete berättar hon:

"Min första dag ute på patrull var väldigt spännande. Vi var bland annat i en by för att kontrollera platsen där en bro kommer att byggas. Det finns alltså ingen bro alls över den här ån som man måste ta sig över för att komma till byn. Det här innebar att jag och hela den finska skytteplutonen fick åka "flotte" över till andra sidan. Rolig upplevelse. Därefter patrullerade vi i byn (Ja, det var väldigt

varmt!) och jag och chefen för CAT (Civil affairs team) samtalade med en del lokala invånare samt hittade byäldsten/ledaren i byn. De var givetvis väldigt tacksamma för den här kommande bron och förklarade att de ofta hade problem med att floden svämmade över. Jag inhämtade lite mer information om by och därefter fortsatte vi till nästa"

Viktoria talar om värmen men klagar inte, trots att det handlar om 43 till 48 grader under solen. Till detta kommer en tung utrustning, som kan få vem som helst att vackla. Man kan alltså få stå stilla i solen under en hel dag. En dag stod hon, "uppluckad i nästan 14 timmar. Min uniform var helt vit efter saltet från svetten. Ett tag svettades jag nästan inte alls och då fick jag dricka mycket vatten!"

"Det är ganska likt i de byarna jag varit i", skriver Viktoria. "Det är vanligt med dåligt vatten. De flesta är bönder. I vissa byar finns det inga skolor, men många pojkar och flickor".

Jag förstår nu har viktigt det är att bygga upp skolor för barnen, att de skall kunna gå tryggt till skolan och inte utsättas för överfall och trakasserier från talibaner, vilka vill motverka all utbildning.

Så kommer då natten, som Viktoria tillbringar "på en tälsäng under bar himmel". Felet var bara att hon inte hade något myggnät över sig. Lakanet fick tjänstgöra som ett skydd. Efter dessa första fem dagar av lärdomar ute på den afghanska landsbygden glömmer hon säker inte myggnätet i fortsättningen.

Inne på Campen blir det mycket pappersarbete och förberedelse för nya projekt inom Viktorias ansvarsområde. Förslag och kontrakt måste skrivas till exempel för nya CP (checkpoints) som skriva rapporter och meddela vidare allt som hänt.

Jag anar en viss rastlöshet vid ökensandens skrivbord. Viktoria är inte den som man sätter bakom ett skrivbord då där utan vidare. Min tanke bekräftas i senare brev då hon väljer att medverka som "slav" det vill säga att bära en ryggsäck bakom en minröjare.

Med detta meddelande blir min nattsömn något störd. Men jag hoppas på en bättre värld och ett tryggare Afghanistan. Därför vet jag att Viktorias närvaro i "landet av sand" är mer betydelsefull än alla de ord om fred, som vi så lättvindigt strör omkring oss!

LERUM, KATARINA RIBBINGS VÄG 16

– tankar medan vågor slår in och gräs växer

Den smala sandremsan smeks av ”sommarsjöns” vågor. Aspens upproriska vatten; nu blankt böljande ovanför de stora djupen.

Det är som vid havet, när den inre kraften söker upp de osynliga skikten, där allt samlas, vilar, sover. Eller är det vågor-nas och vattnets uppror, som snart skall komma och driva de otaliga vita segeldukarna fram och åter. Likt en tidig vårdag, då Segelklubbens yngsta adepter kretsar, vänder, vrider; brottas med önsknings om förlig vind och segerjubel. Men så i höst-vindens skrikande nypor nalkas den blytungta räddnings-helikoptern, och sänker sig som en rytande, förväxt örnfågel över en hjälplös vattenfradga, där själva livet står på spel.

Tiden står inte stilla. Den tonar bort över Rambergshyllan, nerför Goråsbacken och kanske söker den sig ända bort mot Jonsereds slottsliknande, vita pelarbyggnad, för att vända om och vrida ortens tickande klockor tillräta, där på Aspenäs Herrgård eller notera affärlivets flykt och förvandling vid Malmbergs Livs. Tiden kan också vara tidlös, som trädens stammar utefter Seatons allé eller renad, befriad och varm, som de livliga barnakropparna bland Hagabadets ljumma vasstrån.

Den fina träbryggan, utlagd mot världen, som en gungande pendel mellan små tåliga båtar, som ligger förtöjda i kvällsskymnings svalka. Jag tar mig ett bad, stiger ner på stål-stegens yttersta kant och låter kroppen svalkas i junikvällen.

”Tennissvetten” spolat av samtidigt som envisa mygg uppsöker min panna. Jag dyker ner i det ljumma vattnet, under intensiva solstrålar, vilka sprider sig över ytan som gyllenröda fjädrar.

Det slår mig, att det är detta vatten, som under vintertidens kyla kramas till is. Det är dessa vindar, som burit unga och gamla över spegelblank is på stålskodd fot. Det är detta vatten, som hört våra vintriga tillrop, lyssnat till våra heta röster under bandyspelets hektiska skridskoskär; och i samma stund burit oss in mot den fasta klippan, där vi har knutit samman våra skridskor; befriande, ljusa stunder under blåmogen himmel.

Snart driver mina steg upp för Lundbacken och söker sig med iver in över Katarina Ribbings väg; grusvägen, som en väl gjuten hylla mellan stranden och berget, mellan bokskogens skira ljus och Solåsplatåns stabilt fastgjorda tallar. Otaliga gånger har min kropp burits fram av detta underliggande grus, varsamt under meditativa vandringar eller under flåsfrekventa intervallträningar upp till Riddarstensslingan – som i förebyggande syfte – inför tennis- och bandyspel.

Katarina Ribbings väg 16 är ett hus med många nyanser, där små, mysinredda trappavsatser sammanfogar källarens granitgrund med övertakets, unika tegelpannor, vilka ligger inlagda under ett vittförgrenat, lummigt bjälklag av storväxta ekkronor.

När vi kom hit hösten 1980 var så gott som alla hus i området kringgårdade av kraftfulla ekstammar, där vindarna under vinterhalvåret försörjde varje trädgård med nedfallande blad. Den livfulla gräsmattan fylldes med löv, lager på lager. När senhösten infann sig pendlade ivriga räfsor fram och åter mellan lövhögar och välfyllda komposter.

Det är på denna starkt lutande trädgårdstomt, som jag under aderton år, lade ner mycken tid för intensivt trädgårdsarbete. Gamla, ruttande stubbar drogs upp, gräsmatta anlades på södersidan och åtskilliga jordfyllda skottkärror gav mina armar styrka ner från väg till husets solsida. Här, mellan Wallins

prunkande trädgård och Johannsons fruktodlingar, lyste nu gräset grönt under lekande barnafötter.

Från balkongen kunde vi lätt blicka ut över Aspens vattenyta, särskilt då hösten frigjorde trädens gröna mantel. På kvällarna rusade bilar genom allén, som oändliga pärlband speglade strålkastarljuset över asfaltdunklet.

Blinkande flygplansljus sökte sig in över hustaket, för att snabbt försvinna bort över Härskogens slingrande skogsväg. Mellan stammarna kunde jag se delar av fönstren på Malmbergs Livs och samtidigt ana de för egen hand tillagade ärtorna, som varje torsdag gav aptit och glädje. Och allt det andra i köttdisken, väl tillskuret och upplagt: en ”vältrimmad” filé, kotletter i rad och så de bruna bönorna och det magra fläsket, som kunde göra vem som helst lycklig.

Det var här vi samlades. Under arbetsveckans alla dagar kunde vi närboende träffades för personliga samtal och ivriga diskussioner om idrott och poesins väsen, medan våra vagnar och korgar fylldes med ”det dagliga brödet”.

Mellan de doftande grönsakerna och lockande godiskartonger, fyllda med mjuka hjätan, fann vi en given samhörighet, som skapade närhet, själslig tillväxt och befriande humor. Nog var det en oas, en närbutik, som vi nu bär med oss i våra hjärtan och önskar oss tillbaka.

I augusti 1998 flyttade vi ifrån huset på Katarina Ribbings väg. Utanför står inte längre vår röda SAAB eller Hannas blå cykel. Min hustru kommer inte körande från Solåsstugans daghem eller i bilen från Partille kommunalhus.

Vår granne Resi kommer heller inte förbi med taxen Kim tre gånger om dagen. ”Resibänken” i tomtens sydöstra hörn, en rastplats för gående, har flyttats.

Tiden står inte stilla. Den tonar bort över våra inre drömmar, hågkomster, minnen och mötesplatser, för att påminna om att det förflutna och kommande förenas i nuet!

Krönikor

ALL INCLUSIVE NU I VÅRT SAMHÄLLE

– *positivt och negativt*

Av någon anledning blir det alltmer vanligt att två ord från ett främmande språk: "all inclusive" – används i de mest skilda sammanhang.

Det kan handla om glasögon, bilar, cyklar och resor. Detta är inte bara bedrägligt, det är även en marknadsföring, som kan ifrågasätts.

Men såsom ofta är det ur vilket perspektiv som vi diskuterar och kommer till slutsatser. Är det för de rika eller för de fatiga, är det för turisterna eller de fastboende. Kort sagt skulle detta kunna handla om dina och mina etiska övervägande om vilket samhälle vi vill ha?

Nyss har vi kunnat konstatera att det ägt rum ett presidentval i USA. Något mer än hälften av befolkningen har efter moget – får vi hoppas – övervägande kommit fram till vem som skall vara världens mäktigaste man.

"Medieshowen" är över, det förlegade valsystemet har åter kommit i centrum, samtidigt som det visar sig hur nära avståndet till ett alltigenom segregerat och klassmärkt Amerika kan vara.

De demokratiska idealen kunde med knapp majoritet spränga målnöret. Men samtidigt förstår säkert var och en hur svårt det kommer att bli för Barack Obama att – i den republikanska motvinden – åstadkomma någonting.

Hur skall man kunna förhandla med en motpart som har en annan människosyn, och samtidigt vägrar att samarbeta. De hyperkonservativa kommer naturligtvis att sätta ner miljontals fötter i den demokratiska sanden. Allt för att förhindra sociala reformer, mänskliga rättigheter och värdeskapande förändringar i ett modernt samhälle.

Hur skulle det vara om Obama använde de populära orden; all inclusive, det vill säga införa den svenska välfärdsmodellen eller åtminstone vissa delar av den.

För det är om detta som ett samhälle handlar – att skapa ett skyddsnät för alla människor, samtidigt som det finns hjälp för dem som bäst behöver.

All inclusive i dess positiva tappning är att orden täcker över ett samhälle där alla har samma rättigheter och skyldigheter. Då finns det en skola, vård och omsorg, som är medmänsklig och naturligt motiverad utifrån en demokratisk människosyn.

Jag tror att Barack Obama måste bekämpa den så kallade amerikanska drömmen. Den dröm som innehåller personlig, individuell framgång med egna händer, det vil säga att i den öppna konkurrensen kunna slå sig fram till ekonomiska oberoende och ett livslångt liv i lyx och överflöd.

Den så kallade amerikanska drömmen bryter mot "all-inclusive-metoden", därför att den omfattar inte rätten till allas välbefinnande. "All-inclusive-metoden" vetter alltså mot socialismens och kommunismens ideal vad beträffar samhällsstrukturer och livsmönster.

Men all-inclusive-metoden måste också betalas och betalas med ett proportionellt skatteuttag, den måste säkert också övervakas, därför att ett grundbeteende i människor göranden och låtanden är att i första hand roffa åt sig för egen vinning. Några kallar det "konkurrens", och det kan i dess absurda konsekvens betecknas som "rovdrift" och "utnyttjande av svaghet och fattigdom".

Dessa ord kan vara tillämpbara såväl i det kinesiska inlandet, som i de inre och norra delarna av landet Sverige.

Den av någon givna "skapelsen" bär inte på oändliga resurser, ej heller är det meningen att den skall våldtas av ekonomiska "händer", vars spelregler inte är förankrade i jordens eller underjordens ändliga resurser. Jorden och Haven kommer inte att kunna "förlåta" denna brist på insikt och kunskap.

Detsamma gäller den turist som stiger på flygplanet för att i bästa välmening ägna sig åt negativ "all-inclusive" i Turkiet, Thailand, Egypten eller på Kanarieöarna.

Allt är redan betalt och hjärnan behöver inte längre vara i arbete – magen har tagit över. det vill säga äta så mycket som möjligt, horisontlöst drickande och slöseri.

Hotellet är min borg, matbordet är mitt centrum och tanken sänker sig till vegetativ nivå. Omgivande restaurangern får inga besök, lokala matkulturen utarmas och familjeägda pensionat, matställen, affärer och kaféerörelser tynar successivt bort.

Då accepterar jag heller "köp 3, betala för 2", även om det är ett försäljningsknep som tillhör den lägre nivån av marknadsföring.

ALMEDALEN OCH DET SVENSKA SNUSET

Ja, efter veckan i Almedalen kommer den politiska baksmällan. Det är som om hela landet samlats till ett gemensamt utbrott i Visby – på en inmurad plats och stad i landet Sverige.

Media går på högvarv. Alla är där och alla var där. Alla måste vara där. Både tjänstemän och politiker, journalister och författare i vardande, måste vara där. Varför?

Är det för att synas eller för att höras? Eller av den anledningen som leder till personliga kontakter eller jävsituationer. Delikatessjäven hänger som en tung sky av åska över de historiska murarna.

En svag påminnelse från Valdemar IV Atterdags dagar, då brandskattningen gjorde förödande verkan, 1882. Nu brandskattas politiska relationer, retoriska grepp och otrovlig politik. Allt stiger mot skyn, som om det vore livsavgörande; en osynlig framtid bland moln och drömmar.

Inför det så kallade valet hålls tal, som försöker visa pågående insikt och beprövad erfarenhet.

Inte nog med att man vill vaska fram en kommande statsminister, man vill också sätta en varaktig stämpel på den förda politiken i landet Sverige.

Den som varit med ett tag vet säkert att pågående sifounder-

sökningar är oroväckande hinder och föder onödiga spekulationer. Politik blir statistik och utläggningarna matematiska formler.

Eller är det juridiska regler och lagrum, som håller den humanitära handen borta från verkligheten?

Föräldralösa barn och ungdomar som föds och lever i vårt land. De skall sändas tillbaka till sina så kallade "hemländer".

Migrationsverkets matematik stiger över alla bräddar och flödar över av aningslöshet, misstroende och blockerad empati. Vi borde vara bättre med att följa den barnkonvention som ligger i våra händer, lagfäst eller inte.

För Migrationsverket är det självklart att kartan gäller, inte verkligheten.

Några tunga politiker i Almedalen borde ta upp frågan, om människovärde, närhet och kanske till och med kärlek, gränslös.

Kanske blir det på nästa stora begivenhet i landet Sverige: Bokmässan i Göteborg.

Jo, så är det – några ägnar sig åt väsentligheter. Några lägger ner energi på det svenska snuset, som anses var en bristvara i Europa.

Det obegripliga uppstår, då vissa med prestige och svårbegripliga "fotisättningar" i bagaget kan ödsla tid på snusets marknadsföring – kryddat eller inte.

Hur kan detta komma upp på dagordningen?

Jag känner: snusrester, som ligger och stinker i gymnastiksalarnas papperskorgar, under skolsalars bänklöck, samtidigt som den survidriga lukten sprider sig under läppar och mellan tumme och pekfinger.

Som företrädare för snuslandet Sverige borde dessa snusföreträdare prioritera och därmed odla en viss självinsikt.

Energi och tid borde istället läggas på människors rätt till existens och värdiga betingelser för ett gott liv.

Räcker det inte med att alkoholen flödar över gränser och försätter den svage i depressiva tillstånd och den brottsbenägne till övergrepp och spridd skräck.

Den tysta lobbyverksamheten, som gränsar till otillbörligt inflytande, bör självfallet undvikas, likväl som de mjuka, smidiga, nästan osynliga, korrupta relationerna.

Almedalens röst är knappast demokratisk. Den vetter mot det osunda elittänkandet, som berör politiker och tjänstemän. Trivselgränser suddas ut och jag undrar likt en gång Franz Kafka:

– Vem är det som styr med ekande röster i okända korridorer!

ATT VÄLJAS TILL TJÄNST

– om filosofi och tro

Vi rör oss på olika tankenivåer, då det gäller att tolka och definiera värden omkring oss. Det inre och det yttre samverkar i en rad tankekringor, som kan föra oss in till ett gällande problem eller ut ifrån dem.

Jag kan fördunkla ett sammanhang eller jag kan förtydliga det. Det är som om det i botten av mitt tänkande och skrivande ligger en etisk kompass, som tar upp en personlig riktning. Då får också den etiska grunden, stabil eller inte, komma upp till ytan.

Frågan kan alltså vara hur jag som tänkande, skrivande, förhåller mig till hållbara värderingar. Den etiska stabiliteten, tolkningsmodellen, eller de tydliga gränsdragningarna, kommer fram för att ange inriktning, den farbara vägen, för ett gott tänkande eller en god artikel.

En krönika har alltså sin etiska bärkraft i det som sägs, men också i det som inte sägs. Att undanhålla fakta kan vara omedvetet men även medvetet. Att definiera en händelse, som hastigt dyker upp, kan göras utan granskning eller genomlysning. Den kan även behandlas varsamt, för att i lugn och ro mogna fram till ett gångbart beslut. Så är vi alla där i ett val av etik och moral.

Eller är det så att det är någon högre och sannare som lär oss

vad etisk och moralisk hållning är. Är det ett val mellan olika alternativ eller är det en klar definition – redan given.

Ibland tycks konflikten mellan överjaget och detet vara total, för att nu tala med Sigmund Freuds terminologi; eller att i Sören Kirkegaards anda och senare Jean-Paul Sartres' existentiella val befinna mig i ångest, för att uttrycka min subjektiva vilja.

Hur som helst befinner sig varje människa i ett antal valmöjligheter, där ofta följd- verkningarna är svåra att förutse.

Vid en begravning är dock allt definitivt. Summeringar och sammanfattningar kan göras av både närstående och avlägsna vänner.

Häromdagen var jag på begravning i Frälsningsarméns tempel i Malmö. En släkting och frälsningsofficer hade lämnat det jordiska livet, för att nu ha kommit hem till den stora glädjen och friden.

Nu var hennes högsta mål uppfyllt. Hon hade en gång gjort sitt val – att lyda Gud mer än människor. I sin ungdom hade hon gått in med liv och lust i en armé, som gav henne order om både arbete och förflyttningar. Som frälsningssoldat mottog hon order om tjänst över hela Sverige, framför allt i de stora städerna, där social kompetens och medkänsla behövdes för lidande människor.

Jag tänkte, att här var hennes personliga val obefintligt. Hennes egna önskningsar måste helt ha varit oväsentliga, för att istället tjäna en högre instans. Naturligtvis hade hon en gång också svarat ja till tjänst utan förtjänst, och till ett liv för arbete i "kärlekens rike". Men ändå – hon hade vikt sitt liv!

Det var en åldrande skara, som omgav mig denna dag i templet i Malmö. Jag tänkte: "Är det här en unik stund med empatiska människor, som inte får några efterföljare?"

Kanske är det här en sorts människa som i framtiden inte kommer att finnas till? Nämligen att äga viljan att tjäna, utan

att få något tillbaka. Viljan att leva ett liv, där målet inte är döden, utan det tillkommande livet! Med andra ord: tron och tilltrons människor.

Begravningsstunden var i grunden inte en sorgens stund, utan glädjens högtid. En människa hade kommit hem för att nu leva med sin gudomliga Herre!

Så ljuder den stora hornmusikens toner i psalmerna, en kör stämmer upp till sången om den Gyllene morgonen. Det brusande flödet av människor på Lilla Torget där utanför verkar nu helt främmande. Det tycks vara en värld av njutning och personlig, egocentrerade ambitioner.

Finns det här i bruset några som vill gå ut i den ovissa tjänsten att tjäna Gud och människor? Eller är det bara en kommunal angelägenhet med privata vårdbolag med bevarande av eget vinstintresse, som kommer att finnas?

Till slut bugar sig fanorna i honnör över kistan. Tiden står stilla. Strax följer vi den vita kistan medan musikkårens toner bär fram visionen om den Gyllene staden.

På Gråbrödragatan väntar kistbilen. Den glider sakta iväg under sång och avsked. Våra händer och armar vinkar mot evigheten!

BÖCKERNAS PÅTRÄNGANDE MARKNAD OCH LÄSINTRESSETS ONATURLIGA LÄTTHET

Bokmässan i Göteborg är en viktig händelsen. Mötet med det skrivande ordet är i centrum, liksom författaren själv.

Jag går mellan de olika båsen av röster. Det är ett kaos av brinnande iver och förvirrad stämning som sprider sig. De i tystnad skrivande har nu blivit megafoner i den stora mäss-parken, under taket av glimmande metall och svaga ventila-tionstrummor.

Ty här inne är och blir det varmt. Ännu är det tidig dag och framför mig står Jan Guillou och försöker tala och framtida miljö och våra naturkällor. Han säger sig inte veta något om det, bryr heller inte sin hjärna med sådant; han är inne i sitt eget skapande, sin egen hjärna: hjältegestalter i forntid och nutid.

Inte undra på att det handlar om kändisvärlden och varje inpräglad namn skall med medvetenhet kunna yttra sig om det mesta. Men så icke fallet.

Det börjar med ursäkter – och jag drar vidare för att hamna mitt i famnen på en man som fått Alis-priset (Administration av litterära rättigheter i Sverige). Ett pris för att inget förlag skall kunna komma med tjuvnyp och obehagliga stölder från den egna skri-var- eller översättarmenyn.

Nej, riktiga avtal och nedskrivna regler. Annars blir det efter-taxeringar och obehagliga fakturor utskrivna med rätten till det egna ordet.

Så vinklar jag in mot barnlitteraturen och snubblar över de små förlagen med sina otympliga krypin.

Här på mässan kostar det multum med pengar att stå. Flera skrivande människor trängs samman, som om det nödvändiga vore att skydda varandra för "de stora drakarna", som sprider ut både bekväma sittstolar och mikrofoner med förstärka högtalare.

Det underliggande kapitalet visar sin styrka. Och när Jonas Gardell kommer hoppande som en glad, sjungande groda, blir det trångt vid Författarförbundets monter.

Betalkorten kommer fram, högar av böcker mals ner med den personliga koden och boken om den förbjudna kärleken går som smör under hans snabbt vibrerande läppar.

Jonas talar om sig själv, om "handskarna och döden" och kärleken och livet. Det är säljande markörer i en flod av läshungriga lärare, bibliotekarier och en och annan handverkare som smugit in under arbetstid.

Laholms stolthet, Björn Hellberg, har bunkrat upp med högar av deckare. Han talar febrilt med sina köpare och tycks trivas med den signerande pennan mellan högerfingrar.

Hallands kvinnokraft lyser starkt med sin närvaro och visst handlar det om frigörelse, yttrandefrihet och starka ekonomiska krafter i gungning eller i vila.

Ty bokmarknaden liver farligt. Kanske har den nu i skälvande yttersta tider kommit till den punkt då varje litteraturutredning kommer fram till att ungdomen ägnar sig åt andra saker än böcker.

Med datorers hjälp behöver man varken medveten lästräning eller läsupplevelser. De snabba intrycken kommer från spelen som hastigt flamlar till för att gå vidare in i andra tunnlar och vrår, andra världar och rymdkonstellationer.

Vad har en sluten bok här att göra? Allt finns där redan – lagrat som snabba klipp och sammanfattningar på en sajt i den

interaktiva cybervärlden. Den medvetna 15-åringen kommer i framtiden inte att läsa några underhållande eller fångslande romaner.

Han eller hon kommer knappast att hörsamma nyttan av empati eller ingående känsla för de utsatta. De kommer snarare att formos av de världar som lever sitt ytliga liv mellan ettor och nollor, mellan den upplysta elektroniska skärmen och de hastigt förbipasserande orden, som i all sin omedelbara snabbhet redan har passerat.

Vi, medvetna eller omedvetna bokmalar, lägger ut biblioteken som lagfästa hållplatser under den nödvändig livsresan.

Ja, läsandet måste börja, men hur? Jo, alla föräldrar måste ta sig tid att finnas vid sängkanten, vid det växande barnets sida för att muntligen läsa de nödvändiga orden. Döden vore att låta dem somna och sova framför teven eller framför dataskärmen.

Jag frågar mig om kommande generationer kommer att ha tid med detta?

Kanske mer tid än att springa omkring på en Bokmessa, som mer och mer har blivit kändisskapets framtoning och de lyckade pristagarnas forum.

Frågan är hur de kringvandrande "magneterna", magnaterna, kommer att fungera?

Finns det är självklar dragningskraft? Eller är allt en fiktion, en kommersiellt vrål, vars giltighet och sanning årligen måste få komma till uttryck, för att kunna leva vidare.

Eller är det någonstans där under ytan, i det unga livets omedvetna födelse, som orden låter sig födas, som självklara byggstenar i ett öppet samhälle!

DEN OSANNOLIKA VERKLIGHETEN

Vi lever i en värld som är fantastisk. Det är lätt att överraskas av massmediala inslag, som mer eller mindre återspeglar den så kallade verkligheten. Frågan är bara vad det är som återspeglas?

Är det en verklighet eller en del av den? Är det den sanna bilden eller är det en del av den?

Den Tage Danielssonska sannolikheten tränger sig på med en smärtsam styrka. Harrisburg eller inte?

Det mesta är osannolikt intill den gräns som – med brist på medvetenhet – gränsar till det sannolika. Programmet om och med Hollywoodfruar är ett sådant inslag i tv-rutan, som kan placera mina känslor i de nedersta av helveten.

De speglade personligheterna visar på en brist på verklighetsförankring, som kommer en sociala kompetens att gå i taket. Är det verkligen sant? Och är det sant att denna programidé kan vara underhållande?

Det handlar om att visa en omedveten, rå och brutal amerikansk verklighetsflykt, som borde skrämja bort de flesta tevetittare. Inte bara det materiellt absurda överflödet, utan samtidigt en uppsättning värderingar, som skrämmer. Personliga tankar som fokuserar på en egoism, och som kommer mitt inre att rysa av förskräckelse.

Just att läsa om detta inslag, då våra välkända journalister Johan Person och Martin Schibby mot alla odds kommit hem, lyckligt och väl.

Nuets motpoler: den uppsökande journalistiken och dokusåpans närvaro.

Etiopien och Amerika borde vara två poler som aldrig kommer att mötas, om man nu skulle ta demokratibegreppet på allvar.

Men i "det kalla krigets" Afrika är allt tillåtet. Länder backar upp varandra under det att ekonomiska överväganden kan sammanföra varandra i en den eftertraktade råvarukatalogen.

Martin och Johan har upplevt de råa och brutala verkligheten, där ärligt spel och falsk diplomati gått samman.

Den afrikanska våren har på många sätt förbytt till sin motsats. Den kontraproduktiva befrielsen förvandlar till oigenkännlighet – inte bara i Etiopien och Sydafrika, Egypten och Libyen, utan den finns också i Latinamerika likväl som i Östeuropeiska stater.

Dubbelspelet förvandlar oss människor till misstänksamma varelser, vars sinne för sanning och framsteg kan ifrågasättas.

Sanningen är för påträngande för politiker, likväl som chefstjänstemän i de högre avsatserna av vår förvaltningshierarki. De i framkant tilltagna krognotorna sväller över av sprit och vin.

Samtidigt måste de obehagliga turerna av en rådande utrikspolitik hållas hemlig för att kunna existera. Det blödande såret efter den famösa Baltutlämning har ännu inte läkt.

Nu sitter Dawit Isaak fortfarande där i sin otympliga cell och inte ens en "hollywoodfru" kommer i hans närhet. Är vi lika dåraktigt egoistiska?

Och diplomatin – tyst eller vrålände – var är den? Det sägs att elva år i etiopiskt fängelse leder till en säker död. Fjorton

månader blev en livsprövning för två sanningssökare. Journalisten och författaren Dawit Isaak har nu avverkat elva år i cellen – lever han?

Och under det att allt detta händer blir man i Varbergs församling oense om en gammal mur som skymmer kyrkan ute vid det stora torget. Ja, till och med lyckas man med att båda avskeda och göra en "pudel" i detta centralt kyrka ämne.

Hur osannolik kan inte den så kallade verkligheten vara!

DEN REALISTISKA PEDAGOGIKEN

På parkeringsdäcket anländer en bil. Den bromsar in och stannar, varefter följande konversation kan höras, då barn, mor och mormor stigit ur:

1. Du Olle – håll nu mormor i handen så du inte ramlar eller blir påkörd av några andra bilar. Det är trångt om utrymmet här – det vet du..

Svaret kommer snabbt:

2. Ja, men mamma – men jag håller inte mormor i handen, därför att jag måste.

3. Jag håller mormor i handen, därför att jag älskar henne!

När den 5-årige Olle tänker och pratar förändras världen. Så är det när varje barn öppnar sin mun, klättrar i träd eller cyklar på garageuppfarter. Det är ett nytt liv som tänker och känner annorlunda.

Tänk om vi vuxna någon gång skulle kunna inse att världen inte förändras med våra vuxna tankar och handlingar utan genom den nya, nyfödda generationen.

Det är de unga som kan se vidare. Det är barnet som vill vara ärligare och sannare. Det är vi vuxna, som bär på alltför förkalkade hårddiskar och förträngda förkalkningar i både hjärna och underliv.

Inte undra på att självaste Jesus med mod och en självklar spontan förtröstan lyfte upp de jublande barnen på sina armar; pratade med dem och underströk med profetisk emfas att de där fördummade och förstummade lärjungarna var inget att ha. De bara ställde till det och förhindrade barnens lek och utveckling.

Ty sådana är vi vuxna – tvångsmässigt invanda i gamla mönster, lagar och förordningar. Vi kan träta om de mest orimliga system och förhållanden. Vi kan till och med vara så dåliga förebilder att vi inte ens kan se vårt eget bästa.

Det är inte fel på att vara en curlingförälder bara man under tiden lär sig att all samvaro med barn och ungdomar innebär samspel, närvaro, glädje och förhoppningar.

Vi vuxna fastnar, som sagt, ofta i själva formen och ser inte till innehållet. Vi tror oss om att sätta upp ramar, tider, scheman och mönster men glömmer att det är själva innehållet som lockar och tillfredsställer.

En god lärare förstärker det närvarande och gräver inte ner sig i sena ankomster, nerdragna huvor eller kepsar. Fokusera på det väsentliga, kära lärare, som nu börjat sin höstliga gärning.

När jag en gång i tiden var nybakad folkskollärare var jag naturligtvis fylld av olika metodiklektors finslipade lektioner och lektionsplaneringar. Men jag insåg snabbt att det inte hade någon bäring. Jag hade genomgått en lärarutbildning, som kunde betraktas som ett avgränsat reservat, där allt var tillrättalagt och förutbestämt. Så med andra ord – när jag kom ut i verkligheten fick jag börja om, lära mig de ungas språk och den sociala verklighetens koder.

Det handlar alltså om ett gemensamt här och nu. Oavsett välvalda ord som präntas in i läroplaner och politiska, pedagogiska manifest, så är det oftast de gemensamma relationerna som bär och som gör samvaron inom och utanför skolan meningsfull.

Att lyssna och lära! Lyssna till och ta till vara de ord som

bygger på tillit och gemenskap. Den så kallade kunskapsskolan är nog så viktig, men det går inte att ta in kunskap om det inte vinnns en vilja och personligt engagemang.

Därför är det en önskan att varje lärare skall få höra de ord som ger mersmak och öppnar nya vyer, både i det yttre och det inre. Jag älskar dig inte för sin kunskap utan för den du ÄR! Så vänder även den gode pedagogen på orden för att se, förstå och uppleva att all undervisning är i grunden en kärleksrelation.

Då och då kan man fråga sig om utredningstvingda politiker tar till sig någon elevcentrerad kunskap eller om man fallit ner i valfrihetens återvändsgränd och betygens fåfänglighet.

Då kanske också någon lärare kan få höra: Jag går inte i skolan för att Jan Björklund säger det, utan för att jag älskar den!

ETT MÄNSKLIGT SAMHÄLLE MÅSTE TA ANSVAR!

Man säger ofta i debatten att barnen är vår framtid. Vi skall inte ställa till det för kommande generationer. Barnen tillhör framtiden och vi måste lämna över ett hållbart samhälle!

Liknande påståenden kan dock framstå som håna, då vi talar om ensamkommande flyktingbarn, ty det är skillnad på barn och barn. Det tycks vara skillnad på våra barn och deras barn, svenska barn, utländska barn.

Migrationsverket har mycket väl med Tobias Billström i spetsen strukit under det nödvändig i att förfölja barn och utsätta dem för plåga av ångest och armod. Miljöpartiet får säga vad de vill, men i den oheliga pragrafalliansen har en human flyktingpolitik havererat.

Det tycks nu vara helt naturligt att barn mellan 6 till 16 år håller sig borta från sociala myndigheter och poliser. Nu finns siffran att tusen barn håller sin undan polisens aktiviteter sedan år 2008.

Uppgifter finns att 2011 försvann 163 barn. 2012 var antalet försvunna barn 317 – alltså en allt större siffra. Varför?

Jo, barn som flytt undan kring, tortyr och personlig förnedring har inget val. Det gäller att ta vara på livet; att fly undan myndigheter, som inte förstått att livet här hänger på en skör tråd.

Samtidigt finns det luddiga politikerbeslut som blir föremål för tolkning och därmed, vad jag förstår, missförstånd. Vår transitboende i Beddinge utanför Hälsingborg framstår nu i sin orimlighet. Det begåvande barnet vet redan att det inte får stanna.

Asylprocessen har inget med barnkonvention eller barnförståelse att göra – enbart stela orimliga regler – som skapar ångest och depression.

Det svenska samhället besitter alltså i denna stund den orimliga handlingen att sparka ut barn ur landet. De som arbetar med asylprocessen, eller vid polisen, vet inte var de utsatta barnen finns. Därför tillåts poliser, med stöd av lag och ordning, att uppsöka och fängsla dessa utsatta barn, som lever på hemliga orter i landet.

Barnen möter med andra ord misstänksamhet redan i tidig ålder. Konsekvenserna av "samhällets" agerande blir förmodligen misstänksamhet och oro för det omgivande samhället.

Här finns Ismael 15 år, Mohammed 16 år, Amina 14 år; här finns Zajad och Arasch. Alla lever i tystnad och gömmer sig i enkla primitiva bostäder i landet Sverige.

Om nu någon av dem lyckas med att få tillgång till skola och undervisning finns det uppenbara problemet att ta sig från bostad till skola. Ett angiveri eller en poliskontroll kan förändra livssituationen radikalt.

Till och med en polisman som Leif Fransson framhåller i radioprogrammet Kaliber hur svårt det är att arbeta med denna problematik – man får samvetsnöd och skuld.

Sara Wählin på organisationen för team för krigs och tortyrskadade (TKT) framhåller nu hur viktigt det är att skapa förtroende med barnen, stabilisera ett förhållande, minska sömnstörning och självska debeteende.

Så det omskrivna REVA-projektet (Rättssäkerhet och effektivt verkställighetsarbete). Redan ordens byråkratiska karaktär

inger stor misstänksamhet. Jag frågar mig om alliansens politiker har hämtat metoder från staten Israel. Här kan en palestiniere när som helst utsättas för kontroll, inte bara vid den o-naturliga muren, utan när som helst under dygnet.

Under den första Intifadan besökte jag en palestinsk familj i Ramallah. Familjen hade, vid flera tillfällen, utan egentlig orsak, jagats upp under nattetid. Möjligen var det för att de var kristna och till hörde den kristna församlingen i staden.

Att här i Sverige börja med liknande kontroller och därmed inte se vare sig till orsak eller verkan torde tillhöra en passerad tid.

Polisen följer de uppställda reglerna! Var har Du hört detta tidigare?

Nu kvarstår att Migrationsverket, Svensk gränspolis och den kommunala Socialtjänsten tar sitt humanistiska och medmänskliga barnansvar!

DET SÖNDRADE FRAMTIDA EUROPA

Den Europeiska Unionen skapades i första hand för att ge fred och trygghet för länder inom kol- och stålgemenskapen (EKSG).

Det var ett socialistiskt projekt med fransmannen Jacques Delors som idé- och systembyggare. Ett allt närmare samarbete i väsentliga frågor som försvar, miljö och ekonomi skulle ge trygghet och stabilitet.

Det är som om det någon gång funnits en dröm om det förlorade paradiset. Som bekant finns inte paradiset, ej heller någon sorts tillvaro där komplikationer, oro och konflikter uppstår.

Vad har det nu blivit i dessa dagar då länder av helt skilda förutsättningar skall samverka i en gigantisk kakafoni av röster, förutsättningar och meningsbrytning. De över sjuhundra delegaterna med sekreterare och assistenter av olika dignitet har blivit en ofantlig byråkratisk konstruktion, som dagligen suger miljarder ur den gemensamma EU-kassan.

Det finns självklara frågor som infinner sig om denna organisations existens och fortlevnad. Den gemensamma s.k. synen på existentiella frågor tycks ständigt konvergera och ställa organisationen i ett pinsamt offsideläge. EU-kommissionären Cecilia Malmström kämpar över att nå

överenskommelser om människohandel och prostitution, men tycks ha föga framgång.

I det här avseendet får man för ett kort ögonblick hålla med den nu avlidna Margaret Thatcher att den Europeiska Unionen kommer mer eller mindre att vara ett begränsat fenomen. För henne var det naturligt att vara kritisk mot kontinenten och dess bärande länder.

Istället blev det Amerika som blev bundsförvant, vilket senare Tony Blair bevisade genom att ställa upp på USAs anfallskrig. Ja, kanske är det så att de gamla Efta-länderna håller sig fortfarande på ett behagligt avstånd från varandra.

Kanske är det dags för nytt samarbete, då nu "thatcherismen" läggs i graven och andra, naturliga relationer kan uppstå. Den ultrakonservativa politiken under Margaret Thatchers tid blev dock ingen framgång.

Ännu idag lider gruvsamhällen i norra England av den oförsonliga politik som fördes under alltför lång tid. Men hon återvaldes val efter val. Hon fanns där som "järnkvinnorna" utan själ. Hon fanns där med andra ord för sin egen skull – inte för några andra som behövde henne. Hon såg sig inte som en samarbetare utan som en solitär i det konservativa toriet, som sedan övergav henne.

Vem kan idag beundra en kvinna som på alla fronter startade krig – det sociala kriget mot underjordiska arbetare och deras familjer: fattiga med dåliga skolgång och en hälsa som ingen ansvarsfull läkare kunde försvara. Hon saknade det självklara som en politiker bör besitta, nämligen ett mått av empati och inkännande med både sina motståndare och medarbetare. Hon var en politikens "handelskvinna", som gav bröd och näring till dem som kunde utnyttja den öppna, ekonomiska marknaden.

De tusentals arbetarfamiljer som hon ödelade syns inte på vare sig tv-skärmen eller i offentligheten. Deras kors kan snarare ses på den närliggande kyrkogården i varje gruvdistrikt.

Det kollektiva, socialistiska EU kan ses som en replik till den individuella "thatcherismen".

Två olika system som kommer att kämpa om makten, om väljarna och den politiska hegemonin. Ett system som kan starta ett onödigt krig av typ Falklandsöarna, för att skymma de inhemska upproren.

Det kollektiva europeiska systemet som vill skapa fred och försoning, men som ännu inte bevisat att organisationen har någon livskraft. Skuldbördan tynger alltmer och den så kallade solidariska relationerna svider alltmer.

Vem kan i framtiden tala om ett gemensamt Europa?

EN JANUARIDAG PÅ HAITI

Vi befinner oss bakom huset. Han sparkar bollen till mig åter och åter. När jag skjuter den tillbaka kastar han sig ner på den steniga marken. Han slänger sig utan att tveka; naturligt, som om stenarna inte fanns. Som om den hårda, torra jorden tog emot honom, mjukt, dämpande.

Det här är en smal gång mellan husen. Kanske tre meter bred. Solen bländar ögonen då jag sätter en bredd sida till höger.

Marken här är slavarnas mark. Det är här som jorden samlat den vända och ångest, som fallit ner under dessa år. Slavarnas marknad strax intill. Övergrepp, översitteri, våld; de många kedjade människorna, svarta, i en oändlig rad skeppande över Oceanen, från ett plundrat Västafrika.

Nu sparkar vi boll. Min nyblivne, unge kamrat och jag. Vi behöver inga ord. Den slitna fotbollen räcker för att vi skall förstå.

Haiti – en januaridag. Det är söndag och kyrkorna fylls till bristningsgränsen. Sångerna hörs, bibelorden flödar ut över de trafikerade gatorna. Bussar, taxibilar, färgrikt målade med vita änglar och herdemotiv ur ett bibliskt landskap. Här pulserar en mission mitt i en kittel av kokande fattigdom.

Jag har inte kommit hit av en slump. Fartyget ligger tryggt ankrat i hamnen vid en stenbrygga i Port-au-Prince. Det är inte många fartyg, som frivilligt kommer hit. Lukten av fattig, svettig hud, vävs som en slöja över hamnen.

Från fartygets inre har vår medhavda sjukhusutrustning lastats av. Sju ton av kasserad utrustning, som vi har kunnat avstå. Eller är det kanske rester, som ändå skulle ha kastats på en sop-tipp utanför Borås eller Malmö. Sängar, stolar, operationsbord, sjukvårdsartiklar... allt ligger där i en enda röra. En del i slutna trälådor, nu tydliga i solgasset.

Snart är pastor Jean här vid kajen för att ta emot oss. I en röd bil kör han oss vidare. När jag vevar ner rutan känner jag stanken, andas luften, som får fingrar att stelna. Utanför: tunna människor i ett hav av sopor.

Vi åker vidare. Pastorn vill visa sin kyrka. Han vill visa barnhemmet, som kommer att få en del av våra gåvor.

Efter en stund omringas bilen av barn. Vi är framme. Barnens ögon, blickar, händer, värme, strömmar emot oss. De hurrar och bär oss som prinsar in till det enkla huset med sängar av stål. De sjunger. De föräldralösa barnens kroppar får plötsligt liv. Det är som om vemodet för ett ögonblick försvinner, då nyfikna barnaögon blänker till, som ljus i ett ovanligt förtätat mörker.

Här finns inga bekvämligheter, inga lakan, inga täcken. Det känns som om sängarna motvilligt fylls mot natten; barnen värmer varann, som hud mot hud.

Strax intill finns ett nybygge. Enkla väggar är uppsatta. Det nya barnhuset kan anas. Det är till detta våra insamlade pengar skall gå. Vi är fortfarande förhoppningsfulla.

Nu passar pojken bollen till mig igen. Jag lägger under med en snabb vriststöt i tillslaget och bollen stiger uppåt. Som en flygande fågel fångar han den porösa, nästan opumpade bollen. Med ens spricker pojkens läppar ut i ett blixtrande, ljust leende.

Det är på Haiti. Det är tjugo år sedan nu. De ökända förtryckarna Pappa Doc. och Baby Doc har under år tvingat fram den omfattade dödligheten, den ensidigt förhärskande fattigdom. Denna vackra ö har förvandlats till en soppipp, där de fe-

taste ”råttorna” bor på höjderna utanför staden med väl omslutna och bevakade staket. Deras hundar skäller oupphörligt, rytande av rädsla.

På något sätt ser vi oss som hjälplösa turister, när vi guidas fram utefter stadens gator, där färgknistrande konstverk kantar trottoarerna.

Det sägs att god konst är billig i detta land. Att konsten är vacker, njutbar, exklusiv. Naturligtvis kan det vara så. De inre, vackra bilderna måste erövrats även i lidandet. Hoppet måste trots allt rinna fram utefter gatorna och bedöva kaffeodlingarna utefter öns sluttningar. Glädjen måste ju finnas där någonstans.

Eller ligger den inkapslad i en religiös längtan; i en tro som breder ut himmelska ljusa landskap över havets nyanserade färgspegel, där på den andra sidan.

När kvällen har börjat och mörkret sänkt sig kommer voodoostrummornas slag att höras. Vi bevittnar spelet. Den stegrade extasen. Deltagarna i dramat tråder ut på scenen och tuppens hals brister ut en flod av blod. Någon dricker. Andra ser på eller har redan lämnat skådeplasten. Själv går jag avsides för att ta en öl på närmaste bar.

Det är sent i Port-au-Prince. Kasinot har öppnat sina lokaler för oss i natt. Vi kastar tärningar framför oss mot gröna bord. Det är en lek med pengar mitt i en stad där det inte finns några – för den vanliga människan. Någonstans i min hjärna blir allt skizofrent, känslorna blockeras, samvetets viktlösa tillstånd tilltar.

När morgonen kommer är fartyget omringat av ungdomar simmande i det grönskimrande vattnet. Någon har slängt ut mynt. Det blänker till under vattenytan. Som en utvilad fisk dyker den unge mannen mot det osynliga djupet. Nu är han utom synhåll. Plötsligt dyker han upp med ett skrattande uttryck. Myntet glimmar till mellan hans tänder.

Vår fotbollsträning bakom pastorns hus är över. Vi har

kramat om varann. Någon ropar och säger att nu är det dags att åka vidare. Coca-colaflaskorna står tomma. Ingen har vågat ta is till, trots att frysen har visats och isbitar frusit till status-symboler.

På restaurangen serveras kött. Ingen vet vad det är. Någon äter. Pastor Jean bjuder denna dag

Några år senare har allt uppdagats. Den till synes medmänskliga ytan var styrd av maffiahänder. Våra gåvor, sedlar, tankar, gick rakt in till Baby Doc´ medsysstrar och med-bröder. Det korrupta bländverket, den närvarande pastorn, hade visat sitt ansikte.

Ändå – blänker den trasiga fotbollen i ljuset. Pojken finns där för alltid. Hans ansikte, slår ut som en frisk, blå, växande blomma, över det tidlösa mötet!

FALLSKÄRMSHOPP I VERKLIGHETEN!

Uppvaknandet är ett fallskärms hopp från drömmen.

Meningen är hämtad ur en känd bok och skriven av en numera känd nobelpristagare.

Det kan vara så att det är mer eller mindre nödvändigt att komma till ett uppvaknande. Om det sedan är ett ”fallskärms hopp” eller inte det återstår att se.

Ibland kan dock ett uppvaknande komma lite för sent. Det är då som politiker börjar se över sina ersättningar, tidigare obetalda hyror och ersättningar för resor. Allt det där kan ligga i dvala under flera år, men så plötsligt kan allt brista ut i en sensation: som ett fallskärms hopp!

Då är det berömda ”drevet” framme. Sanningarna avslöjas och eventuella efterverkningar kan få förödande konsekvenser.

”Fallskärms hoppet” kan också betyda att man vågar göra det som går ut över det vanliga. Då handlar det oftast att gå mot strömmen, att försöka se på ett annat och nytt sätt, som dikteren och poeten, som Dag Hammarskjöld eller Nelson Mandela.

Eller som en kreativ politiker sade en gång: ”inte dagtinga med sitt samvete”.

Ty någonstans finns det en hederlighet som vi kan ta fram och som visar sig vara gångbar i de flesta situationer.

Baksidan av hederligheten är girigheten, och den vill ingen

kännas vid, även om den kan visa sig som en ihållande, sur eftersmak, då lågkonjunkturen visar sig vara en långa räcka av negativa händelser.

Bankernas överlappande lånecirkus urholkar förtroendet, inte bara i det mentala bankvalvet, utan även i det själsliga landskap, som innehåller värderingar och värdegrunder.

Att vi lever över våra tillgångar är numera en självklarhet och borde leda till besinningen och korrigerings av samhällslivet.

Att vi dessutom vet att om alla skulle leva som vi gör fordras minst ytterligare ett jordklot, som snurrar i en blå hinna genom ett sprudlande universum.

Så är vi där i det oändliga. Naturvetenskapens fasta objektiva registreringar leder in mot en verklighet av förundran och tro. Ja! I grunden är vetenskapen en tro som accelererar. Den är som vibrerande, osynligt närvarande, neutriner, vilka händelsevis sågs då de anlände ”60 nanosekunder snabbare än ljuset”.

Denna snabba översikt förkastade i ett ögonblick både Albert Einstein relativitetsteori och den fast surrade kvantmekaniken.

Det är som dikt, poesi. Världarna förändras. De återkommande fallskärmshoppen är kanske inte många, men de finns där mitt i en obeveklig verklighet, som heter atomer och elektroner.

Och in i en minsta av nanosekunder vilar ett liv i ständig förändring. Hur litet eller hur stort kan ett liv vara? Orden är enligt den tidige språkfilosofen Ludwig Wittgenstein en spegel av yttre verklighet.

Med våra ord öppnar vi mot drömmen, mot framtiden, men även mot det som varit och det som är. Fångna i vårt eget ord-rum försöker var och en att finna en sanning eller flera sanningar.

Tankar och ord blandas där i ett personligt möte; våra hjärnhalvor tävlar om det bästa och mest sanningsenliga. Vi vet ock-

så hur ändringsbara trons religiösa värderingar kan vara. De kan vara av godo och de kan vara av ondo.

I vår idéhistoria kan vi konstatera, att vi inte kunnat få tillgång till får västerländsk vetenskap om inte islam och de arabiska värden utbildat oss i renässansens pånyttfödelse av kunskap och den därpå följande upplysningens sanningsbegrepp. Vad vi anar i en biblisk bergspredikan kan först förstås när begrepp som broderskap, jämlikhet och solidaritet vuxet fram ur flera revolutioner och proteströrelser.

Just nu väntar vi på att Syrien skall få bäras upp av frihetens händer och röster.

Därför blir fallskärmshoppen många och nödvända.

Tomas Tranströmers dikt Preludium ur debutsamlingen 17 dikter, 1954 fortsätter:

*”Fri från den kvävande virveln sjunker/
resenären
mot morgonens gröna zon./ Tingen flammar upp.
Han förnimmer – i dallrande lärkans position – de
mäktiga trädrotsystemens underjordiskt svängande
lampor./ Men ovan jord/ står – i tropiskt flöde –
grönskan, med/ lyftade armar, lyssnande/ till
rytmen från ett osynligt pumpverk.”*

Det är dags att vakna upp!

HUR SÄGER MAN FÖRLÅT TILL DE LEVANDE?

Annika Östberg gästade Pingstkyrkan i Varberg för en tid sedan. Som rubrik i tidningen kunde läsaren uppmärksamma följande fråga: "Hur säger man förlåt till de döda?"

Rubrikfrågan är naturligtvis en aning provokativ och retorisk. Ändå kan frågan vara relevant i vissa själavårdande situationer, då en människa blivit sviken, utsatt eller berövad sitt värde.

Under Allhelgonatider, då man i första hand i kyrkor uppmärksammar de under året bortgångna, kommer de inre upplevelserna, positiva och negativ, alltmer i dagen än tidigare.

Att stanna kvar en extra stund vid en grav betyder att man kan få den nödvändiga frågan om "förlåtelse" eller "upprättelse".

När döden inträtt har den definitiva gränsen mellan de båda världarna upprättats.

För vissa kommer detta som en överraskning, för andra som en naturlig fortsättning på livet. I den stunden kan det vara en gåva och möjlighet att kunna förlåta sig själv på så sätt att jag kan förlika mig med det som varit, de oförrätter som jag upplevt och varit utsatt för.

En förlåtelse i den närvarande gudsbilden är alltid möjlig för den som kan tro på en förändring, det vill säga förlåtelse. Det kan handla om ett inre seende, som kan beskrivas på många olika sätt.

Den mer kristet religiösa förlåtelsen uttrycker Annika Östberg, enligt HN-artikeln, på följande sätt: "Jag har haft ett annorlunda men rikt liv. Min Gud har tagit mig igenom det mörkaste och många har sträckt ut handen och hjälpt mig."

Att Österberg kom ut från ett amerikanskt fängelse är i sig självt ett under.

För några år sedan fick jag möjlighet genom en god vän att besöka ett fängelse i Stillwater, Minnesota. Min amerikanske vän träffade de intagna varje vecka. Bibelstudier, bön och samtal om det som varit var mötenas grundkoncept.

Jag fick intrycket av att de tjugotalet närvarande fångarna kände en sorts förlåtelse och fick därmed tro på framtiden. Det var för dem en nödvändig känsla för att kunna gå vidare i livet.

De flesta har, liksom Österberg, en grundläggande drogproblematik, som måste behandlas. Men sällan räcker det enbart med vård – till detta måste komma en sorts inre och djupare medvetenhet om total förlåtelse.

Oavsett vad som nu skett måste finnas en utgång. Oavsett vad som hänt måste ske en personlig förlåtelse.

Det är därför mer än komplicerat att vissa stater i USA fortfarande har det oförlåtliga dödsstraffet som en slutgiltig utväg. Det är förnedrande och kommer för alltid att vara så.

Men för att nu se till vårt "normala" liv, det vill säga till vardagens händelser, små och stora, så måste en yttre och inre förlåtelse vara möjlig.

När ett straff eller påföljd är avtjänad är det naturligt att en människa skall få en ny chans. Framför allt tänker jag på de unga människor som gör eller säger fel, går mot lag och ordning, testar gränser och ser spänningen i olika situationer.

Att erkänna, sona sitt brott och kunna gå vidare i livet, alltså få förlåtelse – måste vara den självklara kärlekshandlingen. Att det finns denna förlåtelse och själavårdande möjlighet i den Pingstkyrkan tycks självklar.

Men av egen erfarenhet undrar jag om den finns i den så kallade Svenska kyrkan. En gång kämpade jag för att en ung människa skulle få förlåtelse och upprättelse efter avtjänat straff och själavårdande behandling. Men allt gick överstyr, då massmedia förstärkte syndabegreppet, kyrkliga fritidspolitiker och präster och dåvarande biskop, stämde in i den hatbild som uppstod.

Här kunde alla med medmänskligt förtecken sagt "förlåt till den levande!"

Nu önskar jag att Annika Östberg sträcker ut handen till alla andra som behöver hennes stöd och hjälp. Det är så som kärleken leds vidare, genom våra prövade tankar, hjärtan och varma händer! Skicka vidare!

JOB IDAG

– Är Job frisk?

Frågan kan tyckas något överraskande då vi numera mer eller mindre befinner oss i en sorts posttraumatisk stressrelaterad livssituation. Den stora flodvågen kan komma när som helst.

Den av Noa så väl förberedda översvämningen kan plötslig stiga över oss och därmed strömma ut ur ett ”genesishav”, utan att för den skull nämnvärt överraska.

Mångas favorit i den judiska historien föreställer jag mig med god marginal vara den utsatte och plågade Job. Han lever i landet med ett självklart självmedvetande, som säger att han är en rättfärdig man, en ordentlig karl.

Med andra ord han har skött sin kort under lång tid. Försäkringarna är betalda och alla höga elräkningar vederbörligen betalda. All boskap är väl skött, liksom de många med arbetarna, drängarna, pigorna.

Någonstans, i det för Job obeskrivbara, försiggår dock en konspirerande mellan Herren Gud och Åklagaren – i bästa välmening tolkat som ett samtal mellan det onda och det goda.

Gud lägger här ut sitt vakande öga på Job genom assistans av Åklagaren – Djävulen, allmänt benämnd.

Alltså: bakom kulisserna försiggår ett köpsläende av själar, kroppar, plågor, lidande. Högt upp i den gudomliga hierarkin

försiggår dunkla, oförutsägbara uppgörelser, och skrivande av svårtydda fördrag.

Det är som hos Franz Kafka. Det försiggår överläggningar i den avsides belägna ”domstolen”. De som har makten befinner sig på långt avstånd; anvisningar ges enbart per telefon. De mystiska väsen, som bestitter makt och myndighet, drar sig undan den öppna demokratiska processen.

I detta skuggspel av tärande oklarheter befinner sig Job med familj. Någonstans är han av en eller annan anledning redan dömd, utstött, utmobbad och blottad inför skranket.

Någonstans i den byråkratiska apparaten har han förvandlats till en insekt, som nu kommer att kräla i sitt eget stoft. Plågorna tar vid. Vänner, sympatiska rådgivare, träder fram i Jobs närhet – var och en med till synes hållbara argument för att avsäga sig identitet och självständigt tänkande.

Georg Samsa i Kafkas, *Die Verwandlung*, är 1900-talets Job. Han har av sin omgivning förvandlats till ett utstött ”skräp”, som ingen vill se eller röra vid. På samma sätt håller Job på att förvandlas till en söndermobbad ja-sägare under galgens tortyr. I sitt inre har han antagligen förstått att det här inte handlar om förståelse, insikt och vänner, utan om krass makt och underkastelse.

Han är ställd inför den ”bipolära” domstolen, där Åklagaren och Herren Gud gått samman för att sakta men säkert mala sönder en hederliga, helig, människa.

Den totala underkastelsen vilar också som ett kompakt skal över Gregor Samsa, Kafkas alter ego. Till slut syns han inte. Han vill inte kännas vid. Han betraktas genom nyckelhålet, som en avskyvärd restprodukt av mänskligt liv.

Fadern och den gudomliga familjen reducerar honom till en obetydlig insekt. Ändå, när slutet närmar sig och döden likt ”det ruttna äpplet” dragit all näring ur kroppen, heter det att

”han tänkte tillbaka på sin familj med ömhet och kärlek”. Och när huvudet till slut sjunker ner mot golvet drar han ett sista andetag: ”som svagt strömmade ut genom näsborrarna”.

Författaren till Job får ändå min kritik på grund av den onaturliga underkastelsen, som inträder i det allra sista kapitlet. Här har författaren i nästan 40, litterärt högtstående kapitel, skapat en fantastisk poetisk framställning. Levande beskrivs den sårade själen i Jobs kropp, vid den ödsliga gränsen av liv.

Jag vill också se att den gudomliga monoteismen pressat människan Job till utmattningens gräns. ”Flodhästen och krokodilen” har blivit primitiva hotbilder och den förekommande gudsbilden kan sammanfattas med Baudelaire påståen-
de: ”Gud är det enda väsen som inte ens behöver finnas till för att härska”.

I den av posttraumatiska stressyndrom drabbade Job framstår bibels berättelse, som en händelse i det närvarande nuet. Kafkas, Gregor Samsa däremot, som en frälsande ängel som dör in i ljuset, samtidigt som han välsignar sina fiender.

Eller är det som i Thomas Manns bok Bergtagen, där läkaren frågar soldaten:

- Är Ni patient här?
- Nej, jag är helt frisk!
- Då är ni ett fenomen värt att studera. Jag har aldrig i hela mitt liv träffat på en frisk människa!

MURAR ÄR TILL FÖR ATT RIVAS!

Det finns gott om murar – en del i det psykiska landskapet och andra i det fysiska. Vi säger ibland att dessa murar är till för att övervinnas.

I idrottens värld talar man om det mentala. Stavhoppare kan stelna till och krampaktigt stödja sig på staven, när rekordhöjder kommer upp på ställningen. Det kan låsa sig, som det heter.

Under de nyligen hållna EM-tävlingarna i fri-idrott talades det ofta om att inte vara för ambitiös, att inte "krampa" inför de avgörande höjderna eller framför resultatkllockorna.

Man sade snarare att det var bättre att gå in och "bara köra" eller tävla för "att ha roligt", eller bara ta ett mästerskap för vad den är: att leka som på en vanlig träning.

I regel är det så att de flesta idrottare har sprungit på bättre tider vid genomförda träningspass. Kanske är det ett sätt att kompensera sin duktighet eller kanske rent skryt?

Men visst handlar detta om ett dialektiskt spel mellan inre och yttre krafter. Som om man kunde blanda teori och praktik, för att i samma ögonblick komma fram till ett gott resultat.

Vem kan inte i det inre föreställa sig fred, rättvisa, försoning och vänskap. De kärleksfulla orden finns där uppradade i en naturlig följd och medmänsklig närvaro.

Men någonstans på vägen går det snett. Vi delas upp: de kända och de okända, de närvarande och de frånvarande, främmlingar, invandrare – vi och dom, jag och du...

De politiska aktörerna försöker ibland skapa murar som kallas hinder, "etiska vattengravar", som rymmer bara svenskar! Men hinder är till för att övervinnas. Hinder snubblar man på – då vet man var de är! Varför skulle man annars ha hindertävlingar, pressade förhållanden och besvärliga liv både för människor och djur.

Då och då inrättar stater och ideologier gränser som delar upp, sorterar och sätter stämplor på dem som är annorlunda. Ändå har vi inskrivit i våra grundlagar att vi är lika och har samma rättigheter och skyldigheter.

Den fruktansvärda förintelsen av judar under andra världskriget var en stämpling av de "annorlunda". Allt finns som en ständig påminnelse.

Samtidigt finns nu en 700 kilometer lång mur, som håller judar och palestinier åtskilda. På ett sätt ersätter denna mur den en gång fallna Berlinmuren. Det var det kalla krigets mur. Den israeliska statens mur prolangerar inte bara kampen mellan väst och öst, muren utvidgas och förstärks!

Det blir en "mur" som under generationer fostrar till hat och obönhörlig vrede.

De 540 vägspärrarna blir förnedringsplatser för dem som dagligen skall till arbete. Denna själsliga tortyr sätter sig i själ och hjärta.

1967 års gränser har ingen bäring – tusentals nyinkomna judar tar marken som sin egen. Någon har frågat: "Finns Kristus vid gränsposteringarna? Finns någon gudomlig instans som motiverar murar, gränsdragningar, hat och konflikter?"

Under nästan trettio år arbetade vår Signe Ekblad i Jerusalem det vill säga som lärare bland palestinska pojkar och flickor. Denna tradition som nu följs upp av Den "gode herdens

skola" i Betlehem är i grunden en fredsgärning, där hinder och murar kan övervinnas.

För kännedom om detta har skapats en vandringsutställning, som kommer till Sverige inom kort. Även en bok om Signe Ekblad kommer ut på två språk, svenska, arabiska.

Jag läser om detta arbete i Svenska Jerusalemsförenings tidskrift. Vi skall vara stolta över denna goda undervisning som satt Sverige på kartan. Detta är nu historia.

Nu finns en god religionsdialog mellan judar, kristna och muslimer. Det finns en samhörighet, som kan komma i dagen, för att plötsligt visa det nödvändiga: att inre och yttre murar är till för att rivas!

OM DEN SISTA TIDENS VARMA HÄNDER

Under de senaste trettio åren – minst – har det talas om en stigande ålderskurva.

Vi blir allt äldre. Vi lever längre. Männen lever också längre tid även om nu kvinnan alltid har haft ett visst försprång.

Skulle någon händelsevis läsa psaltarens ord i det gamla testamentet det vill säga om det går oss väl och vi lever länge varar våra liv sjuttio eller åttio år; även då det är i möda och fåfänglighet. "Ja, det går snart förbi, som om det flög bort."

Politiker i den halländska regionen tycks ta de bibliska orden på allvar. Sjuttio och åttio år – sedan får det vara nog.

Försäkringskassan hoppas givetvis på att vi "faller av pinnen" vid dryga sextiofem. Åren därefter är som bekant att betrakta som en belastning.

Men ändå – vi som strävar vidare. Vi som har goda gener och tur under denna livsvandring – vi som av någon underliga anledning kommer att leva mot de hundra. Ja, det är vi som måste kämpa för en god vård i livets slutskedet.

För den som lever i beroende av sjukvård i hem eller på akut får i dessa dagar erfara en påtaglig nonchalans: slentrianmässiga undersökningar, hemskickningar som saknar grund, timmar av väntan i kylslagna korridorer, ett beroende av en frånvarande sjukvård som dignar under snålt tilltagna budgetar.

Ibland kan den svenska sjukvården berömmas, när den sätts i relation till andra länders tex. Ryssland, USA, Kina. Sådana jämförelser väger lätt.

Därför kan det vara på sin plats att svensk sjukvård lever upp till de etiska krav som kan ställas på en sjukvård värd namnet. Särskilt måste den vård utökas, som hör till livets slutskede.

I Hallands län finns tydligen ingen avdelning under namnet palliativ, ej heller ingen specialistvård benämnd hospiceverksamhet, där människor får gå mot "slutet" med egen värdighet och personlig integritet.

Hur kan detta komma sig!

Region Halland har under alla år berömt sig av att vara landets bästa. Har plötsligt det fria valet blivit en motgång med underliggande ekonomiska svårigheter?

I Falkenberg har en operationsavdelning lags ner, samt den palliativa vården.

En gång i tiden hävdade jag att den onödigt nerlagd Vinbygården skulle kunna uppstå som ett hem för dem som önskade avancerad vård i livets slutskede. Nej, istället slår kommunen samman enheter och glesar ut personalbesättningen, samtidigt som närkontakt och personlig omvårdnad och omsorg minskar.

Nu läser jag att det pågår en sorts "kartläggning" av behovet, som det så avancerat heter. Den kartläggningen, hävdar jag, den är redan gjord. Underlaget är redan givet.

Regionens palliativa avdelning i Falkenberg är av stor betydelse, liksom alla andra som borde växa upp som svampar ur jorden.

En gång var det just ett samhälles första plikt att ta hand om de åldrande medborgarna. De förhatliga fattighusen byttes ut

mot allt bättre fungerande ålderdomshem. Den vanliga människan hade heller inga ekonomiska valmöjligheter till val såsom det ofta hävdas.

Dock är jag väl medveten om att den enskilde i det framtida samhället Sverige allt mer får bekosta sin egen vård. Då måste det också finnas palliativ vård på flera tätbefolkade orter.

Ordet "närhet" är självfallet viktigt, där det inte går att mäta vård i timmar och minuter, utan där personliga behov och skötsel står i centrum under dygnets alla timmar. Och framför allt nödvändigheten av att få en omtänksam medicinering som gör slutet lidandebefriat, minnesvärt för de anhöriga, värdigt för alla sörjande.

Ja, låt oss göra något innan allt är förbi! Kanske med "varma händer!"

PERSONLIG AMBITION ELLER TRADITIONENS VANMAKT

Under tidig efterkrigstid var studentexamen, som bekant, en milstolpe i livet. Det var få förunnat att komma fram till denna status av kunskap och examination. Det var framför allt den så kallade medelklassens pojkar och flickor, vilka blev förda fram till det positiva valet att studera vidare.

Långt in på femtiotalet fanns ett val som tidigt markerade klasstillhörighet och kanske till och med intelligens. Men för de flesta fanns inget val alls.

Det var vid denna tid då välfärdssamhället tog form och utbildning krävdes. Man insåg vikten av att så många som möjligt, med teoretisk begåvning, skulle gå vidare till eftergymnasial utbildning.

Som en jämförelse och märkbart paradigmskifte, skulle jag också vilja tillägga, att det kunde lika gärna handla om teoretisk skolning efter genomgången, obligatorisk sjuårig folkskola, som 1955.

Vilka var det då som läste vidare, som det hette. Ja, inte var det kroppsarbetarnas barn, som fortsatte. Det var snarare fabrikörens, läkarens, prästens, skollärares barn, som med automatik skulle fortsätta studera. Det fanns självfallet pengar till studierna. Man visste vad man skulle läsa och man visste att det i längden var en investering.

För arbetarklassen var det ett grundläggande mål att så snart som möjligt komma i arbete det vill säga ta till vara arbetslinjen. Alla teoretiska studier undanbads på det bestämdaste. För mycket läsande var inte bra; en luthersk arbetsmoral för de lägre klasserna.

I den situationen ville frisinnade, sociala politiker, skapa en god skola för alla. Det var en stark socialdemokratisk ambition. Det fanns också praktiskt goda alternativ till studier, teoretiska utbildningar på Hermods och andra utbildningsinstitut, NKI – man kunde både arbeta och läsa samtidigt. Men detta låg mer på det egna initiativets nivå och krävde både disciplin och vilja.

Själv tillhörde jag det förra gänget som efter en ettårig praktisk handels- utbildning på yrkesskolan i Jönköping ville läsa vidare. För det hände sig att jag kom till Svenska Fläktfabriken och vill ha jobb. Men det var kalla handen. "Här måste man ha realexamen", sade en personalchef.

Så här efteråt kan man nog säga att de flesta personer i närings- och utbildningslivet var mer eller mindre examensfixerade. Visserligen var det bra att "harva" igenom utbildningen fram till realen, men det gjorde mig inte bättre som ung arbetssökande på marknaden i slutet av femtiotalet. Snarare var det erfarenheten från arbetslivet, som var det viktigaste: fabriken och kontoret.

När jag nu ser allt i en mer förstorad backspegel uppfattar jag med klar blick, att mina två år på arbetsgolvet i en elektrisk armaturfabrik, och några år på kontor gav grunden till en god arbetsmoral. Det blev viktigt att passa tider, ta egna initiativ, att kunna ta information och prestera.

Så frågar sig då många varför ungdomarna i Falkenberg inte söker sig vidare till universitet eller högskolor. Säkert kan man hänvisa till många, personliga faktorer, som skapar förutsättningar, ambition, drömmar, viljan att finna sig själv och ny kunskap.

Vi lever i en ny tid, där snabba lösningar är gångbara. Mycket pengar och lyxiga prylar är en självklarhet. Även under en prövande studietid har man kanske svårt att försaka, att satsa, att vilja. Pengar kan fås genom idolskap, lätta vinster och aktieklipp. Men för de flesta av oss är verkligheten en annan.

Låt oss konstatera: vilja till kunskap kommer inifrån, personliga drivkrafter och social förankring, förväntningar, ambitioner, mål.

Jag tror på den gamla kombinationen av studier och arbete, växelvis eller parallellt. Den eftergymnasiala utbildningen passar den kategori av studerande som kan ta egna initiativ, fjärran från klassrummets, många gånger studiehämmande, atmosfär. Därför: alternativa skolformer och flexibla studievägar!

Så låt oss kasta loss från den hämmande traditionen. Skapa en ny värld, där drömmar kan förverkligas. Och där Du som människa känner den meningsfulla och livslånga föreningen mellan hjärna och hjärta!

TRONS OLIKA BILDER

– *en levande mosaik*

Är Sverige ett kristet land eller inte? Ja, frågan kommer onekligen upp på dagordningen då alliansregeringen går emot Skolverket. Det är då som det kommer fram att politikerna styr och tjänstemännen utreder.

En god tjänsteman på Skolverket handlar själklart utefter de demokratiska principer som kan förekomma, då det gäller att fördela och se utifrån ett oantastligt jämlikhetsperspektiv.

I detta perspektiv ligger det många Läroplaner för skolan och trycker med oanad konsekvens och styrka i det historiska ljuset.

Alltsedan rekommendationer från olika Skolkommisioner från 40-talet och 50-talen, fram till dagens smått oansenliga beskrivningar av hur en pedagogisk verksamhet skall genomföras, kan vi följa hur saker och ting förändrats.

Ändå måste jag säga att 1962 års genomgripande Läroplan var revolutionerande för att inte tala om 1969 års Läroplan för grundskolan och därefter genomförda gymnasieplanen.

Efter att själv har genomsyrats av dessa tankar om övergripande mål och exakta timfördelningar förstår man att skolan och dess definierade målbestämning är en komplicerad sak. Dock har jag en bestämd uppfattning att det hela kan

handla om en historisk ”ryggsäck”, som hängt med ända sedan reformationens dagar, då det handlat om olika religioner – i synnerhet kristendomen.

Konflikten med kontinenten och den katolska tron blev mer och mer en långvarig kamp mellan bibelsyn och kyrka, eller mer konkret bibelordet och dess uttolkare.

1400-talets Gutenberg gjorde att vi fick trycka våra biblar på det egna språket. Gudstjänsten var inte en latinsk angelägenhet utan en svensk. Staten övertog trons manifest. Den enväldige kungen satsade på Martin Luther, drog ut i strid med den lutherska bibeln i hand och ett oanat hat mot de kejserliga trupperna utgående från det habsburgska väldet.

Över huvudet på människor bestämdes att konventikelplakatet från år 1734 skulle få full genomslagskraft. Det betydde övervakning och prästcentrering, religiös maktutövning och övergrepp. Häxprocesserna drog förbi och nya tankar trädde fram under Upplysningens tid.

Bakslaget i 1789 års franska revolution medförde att den linjera utvecklingen mot demokrati och jämlikhet sköts på framtiden.

Först mot slutet av 1800-talet kunde vi tala om en sorts representativ demokrati, mänskliga rättigheter och en sorts frihet till religion. Men trots det massiva trycket underifrån kom aldrig den Svenska kyrkan att ta massans parti. Kyrkan förblev en överhetskyrka, som gick hand i hand med den politiska makten.

Långt in i vår tid tillsattes biskopar och ärkebiskopar av regeringen, samtidigt som absolut religionsfrihet först kunde iakttas under det tidiga femtiotalet.

Efter ett långt regeringsinnehav av socialdemokraterna under 1900-talet är det anmärkningsvärt hur lite som hände av kyrklig förändring och nydaning. Frikyrkorna etablerades dock och växte sig starka in i välfärdssamhället och den tilltagande

urbaniseringen. Storstäderna drog till sig andra trosformer och bönehusen kom att etableras som kyrkor.

Under denna tid har det för den svenske medborgaren i gemen handlat om att värja sig för varje form av tro. Det har alltså inte handlat om att se den kristna tron som en gåva eller möjlighet, utan som ett nödvändigt ont med risk för personliga övergrepp. Skolavslutningsdebatter om kyrka eller inte är ett känt tecken.

Det var därför logiskt att socialdemokraterna, som i praktiken varit religionsfientliga, 1967, slopade ordet kristendom i läroplanerna för att istället föra in religionskunskap.

Därmed var isen bruten för nya möten med de så kallade ”främmande religionerna”. Dessa är numera helt närvarande och ingår i vårt mångreligiösa samhälle.

Med allt detta i bagaget har kristendomen efter millenniumskiftet blivit en religion, en tro bland alla andra. Statskyrkan har blivit en församlingskyrka baserad på ett frivilligt medlemskap.

Nu kan varje människa av egen vilja och kraft ta till sig den tro som känns äkta och relevant. Vi behöver inte läsa mer vare sig om kristendom, islam, hinduism eller buddhism.

Vi lever i en mosaik av olika gemensamma trosföreställningar!

BOXNINGENS TUNGA TRAGISKA FALL

Frågan är alltid aktuell: När skall du ingripa för att hindra fysiskt eller psykiskt våld?

Det kan te sig svårt att under alla omständigheter var konsekvent i ett handlande som gäller våld i ens omgivning. Skall jag ingripa eller inte? Är det inte för riskabelt att skilja två ilska människor från varandra? Törs jag gå emellan?

Nej, för det mesta är vi passiva och tar den lätta utvägen det vill säga att blunda för att gå vidare. När det gäller psykisk misshandel, framför allt av barn, har så gott som varje människa en anmälningsplikt, självfallet de som sysslar med barn och ungdomar i någon form. Anmälningsplikt, naturligt-vis!

Men – vad händer sedan: görs det något ingripande eller fortsätter misshandeln?

Otaliga fall av mobbning och psykisk misshandel visar under år att samhället det vill säga sociala institutioner i regel ingriper sent, allt för sent. Den långa startsträckan mellan ögonblick av misshandel och stunder av åtgärder tycks vara allt för lång.

Fredagen den 14 juni misshandlades boxaren Frida Wallberg i Globens boxningsring. Det var i den åttonde rondan, som hon inte kunde sätta upp garden, utan träffades av ett våldsamt högerslag av Diana Prazak, hemmahörande i Australien.

Frida Wallberg är världsmästare med två bälten – hon har under sin karriär slagit och säkert skadat flera hjärnhalvor.

Nu har hennes egen hjärna skadats och hennes boxningskarriär är slut.

Vad som än mer sänker denna händelse till depressionens djup är att den efterföljande hjärnblödning tvingar till operation under morgonen den 15 juni.

Boxningsscenen har byts till tragedi, en så kallad sport har gått i graven.

Denna tragiska händelse gör att frågan om boxningens vara eller inte vara kommer upp till ytan. Diskussionen om proffsboxningen har under åren alltifrån Ingemar Johanssons tid förts med en "böljande" intensitet. På senare tid har boxningsetablissemanget fått sin vilja fram genom att kunna ordna allt längre proffsmatcher i Sverige. Det är tragiskt.

Man borde veta bättre när man har ett tydligt skadefacit i handen; när läkare som Sanna Neselius, Sahlgrenska universitetssjukhuset, tydligt påvisar och framlägger boxningens skadliga verkan på hjärnans nervbanor, substans, extremt känslig för yttre slag och stötar.

Att då propagera för en verksamhet, som leder till livslångt lidande och personlig tragedi borde vara främmande i ett ansvarsfullt samhälle. Resultaten finns: Armand Krajnc, Ruben Contreras, Levander Johnson, Marco Antonio Nazareth och inte minst Ingemar Johansson, Floyd Patterson och Muhammed Alis skador i form av Alzheimers och demens.

Som läkarrapporten säger drabbas även amatörboxare av det yttre våldet som blir kännbart på sikt.

Det hade varit bra om den kände riksdagsmannen från Lomma och Helsingborg, Sten Sjöholm på sin tid hade fått igenom sin vilja. Han ville förbjuda boxningen och lagfästa denna aktivitet på grund av skadlig inverkan fysiskt och psykiskt.

För att ta ställning i frågan måste det göras upp med ett antal våldsromantiska föreställningar och det närvarande samhällets funktion till skydd för invånarna.

I ett moralfilosofiskt perspektiv kan det finnas åtminstone två infallsvinklar. Den ena är ett nyliberalt sätt som säger att två människor har rätt att misshandla varandra om de båda är införstådda med omständigheter och konsekvenser. Samhällsansvaret är borttaget.

Tankar från John Stuart Mills bok "On liberty" från 1859 har fått slå igenom med full kraft. Har vi inte kommit längre?

Det andra och nödvändiga kravet går för mig i Sten Sjöholms anda att helt förbjuda proffsboxning i landet Sverige, lagstifta och bygga på läkarvetenskap och beprövad erfarenhet!

Frågan är fortfarande levande: När och hur skall vårt samhälle ta ansvar för sina medborgare?

MED DDR-IDROTTE I FÄRSKT MINNE

Den svenska idrotten har sedan den etablerades i det svenska samhället haft en hög nivå av personliga prestationer och rekord.

Alltsedan den soliga Olympiaden år 1912 har Sverige varit ett etablerat föregångsland på många sätt.

Idrottsmän och idrottskvinnor från när och fjärran i vårt avlånga land har prisats och upphöjts. Se bara på Nora-Anna, Gunder Hägg, Ragge Lundberg, Dan Waern, "Benke" Nilsson, Patrik Sjöberg, Stefan Holm med flera.

Samtidigt finns tyvärr en sorts svensk naiv insikt i det som kallas prestationshöjande medel och dess effekter på kropp och själ.

I Sverige har vi lyckligtvis bara haft enstaka fall av dopning, vilka lett till avstängning och utträdning. Det är bra!

Men vad säger vi om det som sker i ett program, där "Patrik möter..."

Sist mötte han cubanske höjdhopparen Javier Sotomayor i staden Havanna med omnejd. Teve-tittaren såg hans hus och omgivning, samtidigt som man kunde ana en tolk och en politruk av cubansk modell, som övervakade de frågor som ställdes.

Jag tycker att det hela framstår i gycklarens dager, ett smaklöst tv-program, som avslöjade en fuskare och en fallen "stjärna" från den "ruttnande" friidrottshimlen.

Det svarta mörkret av fusk, osanning och bedrägeri lägrade sig över denna intervju. Den påminner om det gamla DDR, där så gott som alla idrottsmännen underkastades kvalificerade mediciner i statens och regimens anda.

Castro är här ett parallellfall, vilket väl framkom under tv-programmet.

Alla visste om att dopning förekom i det forna Östtyskland, liksom i stora delar av kommunistvärlden. Idrottsrörelsen var naiv och insåg allt för sent hur korruperade olika sporter var – som cykel, brottning och andra styrkegrenar.

Finländarnas sätt till bloddopning var raffinerad liksom kontakterna med oseriösa läkare i Italien sänkte skidsporten för lång tid framöver.

Det skenheliga draget framkommer tydligt med Ludmilla Engquists bobsatsning och det positiva testet den 23 oktober 2001. Hennes kollega i boben vittnar även om en kvalificerad mobbning i samband med träningar och tävlingar. Något som hon ännu inte kommit över.

Ludmilla eller Ljudmila Viktorovna Leonova, gift Narozjilenko, hade som ryskt idrottare avslöjats för användning av anabola steroider (AAS). När hon blev svensk medborgare var hela detta sammanhang glömt.

Här var det få som förstod att den som en gång fuskat tenderar att senare göra samma misstag. Affärsmannen Johan Engquist måste som svensk ta på sig större delen av denna beklagliga händelse i idrottsvärlden.

Som bekant är även cannabis ett förbjudet narkotiskt medel. När jag läser om att CUF, ungdomsförbundet, vill legalisera denna drog, därför att man vill komma bort från den så kallade svarta marknaden, blir jag inte bara bestört utan även beklämd.

Kanske ligger det i samma vågskål som månggifte och oklar skolplikt.

Förr fanns det pålitliga och etiskt hållbara ledare inom Centerpartiet, men nu tycks hållbara ledarskap vara en bristvara. Det kan vara en följd av Stureplanscenterns framväxt, då glesbygdens kämpande, sega och värdeskapande människor – inte räknas eller kommer i focus.

Nu kvarstår en önskan att våga se idrotten i dess rätta sammanhang. För läkaren, ordf. i IAAF, Arne Ljungqvist, är höjdhopparen Soto Mayor ett solklart fall av dopning.

Nu gäller det att hålla andan till nästa bedrövliga fall ser dagens ljus?

REGNBÅGSNAGLAR PÅ ENA HANDENS FINGRAR

Det är helt fantastiskt vad lite färg på naglarna kan få för uppståndelse, reaktioner och provokationer.

Om jag som man skulle måla mina naglar skulle det förmodligen inte bli någon större uppståndelse, bara några spontana kommentarer från mina närstående. Om en kvinna målar naglar blir det däremot en fruktansvärd uppståndelse som kan sprida sig över hela världen.

Och detta i en tid av strävan efter jämlikhet och personlig integritet. Egentligen borde det inte vara någon skillnad.

Å andra sidan kan tår även målas, åtminstone på sommaren, då solen skiner och strandlivet är i full gång. Om en man målar sina stortåsnaglar kanske det skulle kunna märkas på badstranden bland de hudvita och tanigt bleka nordborna.

Efter en fotbollsmatch kan tår och fot få sig en duvning av stötar och ojusta tacklingar; eller vid köp av för trånga skor. Då kan vissa naglar färgas i regnbågens färger; läkningen tar vid och gamla naglar faller av helt självmant.

Om en kvinna nu ställer upp i en VM-final i höjdhopp, till exempel i Moskva, blir det ett himla liv när hon har olika färger på vänsterhandens naglar. De fem naglarna målades i rött, gult, guld, blått och lila. Dessa färgrikt målade naglarna kunde under

VM-friidrott, under en dag, iakttas på Emma Green Tregaros och Moa Hjelmers vänsterhänder.

Plötsligt förmedlade media ett budskap som sade att detta var en protest mot de antigaylagar, som nyligen implementerats i den ryska samhällskroppen. Av denna anledning blev Emma centrum för kritik mot det ryska samhällets inhumana människosyn.

Istället för att applådera och förstärka hennes spontana stöd för regnbågsrörelsen blev allt annorlunda och det ryska, sköra självförtroendet sköts i sank. Här finns onekligen flera sätt att se vad som har hänt.

Finns det i den internationella idrottsorganisationen en snäv syn på människans värdighet och värde? Står idrotten utanför den etik, som utgår från mänskliga rättigheter och bottnar i demokratisk öppenhet. Eller är idrotten en värld för sig, som befolkas av robotar och dopade muskelpartier, vilka lamslår hjärnans celler och sprider sig ut i organisationen från aktiva till ledare?

Nu kan den uppmärksamme läsaren konstatera att IAAF, det internationella idrottsförbundet, slår till med all kraft; tystar ner händelsen med snabb kraft. Med andra ord: det var att bryta mot "regelsystemet" då regnbågsnaglarna sågs som en protest.

Svenska friidrottsförbundet har heller inte kurage nog att stå emot. De lägger sig platt till marken och låter Emma ta "skiten". Ändå var detta en höjdpunkt i VM i Moskva, när protesten kom!

Det kunde jämföras med ett världsrekord i höjdhopp och Emma kan nu framstå som en självklar kandidat till Jerringpriset.

Stavhopperskan Jelena Isinbajevas alla världsrekord under åren sänktes sju meter under jorden. Hennes uttalande om ryska könsroller försätter den välbyggda stavhopperskan i ett skruvstäd av etiska och moraliska frågor. Det är samtidigt dags

att rota i historien, där idrott och politik blivit en nödvändig sammankoppling för mänskliga rättigheter.

Vid sommarspelen i Mexico City 1968 demonstrerade 200-meterslöparna Tommie Smith och John Carlos för de svartas rätt till värdigt liv i USA. De höjde ena armen med knuten svartbehandlad näve i luften. Deras senare behandling blev en skam för den olympiska rörelsen.

I Sverige och Båstad kan vi påminnas om den 3 maj 1968 – Båstadskravallerna. Det var en protest mot den kriminella rasåtskillnaden i Rhodesia. 1975 ägde en demonstration rum på grund av militärkuppen i Chile. Blodbadet på Nationalstadion i Santiago de Chile lär ingen glömma.

Om nu idrotten och dess organisationer, ledare och sympatisörer, har ett budskap så måste personliga uttryck och utspel i människans tjänst vara tillåtna. Om inte så hamnar idrottsrörelsen i den naiva sits, som Olympiaden i Berlin 1936 vittnar om.

Låt alla regnbågens färger spegla sig på idrottsarenan, vare sig det är i Washington, Berlin, Stockholm eller Moskva!

SPEGLINGAR I SPORTENS VÄRLD

Den 6 januari 1961 föddes ett program som styrte mitt liv, mina söndagar, mina idrottsliga drömmar. Jag minns det väl då när tiden stod stilla och idrotten var mer än en hobby.

Programmet skapade idoler som senare kom att uppfylla de svenska vardagsrummen med förlösande spänning och tims-långa underhållningar. Javisst – Sportspegeln – ett inslag eller nedslag där idrottshistorien kan synas och mätas långt in i den svart/vita tiden.

1958 kom inte bara VM i fotboll utan också teve i ett intensivt teve-tittande. Vi var tusentals ivriga ungdomar som då satt på den glesa landsbygden och stirrade på insnöade fotbollsspelare. Mitt i den vitstrimlande gröten kunde en boll iakttas. Kanske också en fotbollsspelare av typ ”Nacka” Skoglund, ”Kurre” Hamrin, Åke ”Bajdoff” Johansson eller Gunnar Gren eller Agne Simonsson.

Men redan 1961 var det så kallad historia. Med Sportspegeln startades en samlad blick på idrotten. Det närvarande teve-ögat kunde iakttas det närvarande och rörliga på ett helt annat sätt än då Lennart Hyland med sin verbala förmåga framkallade inre idrottsbilder vid högt uppskruvade radio-apparater. Nu var en annan tid.

Nu var idrotten närvarande och tillgänglig. Flera av de nu framträdande personligheterna bakom bilderna var tidigt sko-

lade hos Torsten Tegnér och Idrottsbladet. En ”skola” för idrottskunnande, engagemang och kreativitet. Sportspegeln blev för oss ett universitet där vi varje söndagskväll kunde skola oss i det nya idrottslivet. Lärarna blev Sven ”Plex” Pettersson, Bengt Grive, Bengt Bedrup, Bo Hansson, senare Zachrisson med flera. Med bilden i centrum blev det ändå på något sätt så att de individuella rösterna präglade både inslag och den individuella lyssnarupplevelsen.

Ta bara det sammansatta förhållande mellan tipsraderna och Putte Kock, tennis mellan Björn Borg och Bengt Grive, Golf med Göran Zachrisson och de många filosofiska utvecklingarna.

Bandy med den saklige Bo Hansson, ishockey med den verbale Arne Hegerfors och Rolle ”honom” Stoltz, och hästhoppning med Anders Gernandt, som fick smått erotisk färgning.

Simhoppning med Ulrika Knape och Toivo Öhman. Det är som om tårarna fortfarande kommer till kännas från Olympiaden i München 1972.

Det samlade ”gänget” vid Vasaloppet, där det för ovanlighetens skulle blir koncentrerat kring legendaren ”Mora-Nisse”

Långt in på 1900-talet fanns alltså en samlad ”söndagssyn” på idrotten. Högmässan fick byta plats med Sportspegeln. Den idrottande skaran blev fler och fler och det behövdes inte något myndighetstillstånd för att arrangera en idrottstävling på söndag kl. 11.00. Sekularisering eller inte?

Men visst var det en händelse som ser ut som en tanke, att det blev kroppen som kom att placeras mer i centrum än det andliga. Det var även detta år som tidsandan förändrades när Dag Hammarskjöld omkom i det inre av Afrika i september månad.

Denna dag deltog jag i en friidrottstävling i Kalmar. Händelsen slog ner som en bomb. Tävlingarna stannade upp, kvällens bankett med dans ställdes in och vi fick åka hem med de tragiska händelserna från Ndola i minnet.

Samhällets vånda och politiska händelser blandades med idrotten. Idrott och Politik blev siamesiska tvillingar. Ishockey-matcherna mellan Ryssland och Tjeckoslovakien blev hatmatcher. Tennisen fick brottas med händelserna i Rodhesia. Apartheid-politiken i Sydafrika låg länge som en påminnelse om orättvisor. För att inte tala om de svartas situation i USA – först med Martin Luther King Jr. kunde kampen få en puff framåt.

Redan 1936 kunde Jesse Owens, med sina fyra guld, sätta agendan framför Hitlers ögon – det var en händelse som långt senare gav eko och förändring.

Sportspegeln har under tiden givit den aktuella ”sporttiden” ett ansikte. Aktuellt och Sportspegeln har varit olika sidor av samma mynt. De så kallade amatörreglerna har förts åt sidan.

De ekonomiska strukturerna har blivit mer synliga. Idealiteten är ett gammalt kvarglömt begrepp och prestationen för sin egen skull tar mer och mer plats i det allmänna vardagsrummet. Anja Pärsons självvupptagna idrottsliv närmar sig det absurda. Therese Alshammar plöjer vattenytan för all framtid.

Bordtennisspelare som Jörgen Persson och Jan-Ove Waldner och Mikael ”Äpplet” Appelgren, tycks för alltid vara impregnerade och står stilla i tiden, åldern och prestationerna.

Sportspegeln är inte längre ett gäng glada amatörer. Nu är deltagarna ett gäng vältrimmade journalister, som med datachips förmedlar idrottens bilder.

Någonstans i sin grav vänder sig Pierre de Coubertin oroligt, medan de antika gudarna sover sött där uppe bland berget Olympias eviga molnstoder.

VAD HÄNDER OM ELDSJÄLARNA LÄMNAR RINGEN?

Nyss avslutade veteranerna bordtennissäsongen. Det blev en glad tillställning i Falkhallen med kaffe och tårta, lotterier och prisutdelning.

Den övre ”estraden” var fylld av legendariska spelare, vilka de flesta slagit sina bästa servar under ett expanderande 50-tal, då både Tage Flisberg, Allan Dahlgren, Lennart Nilsson, och senare Bosse Bengtsson med medarbetare, bar upp svensk bordtennis.

De sponsrade priserna visade sig innehålla allt från utegrillar till klingande vinflaskor. Det var som om denna händelse ville påminna om en tid då engagemanget var en självklar del i en klubbs själ och hjärta.

Kvartersgänget, den lilla gruppen, kamrater, klasser och föreningar möttes en gång i nära kamp om boll, tid och underlag. Varje idrott fann sitt ”centrum”. Och allra minst fanns några större summor av pengar för att bedriva verksamheten.

Men glöden fanns där, en inre energi, som gjorde att varje idrottsförening kunde arbeta sig upp genom serietabellerna. De så kallade eldsjälarna brann för sin sport. De fanns vid sidan om som dörröppnare, nyckelinnehavare, påhejare och moraliskt stöd. De kunde till och med utnämnas till lagledare.

Idealitet, intresse och personligt ansvar, skapade livskraftiga

föreningar. Ja, på den gamla ”radiotiden” och ”svarta/vita tv-tiden” var det intresse och ambition som fick styra.

Nu, när ishockeyklubbarna spelar inför fullsatta läktare, både i Karlstad och Skellefteå, tycks svensk elitishockey stå inför en ekonomisk kris. Man talar om ekonomiska tak för spelarköp, därför att pengarna inte finns.

Några klubbar tycker att det gått för långt – andra inte. Men vad händer i detta ögonblick med själva idrotten – den lek som allas allvar. Är det inte själva spelet som har förlorat? Värvingar mellan klubbarna blir en ekonomisk kraftmätning, som på efterhand urholkar både intresse, idrottens själ och dess grundförutsättningar. En onödig förutsägbarhet infinner sig då enbart ekonomiska förutsättningar får bilda idrottens grundplåt!

”Det är bara å åk”, sade Ingemar Stenmark en gång. Javisst, så är det. Men om jag först skall förhandla mig till ett ”fett” kontrakt – hur blir det då med ”själen” viljan, lagandan och min egen ”själ”.

Samtidigt har under tid eldsjälarna försvunnit in i en sorts naturlig avgång. Vad har hänt?

Nu finns avlönade tränare, sportchefer, direktörer och åtråvärda spelare på en marknad med fokuserat transferfönster. Därför spelar många lag numera mer mot konkurs än balanseerat bokslut.

Självkart: varje förening med självaktning måste ha en klar budget och ett strategiskt mål. Det vill säga, om tre år skall vi vara i elitserien. Men vad händer om inte ”eldsjälarna” finns?

Under resans gång ropar fotbolls-, bandy- och ishockeyföreningar efter allt större arenor, hallar och uppvärmda läktare. När konsumbutiken försvinner i på den lilla orten suddas även idrottsföreningen ut över gräsmattan. Endast församlingskyrkan står kvar och blänker, som ett bevis och vittne över det som en gång predikades: idealiteten.

Det nötta bordtennisbordet i källarlokalen har försvunnit och

kvartersgänget är ett minne blott. Ingen ungdom cyklar längre till träningslokalen. Alla blir ”curlade” eller kommer inte alls. Det var annars själva uppvärmningen, att cykla några kilometer till fotbollsträningen. Man var redan uppvärmd. När träningen var över sprang man hem eller cyklade – det var ju det som var – stretching.

Samhället har förändrats och idrotten. Kommunerna har på grund av EU-direktiv dragits in i ett ekonomiskt spel, där varje fotbollsförening, kräver omåttligt stora och kvalificerade arenor.

Ändå – det måste finnas eldsjälar, som arbetar i det tysta, de som lägger ut den spelbara mattan, drar fram borden och ser att varje match måste få en rättvis bedömning och ett pålitligt räkneverk. Det är kanske först då, som vi alla förstår att varje förening måste äga en ”Bengtsson”, där idealitet, tjänande och självuppooffring är en del av varje förenings ”själ”, som vill vara realistiskt förankrad i idrottsvärlden.

Varje klubb måste finna sitt inre sammanhang, för att inte förlora!

VÅR LÅNGTAN EFTER DEN LYCKLIGA GATAN!

Jag minns det tydligt. Det var på danspalatset Cupolen i Linköping. Det var min första riktiga intervju. Hon hade just slagit igenom med ”Regniga natt” och jag hade fått den häftiga uppgiften att göra en intervju med henne. Javisst – det var Anna-Lena Löfgren – sångerskan på den Lyckliga gatan.

Anna-Lena kom fram som en helylletjej. En besvärande polio sedan bardomen hindrade henne inte från att stiga fram som en hyllad sångfågel på Svensktoppen både i Sverige, Norge och Tyskland.

Nu läser jag att hon har fått somna in och funnit den himmelska ron. Det är som om tiden har hunnit ifatt en. 66 år är ju ingen ålder i denna tid, då vi skall leva ända in i evigheten. Nu när varje människa med inre komplex vill förändra sin kropp och förlänga sitt liv med alla medel.

Den nya tekniken eller rättare sagt den nya moralen bjuder på en insikt att det jag har är inte tillräckligt. Att vara otillfredsställd och inte kunna acceptera en egen kropp eller karaktär, tycks alltför främmande. På ett eller annat sätt har vi inte förstått livets villkor eller omedelbara konsekvenser.

Vi har en utmätt tid att leva. En eventuell livsförlängning, som vi vill åstadkomma, är marginell. De ansiktslyftningar och

bröstförstoringar som vi vill åstadkomma är också skamset barnsliga, intill förbannelse dumdristiga.

Den nakna kroppen eller huden får heller inte vara i sin naturliga skiftning. Svarta och ibland färgrika tatueringar sprider sig som en farsot över manliga och kvinnliga hudar i denna tid. Vad är det som gör att man vill ha en gammal svart poststämpel på hals eller i rygglut? Vad är det som gör att självaste Brolle, Kjell Wallmark, ser ut som en nyss uppkommen sotare på sin skorstensfejarplats, där på scen; denne folkkäre yngling sprungen ur en kompromisslös idoltävling.

Anna-Lena Löfgren vänder sig i graven och vill naturligt åter sjunga om den ”lyckliga tiden”. För visst var vi lyckliga och kanske något naiva för femtio år sedan, då Vietnamkriget låg i sin linda. Då åren alltid stegrade sig med en ekonomisk tillväxt utan gräns. Då teve-apparaterna blev vars och ens egendom. Då den svarta, tunga telefonluren låg tätt ansluten i klykan på varje svenskt skrivbord.

Det var då som tiden tog ett stort steg framåt med Olympiaden i Rom 1960. Vår hyllade, kära Wilma Rudolph sprang som en lycklig amerikansk fredsduva över kolstybben – tre guld.

Visst var det en ”lyckans gata”, som vi alla promenerade på, då huskropparna blev fler, lägenheterna större och dasset på gården gick upp i rök, även om vi studenter kunde få leva med ett seglivat utedass, både i Annedal och Landala.

Vi som studerade i Göteborg kände våra miljöer och vår tid. När Göran Sonnevi slog till med sin Vietnamdikt i BLM 1965 var vi redo till den nödvändiga protesten mot USAs vansinniga krig i Vietnam.

Tiden har inte förändrats. Kriget lever kvar fast i andra länder och med en allt mer raffinerad teknologisk krigsföring. Liv skördas. ”Den lyckliga gatan” bär floder av blod alltifrån den lilla byn Song My över staden Kabul till ett härjat Afghanistan. Några ledare tror att våldet löser konflikter, att vreden och

hatet kan luckras upp framför hotfulla tanks och massiva bombningar, som om de gamla B 52:orna från Vietnamkriget var några fredsbevarande ”fåglar”.

Någonstans i allt detta lever Anna-Lena Löfgrens röst. Den ljuder genom regntunga skyar och längtar till den lyckliga gata, som vi alla vill bo på!

LEVANTEN – SOLUPPGÅNGENS LÄNDER

Levanten har alltid varit ett hett område. Den östra delen av Medelhavet ligger inbäddat i en historia som håller konflikterna vid liv. Redan de omtalade libanesiska cedrarna vajade stolta mot skyn, men förvandlades snabbt till segelbara farkoster på det öppna havet.

Området ligger också väl till mellan centrala städer som Aten, Tyrus, Alexandria, Kreta, Rodhos, Cypern, och Syrakusa på Sicilien – som länkar samman både Karthago och Gibraltar. Den antika världen stiger fram som om självaste Homeros satt vid rodret och förde årorna mot ett härjat Troja, som ligger förkolnat borta i öster.

I sagans värld skyndar den munvige och förslagne Odysseus mellan öarna och Sirenerna tjuver mellan de vågor som förenar land och hav och gör vatten lättare att gå på än land. Ty det är sjöfararnas tid och det är feniciernas tid, så de ståtliga träden blir bordläggningsplankor och höga akterspeglar.

Vi tycks befinna oss i en tid då det förflutna vältrar sig in i nuet. Det är som om vi i Västerlandet åter får uppleva sjöresor av typ Exodus, vilka avlöpte från italienska hamnar efter andra världskriget. Judarna sökte ett efterlängtad hem, en fristad där marken skulle flöda av ”mjöl och honung”.

Fartygen utanför Israels kust, som i det gamla Levanten, ligger nu och ruvar på efterlängtade mediciner, mat och förnödenheter till de väntande på Gazaremsan. Ett ockuperat

område, där medelåldern lär vara under 20 år och där ingen människa kan leva.

Staten Israel – 1948 års skapelse med rötter i FN:s goda minne – tar emot de i diasporan förvirrade. Hus byggs på område efter område, vilka tagits som byte under sjudagarskrigets militära ockupation.

1948 års konflikt ligger och oroar med intensiv smärta för både judar och palestinier. En historisk sprängkraft tilltar i vinden. Samtidigt finns ett dåligt västerländskt samvete, som smärtar i förintelsens mörker. Det blir en grogrund för mot-sättningar i denna förödande virvel av smärtsamma turer i fredens närhet.

En gång skrev jag akademiska uppsatser om Suezkriget och sjudagarskriget. Mina analytiska ord förebådade en allt djupare konflikt.

Redan under ett senare 60-tal drevs tanken om den judiska lagens nödvändiga nedslag i ”det heliga landet”. Den enögde generalen hyllades som en fredsängel. Sternligans härjningar fanns i dunkelt minne.

Men inget land i väster ville ta ansvar för konflikterna. Åren 1956 och 1967 skapades en plattform för en världsomfattande migrationspolitik. Detta, samtidigt som vår nu enda stormakt under tidernas lopp, spelat både Dr Jäkel och Mr Hyde i detta område – Levanten. Detta vackra namn, som egentligen borde kännas som en frisk, värmande, het vind från det inre av Sahara eller en nytändning från Ararats berg.

Här borde vi dock kunna börja på nytt. Liksom Noa skulle vi kunna stiga ut ur arken och lyfta våra olivkvistar till en världsomspännande manifestation, som säger att nu lägger vi det gamla på hyllan. Vi kan gå vidare. Vi säger upp alla våra galna fördomar och missriktade beslut, för att kunna knyta nya förbindelser, allianser, bilaterala eller multipla, i en värld som ropar efter fred och försoning.

Men från vem skall denna stämman komma? Det gamla testamentets profeter är för länge sedan döda. Ändå ropar ”levande” röster i ekande kyrkorum. Nu kvarstår en Barack Obama eller kanske de sista krafterna från en åldrande Nelson Mandela.

Vi ropar efter förebilder. Vi ropar efter fred. Vi vill ha en ny Martin Luther King – åtminstone från talarstolen, där han talande sjunger skönt om den dröm som är en dröm och inget annat. Någon realpolitiker var han nog inte – men kanske en Helmut Kohl, som ändå kunde förena två olikheter till en helhet.

Eller är det bara så att Jerusalem och Mecka inte kan sammanföras, ett New York ligger allt för långt från Moskva. ”Fredens hand” har svårt för att skaka hand med oförrättens?

Var konvojen ”Ship to Gaza” bara är en manifestation i raden av besvikelser? Det borde vara annorlunda – här i sol-uppgångens länder. Levanten!

Kåserier

ATT VARA TILL HINDER ELLER SOM SMÄRTSAM TANDVÄRK

Han sade det med en bestämdhet som ankommer en potentat av hög rang och inflytande, som om han hade funnit en beteckning helt utan jämförelse.

– Du är väl ett riktigt ”sinkety”!

Luften var inte helt befriad från vibrationer. Tilltalet kom plötsligt ur ett vishetens djup, underbyggt med en fast påtvingad hand. Han förvånade inte. Men vid närmare eftertanke låg en rättvis, lurande räv bakom örat.

Han hade varit ”ett sinkety”. Han hade varit en bromskloss. Han hade varit en propp i det pågående arbete. Han hade varit motståndare till allt och inte funnit något ljus som lyst upp i den närliggande tunneln. Nej, nej det går inte. Det är inte min ”tandvärk”. Med andra ord: en motvallskärring, för att nu tala i feministiska termer.

Det finns inga bevis för det. Det kan vi inte göra – inte med denna budget. Vi måste skära istället, komma med nya utgiftsposter. Nej och åter nej...

Han hörde sig själv som ett eko. I detta eko infann sig en sanning som det sinkety han hade varit och skulle komma att vara. Attityden var redan cementerade och inbäddad i den kommunala väven. Beslut var redan fattat och den budget som låg kommer att ligga. Han var så logisk att hela den antika matematiken med Pythagoras i spetsen skulle kunna sola sig i glansen av hans geni.

När han närmare förstod kunde han påminna sig många andra ”sinketyare”. De som alltid hade en annan åsikt eller en annan ingång eller ett annat mått för tanken och känslan. Den svenska politiska oppositionens var sinketyare för alliansen och tvärtom.

Ordet fick nu betydelser. Det grävde ner sig i verkligheten, gjorde avtryck. Det materialiserades, som en nyvaken lingvistik skulle ha sagt. Självaste Ludwig Wittgenstein kunde med lätthet ha infogat ordet i sin banbrytande bok från 1921: *Tractatus Logico-Philosophicus*.

Argumenten faller till marken. Jag sätter krokben och du faller som en fura till marken. Den omtalade ”långbänken” finns hela tiden. Och ”sinketyaren” bara ler sitt försmädliga leende. I den allmänna moralens namn har vi nått vägs ände.

Överklaga? Jag? Ja, de här villavagnarna kan inte stå här och fördriva både turister och fastboende. Det här huset kommer att skymma utsikten. Nu vill vi inte ha några invandrare mer. Det är som om Migrationsverket bestod av enbart sinketyare? De sätter käppar i varje hjul och kommer med dåligt underbyggda argument hela tiden. Vart är vi på väg?

Jo, vi är på den väg som kantas av sinketyare. Här finns presidenterna Buch både junior och senior, båda var de upptagna av sin egen storhet och satte käppar i hjulet för både FN och freden, Saddam Hussein behöver inte någon särskild motivering. Han var rena bombnedslaget. Netanjahu är på god väg och den nu avlidne Arafat var en korrumperade herre, som hade svårt med ekonomin. Stalin har en självklar plats. Utefter vägen finns också Charles de Gaulle, som var en kraftig nagel i ögat för både Theodore Roosevelt och Sir Winston Churchill.

Så nog är vi många som kan hamna i gott sällskap – alltid.

SKRIDSKOSKÄR I SOLEN

– om bandy på åkerns is

Det svänger kraftigt kring nollpunkten. När det gäller väder är nollvisionen mycket avlägsen. Den ligger och vilar mellan önskan och verklighet över fjärran stränder och söndersprängda isberg.

När det handlar om klimatförändringar tar vi gärna till toner från en närklingade ödessymfoni. Det är riktigt. Men lite av balans och återhållsam inkänning bör finnas.

Nu har det varit en fantastisk dag, en aning kylslagen men ändå ljus och ett glittrande sken över vågorna kunde förvissa mig om att skönheten var nära. Isen låg spegelblank och vinden for däröver med en stilla susning.

Jag hade plockat fram mina skridskor, som legat vilande en längre tid i ett skåps mörker. De var dessutom nyslipade sedan förra säsongen. De inköptes en dag i Mölndal på Strömbergs legendariska sportaffär vid Jungfruplatsen. Det är historia nu. Men skridskorna har levt vidare med ett skenbyte på Muhréns Sliperi vid det göteborgska Stampen. Det var här som vi slipade våra skenor alltsedan 60-talet det vill säga före den tid då klubbarna skaffade sig egna fräsande maskiner.

Med detta i bagaget drar jag av de något slitna träskydden och lägger dem i det frusna gräset. Den för tillfället nyfödda isen, där betande kossor vandrat i sommarskymningen, ligger hård och följsam. Solen hänger lekande synlig över horisonten.

Havet speglar sig i gyllene lätt vind medan mina lungor tar fart i vinden. Skären känns lätta som fjädrande steg. Jag glider in i landskapet med en stilla undran över att finnas till just här i ”ängsljuset”; vid ett Kattegatt, som stryker med handen utefter mina höfter.

Ingen annan människa syns till. Ingen har uppmärksammat denna överraskande klimatiska sensation som heter konkret naturupplevelse på is. Helt gratis!

Jag klyver luften, låter bandyklubbans blad lätt släpa utefter isen. Den röda bollen kan ännu vila på klubbladet och föras i snabba dragningar från höger till vänster.

Det här är en klar eftermiddag, då några vandrare segar sig förbi och söker sig ut efter strandens många blanka stenar.

När solstrålarna har värmt upp den grå bomullsjackan är det dags att ömsa skinn. De lätta sportkläderna tar över, då svett-dropparna kommer fram under ögonen och lägger en lätt hinna av ansträngning över pannan. Ryggen pressar fram farten och de inövade vändningarna lutar kroppen än åt höger, än åt vänster.

Allt ligger i ryggraden; inövat under tusentals timmar av träning och tävling. Den röda bollen möter klubbans ”Sirius-blad”. Några dragningar och axelpartiet tar över. Blicken riktad mot isen, förvirrande dribblingar ritas synliga streckbilder över isens yta: tydliga som skåror över blå polerad marmor.

Min kropp flyter in i solnedgången. Skuggorna kommer glidande utefter stranden. Havets skyddande hand lägger sig till ro och en viss vindstyrka kan anas.

Jag åker en sista gång fram och åter i solgatan, låter min ångade kropp omslutas av inre ånga och yttre vind. Det är som om jag lyftes några millimeter över isen för att låta min själ segla bort över en horisont som blir alltmer rodnande och förföriskt röd. Nu känns kroppen lätt, nästan flygfärdig.

Handen omsluter cykelstyret, då skydden åter får plats över stålets vassa kant. Den grå jackan som legat i skymningsljuset väntar. Ändå har den hålet kvar en inre värme i ytterfodret.

Min skridskoövning är över. Den ligger nu inbäddad i ett minne. Det är en sådan här dag som jag får ta med mig in i diset, in i regnet och bära bortom allt förnuft. Den bär en ljus känsla av liv och rörelse.

På hemväg surrar dynamon in i det annalkande mörkret. Ett varmt solljus domnar av. Den ljusa isen finns kvar, genomskinlig för minsta grässtrå.

EXAMENS DAGAR OCH BETYG

Det är examenstider. Det är också tid att tänka över hur tillvaron förändras, för att mer och mer formas till en säker nutid, som växer in i framtiden. Kanske är det visionerna som tunga vilar vid horisonten; eller svarta åskmoln, som inte vill lämna någon människa i fred.

Hur som helst; vi håller skolan vid liv genom att ständigt ändra på betygssystemet. En gång i tiden hade vi ett tryggt bokstavssystem, där plus eller minustecken gav impulser om framgång eller motgång.

Ba-minus var ett sådant där betyg som skapade oro och kom tankarna att vibrera av undran.

Ännu värre var det med B-minus. Var man godkänd eller inte? Eller B-plus, som kunde tolkas som övergodkänt och helt i sin ordning. B? var ren katastrof.

Det var en tid då lärarna mycket sällan satte a-plus eller ett stort A. Som regel fanns dessa betyg i Ordning och Uppförande. Betygen fanns skrivna i ett litet grönt pärmliknande dokument, som med viss tvekan visades upp för närvarande föräldrar.

Femtioalets skola var en stillsamt växande koloss, som hastigt länkades in i en grundskola dit alla var välkomna, stora om små begåvningar. De gamla välkända bokstavs-betygen var det ingen som ifrågasatte. De byttes dock ut mot siffror mellan

1 och 5, där ingen kunde underkännas – snarare fångas upp i en onaturlig ”etta”.

Vi som hade gått in i läraryrket kände en kraftig vind i seglen, när en sammanhållen grundskola var det enda alternativet som kunde accepteras. Pedagogerna Torsten Husén och Stellan Arvidsson med flera kom med den geniala iden att alla skulle kunna mätas med siffror, ingen skulle känna sig utanför, det vill säga bli underkänd.

De årligen återkommande standardproven skapade en plattform, där det unga kollektivets prestationer kunde mätas och överbetygen motiveras. Det var de begåvade klassernas tid.

I Läroplanen fanns även en "poesidel", som talade om den enskilda bedömningen av färdigheter, ambition och egna initiativ, det vill säga icke kognitiva mätbara värden. De låg snarare i lärarens kompetens att kunna avgöra, när de skriftliga proven kunde balanseras med en subjekt analys.

Det var dock en tid av möjligheter, en tid med ”rökrutor”, där eleverna ironiskt nog fick testa sin lungkapacitet. Ämnet gymnastik fanns fortfarande på schemat i avsevärd omfattning, liksom bra möjligheter för praktiskt lagda elever att gå ut teknisk-praktisk- och hushållsteknisk linje.

Det var också på den tid som friskolor inte ens var tänkbara i fantasin. Undervisningen var till för alla på samma premisser och förutsättningar. Det fanns visserligen Sigtuna läroverk och Lundsberg. Men detta var mer en avlägsna företeelser som systemet accepterat sedan gammalt.

Men det fanns ändå en konsensus av att det skulle finnas goda speciallärare och gott om läroböcker, samtidigt som skolbiblioteken urökades mer och mer.

För oss folkskollärare, som kom ut i verkligheten i mitten av 1960-talet, var det så gott som självklart att man skulle få tag i en ämneslärartjänst på högstadiet. Så var det när skolan växte sig stark i det svenska samhället. Allt i datorers frånvaro!

Det var även då som läroplanerna kom med klara direktiv om timplaner och metodiska genomföranden. Det fanns en Skolöverstyrelse som inte vek från sin uppgift, utan de granskare som sändes ut över det avlånga Sverige kunde klart kontrollera om den svenska läroplanen följdes.

Så blev vi ett gott land med god utbildning och med en tendens till hybris och självpåtaget världsansvar. Den revolutionära 68-rötelsen vittnade om detta. Kårhusockupationer och ihärdiga studentrevolters ägde runt om i ett Europa. Det var en tid för begynnande medinflytande och socialt ansvar.

Men nu är framtiden ändå vår med bra betyg eller inte, bra skola eller inte. Låt oss hoppas att allt löper samman i en värld, där mjuka hjärtan formas i en demokratisk värdegrund och med hållbara livsprinciper!

OM EN BILS UPPGÅNG OCH FALL

– ett efterspel

Det kan handla om heder – om det nu finns någon? Det kan handla om samvete – om det nu finns något? Det kan och handla om ren och skär vinning det vill säga pengar!

När Saab-affären var som mest uppklistrad på den svenska mediahimlen var det många som höll andan; särskilt i Trollhättan med omnejd, underleverantörer, anställda, deras familjer och anhöriga. Där fanns, av någon outgrundlig anledning ett hopp om fortsatt biltillverkning, trots flera incitament av oro, som låg och skavde i växellådan.

En historia om bilens närvaro fanns där också med avancerad svensk teknik, nytänkande och kommande innovationer. Denna fyrhjuliga svenska historia rullade fram på en säker välfärdsgrund.

Det var under den svenska expansionen som Saab Automobile växte till sig. Den nära kopplingen till flygindustrin fanns och patenterad svensk ägarmodell

Under vingarna kom dock, betydligt senare GM in och gjorde livet surt, då man la belag på kassaskåpet, där den egna teknikdiskursen låg i säker förvar. Men så var det inte.

Jag misstänkte detta då jag köpte min första och enda Saab.

Det var 1988. I månaden september erbjöds räntefria billån – ett tillfälle som senare aldrig återkom. Så här efteråt förstår jag att det var knappast i sin ordning att göra ett så drastiskt försäljningsknep. Inte ens idag, då räntan ligger naturligt lågt, existerar det räntefria billån.

900-modellen var i vilket fall som helst en bra och slitstark bil även om nu växellådan kunde ha sina skavanker. Den konstruerades för övrigt av min granne i Lerum: "Låd-Karlsson" allmänt kallad.

Jag hade den röda Saaben i tio år, körde 25.000 mil. Denna klenod glänste röd efter den årliga vaxningen efter vinterns närvaro.

Vem minns inte "Carlsson på taket". Vår första motorburna stjärna som med mörkgrön Saab och framhjulsdrift rusade genom gruskurvor fortare än andra.

Nu har de sentida Saab-cheferna fått pröva på häktet på Aminogatan i Mölndal. Misstänksamheten om ett ekonomiskt brott ligger inlindat i dammolnet efter den segslitna konkursen.

Det är lätt att förstå att Victor Mullers ekonomiska framfart inte kantas av någon större empati för vare sig Saab eller det svenska Skatteverket. De förekommande fakturorna från Spyker Cars var säkert väl kryddade med arrogans och genomtänkta skenmanövrer.

Sådan är kapitalismen! kunde vara en självklar etikett på denna eminent massmediala företeelse.

Ibland talar man om geografiska "bibelbälten", där en gång i tiden Frälsarens ande sköt fram som en tromb över markens yta, för att i nästa stund finna de vunna själarna stå och applådera i manegen. "Bil-bältet" i Trollhättan må ha funnits, men nu har nog detta försvunnit till förmån för Film i Väst.

"Skådespelare" som Jan Åke Jonsson, Kristina Geers, Karl Gustav Lindström – och varför inte en Muller – bör snarligen användas.

Regissören och poeten Lars Norén kanske får anbud om att göra en föreställning under titeln: Saab 9-3 eller 9-5.

Nåväl – den legendariske formgivaren från Skövde – Sixten Sason (Karl-Erik Sixten Andersson) – även formgivare till den kända Hasselbladskameran 1600 F, vänder sig säkert i sin himmel, då han blir medveten om de omaka turerna i Saab-affären.

Nu återstår det för rättsväsendet att gräva upp de dolda lik, som fortfarande finns gömda under Saab-fabrikens betonggolv!

EN CIGARR FÖR AVGIFTER OCH GLESA AVENYER

– om så kallad trängselskatt

Plötsligt hade det tickat in åtta svenska kronor utan att jag blinkat en enda gång. Mina ögon trodde inte på rösten som talade om skatt på trängsel. För inte var det väl så denna morgon att vi skulle få se glesbygden tränga in innanför murarna. Eller vad trodde vi?

Fanns det någon som kunde föreställa sig en bilfri stad, där affärer och neonljus stod och lyste i självförakt.

Någon påstod i vimlet på Avenyn att staden, den enda och vackra, skulle stanna upp och spegla sig i hamnvågornas förföriska vågor, bara för att du och jag skulle kunna gå o-skadda från Brunsparken till den yttersta gatstenen vid Korsvägen.

Den bilfria staden framstod mer som en chimär, en romantisk föreställning just inkommen från en rödgrön blandning av snus och brännvin från Swedish Match.

Eller kanske var det en pågående politisk reningsprocess för att äntligen kunna sätta in den berömda "Göteborgsandan" innanför Stadskontorets sköra budgetramar.

För visst var det roligt med platser som kunde nås utan ansträngning, det vill säga kollektivt: Gamla Ullevi, Skandinavium, Konserthuset och varför inte den berömda kaffestugan på Ullevi tennisklubb.

Det var mycket jag fick denna dag för 8 svenska, runda kronor. Hade jag varit lite tidigare hade det blivit 16 kronor i det inre trafikröret, vars noteringsförmåga tycks vara outsinlig.

Om det nu skulle vara bilfritt skulle man då kunna ställa bilen i Mölndal och gå vidare in mot centrala Göteborg. Eller skulle vi kunna hejda en spårvagn eller ett pendeltåg, för att kunna komma in till Femman eller till Brobergs tobak för att köpa det nu enda nödvändiga:

en cigarr!

för att fira denna dag då glesbygden övertar stadsbygden. Då, när det hela skall ställas på sin spets, och då vare sig Anneli eller Kia kan komma till undsättning – för nu skall vi fira på Liseberg.

Vi skall fira utan avgaser, utan bensin, diesel eller gröna tillsatser. Vi skall helt enkel åka radiobil. Ni vet de elektriskt, pulserande, nakna och enkla en- eller tvåsitsiga "sakerna", som stöter in varandra som klungor, för att sedan tvättas av barnens spontana skrattsalvor.

De enda vettiga körs fram, farfarsbilarna, som med stil och högtidlig elegans blev så att säga satta i högsätet och betraktade, som räddande änglar i en tid av glesbygd och bilars frånvaro.

Ty nu kan vi inte sätta någon tro till vare sig Volvo eller Saab.

Volvo rullar in i det tätbefolkade Kina för att köras runt i kapitalistiska storstäder, där våra allmänna pensionsfonder ligger och förkovrar sig. Det fattas bara att vi skall exportera ett antal JAS-plan, för att vi skulle kunna känna att vi tillhör en outgrundlig räcka av globala möjligheter.

En kär Saab blev inkörd på en återvändsgata i Gamlestaden och parkerad utan kullager vid SKF bad- och garageinfart.

Och när glesbygden nu infann sig hurrade alla progressiva vänstergröna motionärer. Deras cyklar hakade fast i varandra utanför Göteborgsoperan, och Stenafärjan fick helt plötsligt öppna sina portar för tysta av och pååkningar.

Det fanns icke längre plats för bilarna på varje sig färjor, härbärgen eller parkeringsdäck.

Alla hade övergivit de gamla åkdonen – de med motorer drivna – av avgifter och påkostade oljor drivna.

Plötsligt hade det åter tickat ut åtta kronor. Min romantiska själ jublade av lycka!

JERRY LEE LEWIS & THE KILLER BAND

Lisebergshallen

Det är märkligt med de gamla idolerna! De finns kvar som seg kåda. De klibbar och stinker.

Under åren har deras personliga moral ifrågasatts – liksom många andras. Men popidolernas närvaro är höjd över alla etiska plattformar.

Jag har noterat att det är inte bara Harry Belafonte och Tina Turner som hålls vid liv. Det är också Chucken, Jerry Lee och Dolly Parton. De firar nu sina segertåg, som om det skulle kunna påminna om en alltför sen Sinatrarné med världsliga mått.

Men så är det! Vi vill se och höra den unika människan – hon som fångat världen och satt sina etsningar för evigt i smäktande neon: ett Graceland, glimrande, skimrande!

Häromkvällen var jag och beskådade Jerry Lee Lewis. På Lisebergshallen, den fullsatta, hade jag infunnit mig i god tid. Redan en timma före kunde jag stillsamt notera vilka som hade köpt biljetter.

Här fanns 40-talisterna, men överraskande nog många yngre; de drack taktfasta öl redan i inledningen. Men dock – det tog tid. Förbandet kom in och sög åt sig uppmärksamheten.

Egentligen var det ett ”mellanband” eftersom det i stort sett tog en timma till innan själva festföremålet inträdde på scengolvet. Scenskynket dränktes därför i meningslös pausmusik ur högtalare. En sådan där musik – ni vet – som håller intresset uppe men inte mer. Man väntar, något skall komma.

Det är inte värt att flytta på sig. Möjligtvis köpa en öl eller smutta på en mazarin, men ändå.

The Killer Band inledde. Bandet drog på sig gitarrerna och vidlyftiga cowboy-hattar, och tryckte ner gaspedalen.

Efter en kvart kom Jerry Lee in – dryga 70-år – och utan märkbar charm. Man skulle kunna säga att karln knappast visste att var han var. Fansen strömmade ändå fram med påtända fototelefoner. Ljuskäglorna blev fler och fler.

Jag kunde iakttaga de kraftigt vibrerande handlederna, en rostigt flåsande rösten och en hastigt tilltagande ålderdom. Bandet fångar upp. Fingrarna slinter. Ändå är det ett nöje i det hela – en nostalgi, som skär genom olika försök att efterlikna rytmen, klangen, det stilfulla mönstret.

Mörkret i Lisebergshallen blev inte tyngre. Det lättade något över den övre diskantens register, då Jerry hamrar in det snabba oktavgreppet. Tonerna trillar ner i en ask av önsknigar.

Publiken fångar upp den och bär den genom hallens mörker. Några flaxar upp som kråkor, några har armar som hökar och vingar som ingen vill kännas vid. Min granne betraktar belåtet digitalens fotoruta – zoomar in och beundrar. Där sitter han. Gamlingen – med frånvarande leende. Kanske kommer han ut ur mörkret någon gång. Vem vet?

Så är det hela över. Jerry signalerar att nu är det slut och inget extranummer ingår i biljettpriset. Vi protesterar inte ens. Vi lägger oss platt till marken. Varför?

När Jerry segdraget drar sig mot den vänstra scenutgången vänder han sig om, som om han ville säga ett sista farväl. Högerarmen rör sig uppåt, men stannar i en halvfärdig rörelse. Att sådana armar kunnat spela, tänker jag. Att sådan kropp kan frambringa rytm.

The Killer Band lägger sakta ner sina instrument. Hattarna glider av och jag ser att alla i bandet bugar högaktningsfullt, som om jag just bevittnat hederlig begravning!

DONSÖ – EN Ö I SOMMARLJUSET

Här vandrar gamla och unga upp och ner. De kommer i klungor eller smyger sig en och en fram genom den kraftigt begränsade skogen, bland huskroppar och utefter nakna berghällar.

De hörda språken är internationella; tyska, danska, norska, engelska men också en och annan skåning som hittat hit till denna ö, som inte är något turistort, snarare en redarö – efter Stockholm och Göteborg. Här föddes redaren Sten A. och här på kajbänken kunde han då och då sitta och prata med gamla goda vänner. Han var en enkel man: folklig, gemytlig!

När Rivö väl har gjort ett avsläpp på Styrös skäret kommer Donsö med en liten, nästan kniptångsliknande omfamning, som kallas hamn eller angöringsplats.

Ändå ligger den stora "oroande" Sigyn utanför och vaktar som ett för alltid nedmonterad kärnkraftsverk.

Före den uppmärksamme finns en liten anvisning på en väntande sjöbod. Den lilla lappen bär på informationen det vill säga att Sigyn för närvarande – under innevarande tid – inte ruvar på något kärnkraft avfall.

Orden känns inte helt säkra. Men för dagen går det bra att leva med denna upplysning, då solen tar emot vid trehjuliga moped, cyklar och el-bilar. Stegen upp mot Bryggvägen börjar. Passerar Elin som stillsamt målar huset byggt år 1840.

Den fina promenadvägen kryssar sakta in mellan hus och gröna ytor. Här känns lugnet och ron; som inbakad trygghet i fiskares hus.

Inte en avgasberusad bil i sikte.

Rosorna doftar över Svenssons vita staket och caprifolen slingrar sig med kraft upp utefter muren vid Bönestenen. Ty här tog missionskyrkan form.

Orden steg mot blå himmel. Men där fanns också ett moln varur det kom en röst som sade: "Detta är en ö för Guds hand". Och det blev så!

Båtarna, bryggorna, själarna och kyrkans folk förökade sig och tog ön i besiktning. Och allt var gott. Till och med koltrasten sjöng sin vackra sång under det att halvtama rådjur solade sig i gröna gläntor.

Men så plötslig, som en ljudlös viskning, kommer en el-bil och nosar mig i baken. Och ännu en som rusar fram till Yngves livs för att där bli stående bland all de andra. Bilarna hör inte – de syns – allt för nära.

Är det här golfarna samlas? skulle kunna vara en bra fråga. Men var finns klubborna?

Samtidig kommer en trehjulig lastmoped med hela slakten på flaket. Ja, alla de tre generationerna har samlats på det lilla lastflaket, där ung som gammal samlas med glada, skrattande miner. Hej och hå!

Men stop! Var finns hjälmarna?

Jag ser inte en hjälm på kvarters avstånd. Kurvan tas med överdriven hastighet och skratten domnar bort med ökat avstånd; som ett eko över klipporna.

Men trots detta är det de "smygande" elbilarna som har tagit ön i sitt våld. Jag kan iaktta de olika modellerna. De gamla är kantiga medan nyare har en rundad, äggformad kupé, med tjocka sittdynor och designade dörrar. Däcken är breda och smyger ljudlöst fram över asfalten.

Elbilarna förvaras i lågt byggda lådor. Varje trädgård har ett yttre eluttag och en karportsliknande holk.

Tonåringarna håller sig till eu-mopeder – framrusande raketer vid skymningsdags, med huvuden utan hjälmar.

Jag ber en stilla bön om olyckans frånvaro och himmelskt beskydd. Ty här hjälper inte längre Donsö Batteri, uppsatt och insprängt under kriget på den höjd där jag "morgonligen" rastar min spanska vattenhund Cassie.

Vi älskar båda att se ut mot väster, där Vinga kan skönjas i skuggigt dis.

Cassies näsborrar rör sig intensivt i ljuset, medan mina sömndruckna ögon vaknar upp mot en horisonts bärande segel.

EN DAG I GATWICK

I december förra året råkade jag av en händelse befinna mig på flygplatsen i Gatwick. Här passerar som bekant människor från världens alla hörn. Var och en är på väg – så att säga. Var och en har sin dagliga agenda. Var och en är uppbunden av egna drömmar, karriärer och framför hållningar.

Flygplastens väntrum uppmanar till insikt om mänskligt beteende och betraktelse även om det kan framstå som relativt ytliga intryck och bedömningar.

Jag ser en skolklass framför mig. Den sitter samlad och alla eleverna småpratar och skrattar. De tycks ha trevlig i största allmänhet. De är tydligen på resa i detta konservativa England, som ännu har ett stabilt drottningfölje med väl rotade ceremonier och träffpunkter för överklass och adel.

Eleverna denna dag liksom alla andra dagar har skoluniformen på sig. Jag ser hur gruppen hålls ihop, inte bara av läraren, utan framför allt av uniformen. Trevligt! Bra! Funktionellt!

Den synliga skoluniformen hindrar heller inte från att eleverna är glada och utåtriktade. Någon militärisk disciplin tycks inte trycka ner denna uniformitet. Den tycks fungera bra.

Jag undrar varför inte denna uniformering har slagit ner i det svenska samhället? Är vi rädda för att bli lika? Är vi rädda för

att den individuella särarten skall försvinna? Eller hur ligger det till?

Jag erinrar mig ett antal lektioner på seminariet i Linköping 1963, då läraren talade om vikten av en bra klädkod för lärare. I den dåvarande lärarutbildning fanns nämligen regler för hur en lärare skulle vara klädd i sin "kateder-utövning".

Här gick det inte an med några jeans; det var en snickarutrustning, om man säger så. Nej, vit skjorta och slips och kläder i diskreta färger. Manliga lärare i byxor och kvinnliga i kjolar. Det var viktigt med rätta så kallade signaler. Auktoriteten fanns fortfarande som en aura kring en nästa färdigbakad folkskollärare.

Av någon anledning var talet om skoluniform för elever en oprioriterad fråga. Kanske berodde det på att den inte fanns med i 1962 års Läroplan, som just höll på att förvekligas.

Talet om skoluniform dog vad jag förstår efter andra världskriget. I det "orörda" Sverige fanns varken behov av uniformer under eller efter kriget. Men i England och Storbritannien blev det en naturlig del av vardagen eller rättare sagt skolvardagen.

Uniformen har naturligtvis sina fördelar: föräldrarna vet vad som gäller, mobbningstendenser undviks, klädfrågan är löst; man ser kollektivet som överordnat individen. Riktad marknadsföring från kläd- och ungdomsindustrin kan undvikas. I gruppen, klassen, skolan, finns en tillhörighet, som markerar inåt och utåt.

Jag finner att den uniformen har blivit rotad underifrån. Den har en tradition i det engelska samhället, samtidigt som den fått en hållbar funktion.

Och detta idag, då identitet och positiv tillhörighet är så viktigt. Jag förstår mycket väl att den här "Gatwick-bilden" av de unga i skolan och på flygplatsen är otänkbar i Sverige.

Ingen rektor i det svenska samhället driver denna fråga, vad jag vet.

Vad jag däremot inser är att allt som skall bli bra, varaktigt och giltigt måste börja underifrån. Det som håller måste byggas upp där traditionen ger möjlighet till identitet och förverkligande.

Kanske är det just tradition och identitet som saknas i det svenska systemet?

NUTIDENS HISTORISKA ENGLAND

Den engelska dimman, foggen, är berömd. Den ärevördiga parlamentsbyggnaden står väl förankrad vid Themsens tungt flytande vatten. Det ser ut som om byggnaden är en stötta mot floden, där överfyllda turistbåtar rör sig fram och åter.

För den som besöker London blir världen ett centrum och det brittiska samväldet en övergripande tanke, som pekar på det som en gång var det vill säga världshistoria.

Här vid Big Ben vilar en levande historia. Ja, Palace of Westminster och Buckingham Palace, fungerar som de alltid har gjort det vill säga som blickfång för det ärorikt förflutna.

I detta land blir det gamla nytt. Man tar på sätt och vis ett steg tillbaka, för att i nästa ögonblick, med förundran, dra i toalettsnöret. Och se! Det fungerar, trots allt. Ja, på något gudomligt sätt har den åldrande drottningen lyckats bemästra kriser och underliga släktförhållanden med sin kungliga närvaro och konstitutionella prestige.

Man skulle kunna tro att konungahuset är lika spolat och bortglömt som den förre labourledaren Anthony Blair, numera nergrävd i ökensanden, som medlare. Kan man tänka sig en mer olämplig utnämning, om man nu önskar resultat!

Men – den kungliga drottningen består både som symbol och representativ förlängning av demokratin alltsedan Edvard III:s tid. Annars kunde det lätt bli ett antal besvärande ”borg-

gårdstal” så här i skuggan av Hyde Park, där Speakers’ Corner lever vidare till allmänhetens förtjusning.

Den här sommaren har det engelska kungadömet varit helt tyst. Ja, bortsett från prinsarnas synliga närvaro vid fotbolls-VM i Sydafrika, har allt gått i gamla spår. Det blev inte ens en bild på Viktoria och Daniel i BBC 1. Vad hände egentligen där uppe i norr?

Men när det engelska fotbollslandslaget skall beträda den gröna mattan, då finns bara ett lag och ett intresse. Då hängs den vit/röda flaggan ut över balkonger, fönster, husväggar, affärer och på biltak; flaggan blir allt ifrån gardiner till vimplar.

Varje lägenhet rycks rymma en gammal stolthet från lord Nelsons dagar. Hus blir som vajande skepp i en ofattbart stor flotta för angrepp och försvar. Men det finns inte bara segrar. Problemet är att den engelska fotbollen saknar laganda och en kollektiv envishet.

Svennis försökte på sin tid ingjuta ett mått av göteborgsk ”fotbollsocialism”, kryddad med värmländsk gladlyntet, men det var stort omöjligt.

Istället hamnade Sven-Göran på tidningen Suns utvickningsbilagor; kvinnor strömmade till och så var matchen slut.

Ja, för England och dess invånare existerar bara England. När landslaget, efter en andra match, var utslaget ur VM, fanns det inget intresse vare sig för Sydafrika eller internationell fotboll. Man började köra gamla stillbilder från 1966, då som bekant VM-pokalen landade på Wembleys gröna yta.

Nåväl, det går väl an med fotboll. Landet tror sig ju ändå vara ”drottningen” av Champions League. Och detta i ett land där allmänbildningen inte har nått längre än till färjeläget vid Harwich.

Sverige är långt borta för en sann britt. Det är länder med vänstertrafik som gäller, möjligtvis någon avlägsen koloni eller närmaste pub. De geografiska kunskaperna är som sagt be-

gränsade, liksom alla egna prestationer står i orimligt förhållande till andras. England är naturligtvis världsmästare i fotboll på hemmaplan.

Nu har också den stridbare David Cameron tagit över rodret. Han är en verbal begåvning, som vida överskrider tidigare premiärministrar. Nu vill han dra ner det personliga supandet till ett minimum. Pubägarna skall själva reglera alkoholintaget genom adekvat prissättning, tider ändras och invanda vanor sedan medeltiden skall ändras. Inte undra på att man blir skeptisk.

Under generationer har man vant sig vid oisolerade hus och att dagligen ta plats framför öppna braskaminer, med värmande bomullsfiltar och tjocka tweed-kläder, för att samtidigt konsumera hemkörd mat, det vill säga frityrindränkt fish and chips.

Men som en riktig drottning skulle säga: ”That’s not my cup of tea!”

DÅ PLÅNBOKEN ÖVERTAR VERKLIGHETEN

– som på en marknad i Aten

Något år efter att euron infördes i Grekland går jag omkring på en matmarknad i Aten. Marknadsståndens stålkonstruktioner står uppställda på Veikougatan; det ena efter det andra – i en lång, till synes oändlig rad.

En lördagsmarknad på Falkenbergers torg kan den svenska kronan naturligt byta ägare av gammal såväl som ung. I Aten är stånden befolkade av ”granskande” pensionär av modell äldre. De flesta är åldrande, hopkrupna gummor som drar en tvåhjulig rostfärgad varuvagn efter sig. Schaletter, fårade ansikten; ett nytt mynt, som plötsligt har fått ett värde, begränsat. Säljarna skriker ut sina varor, ljudligt.

Jag talar med en butiksföreståndare i den lilla klädesaffären, som ligger intill det svindlande vackra Akropolis – kvarteret Koukaki. Hon säger att det gamla myntet ”drachmen” har bara bytt plats med den nya euron. Allt har blivit minst dubbelt så dyrt. Varor och tjänster har med ens skjutit i höjden. Vi är utfattiga! Vad skall vi göra? Priserna rusar i höjden – vem har råd att betala?

På marknaden utefter Veikougatan finns även en fast fiskaffär. Denna kväll har min hustru planerat en fest med

några vänner. Vi har gemensamt kommit fram till att det skulle vara lämpligt med att servera en god fiskrätt. Och nu pekar jag på några fiskar, som ser fräscha ut.

– De där ser bra ut, säger jag, som om jag förstår mig på fisk. Den mörkhåriga grekinnan bakom disken håller upp en fisk mot ljuset

– Vad kostar de där ”firrarna”, frågar jag på knagglig grekiska.

– 45 euro kilot, ”ghlåssa” (sjötunga), säger hon utan att blinka.

Jag räknar om i min hjärna. Nej det stämmer inte. Hon kan inte räkna. Hon måste ha genomgått en grekisk skola med en undermålig matteundervisning, tänker jag.

– Vad sa du? 45? Nej det kan inte vara sant.

Jag ser hur min hustru blir tvivlande inför situationen. Hon undrar naturligtvis vad vi håller på med. Försöker prata en grekiska, som ingen grek förstår? Prutar? Dividerar om priset?

Nej, tänker jag. Jag försöker bara på ett mentalt sätt anpassa mig till det grekiska finansiella systemet – till en ekonomi, som för den enskilde tycks vara rena förtrycket; som om den europeiska ekonomiska monetära unionen förlamat atenarna.

– Ja, då får vi ta en annan sort, sa jag på bruten svårtolkad göteborgska.

– Den här! – 30 euro kilot.

Hon håller upp en torsk, ”bakaljarrå”, och ser att det här blir jag tvungen till. Tvungen att på något sätt bevara den resebudget, som faktiskt finns. I det här landet har alla ett begrepp om nutida penningvärde.

Det märkliga är att ”euron” har fört hit en tunnelbana utan handicapmöjligheter och jag undrar om detta är i nivå med all övrigt frånvaro av kontroll och regeltolkning.

Man vet ju aldrig? Borta vid Syntagma och regeringsbyggnaden finns en hiss ner och upp ur underjorden – men det räk-

ker knappast. Och var är alla barnvagnar, rullstolar – barn och vuxna med svårigheter att ta sig fram?

– Efcharistå påli , tack så mycket!

Från den övre terrassen kan vi i kvällsskymningen och nattmörkret beskåda hur allt förgylls och förskönas. Nu ser vi bara det fint antika och heroiska.

Marknadsstånden är för länge sedan nedmonterade. De åldrande äldre atenarna har säkert ätet soppa, en fasáladha till middag och vitt, näringsrikt bröd.

Vi har frossat i fisk och låter våra kroppar sakta falla in i den nattliga sömnen.

Jag somnar in i ett Grekland, som sjuder av liv och vanda. Här på Drakou 44, där en gång journalisten Ariane Wahlgren rapporterade i svensk media om den hårdföra grekiska diktaturen. Ofta var hon bevakad och förföljd av den grekiska hemliga polisen.

Under tiden 1967-1975 kämpade hon mot militärdiktaturens herre, Georgios Papadopoulos, med en självklar inre vilja, mod och stryka. Intill mig står hennes mekaniska lilla skrivmaskin – en Olympia, Splendid 33. Under nattens dröm kämpar jag vidare med euron och cementerad överstatlighet!

Bokrecensioner

SOLSKENSOLYMPIADEN 1912 I STARK BELYSNING

När vi nu står inför ett kommande olympiskt spel i London nästa år är det naturligt att blicka tillbaka på den idrott som varit en grund för alla de Olympiska spel som kommit till under åren.

Spelen, har alltsedan den grekiska antiken, varit en rörelse som fokuserat på individ och samhälle. Så gör även författaren Christer Isaksson, som i boken om "Stockholm 1912" berättar om den otroliga revolution för all idrott som var på gång under det förra sekelskiftet.

Inte nog med att självaste August Strindberg får ett inledande kapitel, som idrottssupporter och djup intresserad. Trots sitt dödsår 1912 så var Strindberg intresserad av den fysiska lek, som höll på att växa fram i det svenska samhället. Samtalet, som redovisas med journalisten Sven Låftman, är mycket intressant och belysande.

Med bakgrund i militära övningar kom idrotten mer och mer att bli en personlig angelägenhet och en publikdragande magnet. Den fria idrotten lyftes fram, bland annat tennis, värja, maraton, skytte och simhopp.

Isaksson beskriver väl framväxten av Stockholms stadion, som blir den plats, som för alltid symboliserar ett av de bästa idrottsliga spelen under tidig tid. Linjen – Aten, Paris, St. Louis

och London fanns där som en plattform för den publika succé som drevs vidare.

Men, såsom Isaksson belyser en mödosamma idrottshistoria, var dessa spel inte så självklara att genomföras vid denna tid. Det krävdes framför allt mod och energi och ett stort engagemang.

Här framstår tre självklara namn i centrum. De är Viktor Balck, Sigfrid Edström och Sven Låftman. Balck, den svenska idrottens ”fader” med rötter i Karlskrona; Sigrid Edström från Orust och Sven Låftman med uppväxt i Värmland.

Dessa herrar var även framgångsrika idrottsmän i tidig ålder, med goda prestationer i tidigare spel. Här förenades militären, industrin och journalistiken med det svenska konungahuset, som garant för ett framgångsrikt spel.

Redan tidigt hade den konservative Viktor Balck en mängd kontakter med politiker, ledande militärer och industrimän. OS-året 1912 stod under devisen: ”Sverige, fosterlandet, framtiden”.

På alla sätt blev denna ”solskensolympiad” en stor framgång inför världens ögon, inbäddad mellan Storstrejken 1909 och borggårdstalet 1914.

Det blev en avspark för en ny tid, ett nytt sätt att se de fysiska prestationerna, som propaganda för personer och länder. På sätt och vis en långsam demokratisk rörelse, som samtidigt rymde drag av rasism, överklass, urskiljning och nationalitet. Inte minst när det gäller genustillhörighet och syn på män och kvinnor.

Här finns avsnittet av vår första guldmedalj i simhopp som gick till Greta Johansson. En stark 17-åring, som porträtteras som föregångare med inre kamp – både i stil och uppsyn.

Att delta i idrottstävlingar var inte något självklart under denna tid. Allt fokuserades på män, och Olympiaden 1912 var till för män.

Här gjorde man karriär som ledare och framstående medlem i olika svenska och internationella organisationer. Kontaktnät upprättades och under hela 1900-talet kan här följas hur herrar med makt behöll sina positioner.

Isaksson antyder även hur idrottsrörelsen genomlevde det tyska inflytandet under nazitiden. Hur judar inte kunde delta 1936 och hur ofta en odemokratisk människosyn kom att genomsyra idrottsrörelsen i olika länder.

För Sveriges del blev 1912 i stor framgång – 23 guld, 24 silver och 16 brons. Spelen ägde rum under 30 dagar – alla grenar inräknade. Olika vinnares liv och levnad tecknas alltifrån den stora framgången.

Det kan här handla om Jim Thorpe, spelens mest framgångsrika man, som fick bära med sig den tunga statyn av Karl XII – en utmärkelse ur kungens hand, även transporterad till New York, där den visades upp.

Vår egen spjutkastare Eric Lemming, tog 32 år gammal hem guld redan den första dagen och gav spelen en god början. Kenneth McArthur vann maraton på 2.36.54, Arnold Jackson 1500 m på 3.55 och Hugo Wieslander tog silver i 10-kampen.

Sportjournalistiken fick en egen plattform och utvecklades från allmän redovisning till egen profession. 445 journalister var närvarande på egen pressläktare – 229 från andra länder. Den stora Världen var närvarande vid dessa spel och allt gav positiva vibrationer, då regnet upphörde och solen och värmen omfamnade Stockholm, spelare och publik natt och dag.

Nöjeslivet frodades och hotellen var fyllda. De som plågades mest var brottarna, som under åtskilliga timmar tvingades tävla under den stekande solen. En maratonlöpare kollapsade och dog, en annan försvann och reste hem. Olympiadens vinst blev – 4.600 kr.

Till det tragiska hörde att spelens bästa idrottsman senare diskades för att inte vara amatör. Han hade spelat några base-

bollsmatcher som betald. Thorpes ryckte och ära upp-rättades först 1983 vid en ceremoni som hölls av Antonio Samaranch.

I några slutkapitel redovisas svenska ansökningar om Olympiska spel, framför allt Vinter-OS. Sverige har varit nära men nu ligger locket på eller ambitioner saknas. Det kan dock finnas en chans till Vinter-OS 2022!

Nu finns det ”hundraåriga lärdomar” som kan följas efter att ha läst boken – Stockholm 1912.

.....
Bok:

Christer Isaksson: Stockholm 1912. Första moderna olympiska spelen. Människorna, Idrotten, Sverige. Ekerlids Förlag.

FOTBOLLS-VM I DET SVENSKA FOLKHEMMET

I det historiska perspektivet är det inte helt överraskande att se 1958, som ett stort bevingat år vad gäller fotboll och samhälle. Det så kallade "folkhemmet" var i kraftigt växande; dess framväxt avspeglades både på och utanför den svenska fotbollsplanen.

I Arne Norlins mycket ambitiösa årsöversikt framstår 1958, som en minnestavla som för alltid kommer att prägla vår historiesyn. Det är samtidigt som tv-apparaterna börjar befolka våra vardagsrum. Det är nu som pensionssystemet kommer att permanentas och den svenska socialdemokratin tycks för all framtid vara basen för samhällsförändring.

Synen på fotbollsspelarna hade förändrats. De var nu lysande representanter på den sociala förändring som skulle plana ut alla samhällsklyfter. Enkla killar från landet och storstaden kunde genom proffsspel i andra länder bli förmögna, få status och idolskap.

För amatörreglerna, som för övrigt hade knäckt Gunder Hägg och andra på 40-talet, fanns nu ett annat tänkande. Italienproffsen inbjöds att medverka i VM på svensk mark. Den legendariske Putte Kock fick ge med sig.

Författaren Norlin redogör enkelt för turerna kring "amatörreglerna". Han visar samtidigt upp omvärldshändelser, som får boken att bli en bred samhällsyta. I olika spalter finns affischer,

dokument, frimärken, biljetter, tidningsartiklar, fotografier i svart/vitt och färg – i autentisk färgåtergivning!

Läsaren får en känsla av att vara med i bytet av de avundsvärda samlarbilderna, där ”fem Sven Axbom” kunde bytas mot ”en Garrincha”.

I de 25 kapitlen visar författaren den mångfasetterade bilden av fotbollens värld. En värld där allt är möjligt, där 50-tals-optimismen sprider sig mellan raderna.

Det är en ”framgångsbok” som Norlin skrivit, där han genomlyser både spelare och organisatörer. Mr. VM – Holger Bergérus, och Västtysklands målvakt, Fritz Herkenroth, sedermera professor i pedagogik vid universitet Aachen, finns sida vid sida.

Lagprestationer av bland annat Brasilien, England, Wales, Frankrike och Sverige samt personliga porträtt av till exempel Kurre Hamrin och Agne Simonsson finns med. Intressant är även att följa lagens integrering i det svenska samhället till exempel under fransmännens vistelse i Kopparberg och Fin-spång, Brasilien i Hindås, svenskarna på Bosön och Lillsved.

Finalen blir självfallet kulmen i framställningen. Bokens slutbild visar brasilianarna Gylmar, Zito, Garrincha och Nilton Santos springa ärevarv på Råsunda efter kanske den största idrottsfesten i Sverige någonsin – VM 1958!

.....
Bok:

Arne Norlin: 1958. När folkhemmet fick fotbolls-VM. Roos & Tegnér.

FOTBOLLSSPELAREN FRÅN KATARINA BANGATA 42

”Söderkisen” fanns på plan. Han med den berömda vänster-
vristen, finterna, dragningarna och en inre blick för spontan
spelfördelningen.

Vi neutraliserade göteborgare var ju vana vid mer sansade
och strukturerade spelare som Agne Simonsson och bröderna
Börjesson. Gunnar Gren var lekfull på planen, men han var
förutsägbar. Så var det inte med Södermalms stolthet!

Jag var en av de 50.989 åskådarna, som den 29 maj 1958
förväntansfullt samlades på det Nya Ullevi i Göteborg, för att
beskåda mötet mellan det svenska Landslaget och Alliansen
från Göteborg. ”Den vajande majscolven” var med. Vi var
därför smått galna av upphetsning när vi såg hans dribblingar i
den första halvleken. Ett mål och ett antal stolp- och ribbträffar
blev resultatet denna försommardag.

Lennart ”Nacka” Skoglund från Katarina Bangata i
Stockholm på Söder var den stora stjärnan. Under en
tioårsperiod hade han blivit en ”Big Star”, inte bara i Sverige
och Italien. Han var Europas bästa forward.

När han hade gift sig med skönhetsdrottningen från
Kalabrien, Nuccia Zirelli, i augusti 1952, var han på väg mot

höjdpunkten av sin fotbollskarriär, samtidigt som han ingick i en social och familjär trygghet. När sedan barnen kom och idolskapet tycktes kunna behandlas på ett vettigt sätt framstod denna fotbollssaga i ljus och harmoni.

”Nacka” hade gjort den berömda klassresan från ettan på Söder, där bröderna Skoglund växte upp tillsammans med mamma Linnéa.

Författaren Gunnar Persson skriver i boken ”Nacka – och drömmen om det goda livet”, om de starka banden med modern och minstingen, sladdbarnet Lennart. ”Han gav henne stora bekymmer men också stor glädje”, heter det. Till slut tycktes hon ha givit upp tron på sin son, men hon fanns där med sin kärlek även under de sista svåra åren.

Gunnar Perssons bok är avslöjande. Han analyserar, följer upp och summerar idolen ”Nackas” liv och verksamhet. Han ger konkret information om Nackas personlighet, omständigheterna kring den första övergången till Inter 1949, och mycket annat.

165.000 svenska kronor i den 20-årige ”Nackas” fickor. Den arbetsskygge och bortskämde ”Nacka” kunde leva vidare utan verklighetsanknytning.

Hammarbyklubbens framväxt, personer och relationen till landslagets ledning får stor plats. Livet i Italien och Inter finns med, tillsammans med andra berömdheter som Gre-No-Li, och de övriga italienproffsen, som till exempel ”månstrålen” Arne Selmonson från J-Södra, Ivar Eidefjäll och Calle Palmér.

Brasilien 1950 och Sverige 1958 är självklara höjdpunkter i Persson framställning. Jag värdesätter också hans dagsaktuella återkopplingar till händelser och personer nu levande.

Lennart ”Nacka” Skoglund personliga bräcklighet kommer väl fram, men också den glädje som han gav från Folkparkernas scener, media och gröna arenor. Hans sociala kompetens var stor, men räckte inte till i det privata, vardagliga.

”Kvinnotjusaren” Nacka hade ”ett naturbarns goda hand med tillmötesgående kvinnor”, skriver författaren.

Han omgav sig också med inkompetenta rådgivare och förvaltare som Åke Linder och Gino Anzanello. Tragiken tilltar då flaskan tar över och verkligheten förträngs.

I juli 1975 var sagan över. ”Julaftonsbarnet” Nacka blev 45 år. Han var en stor artist!

.....
Bok:

*Gunnar Persson: ”Nacka” och drömmen om det goda livet.
Norstedts.*

FRÅN LEK TILL ALLVAR

– om *Marta från Dois Riachos*

En vintrig februaridag för fyra år sedan stod sportchefen för damfotbollen i Umeå IK på Arlanda flygplats och väntade på Marta.

Efter många turer hade drömmen gått i uppfyllelse. Sverige och Umeå hade fått sin efterlängtade fixstjärna i damfotboll. Den allsvenska serien, som hade startat redan 1988 behövde en världsstjärna i vardande, en flicka, som kom från det stora fotbollslandet Brasilien.

Kanske är det så att vi svenskar alltsedan 1958 förälskat oss i brasilianska spelare. Då tänker jag inte bara på VM-segern med Pelé och Garincha, utan också på den goodwill som den brasilianska fotbollen förmedlat under en lång tid: lekfullhet, spänning och individuella prestationer.

Sportchefen Roland Arnqvist hade insett att vi här i Sverige behövde en brasiliansk injektion av övernaturlig bollbehandling och fighting spirit. Därför var Marta Vieira da Silva, inte bara en sensation, utan också nödvändig för att marknadsföra god och intelligent fotboll.

Hemma i Brasiliens norra hörn fanns en liten stad på tiotusen invånare med namnet: Dois Riachos. En av invånarna var Marta som föddes 1986.

Hennes familj bestod av mamma Tereza, pappan Aldario, bröderna José och Valdomiro och systemen Angela. Marta var alltså yngst i denna syskonskara, samtidigt som det framkommer i journalisten Emma Lindqvists framställning, att hon var mammas ögonsten och skyddsling.

Det är inte helt överraskande, att hon under de tidiga levnadsåren kom att betraktas som en ”pojkflicka”, som framför allt ville spela fotboll på den sandiga fotbollsplanen strax intill hemmet. Till och med mamman fick ta emot grannarnas undran om det verkligen var bra för Marta att så mycket vara med pojkarna och spela.

Men Marta hade den rätta viljan och kraften. Snart var hon redo att som 14-åring lämna hemmet för att flytta till Rio de Janeiro, för att provspela i fotbollsklubben Vasco da Gamas damlag.

Allt gick väl samtidigt som det fanns en ihållande hemlängtan, som då och då gjorde sig påmind. Men med de snabba framgångarna kom också den personliga utvecklingen och viljan att klara sig själv och därmed sin fotbollskarriär.

Det var nu som Odin Barbosa Ferreira, från Yttersjö utanför Umeå, kontaktade Marta för spel i Umeå. Odin, med rötter från Kap Verdeöarna, hade portugisiska som modersmål och det var en förutsättning för att på ett väl sätt få Marta att tänka sig fotbollsspel 200 mil bort i det fjärran landet. Det framgår att det nu var lättare för Marta att bestämma sig för spel i Sverige än det var att lämna hemmet för spel den där första gången. Men nu hade hon också sin kamrat Martin med sig så helt ensam var hon inte.

I boken ”Martas seger” skriver Emma Lindqvist medryckande och engagerat om Martas väg till vårt land och hennes upplevelser här av snö, kyla, kamratskap, gemenskap och framgångar.

Lindqvist berättar hur dåligt tränad Marta var då hon kom. Fotbollen hade bara varit matcher och lek. Nu framträder bilden av rationell träning och noggrann uppföljning av fys-tränaren Lars-Gunnar Skoog, som arbetat för Umeå IK sedan 1997.

Marta blev alltså en komplett fotbollsspelare och därmed korad till världens bästa två år i rad. Hon har därmed lämnat jordgolvet i hemmet och gjort den klassresa, som rymmer både fattigdom och rikedom.

Mamma Tereza kan glädja sig åt ett nytt hus, staden har givit henne en plats solen och hon har satt sin hemstad på världskartan.

Boken berättar också om alla de omtänksamma människor som tagit hand om Marta i Umeå och givit henne trygghet, kärlek och ett rikt socialt liv. I boken finns även många färg-foton, som speglar Martas utvecklingsväg.

En intressant bok där en begåvad människa, som slår harmoniska passningar både på fotboll och gitarr, det vill säga av en världsartist, där tradition från 1958 lever vidare i vårt nu – 2008.

.....
Bok:

Emma Lindqvist: Martas seger. En berättelse om fotbollspassion och krigarhjärta.

BANDYHISTORIA

Supporterklubben Svampen och andra bandyentusiaster

*Några hårda skridskoskär riste i den nyspolade isen
och spred en förunderlig känsla av urkraft
genom åskådarnas sinnen
runt den välbesökta isovalen.*

Örebro är inte bara Wadköping, Hjalmar Bergman och Slottet.
Det är kultur också – bandykultur!

Hur yttrar sig då en sådan kultur?

Kanske frågan är berättigad för dem som befinner sig på
isars avstånd från allt vad vintersport heter.

En bandyentusiast kommer emellertid in från kylan. Under
decennier har han skyfflat bort snö för att kunna spola vatten
över en stor yta. Han har befunnit sig där bland hårdfrusna
slangar och minusgrader, bland virvlande vindar och plötsliga
snöfall. Han frågar sig ständigt: ”Kan det bli match på sön-
dag?”

Den äkta bandyentusiasten har sedan barnsben upplevt del-
aktighet och kamratskap i arbetet med att kunna åstadkomma
en spelbar yta av is, där det röda nystanet skall kunna spelas
från klubba till klubba. Detta dock före det konstfrusnas tid!

Bandy kan vara som en livsstil. En inre entusiasm för det möjliga och omöjliga, en kamp med väder och vind, en kamp med boll och kamrater.

Supporterkubbar i bandy är kanske inte så uppmärksammade; men de finns. Örebro's bandyklubb har Svampen, som nu ger ut en bok om sin verksamhet. Boken är skriven av eldsjälens Robert Erickson.

Svampen började sin egentliga verksamhet i Anders Olssons kök på Kungsgatan i Örebro, 16 oktober 1990. Det var här man började organisera supporterskaran, som allt mer växte i antalet medlemmar. Det var som om man nu ville ta ett krafttag för bandy, när Örebro paradoxalt nog åkt ur elitserien.

Läsaren får följa med på en rad händelsefulla resor i supporterkubbens regi, alltifrån då bandysäsongen börjar med Ljusdalscupen till SM-finalen på till exempel Studenternas i Uppsala. Mellan dessa poler skinner Ericksons penna fram och åter över isen. Han berättar om de mest ödesdigra händelser, då klubbens medlemmar hurrar fram sina bandystjärnor, antingen i Målilla, Stångebro, Nässjö, Köping eller på Sjöareossen utanför Värö, norr om Varberg.

Samtidigt visas ett gott kamratskap, där långa resor med buss gett möjligheter till samtal och frågor om bandy. Man får även en inblick i hur olika supporterkubbar samverkar och förbrödras. Man välkomnar varandra och hyser en sorts aktning, för det självklara att stenhårt hålla på respektive lag.

Raden av supporterkubbar nämns: Röda bollen i Nässjö, Yellow front i Trollhättan, Blue Monkeys i Gamleby och naturligtvis Bandybaronerna i Lesjöfors med flera.

I boken kommer många bandyleggender till tals. En av dem är Folke Möller. Anekdoter och personliga intryck blandas med reserapporter från fjärran arenor belägna i Edsbyn eller Söderhamn, Gamleby eller Nässjö.

Boken spänner över en idrottsrik historia. Därför är denna

bok en guldgruva för dem som vill bilda sig en uppfattning om en vinteridrotts sociala betydelse.

Själv saknar jag ett centralt bandynamn som Jan ”Habo” Johansson, som vid flera tillfällen, alltsedan mitten av 50-talet, forcerade de flesta försvar, både av svensk och av rysk konstruktion. Denne vindsnabbe högerytter kom att bli en idol, synonym med min födelseort Habo.

I Habo fanns det bara bandy på fyrtio- och femtiotalen. Ishockeyklubbor var så gott som förbjudna. Och publiken kom.

När vi spelade en seriematch så sent som på sextioalet kunde vi ha flera hundra betalande åskådare. Jag har därför varit och spelat matcher på de flesta av de bandyarenor som Erickson tar upp i boken.

Det är som om jag ytterligare en gång får upptäcka stämningen kring banan i Åmål, Vänersborg, Lidköping, Motala, Katrineholm eller Örkelljunga och Perstorp i söder.

Allt hänger samman med en äldre bandytid, som i isen ristade in sina egna förutsättningar. Möten med legender som Nicke Bergström, som tacklade ner mig i en match mot Sävsjö i slutet av 50-talet; eller då vi var tvungna att ta till lite hårdare tag mot Uno Wennerholm och Douglas Svensson, eller bara stå och beundra Spångberg, den äldre, i en träningsmatch i Hälleforsnäs.

Boken ”Bandy som livsstil” berättar om nödvändiga entusiaster. Utan dessa eldsjälur vid sidan om banan är stämningen borta.

Örebro SK, de gulsvarta, är säkert tillbaka i den högsta serien om nu supporterklubben får bestämma. Här finns kyrkliga prelater och anhängare både i Berlin och Antwerpen.

Det är som om Annandagens matcher alltid kommer att spelas kl. 13.15. Julens sportsliga höjdpunkt! De utflyttade kommer hem till glesbygden för att åter uppleva den nödvändiga bandynostalgin.

Boken innehåller även bandyns serietabeller från 1930 till 2004.

Vidare kan jag notera, att den första bandymatchen spelades på Chrystal Palace i London 1875. En viss klimatförändring kan spåras!

.....

Bok:

Robert Erickson: Bandy som livsstil. Boken om Svampen.

ALFRED NOBEL

– *en romantiker i tiden*

Den tionde december är Alfred Nobels dödsdag. Det är då som massmedia runt om i världen rapporterar från galaföreställningen i Stadshuset. Någon kanske föreställer sig att det är den store donatorns födelsedag – men så är det inte. Det är Alfred Nobels dödsdag.

Nobelfestligheterna ter sig en aning absurda med tanke på att kungligheter och pristagare samlas kring det överdådiga middagsbordet. Men det är mediabilden, som fäster Alfred Nobels namn på medvetandets hinna.

Det är inte många personer som känner till att Nobel under hela sitt liv skrev långa dikter, vilka nu kan läsas i en utgåva med förre chefen för nobelbiblioteket Åke Erlandsson, som introduktör och översättare.

Nobel skrev nämligen en hel del av sina dikter på engelska. Det var ett språk som han väl behärskade och förkovrade sig i. I boken berättas om den över tjugoåriga vistelsen i dåvarande S:t Petersburg, vidare till Hamburg, Paris och San Pedro.

Vid slutet av århundradet testamenterades kvarlåtenskapen till olika vetenskapliga ändamål.

Det är smått fantasieggande att föreställa sig bilden av en författare, en framstående industriman och uppfinnare, som samtidigt skrev långa melankoliska dikter på blankvers. Var finns dessa kända namn idag med poetiska ådra?

Nobels litterära alster uppvisar en sårbar, ensam själ, som

längtrade efter en hudnära kärlek för att skapa mening i livet. Hans livsgnista falnar dock in i permanenta besvikelser.

Den rena och sanna kärleken, ja själva oskuldfullheten, som författaren håller högt, naggas ständigt i kanten av en påträngande verklighet. Det är ett tema som beskriver de egna idealen. En krass verklighet träder fram i de långa dikterna, som på svenska fått namnet ”En gåta” och ”Canto”.

Dikterna förmedlar intryck av att Nobel själv var väl medveten om sina klart oförenliga sidor, där dröm och verklighet skavde mot varandra.

Nobels dikter, tillsammans med hans stora boksamling, skulle omedelbart få honom att framstå som en romantiker, ja en sann humanist. Hans beläsenhet var stor. Filosoferna Bruno, Leibniz och Spinoza var några av husgudarna, tillsammans med romantikerna i engelsk dikt – Lord Byron och Shelley.

Jag kan ana att det i den disciplinerade industrimannen fanns ett behov av att fly en uppskruvad och hektisk företagsvärld. Att uppfinna både dynamiten, krutet, spränggelatin och tändhattens egenskaper, måste ha krävt sin del av materiell kreativitet. Eller är det så att det vid sidan av kan finnas ett andligt behov, allt intensivare, som kan stillas med frigörande poetisk läsning.

Det finns ett samband mellan ”gravitationens lagar och hjärtats tyngd”, som det heter i en längre dikt med rubriken ”Tankar i natten”:

*På samma sätt som atomen och solen lyder
Gravitationens lagar – så gör det levande stoftet det:
det antar blott skönare form och namn
då hjärtan dras till hjärtan – verkningarna är desamma.
Magneten klamrar sig fast vid sin motsatta pol
med en levande själs hela innerlighet;
eller vänd på polen, så skall den visa
motviljans och hatets mörkare kännetecken.*

Poesin blev för Nobel en frigörande kraft för att kunna tolka livets stora frågor som kärlek, religion, liv och död. Att skriva kunde också framstå som en terapeutisk akt, där dagens konkreta arbete behandlades undernattens sena skrivtimmar, vare sig nu poeten befann sig i Ryssland eller Paris.

Nobel hade även sina svenska litterära förebilder av tänkare och författare. Det är inte helt överraskande att han tog intryck av dåtidens läsning i högreståndsmiljö, där man gärna läste Tegnér's "Fritiofs saga". Det var 1800-talets underhållning vid den livsnödvändiga eldstaden.

Senare kom han att få en stark anknytning till Viktor Rydbergs religionsteologiska författarskap. "Bibelns lära om Kristus" värdesatts högt, samtidigt som Alfred Nobel själv låg nära de liberala tankarna. Han bekände sig till ett frihets- och fredspatos, som värdesatte öppenhet och kritik. Här förenades naturvetaren och samhällsbyggaren.

Åke Erlandsson har gjort en värdefull insats med boken *Dikter/Poems*. Den lyfter fram en känd donators privata sidor.

Upphovet till de ytliga festligheterna i december är alltså en människa som ständigt sökte lycka och mening i livet. Han var en sökare och problemlösare, en naturvetare och grubblare, som knappast skulle ha fått något inbjudningskort till Nobel-festligheterna. Två världar – nu testamenterade till oss!

.....
Bok:

Alfred Nobel. Dikter/Poems. Atlantis

DEN RELIGIÖSA LITTERATURENS ÅTERKOMST

– *om persisk balsam*

Gunnar Ekelöf gav 1960 ut en samling översättningar under titeln Valfrändskaper. Här fanns Rumi – en poet från staden Balkh, norr om Mazar-Sharif i Afghanistan. Han gav orden en omedelbar mystik dimension. Ekelöf betonar själv livskraften i den persiska poesi, där den islamska mystiken, sufismen, smälter samman tro och liv.

Det är intressant att notera hur mystikens upplevelseformer tog plats hos författare som bland andra Ekelöf, Karl Vennberg, Lars Gyllensten. Den så kallade hårdkokta och svarta fyrtio-talismen rymde även en andlig sida, trots den påtagliga ateism, som kom att råda i det svenska kulturlandskapet under lång tid.

Det svenska 1950-talet dominerades av ledande kulturpersonligheter, vilka ofta förespråkade ett påtaglig ointresse för andlighet. Man tog avstånd från allt som kunde kopplas samman med någon sorts religion; vissa romantiker dock undantagna. Kulturklimatet kom att behärskas på filmens område av en svårförståelig och skräckslagen Ingmar Bergman.

Inom akademiska kretsar härskade Ingemar Hedenius, som i ett förenklat ”tro-och-vetande-program”, ägnade sig åt att förfölja och förlöjliga en kristen åskådning.

Inom journalistiken lade Herbert Tingsten en förlamande ateistisk hand över all debatt, som till sist kom att kapitulera för marxistiska ideologier. Allt var alltså inte dött – men nästan!

Följdverkningarna blev uppenbara. Det medförde i sin tur

att politiska tankemönster blev förhärskande. Fria grupper gavs fritt spelrum för politiska manifestationer på vänsterkanten. All religion betraktades som död. Endast den politiska, marxistisk-leninistiska ideologin, togs som given inom olika vetenskapliga discipliner: samhällsvetenskap såväl som humaniora. Den blev religion. Så här i backspeglarna är det obegripligt.

Idag kan vi reflektera och konstatera hur smal och sanslöst enfaldig den filosofiska och litterära debatten fördes. Inte minst då tankar om religionens närvaro här och nu såsom kristendom, judendom, islam fördes på tal.

Under 1970-talet vaknade ett sökande efter livets mening och innehåll. Då öppnades intresset för det på avstånd dyrkade; trosbyggnader inom hindusim och buddism kom att bli mer populära än någonsin tidigare.

Emellertid har det funnits författare som av typ Ekelöf, som tidigt sett mening och djup i sufismens ord och tankesätt. Nelly Sachs inom judendom, kabbalan; och 40-talets Vennberg, som gärna sökte sig till den katolska mystiken – Mäster Eckehart – och den protestantiska mystiken hos Martin Luther och Jacob Böhme.

Nu visar det sig att det finns vilja och energi för att upptäcka trådarna till de heliga skrifterna igen. Symbiosen mellan den sufiske diktaren och Koranen är en förutsättning.

Den gudomliga trons ljus kan lyftas fram som i den förnämliga boken med titeln PERSISK BALSAM, sammanställd av Carl-Göran Ekerwald.

Det är en omfattande utgåva som i översättning visar upp tio av sufismen mest kända nyskapare, tänkare, vilka hade en glansperiod mellan år 1000 – 1500 e.Kr – alltså en guldålder 500 år e.Mu. Här finns kända namn som Sadi, Attar, Sanai, Djami och Abu Said och naturligtvis Rumi. Stilen är barockens och högstämt gammalmodig i västerländsk tappning. Men ändå – översättningen fungerar.

Till detta kommer den unika översättarbragd som gjorts av Eric Hermelin. Detta efter att ha tvingats till en vistelse som mentalpatient under 37 år på St Lars mentalsjukhus utanför Lund.

Enbart över äventyraren från överklassen, Eric Hermelin, skulle kunna skrivas en dramatisk livshistoria. (Se Per Erik Lindahls biografi, 1976). Tidigt världsmedborgare, intensiv och äventyrlig, alkoholiserad och avskedad på de flesta av poster. Inspärningen på St Lars räddade honom, eller var det de ”sufiska översättningarna” som befriade hans inre – den oroliga själen?

Hermelin föddes på slottet Gripenberg, utanför Tranås i Småland 1860. Emigrerade till Amerika 1883. Tog värvning i den amerikanska armén. Återkom till hemlandet för att sedan bege sig till England 1886; åter värvning och placerad i utkanterna av Indien under 5 år. Här lärde han sig en vardaglig persiska, som senare kom att bli användbar vid översättning av de centrala sufiska verken.

Efter att ha omyndigförklarats – och ett antal år i Australien – var det dags att slutligen avgöra ödet. Läkare övertalades och därmed infångades denna ”främmande fågel” på St Lars mentalsjukhus 1909. I november 1944 var hans tid över.

Avslutningsvis vill jag citera några rader ur Djamis ”Om kärlekens härlighet”, där det heter i Hermelins översättning:

*Det hjerta, som ej erfarit kärlekens smärta, är ej ett hjerta;
Den kropp, som ej lidit kärlekens qual, är endast vatten och lera.
Gå ut ur den synliga världen, och gå in i kärlekens qual;
Ty kärlekens verd är en ljuflig verd.*

.....
Bok:

Eric Hermelin. Persisk balsam.

Urval och inledning av Carl-Göran Ekerwald.

Karneval förlag.

DUALISMENS VÄRLDSBILD

– islam under granskning och förändring

Finns det nödvändiga böcker? Frågan är inte helt omotiverad, när det gäller böcker, som på ett pedagogiskt sätt löser upp fördomar och invanda tankemönster. Jan Hjärpes senaste bok hör definitivt till dessa.

Islamologen Jan Hjärpe är välkänd i press, radio och tv. Han tillhör en av de författare som på vetenskaplig grund öppnar inre dörrar och låter läsaren upptäcka sig själv, värderingar och normer, och får därmed kännedom om andra tankesätt och kulturella mönster.

Redan 1983, då Hjärpe gav ut boken ”Politisk islam, studier i muslimsk fundamentalism”, gjorde han en stor insats genom att upplysa om hur den muslimska världen fungerar i religiös och social kontext. Han bröt då med den akademiska tradition, som i första hand tog upp historiska och idéburna religiösa komplex.

Nu gör professor Hjärpe helt om – han ägnar sig åt den aktuella islamismen. I centrum står de framväxande komplexa, kulturella förhållandena i olika länder, vilka mer eller mindre stödjer sig på Korantexter och Sunnatraditioner.

Muhammed, Koranen, Islam blir inte bara aktuella ord. Dessa ord bygger upp en verklighet i den aktuella politiska dialogen världen över, och i de politiska händelser, som utspelar sig inom och utanför våra gränser.

I närminnet finns Jyllands-Postens och Nerikes Allehandas publiceringar av Muhammedkarikatyrer. Mjölkföretaget Arla förlorade markant i försäljningen till arabiska länder. Arabvärlden var i uppror, medan vi i Västerlandet, intellektuellt och omedvetet, diskuterade yttrandefrihet.

Den islamska världen upprördes över vårt i grunden enfalldiga sätt att betrakta profeten Muhammed. ”Karikatyrer” och ”hundar” blev tillhyggen, vilka provocerade den islamska världen. Här lär oss Jan Hjärpe förstå och tolka de underliggande kulturella mönstren för aggressivitet och arrogans. Ordet tribalism blir här en markör för de omedvetna sociala nätverk, som styr ett samhälles fortlevnad.

Boken ”Förändringen vind”, som nu föreligger, är en ambitiös framställning av olika förhållanden inom islam efter 1983 – alltså under de senare 25 åren. När jag närläser boken kan jag också konstatera att författaren förlänger perspektiven. Han noterar bland annat hur den muslimska världen inte är någon främmande företeelse för Europa.

Osmanska rikets månghundraåriga närvaro i öst, med kalifer, andliga ledare, upphörde först 1924. Sydspaniens kultur, morerna, och samexistens mellan både judar, araber och kristna fram till 1492. Vi kan erinras slaget vid Poitiers 732 och hur staden Wien i det Habsburgska väldet många gånger utsattes för hotet från islam. Kanske är det denna historia som bland annat bidragit till en stark islamofobi.

Författaren redogör schematiskt för olika händelser alltifrån 1940-talets, då kolonierna upplöstes och självständiga stater efterhand växer fram i Afrika. Islam blir en alltmer tilltalande religion för fattiga människor. Därmed förstärks hatet mot Västerlandet och supermakterna på grund av våldshandlingar och maktövertagande.

När sedan USA efter 1989 blev den dominerande makten framstod USA som det främsta hatobjektet och därmed defi-

nierade som Djävulen själv. Därtill kom konflikten i Mellersta Östern i centrum. Iran-Irakkriget, revolutionen i Iran, palestinsk intifada, resning, och en allt starkare judisk stat. Författaren anger vidare en rad problemhärdar.

Under 1991 till 2000 expanderar och fördjupas konflikterna mellan Öst och Väst. I första hand leder dessa motsättningar fram till en förenklad, dualistisk världsbild. De svart-vita bilderna av kristendom och islam blir som användbara verktyg i den politiska debatten. I första hand framhåller Hjärpe hur USAs förre president återfaller till en sorts korstågsretorik, vilket betyder ökade motsättningar och oresonliga gränsdragningar.

Härtill kommer den 11 september 2001, WTC, då världen och konflikten drastiskt fördjupades. ”Kriget mot terrorismen” medförde en blind jakt på tänkbara våldshandlingar och misstänka grupper. Tusentals ”CIA-flygningar” över Europa, ett stort antal fångar inspärras in utan rättegång på Guantánamo; skandalerna i Abu Ghurayb-fängelset skapade ytterligare bränsle för motstånd och vrede, grymma tortyrmetoder som waterboarding (skendränkning) blev kända. De muslimska jihadisterna svarade konsekvent med unga självmordsbombare och utökad misstänksamhet mot Väst. Detta med obehaglig framgång!

Hjärpe beskriver även en framväxande islamistisk feminism. Han förklarar hur ord och arabiska uttryck blir bärare av misstänksamhet mot väst, mot de ”arroganta”, som inte kan förstå den arabiska mentaliteten. Kampen mot terrorismen blir enligt Hjärpe kontraproduktiv, då den inte tar hänsyn till en mångfacetterad islamism. Det finns krafter för demokrati och mänskliga rättigheter inom islam, men de blir sällan uppmärksammade.

Författaren påpekar metodiskt hur svårt det är för en arabvärld att förstå hur man med vapenmakt kan införa demo-

krati och mänskliga rättigheter. USA har därmed under åren förlorat i trovärdighet. Hjärpe går även igenom de olika turerna i Mellerstaöstern politiken. Hamas och Hizbullah som organisationer förklaras. De många världshandlingarna på Västbanken och Gaza sätts in i sitt sammanhang. De bakomliggande mönstren för martyrskap och religiös fanatism analyseras.

Genom att använda ordet Jettatorn, som benämning på antikrist och USAs president, görs en överraskande bindning till Selma Lagerlöfs berättelser under namnet: Antikrists mirakler.

Boken ”Förändringen vind” lär oss västerländska läsare att förstå de bakomliggande koderna i det muslimska samhället. Samtidigt blottlägger författaren en ohämmad våldspolitik, som i sin tur motiveras och accepteras av en allierad Västvärld. Israels, USAs och EUs politik i Gaza är utan trovärdighet, skriver Hjärpe. Och ”Världens största koncentrationsläger” – Gazaremsan – väntar fortfarande på en fredlig lösning!

.....
Bok:

Jan Hjärpe. Förändringens vind. Leopard förlag.

POETISK KVINTETT UNDER MYSTIKENS HIMMEL

Den äkta dikten, poesin, står nära olika musikaliska uttryck. Det är som om ord och ton ofta förstärker varandra. Det är därför som den uppläsa dikten ofta får en annan och fullkomligare essens, då läsaren är medskapare, när personliga röstlägen, pauseringar och betoningar görs av författaren, poeten själv. Ibland har diktens meningsskapande referenser helt bytt ägare och fått en djupare och mer egenartad tydning.

I följande musikaliska kvintett finns en rad egenartade, personliga fraseringar, tonlägen, omtagningar och sammansatta klangvariationer. Den högstämnda poesin, som fått underliggande referenser och motivbilder bygger ofta på biblisk tradition. Strängar med kraftfulla ackord flödar upp mot ett katedralformat valv. Tonerna förstärks och klangen rullar under kraftiga cementpelare.

Så förhåller det sig med Rainer Maria Rilke, vars dikter fortfarande lever med tyngd och kraft, där de läses med en hebreisk högstämndhet, som för tankarna till Höga Visan, det vill säga Sångernas Sång. I den nu återutgivna Pilgrimsboken, *Das Stunden Buch*, från 1905, får läsaren dra sig till minnes – i Anders Frostensons översättning – en svensk högstämmd mystik.

Den klingar över en äng av sammansatt liv; alltifrån den upp-slupna inre glädjen till sårbarhet och lidande.

Utmärkt är även att den tyska texten finns med. Läsaren kan i detalj följa en översättning, som i många fall är närmevärden, språkliga grepp, lätta antydningar och varierande metaforer. Rilke, som också satt i Sverige och skriv, närmare bestämt i Jonsered, öster om Göteborg, ger oss upplevelser ”med sina sönderhänders ångest”. Eller, som den lidande Job i munkens gestalt;

*Då slet munken av sin klädnad som barken
Från ett träd och höll den.
Böjd på knä inför den gamle.
Och se: han kom, kom fram som till ett barn,
Sa sakta: Vet du, du också, vem jag är?
Det visste han och la sig sakta
Som en fiol under den gamles haka.*

Samlingen, Himmels geometri, av den i Kazakstan födda Regina Derieva ingår också i den mystiska ensambeln, även om hon skriver på ett enkelt och för läsaren tydligt sätt. Det är som om jag först skulle läsa en gammal bibelöversättning för att övergå till den nya, det vill säga den nu utgivna bibelutgåvan; ordens förenkling, tonfallets reducering, alldagligt förhållningssätt och en tangering av ett konkret vardagspråk.

De åtta avdelningarna är hämtade från olika samlingar. Det handlar om en bred religiös erfarenhetsyta, där slutenhet och befrielse, tro och tystnad förenas. I förordet skriver Bengt Jangfeldt om tillämpning av T. S. Eliots ”poetiska korrelat”, där känsla och tanke kan förenas; kanske snarare ett arv från öst, där Odessa och Jerusalem på ett eller annat sätt förenas. Flera dikter handlar om judiskt liv, seder och bruk; andra om sårbarhet och isolering. Då och då en existentiell utsatthet, som för tankar till Samuel Beckett, det vill säga en svartsyn och ett

uttryck för den ofta benämnda ”negativa teologin”. I en av Derievas så kallade paradoxer heter det:

*Hela mitt liv har jag letat efter en ängel.
Men när han visade sig var det för att säga:
"Jag är ingen ängel!"*

Helgonporträtt och heliga gestalters intresse har alltmer under senare år blivit diktarnas revir. Det är inte bara förunnat teologer och kyrkohistoriker att fördjupa helgonlegender eller ta sig an personer i den katolska helgonkalendern. Vissa helgonförklaras efter idog granskning, andra får träda ur och falla i glömska.

Åsa Maria Kraft har i sin femte diktsamling ägnat stor möda åt att fördjupa och språkligt förankra fyra helgon, som togs ur kalendern 1969. Det är Margareta av Antiokia, Katarina av Alexandria, Den heliga Barbara och den heliga Dorotea. Fyra märkliga personligheter, som levde under den intensiva förföljelsetiden i det sentida romerska riket. Samtliga har sitt dödsår ett decennium före den kejsardyrkan, som senare övergick till slavarnas religion, kristendomen.

Kraft väver samman egenartade porträtt med prosalyrisk prägel. De formas till en ordbild av respektive helgons symboliska tillhörighet till exempel draken, hjulet, tornet eller äppelkorgen.

Med ett väl balanserat och reducerat språk växer bilderna fram som klart synliga ikoner på den medeltida katedralens altarfönster. ”Jag skall karva tredje fönstret/ Min hand min kniv/ Jag skall karva genom muren/ flagor faller – färg...”

Det heliga kan också få en annan infallsvinkel. Från den inbyggda katedralens svalkande mystik kan språket finna en väg till det gudomliga genom beskrivningar av naturupplevelser: den heliga Franciskus, Johannes av korset och andra ”dörr-

öppnare”. Som hos Paul Claudel och den nyss läste Philippe Jaccottet; en av Frankrikes stora poeter, född 1925 och bosatt i sydöstra delen av landet. Bengt Erasmie har tagit sig an honom och nu översatt samlingen med titeln: ”Och inte desto mindre.”

Jaccottet ser tillvaron från ett perspektiv underifrån. Hans poetiska blick söker det enkla, svaga, utelämnade. Det är en sorts evangelisk hållning till natur, fåglar och växter. Det är här som det gudomliga kan blixtra till vid upptäckten av en kungsfiskare, rödhake eller näktergal.

I prosalyriska porträtt återskapas den nära naturen. Läsaren imponeras och infångas av den konkreta framställningen. Kungsfiskaren blir en fågel buren av eld och himmelska lågor, rödhaken en spontan följeslagare och lyktbärare ”med aftonrodnadens färg”, så oförsiktig i trädgården, medan näktergalens unika sång blir en stämma, som förenas med nattens ro och svalka.

Den sköra, bräckliga violen bär bud om styrka, vildmorotens yviga blad svalkar i skuggan och åkervindan, convulvus arvensis, med vit krona, visar betraktaren ”gryningens försynta nyheter, utspridda vid våra fötter.”

Jaccottets naturlyriska betraktelser för tankarna till både Hölderlin och Rilke. Här finns inte enbart en komplex naturmystik, utan även en påtaglig miljödiktning, som vill få människor att se en skör omgivning, som en gåva att förvalta under stort ansvar. Bokens slutord ställer varje människa inför en nödvändig reflexion, då hon böjd över ängen ser på ”blommornas spröda öppningar”:

Som om en mycket böjd man läste en bok tätt intill marken.

En sista gång.

”Längs med gräns” är namnet på Eva Ribichs diktsamling, den tredje. Hon ligger nära Jaccottet vad gället motiv, men brukar

istället den korta diktens stilfigurer med tvåradiga strofer i fallande rytmer, ofta med en fungerande alliteration.

På distans betraktar Ribich ängen, fjärilen, kroppen, huden, stenarna. Hon sveper med stora ord över ett poetiska landskap, som tyvärr ofta blir alltför otydligt, flyktigt beskrivet.

Kanske är det just detta som ligger i den korta reflexionsdiktens karaktär, att lämna över de få radorden till läsaren, som i en haikudikt, där ett omedvetet samspel mellan dikt och läsare är en förutsättning för läsoplevelse.

Jag förnimmer Ribich dikter, som fjärilar, bortfladdrande, samtidigt som jag undrar vad jag har läst. Dikterna fanns där, nära; som i en dikt:

*tänk att släppa fjärl
se den fladdra bort
den som var så nära.*

.....
Böcker:

Pilgrimsboken. Rainer. Maria Rilke. Diadorim.

Himmelens geometri. Regina Derieva. Norma.

*I ständig hög konversation mellan jungfruns huvuden det sker.
Åsa Maria Kraft. Bonniers.*

Och inte desto mindre. Philippe Jaccottet. Atlantis.

Längs med gräns. Eva Ribich. Bonniers.

DIKTER FRÅN TUSEN ÅR

På Bokmässan i Göteborg för några veckor sedan var det full fart på den så kallade Läsrörelsen. Partiledare och andra makt-havare fanns där för att ställa upp för den traditionella läsning som utgår från boken med dess läs- och upplevelsemöjligheter. Det var en nödvändig och bra markering för de personligt lästa orden.

Å andra sidan har det alltid funnits organisationer, folkbildande rörelser och kulturmedvetna företrädare för lyrik, poesi och dikt. Detta kommer i dagen på ett särskilt sätt, då nu Fib:s Lyrikklubb kommer ut med en antologi under titeln ”Dikter från tusen år”.

Nu är det de tjugonio ledamöterna i Lyrikrådet, som väljer ur det ymniga tusenåriga poesiflöde som passerat. Inte undra på att det blir svåra val för ledamöterna. Men ändå är det hållbara guldkorn, som nu vaskas fram ur historien.

Boken är också årsbok för Lyrikklubben, som alltsedan 1954 varit ett säkerställt varumärke för god poesi. Lyrikrådet har, av förordet att döma, inte gjort så stort väsen av sig mer än varit en samtalspartner för Lyrikvännens redaktion, förslags-givare och allmän inspiratör. Den stora uppgiften har varit att utse kvalificerade mottagare av det fina Stig Carlson-priset.

Min alltför tidigt bortgångne vän och förtrogne Stig Carlson, startade nämligen upp både Lyrikvännen och Lyrikrådet. Han skulle känna sig mycket belåten med det kvalificerade urval,

som nu föreligger, med tillhörande personliga förklaringar och analyser.

En del ledamöter har bara tagit fram en dikt, men flera har gjort säregna analyser och fört dikten närmare förståelse och strukturerad upplevelse. Låt mig här nämna några.

Jan Olov Ullén tar fram Rabbe Enckels korta dikt med titeln ”En fågel virkar” ur diktsamlingen ”Landskapet med den bubbla skuggan” från 1933. Ullén visar här ett överraskande grepp, där han delvis i slumpens och den medvetna tankens spår, benar upp diktens ”blå tråd”, som glimmar i ”vit luft”. En fågelsång från en fågel, som spänner vingarna över ett nästan tusenårigt spann, med tonlägen från Dantes Gudomliga komedi. Han visar därmed på ett övergripande tankemönster, som öppnar vägar till den arabiska poesin under tidig medeltid. Ullén kopplar samman Enckells dikt med klara referenser till den spanske prästen och arabisten Miguel Asin; samt Willian Andersons stora Dantemonografi, Dante the Maker. Ett spektrum av tankar från aposteln Paulus, över Teseus i Shakespeares En midsommarnattsdröm, fram till vår egen Göran Sonnevi. Det är utan tvekan en av de bästa och mest insiktfulla essayer som jag läst på svenska.

Det är inte utan att jag själv känner stor samhörighet med de valda diktalternativen. Lasse Söderberg klargör ett personligt förhållande till den svenska psalmen nr 474 En Sommar-Wisa av Israel Kolmodin, numera nr 199 men alltid sjungen som en längtan och drömvision om sommaren vid varje skolavslutning.

Gösta Friberg dyker under sin Mexikoresa ner hos navahoin-dianerna och får därmed tillföra en annorlunda och ofta överraskande inkänning i en poesi med andra utgångspunkter och språktolkningar.

Ingemar Algulin stannar för min favorit under flydda tider, min egen följeslagare Saint-John Perse, som i den långa

skapelsesviten ”För att fira en barndom”, gör en kort presentation av det västindiska ljuset från Guadeloupe.

Självfallet blir det en övervikt för svenska poeter i en sådan här samling. Gunnar Ekelöfs klassiska dikt ”Eufori” tas fram av Kristina Adolphson. Dikten som gör diktsamlingen Färjesång från 1941 till en svenska milstolp. Vidare Karl Vennbergs ”När du i detta mörker”, som synas av folkbildaren Åke Isling på ett sätt som sätter in dikten från 1949 i den hektiska lyrikdebatten under det senare 40-talet.

Som Björn Håkanson skriver i förordet är det omöjligt att fånga in alla riktningar och litterära kategorier. Men jag tycker ändå att det har blivit ett livskraftigt urval där den personliga läsintensiteten får sätta sin prägel. Fjorton länder är representerade, därav tolv från Europa och två från Nord- och Mellanamerika. Sverige har med sju dikter, USA fem, England tre, Frankrike och Polen två dikter och övriga länder en dikt var. Agneta Pleijel skriver insiktsfullt om Petrarcas sonett 364 från 1300-talet och det senaste tillskottet är Lars Mikael Raattamaas dikt ”Barnen som flyter” med Marie Lundström som uttolkare.

Överraskande nog är denna bok Lyrikrådets första gemensamma framträdande. Kanske bör denna viktiga sammanlutning ta sig ton allt oftare. Den 46-årika Lyrikklubben skulle med all sannolikhet kunna medverka till ytterligare läsupplevelser och därmed vara ett förstärkande led i Läsrörelsens nödvändiga agenda. Inte minst skulle Lyrikvännens initiativtagare Stig Carlson jubla från sin himmelska horisont!

.....
Bok:

Dikter från tusen år. FIB:s Lyrikklubbs årsbok 2000.

SÅNGER ÖVER ANTIKEN

– med Hölderlin på Athens gator

Under en kväll då den atenska skymningen snart kommer att lägga sig över Akropolis glänsande marmorkolonner, och fikonträden på Filopapoukullen strax intill, bär mig jogging-skorna snabbt förbi Areopagen. Samtidigt, koncentrerat stirrande kariatyder, som knappt synliga, står givakt, som unga skolflickor i marmordunklet.

Det är sen afton i den stora, utbredda staden, som ligger framför mina fötter. De utspridda gatstenarna, som skall stättas i den grekiska jorden, ligger staplade. Ett olympiskt spel finns inplanerat i den framtida kalendern, om nu gudarna tillåter. Den smala gågatan i Plaka lyser upp med ett påträngande kommersiellt ansikte.

Här grävs och stängs av. Trafikleder förändras och turister får söka sig andra vägar till heliga platser. Det är förändringens tid; en tid då den heliga marken och de andliga hållplatserna kryddas med modern arkitektur och nyputsade fasader.

Ovanför mitt dunkande hjärta bär jag med mig Friedrich Hölderlins dikter. Hans omedelbara poem glimmar till i mina hjärnlober och lägger sig tillrätta, när traditionens tanke möter kreativitetens ännu inte tvinnade trådar. Nog fick Hölderlin lida med sin sinnesförvirring, sitt inåtvända skådande och avståndstagande från den så kallade verkligheten.

När han i det mycket tidiga 1800-talet skrev ner sina ome-

delbara ”sånger” lät han orden söka nya vägar i en optimal kreativ hjärnaktivitet. 1801, då 31 år, skapade han ett ordflöde, som i ord förenade det närvarande grekiska landskapet med det tyska. Hemtrakterna kring Schwaben, där Donau rinner upp, blir en plats för sammanfattning, där existens och mystik faller i varandras armar. Diotima, Friedrich sånggudinna och ställföreträdande kärlek, springer fram ur hans panna och lägger sig som en gång Pallas Athena ur Zeus’ huvud i denna stad, som föds i det grekiska, antika, gudaljusets.

De översatta dikterna till svenska av Aris Fioretos, föreligger nu i FiB:s Lyrikklubbs utgåva. De visar på en massiv poetisk kraft mitt i den tid då klassicismen tog ett järngrepp över den europeiska kulturen. Poeten och profeten Hölderlin, tätt sammanfogade, skrev dikter som Germanien, Patmos, Fredsfirande, Vandraren, Ister och vid Donaus källa.

Hölderlin tänjer hjärnlobernas strukturer och låter de empiriska tankarna strömma rakt in i känslans, emotionella domäner. Den övergripande poetiken förenar Tyskland och Grekland, öst och väst, bibliska referenser och antik mytologi, jord och himmel, frånvaron och närvaro. Negationens ”inte” blir här till en markör för mystikens mäktiga vingslag i hans dikt, som svävar in över okända himmelssfärer, som hos en Dante av Florens eller en Ekelöf av Byzans.

Den nykomponerade dikten blir som ett medium för profan mysticismen eller en sakral mystik. Det är bara för läsaren att välja utgångspunkt. En punkt, som i denna afton ångrar fram i lätt pulserande lungor, då jag passerar genom ett Athen – från Perikles till nutid. En tidsepok, som här kolliderar med den moderna europeiska gemenskapens stad, där Athens tunnelbana är ett synligt ”transportbevis” på arkitektonisk uppdatering.

Men i denna stund söker vi, likt den klartänkte och Hölderlin, vila och distans, i det jordiska, såväl som i det him-

melska. Vi behöver ”odlas” och påminnas om att ”*hällen behöver slag/ och jorden fårör,/ utan skötsel vore de obrukbara;/ fast vad floden gör/ vet ingen.*”

En profetisk siarton genomsyrar den långa dikten Fredsfirande. Det är en dikt smyckad med lyrisk skönhet och komplexa metaforer, men som ändå äger en klar diktion och avsikt. Jag ser det som en poesi med ett evangeliskt tonfall, men ändå sammanhållen med en logisk och personligt medveten skärpa. I diktens mitt heter det:

*Men av det gudomliga
erhöll vi ändå mycket. Flamman sattes
i våra händer, och stranden och havets flod.
mer därtill, ty dessa främmande makter
är oss förtrogna på människor vis.
Och stjärnorna för dina ögon
leder dig, även om du aldrig skall bli deras like.*

*Men den Allvetande.
som så mycken glädje och sång uppstår genom,
har en son, rofylld mäktig är han
och nu igenkänner vi honom,
nu då vi känner Fadern,
och Den höge, världens ande,
nedstigit till människorna
för att hålla högtid.*

Det är en högtid att ta del av en tvåhundraårig diktskatt. Visserligen hittade man denna dikt först 1954 i London – men ändå.

Hölderlins mytologiska, antika landskap, bär vi med oss, där vi nu är vid Delfi, Olympia, Korint; eller när de egeiska vindarna drar genom Cap Sunions tempelrader: blåser på Venus

vagga och sörjer vid Sapphos grav. Eller såsom Hjalmar Gullberg för evigt har fjättrat oss vid Thermopyle, Greklands lås, så ock har Hölderlin låtit Hellas och Hesperien flyta samman i våra antikt orienterade hjärtan.

Vid Propyléerna, Akropolis port, lägger jag på ett extra orfiskt kol under joggingskorna, för att med snabba språng känna de antika sfärerna. Achilles och Aias vilar vid "havets grottor" och nära "tinningarna susar vinden", som Hölderlin skriver:

*Även hennes lockar
löste kvällen, då Gud
lagt av sig manteln.*

Strax är jag vid Ariane Wahlgrens hus. Jag svettas ut och "lägger" min Hölderlin kärleksfullt vid grinden. Han lever vidare på grekisk mark, under en träningsrunda, mellan grönskande fikonträd och friska sykomorer.

Nu önskar jag att alla läsare, likt Friedrich Hölderlins "ödesbestämda" framsynthet, skall få uppleva detta, att "då stillheten återvänder finns även ett språk!"

.....
Bok:

Fibs Lyrikklubb

TANKAR OM POESI UNDER 1950-TALET

Ofta finns det en inbyggd vilja hos bokförlagen att ge ut författare, vilka debuterat under en vis tid; kanske till och med under samma år. Man tror sig kunna muta in en viss stilriktning, tidsanda, litterär genre. Ibland kan förlagen lyckas, ibland inte.

Samtidigt finns det en litteraturhistorisk modell, där forskare lätt vill göra en närläsning för att då finna gemensamma språk- och tankemönster. Då påstår man att det finns 40-talister, 50-talister, 60-talister och så vidare.

För den medvetne läsaren kan denna uppdelning, där ett decennium fångas upp i ett bestämt ”andetag”, bli alltför påträngande, konstlat. Det är för tanken bekvämt. Dock tycker jag att en smula kritisk substans måste finnas för indelningar i backspegeln.

Ett författarskap formas under lång tid, kanske under ett helt liv. Referenser till personliga situationer kan vara det som ger profil och egenart, snarare än till ett slags imagismen, surrealism eller expressionism. Den teoretiska överbyggnaden kan framstå som en abstraktion med envis prägel att muta in poeter i den vetenskapliga ”tidshyllan”

Men, naturligtvis, det är brukligt att göra ett decennium till en avstyckad jordlott, där både bokförlag och litteraturvetare kan hänga upp ismer som tycks ligga i tiden.

En grundhållning är emellertid hur man vill betrakta en viss tidsepok; vilka litterära, internationella strömningar, som bedömare vill anlägga på författaren och hans texter.

I den senare litteraturvetenskapen sätts fokus på själva texten, dess uppbyggnad och inre struktur, till skillnad från äldre litteraturbedömning, där historia och författare i första hand kan betraktades.

Mina tankar om decennieindelning blir tydliga, då jag tar mig an en utgåva från Poesifestivalen i Nässjö, som ägde rum förra året. I bokform föreligger nu en relativt lättfattlig framställning över 1950-TALETS POESI.

Det är tre litteraturvetare som står för huvudinnehållet. Var och en redovisar längre avsnitt utifrån en poet, klassad, som femtialist. De tre författarskap, som bildar stomme, är av Paul Andersson, Majken Johansson och Lars Forsell.

Jan Magnusson skriver om Paul Andersson med tyngdpunkt på den långa dikten ”Elegi över en förlorad sommar”. Han gör det insiktsfullt och konsekvent. Han benar upp den finmaskiga metaforiken, konkretiserar och förankrar den i en romantisk kontext med Rilke som en högromantisk språngbräda. Magnusson lägger också stor vikt vid tidens religiösa strömningar, och speglar samtidigt den religionskritiska ”tro- och vetandebatten”.

Ingemar Algulin presenterar Lars Forsell. Han gör det i första hand utifrån debuten 1949 med diktsamlingen Ryttaren. Han visar samtidigt hur poeten för in Ezra Pounds tidsaktuella diktning på svensk mark. Algulin breddar synen på diktaren. Han visar på Forsell som teaterman, narr, clown. Evert Taube och Forsell banar väg för den svenska visan, estradpoesin, trubadurpoesien med rötter i Provence.

Eva Lilja tar upp ett ofta bortglömt författarskap, nämligen Majken Johanssons. Poeten och frälsningssoldaten, som blev ”Majken” med hela svenska folket. Lilja visar på de uppväxtförhållanden som fanns under poetens unga år. Hon följer upp med studenttiden i Lund, de litterära grupperingarna, den frikyrkliga frälsningen.

Som ett slutintryck fångar Lilja in den munspelsspelande Majken vid Näckrosdammen i Göteborg, 1989. Hon tog sin ”buskteater” i besittning, scenen, där hon hörde hemma. Diktjaget, som rymde allt, som kunde tänkas av livets upprymdhet, himmelska närvaro, men också sorgens och ångestens mörka djup, som följde henne genom livet.

I denna sjuttiosidiga skrift rymms en sammansatt bild av tre personligheter. De tre, som för snart femtio år sedan sökte livsavgörande svar i den intellektuella idédebatten. Dikten, ordet blev för femtiotalspoeten ett nödvändigt terapeutiskt arbete för att kunna leva vidare. Sökandet efter livsmening, tröst och ”att bli sedd” ledde fram till botbänken; för Majken Johansson i Frälsningsarmén, för Paul Andersson i Synagogan, för Ingemar Leckius i den Katolska kyrkan.

Det tycks som om den Svenska kyrkan befanns helt förlamad i den pågående Hedeniusdebatten eller var det helt enkelt så att den evangelisk-lutherska stadskyrkan, i sin stela form, inte kunde attrahera intellektuella personligheter.

Femtiotal eller inte femtiotal?

Det väsentliga är att vi läsare ser människan bakom verket; ser och öppnar våra ögon för det otroligt breda och djupa mysterium, som är den skrivande människan. Ser själens rörelser och den medmänskliga kärlek, som för oss samman i poesin, dikten!

.....
Bok:

1950-TALETS POESI. Om Paul Andersson, Majken Johansson och Lars Forsell. Artiklar av litteraturvetarna Eva Lilja, Jan Magnusson, Ingemar Algulin. Kulturenheten. Landstinget i Jönköpings län.

TANKAR ÖVER TIDIG 60-TALSDIKT

Nu sitter jag och bläddrar i en bok från 1966. Den heter NYA LINJER. Många litteratur- och poesiälskare har glömt den. Vissa böcker faller i dvala, men kan uppstå som en kvarvarande rest av ordrikt liv. Bakom boken ligger bland andra Björn Håkanson. Det handlar alltså om den nya dikten under 1960-talet.

Det intressanta är att det var här vid denna tid som allt tycks ha hänt. Jag menar då de språkexperiment där musik, bild och ord på ett eller annat sätt sökte sig till varandra. Bilden, konsten, i Fahlströms tappning blev en öppning in mot det närvarande samhället. Cages musikaliska verklighetskollage slog djupt in i den sårbara verkligheten. Orden sökte sig ut i olika grupperingar, kopplingar och föreningar, som mer hörde bilden och den experimentella konsten till.

Bengt-Emils J:s inmutningar med ordens klanger och spår gav eko i olika kopplingar, släptåg och hyllningar. Hans omedelbara leklust tydde på ett gott handlag med en gammal Facit från Åtvidaberg. Och piloten Hodells svartvita bildkompositioner och enkla historieinsikter, väckte intresset.

I de nya linjerna ligger naturligtvis Göran Sonnevi i framkant. Dikten om snöandet i Vietnam och på den skånska slättbygden gav eko redan då dikten publicerades i BLM. Det oerhörda hos honom är att han har under åren haft en ”hög lägsta nivå”, det vill säga varit en gångbar poet trots poetiklimatiska svängningar.

Bengt Nerman däremot, som samtidigt var en god teoretiker och pedagog har fallit i glömska. Den nyenkla modell som han egentligen var far till, togs snabbt över av Sonja Åkesson, som på sin Drottninggatan 83 A gav hemmafruns stiltje ett ansikte.

Men Erik Beckman då? Jo, det finns ett litterärt sällskap med hans namn – och hans Coltraine-poesi hålls vid liv. Dikten om kärleken under morotsträdet är och förblir en klassiker. Men – kanske ändå glömd. En som är helt borta torde vara Leif Nylén, som på sin tid var en lysande nydanare. Synd.

Björn Håkansson, som på sin tid tog både Volvo och Tegnér på plåt och ord borde få en renässans. Men vem vet? De flesta läsare man möter i det dagliga livet läser Ferlin eller Dan Andersson, Fröding eller möjligen Karlfeldt, en och annan smålänning Lagerkvist eller möjligvis Ulla Ollin!

Pelle Näver. En gång fick jag ett intressant brev från Pelle, där han sade att jag kanske hade ”gåvan”, som han uttryckte det. Det lät som en profetisk antydan.

I boken måste också tas fram Göran Palm, som satt sitt bomärke i min agenda. Jag träffade honom på ett studentmöte i samband med Indoktrineringen i Sverige. Jag såg honom som en sann profet, en vägvisare, som lärde oss unga se värden och betrakta världen – hur den ser på oss och hur vi formas, omedvetet. Hans deltagande i fabriksarbetarens vardag påminner också om en annan av mina förebilder – den fransk-judiska författarinnan Simone Weil. Palms spårkreduktion och metaforhat kan vara företeelser som också lever kvar.

Mot 50-talets bakgrund var konkretismen och nyenkelheten, inte bara barn av sin tid, utan en verklig utflykt i konstens landskap, som satte djupa avtryck på många skrivares vita ytor. Tomas Tranströmer i all ära, och Sandro Key-Åberg med sin formfulländade diktning – så vill jag ändå här lyfta fram en bok som för de flesta fallit i den litterära glömskan!

.....
Bok:

Nya linjer. Lyrik från 60-talet av Björn Håkansson och Leif Nylén. Bonniers, 1966.

SEKTERNAS BARN

– om ett undersökande reportage

Under 1950-talet upplevde jag en påträngande religiositet som genomströmmade pingströrelsens tältmöten. Särskilt under de stora tältdukarna i Nyhem, norr om Mullsjö, där det förkunnades en bokstavstro under andens inverkan, som utan vidare skulle kunna gå under namnet: fundamentalism.

På den tiden, för över femtio år sedan, var ordet fundamentalism inte i bruk, ändå fanns en sekteristisk strävan att fånga in unga ”barnasjälar”, och för dem predika ”den sista tidens” omedelbara undergång.

Jag känner igen de tankar som frilandsjournalisten Charlotte Essén redovisar i sin nya bok med namnet *SEKTBARN – ett reportage om de utvalda för paradiset*.

Jag vill påminna mig att just den speciella upplevelsen, att vara utvald och bevarad från helvetets pina och fördömelse, låg som en befriande hinna över de frälstas ögon. Nu hade ännu en människa knutits till församlingen. Men det var bara en början på en lång och mödosam vandringen, där Gud själv skulle leda till saliga himmelska boningar.

Som ung tonåring var jag inte medveten om vad som hände eller vilka starka krafter som var i omlopp. En ung människa är naturligtvis mer eller mindre svarslös. Hon fogar sig gärna, försöker undvika att göra fel och önskar göra de vuxnas vilja; men också – att Gud ville detta! Det tycktes vara ofrånkomligt och en tvingande lag!

Boken, *Sektbarn*, väcker känslor och för in läsaren i personliga omständigheter som är dramatiska och revolutionerande. När författaren nu väljer att anlägga ett barnperspektiv på händelserna, det vill säga att se sektens existens och funktion utifrån det växande barnet ögon, så är det befriande och nödvändigt!

Ofta har sekter behandlats i så kallat vetenskapligt syfte och därmed klassats in i olika bibliska synsätt och tolkningsmönster, som liberala, konservativa och ortodoxa. Men hur har det blivit för det enskilda barnet? Det har glömts bort, som ett dött ting i denna andliga virvel av tvång, förtryck och fångenskap!

Barnet har ofta fått följa med som ett ”bihang”, då föräldrar står under inflytande av en karismatisk ledare. Föräldrarna väljer också barnets religiösa tillhörighet i sektens värld. Det för med sig egna normer och värderingar, avståndstagande från världen och ofta uppgjorda ”syndakataloger”.

Journalisten Essén visar att den religiösa tron kan vara både ond och god, mörk eller vacker, såsom religionspsykologen Owe Wikström i sin tidiga avhandling i ämnet; befriande, men också fjättrad vid skam, skuld. Tron kan befria inre tankar men också fånga in mörka skikt i den egna personligheten.

Gud och Satan kan bli inre osynliga krafter, som i sin tur definierar ett barns verklighetsuppfattningen. De människor som finns i ett barns närhet kan därmed agera i namn av guds allmakt eller satans.

Charlotte Essén fogar samman ett antal längre reportage, där i första hand religiösa sekter varit verksamma. Vi möter de kända pastorerna bland annat i Knutby Filadelfia, svenska och internationella ledare i Jehovas vittnen och det hinduiskt inspirerade Hare Krishna; dessutom i sekten ”Finlands förebedjare” och sammanslutningen Familjen, tidigare under namnet Guds barn.

Samtidigt konstaterar författaren likheter mellan heders-tänkande invandrarfamiljer och sektfamiljerna. Även terrorist-grupper kan i en inre ideologi förenas i och med avstånds-tagande från världen, livet och ett eget välbefinnande.

Det handlar med andra ord om att offra sig och att gå upp i något annat, att avsäga sig inflytande och önskningsar. Allt finns redan färdigt, predestinerat av kategoriska, karismatiska ledare.

Under tiden visar författaren det andliga och fysiska övervåld, som förenar dessa sektgrupper av olika slag. Vid läsning förstår man vikten av att barn, sam hamnar i dessa situationer, måste få allt stöd och den rätt FN:s barnkonvention föreskriver.

I ett avsnitt under rubriken ”fem viktiga varningssignaler på en destruktiv religion” skriver författaren ett antal punkter som kan fungera som varningssignaler då religiös förkunnelse går fel:

1. Ledaren gör anspråk på absolut sanning. En viss tolkning är ovillkorlig och inga invändningar tolereras mot tolkningens doktriner.
2. Blind lydning av karismatiskt ledarskap. Ledaren försöker genom manipulation eller tvång att styra sina anhängare i en viss riktning.
3. Etablerande av den fulländade tiden. Gruppens maktfullkomliga ledare vill få rätt återupprätta ett svunnet lyckorike – i himlen eller på jorden – och själva vara den som vet hur detta rike ska byggas.
4. Det centrala målet för den troende fanatikern är att försvara och värna om det som de uppfattar som Guds sanna vilja, vilket ofta får rättfärdiga alla nödvändiga medel.
5. Att förklara ett slags ”heligt krig”.

Sekternas barn är en mycket ambitiös framställning. Boken kan

Sekternas barn är en mycket ambitiös framställning. Boken kan fungera som en lärobok vad gäller uppbyggnaden av de aktuella sekterna. Här finns alltifrån koranskolor i Pakistan, och ultraortodoxa judar, till internationella sammanslutningar som Jim Jones sekt Peoples Temple och gassekten i Japan med Aum Shinrikyo. Hotet från militära sekter har också ökat, enligt terroristexperten Magnus Ranstorp, detta på grund av globaliseringen och Irak-konflikten.

Boken redovisar den senare tidens forskningar och visar inte minst fakta från Barbro Westerholms utredning ”I God Tro”. Ett kapitel ägnas barns rätt till grundläggande trygghet och frihet från religion.

Slutligen en genomgång om hur svårt det är att bryta sig ut ur en sekt och vilka förberedelser som bör göras. Sveriges enda förening för hjälpsökande finns i Göteborg och heter *Hjälpkällan* och startades i januari 2004.

.....
Bok:

Sektbarn – ett reportage om de utvalda för paradiset.
Bonniers. 468 s.

SCIENTOLOGINS FÖRLORADE HEDER

När jag nu läser den före detta scientologmedlemmen Robert Dams trehundrafemtiosidiga självbekännelse, är det lätt att inse gruppens eller sektens markörer av tillhörighet eller utanförskap.

De gruppsykologiska mekanismerna är tydliga. De borde naturligtvis också varit kända för författaren. Men ändå blev det tjugo år i denna kvasivetenskapliga rörelse, som ibland säger sig vara både kyrka och religion. Det började som sagt en gång på 1950-talet med Lafayette Ronald Hubbard. En spekulativ sciencefiction-författare som sökte sin väg till makt och rikedom.

Det gick inte så bra med rymdspekulationer och främmande världar. Istället blev det att se inte i människans inre och därmed skapa en sorts terapi för att locka till sig sökande människor. För att göra det krävs en organisation av amerikansk modell som lockar till en sorts total personlig frihet, men som i själva verket hamnar i individuell kontroll, hierarkiska och profetisk hänsynslöshet. I författarens 45 kapitel för läsaren uppleva en resa, där författarens tidiga ambition hamnar i total besvikelse och överraskande insikter i organisationen.

Ändå har Robert Dam tagit sig ända upp till den nivå som är den högsta i Europa – OT III. Han är den på den så kallade bron, som leder vidare till makt och pengar. Men då måste han ta sig över till Amerika och få gehör från ledningen – Sjöorganisationen – som i sin tur håller till på en båt som kryssar i Västindien: Freewind.

Jag kan fråga mig om man kan vara totalt tondöv, man klättrar och gör karriär. Någonstans under alla dessa år måste den psykologiska bromsarna slagit till. Här redovisas övervakning, granskning, psykologisk krigföring, mobbning och alla de ingredienser som tillhör den slutna organisationens kännetecken. Alla måste vara lika, acceptera överheten och maktutövningen; att i denna stund vara avvikande, ifrågasättande och blir accepterad är och för blir en omöjlig ekvation.

Därför Robert Dam är din berättelse inte ny eller överraskande. Den är också på gränsen till tråkig på grund av de återkommande intrigbeskrivningarna. Alltid är det någon som är emot, övervakar eller befinner sig smygande i buskarna eller står och lyssnar i farstun. Detta, tillsammans med de amerikanska benämningarna på Scientologins metodprogram, gör boken tråkig och lätt att lägga åt sidan.

Läsaren får bereda sig på att först börja i slutet av boken för att memorera den scientologiska begreppsbeskrivningen: auditing, clear, engram, thetan, squirrel, PTS typ III och så vidare.

Robert Dam säger sig ha lagt 1,2 miljoner på kurser och för att nå korrupta nivåer i denna kvasivetenskapliga hantering av människor och tro. Det kan ses som goda "lärpengar" eller det kan även vara ett personligt sätt att väcka uppmärksamhet. Det gav ju plats i Fredrik Skavls kändis-teve.

Vad tjänade Robert Dam själv under resans gång? Han var personalchef och arbetade för ledningen i AOSH (Advanced Organization & Saint Hill Europe).

Avhopparen är en bok om personliga insikter och uppgörelser, men knappast en bok som berör eller upprör!

.....
Bok:

Avhopparen. Robert Dam. Mina 20 år i Scientologin. Libris.

Bibliotekstjänst
(Recensioner)

IDROTT

Leksand

En välskrivna utgåva över flera decenniers svensk ishockey; här träder personligheter fram, vilka gjort djupa avtryck som "rinkens riddare". Leksand har under ishockeyns relativt korta historia producerat personligheter. Av totalt 156 spelare har 26 blivit s.k. stora grabbar. Stor grabb innebär en siffermässig summering av idrottsprestationer: 100 poäng, eller 200 poäng efter 1992, räknat efter en skala där klubb- och landslagsspel, samt internationella turneringar räknas. Boken visar att Leksandsförening, alltsedan Sigge Bröms tid varit en plantskola för framgångar i sporten. Orten kan uppvisa namnkunniga spelare som "Masken" Carlsson och bröderna Abrahamsson (Abrisarna). "Masken" fick sitt smeknamn efter att i tidig ålder "maskat" från en fotbollsträning. Plötsligt kan också "Honken" Holmqvist dyka upp i omklädningsrummet, med ett brev från den unge Lilljebjörn. Lilljebjörn ville köpa "Honkens" benskydd. Bokens enkla uppläggning, översikter och personbeskrivningar förmedlar en bra bild av förenings engagemang, spelare, framgångar. Svart/vita bilder. Register över samtliga "stora grabbar". Översikter – Leksands ishockey och Tre Kronors turneringar sedan Prag, 1947.

RELIGION

Antoon Geels och Owe Wikström

Boken om religionspsykologi och andlig erfarenhet m.m. har nu fått en tredje påbyggnad och vetenskapliga uppdatering. Underrubriken "introduktion till religionspsykologin" kan dock var något missvisande eftersom det handlar om mer än en "introduktion". Professorerna Antoon Geels och Owe Wikström är etablerade sedan gammalt vad gäller religions- psykologisk forskning. Utgåvan uppdelas i teoretiska perspektiv och tematiska reflexioner, uppföljningar. "Personlig andlighet" visar på ny forskning, som lever vid sidan av den officiella religionen; ökat intresse för New Age och specifika "andligheter"; zenbuddism och psykoterapi, och "religiöst motiverad terrorism". Temat "Omvändelse" tar avstamp hos

nytroende kristna kändisar som journalisterna Elisabeth Sandlund och Göran Skytte. Jan Hermansson bidrar bl.a. med ett intressant kapitel om olika personlig modeller för att kunna bearbeta inre och yttre intryck, upplevelser s.k. coping och åtföljande processer. Valerie DeMarinis skriver nytt om Syrien och Sverige för att härleda psykiska funktioner ur existentiella ritualer. Ett kärvt akademiskt språk gör dock inte boken lättläst.

Cecilia Olsson Jers

En funktionell muntlig framställning i klassrummet har alltid varit en väsentlig del i en elevs personliga utveckling. Därför är det viktigt att Cecilia Olsson Jers, lektor vid Malmö högskola, nu utvecklar och sammanfattar den retoriska processens nödvändiga närvaro i klassrummet, här med föredömlig konkretion och uppföljande argumentation. Bokens sju kapitel behandlar bland annat grundläggande begrepp utifrån den antika talekonstens grundord såsom ethos, pathos och logos. I boken utvecklas systematiskt: inventio, dispositio, elocutio, memoria och actio. Författaren fördjupar överlag dessa begrepp, anknyter till aktuell forskning och följer den retoriska processen i åskådliga bilder med enkla förklaringar. I flera avsnitt återges konkreta talsituationer i klassrummet, där elever och lärare agerar. Utförliga fallbeskrivningar och bra uppföljningar och analyser av olika begrepp, för att kunna etablera "ett personligt ethos", det vill säga identitet i tal och framställning. "Strålkastaren måste vara på både talaren och lyssnaren", vilket nu kan inspirera kommande undervisning både på grundskola och gymnasieskola.

Christina Runquist

Christina Runquist har under många år arbetat med den kände judiske teologen och filosofen Martin Bubers tänkande. Nu har hon i denna avhandling fullföljt tankar kring ett dialogperspektiv. Vad som redovisas, och i avhandlingen fokuseras på, är själva dialogen, det vill säga den inre och yttre kommunikationens nödvändighet för människan, när hon vill vara en handlande och levande människa i kärlek. Unikt för Buber är det välkända helhetsseendet och därmed anknytning till en rad teologer och filosofer, som Habermans,

Husserl, Tillich, vilka avhandlingsförfattaren väl anknyter till. Bokens upplägg rymms under tre heltäckande rubriker: Bubers dialogfilosofi och dess bakgrund, Förutsättningar i Bubers dialogfilosofi, aspekter på kommunikationsprocessen. Unikt och spännande är avhandlingens tvärvetenskapliga karaktär; en frisk djärvhet att utifrån det buberska "jag-du"- och "jag-det"-alternativen göra analyser, där till exempel Hans Larsons intuitionsbegrepp kan leda över i ett "via negativ-perspektiv," för att därefter kunna visa på ett psykoanalytiskt synsätt. Språkligt akademiskt avancerad, med vissa lättlästa avsnitt. Litt.lista, noter, sammanfattning på engelska.

Dom Helder Camara

Den brasilianske biskopen Helder Camaras bok finns nu åter i nyupplaga. Den förtjänar att nå nya läsarskaran på grund av den positiva och empatiska hållning, som de korta, kärnfriska "dikterna" förmedlar. Dessa konkreta ordmeditationer träffar ofta rätt i sin enkelhet, tillkomna efter biskopens regelbundna morgonmeditationer. De är orimmade, ofta av kort reflexionskaraktär men även med längre utredande tankemotiv. Som genomgående mönster finns befrielsesteologins perspektiv, där de utsatta och den lidande människan omfattas av en gudomligt rik kärlek. Dom Helder skriver: "Gör inte Gud/ till din huvudkudde/ och bönen/ till ditt duntäcke" och "Är människorna en börda för dig?/ Bär dem inte på dina axlar./ Tag dem till ditt hjärta." I ett förord gör Catharina Broomé en kort presentation och i en efterskrift beskriver José de Broucker meditationerna som "vilda blommor som vissnar så fort de har slagit ut" En lättläst, tankeväckande bok att leva med och överraskas av.

Lärobok i religionskunskap

Denna lärobok i religionskunskap för gymnasiet har fått en traditionell faktauppdelning av våra kända religioner med etikdefinitioner och kulturanknytningar. De tre författarna ägnar flest sidor åt kristendom, judendom och islam; därefter hinduism och buddhism; därefter belyser man japansk religion och kinesiska tanke-sätt. Ett kapitel tituleras "mening utan gud" och ägnas bland annat existentialism och ekosofi. Alltför få sidor belyser vetenskap, politik,

dataspelets världar och normer och personlig särart i det moderna samhället. Här borde författarna vidgat religionsbegreppet och tagit in aktuell könsproblematik, meditationstekniker, religionspsykologiska perspektiv; kopplingar till nutida musik och aktuell händelser inom idrottsvärlden. Vissa försök till utvidgning finns dock när man söker sig ut mot fundamentalism, islamism och "amerikans högerpolitik". Färgrikt bildmaterial utan några höjdpunkter. Dock enkelt förklarande språk, förståelsefrågor efter varje avsnitt och sakregister med allt för litet typsnitt. En bok med goda ambitioner men för konventionell i sin upplägning.

Magnus Malm

Magnus Malm är en välkänd retreatledare och skribent i NOD och Pilgrim. Bokens kapitelavsnitt har tidigare publicerats i dessa tidskrifter. Det betyder att läsaren kan upptäcka att det inte alltid är lyckat, när lösryckta artiklar kommer i samlad form. De lever var och en i ett tidsbundet sammanhang. Läsintrycket blir därför splittrat. Författaren anger dock att det handlar om "skisser", vilka naturligtvis kan fungera som idégivande bränsle. Malm rör sig dock över stora, svepande teologiska ytor, både i kyrkohistorien och i den bibliska kontexten. Boken kan ses som en inre kristen trosorientering. Samtidigt överraskas jag av de många världstillvända motiven. Här finns 1968-års vänsterradikalism beskriven, studentliv, liksom Jesusrörelsens framväxt några år senare, samt en personlig djupupplevelse av jazzmusik i New York 1961. Smått och stort vävs samman; Broder Roger i Taizé med biskopen John S Spong, katolicism och nyandlighet. Katakomberna är långt borta, men en lätt humor kan anas.

Martin Lönnebo

Martin Lönnebo utkom 1995 med boken Frälsarkransen. Den ligger nu som underlag för en pedagogisk framställning med metodiska anvisningar. Symboliskt är "frälsarkransen" den "livboj" som skall rädda, frälsa och ge nytt, kristet liv. Därför ligger 18 pärlor i läsarens hand – 12 runda och 6 avlånga. De har namn som anger olika tillstånd i livet, vilka greppar från Gud till det individuella Jaget. Här

finns bl.a. tystnadspärlor, vilka är ovala, samt de runda, lite större, som tex. Gudspärlan, Nattpärlan och de två Kärlekspärlorna. Dessa pärlor bildar startpunkt för olika gruppdynamiska övningar, som i sin tur skall leda till yttre och inre trygghet, samtidigt som olika bibeltexter tas i bruk. Metodiken bygger i väsentliga delar på Brian Ways gruppdynamiska övningar, men får även drag av viss psykodynamisk träning. Rörelse, dans, färg och form, sinnesövningar och kroppsuppmärksamhet integreras här på ett för många församlingar nytt sätt. Enkelt språk. Omfattande textanvisningar och musikförslag.

SKÖNLITTERATUR

Bo S. Nilsson

Spelplatsen för dessa dikter är Aspenäs villastad i Lerum. Det är här som den kände poeten, roman- och dramaförfattaren Bo S. Nilsson har sina rötter, vid sjön Aspen med både fotbollsplan, skola och kyrka. Såveån rinner fram som en svallande Mississippiflod; lekarna, spelen och de kamratliga relationerna gestaltas. Det är ett lyckligt 1950-tal, som författaren lyfter fram med centrum kring morfar, som blir en levande frontalgestalt på den 1600 kvadratmeter ”bördiga standängen”. I nyenkel språkstil beskrivs den nära släktkretsen, tillsammans med tidsaktuella händelser. Här finns inflikat Lennart Hyland i radion och Timpa Simonsson, fotbollsspelaren i Jönköping-Södra; tankar om långfredagens ”bibelsvarta svek och högtid”, Radio Luxemburg, jazzens närvaro hos Claes Dahlgren, samt lokala personer som taxichaufför Johansson och tant Karlsson vid tvättbryggan. Den andra avdelningen beskriver den tidigt, spröda förälskelsens närvaro. Samlingen avslutas med några stämningsfulla avskedsdikter i dödens väntrum. Spännande, genomarbetade lågmälda dikter. Bra tusch- teckningar av illustratören Claes Jurander.

Einar von Bredow

Under tjugo år på Sveriges Television lärde vi känna Einar von Bredows karaktäristiska röst rapportera från Sydostasien. Utrikes-

reportern visar nu upp en balanserad poetisk ådra i diktsamlingen: Kalejdoskopiskt. Dikterna berättar om ett liv i världen, men tränger även in i det mest privata. I ett tiotal avdelningar varvas prosalyrik med poetiska miniatyrer. Framför allt tycker jag om det korta uttrycket i avdelningen "andalusiskt"; en sorts zen-poesi, där mystik och gåtfullhet blandas, som "I dag är bergen/mycket nära/ men mina händer/ när inte fram/ i dag heller." Tillsammans med korta prosastycken, vilka förmedlar livsinsikt och mognad, ger boken prov på åldrandets problematik, där det bl.a. heter "varje steg blir svårare att ta./sakta fryser jag sena för sena..." En rik och omfattande samling dikter, som visar på författarens breda, språkliga register, när det gäller både form och innehåll. Dock skulle jag ha önskat en bättre layout och större stil.

Herman Lindqvist

Herman Lindqvist, välkänd berättare och skrivande historiker, ger här ut sin tidigare bok, som kom för tjugo år sedan. Läsaren kan konstatera att boken i sig berättar en historia, då Ingemar Stenmark var en klart uppåtgående skidfantom, samtidigt som utrikeskorrespondentens konkreta krigsskildringar från Asien slår igenom. Kambodja, med huvdstaden Phnompenh, journalistbeskrivningarna från Bangkok och Extrabladet i Stockholm. De återkommande perspektivförskjutningarna ger spänning åt det journalistiska, raka berättandet. "Kriget" på tidningsredaktionen ställs i kontrast till Röda khmerernas blodiga terrorism. Lindqvists rappa, konkreta och snabba iakttagelser lever fortfarande, samtidigt som ett inre kärleksförhållande byggs upp, där saknad, frånvaro och en lyrisk förklaring slår igenom med ärliga ord: "Du är som en klar, ren källa inom mig. Du är ett lugnt svalt vatten. Du är värme och mjukhet. Du är den enda trygghet jag har", heter det på sjätte dagen i Phnompenh. En lättläst bok som rymmer dramatik, journalistyrkets vedermödor och en stark längtan efter närhet.

Håkan Boström

1994 togs åter gästhemmet i Grèz-sur-Loing i bruk av konstnärer, vetenskapsmän och författare. En ideell stipendienämnd ger årligen

kreativa människor chansen att bekanta sig med sig med det franska landskapet söder om Paris. Nu är det Håkan Boström, som på ett personligt sätt skrivit om sin vistelse. Boken är uppdelad i tre avdelningar: Normandie, Kratrarna vid Pointe du Hoc och Dagboksblad. Mellanavdelning beskriver dagen-D. I 13 strukturerade dikter gestaltas landstigningskusten. ”Sword, Juno, Gold, Omaha och Utah blir namn som förknippas med slutfasen i 2 Världskrigets händelser, där 19890 franska civilpersoner får sätta livet till. Poeten är konkret, upplysande och osentimental. Han vidgar ”dagboks-vyerna” från byn och synliggör en plågsam krigshistoria. Detta tillsammans med de mer intima rapporterna från Hotel Chevillon, där bl.a. Carl Larsson träffade sin Karin och August Strindberg levde på kredit. En enkel och klar dikt som engagerar och levandegör historiens små och stora sammanhang.

Jan Mårtenson, poeten

Poeten Jan Mårtenson, född i Tidaholm och boende i Malmö har sedan 1968 givit ut fjorton diktsamlingar. Han har under åren skrivit om en rad olika ämnen, som USAs krig i Vietnam, bröderna Marx, den lilla stadens liv och leverne. Diktsamlingen, Tid att älska, är tillägnad hustrun Anne Sofie Roald, professor i religionsvetenskap. De har mötts sent i livet och det framskyntar då och då i de kärleksfulla och personligt skrivna dikterna. Omtänksamhet, varsamhet och saknad är ord som väl stämmer in på Mårtensons poetiska ethos. Han har förmågan att fånga det stora skeendet i det lilla formatet. I den ofta enkla formen formuleras en talande känsla som i formuleringen "Inte ens natten/ kan blåsa ut ljuset/ mellan våra kroppar" eller "Stanna upp här, sök tröst i ögonblicket/ som är oss förunnat". Europeiska städer bildar bakgrund till "kärleksresan": Barcelona, Paris, Wien. Hundratalet skrivna dikter, som inbjuder till inkännande läsning.

Kurt Pålsson

Kurt Pålssons tredje bok handlar om 1970-talet, där en lärarkandidat står i centrum för pedagogiska och politiska strömningar. Det är en omvälvande tid med socialt ansvar och en vänsterrörelse som

dominerar debattklimatet. Socialhögskola och Lärarhögskola förenas i det som förkortas SOS - Socialistiska skol- och socialarbetare. Huvudpersonen, Anders Leek, konfronteras med åsikter, debattklimat och kollektiva sammankomster. Samtidigt finner han den stora kärleken, som plågar i en egen oförmåga till fasta relation. Leeks väg genom liv och arbete pressar fram ett ensamt liv med inre och yttre komplikationer. Den frigörande pedagogiken, Sjölundsovningar med inlevelse och emotionell utveckling formar en personlig bildningsresa. Ömhet, närvaro, längtan och besvikelse - allt präglar huvudpersonen under denna livsresa, omfattar utbildning från kandidat till rektor. Språket är enkelt och medryckande. Miljöbeskrivningarna av Stockholms söder och ett naturskönt Visby dominerar. En bra generationsbok som på ett konkret, personligt sätt visar hur arbete och liv kan förenas.

Lars Wolf

Lars Wolf gick ur tiden 2011. Denna bok är en "sen hälsning till nära och kära". Dikterna, som är skrivna mot livets slut, ofta på altanen i Grekland, tolkar händelser i personlig vända, utsatthet och ensamhet. I sju kapitel med rubriker som "Hon på Hemmet och han på Lyckan", "Den andra stroke" och "Skriva in sig i döden" visar författaren en egen konkret verklighet, där döden kommer närmare. Författaren beskriver separation, ångestrelaterade plågor, kroppslig nedbrytning och vårdapparatens rutiner. Lars Wolfs, ofta slutna inre landskap, växer här fram med existentiell smärta. Humorn ett gnistregn mitt i den insikten om livets möjliga slut efter den andra stroke. "Han gråter inåt/ där han snubblar fram/ med sin halvförlamade kropp". Det är gripande, insiktsfullt och äkta. Det är ord, som bara kan skrivas av en person som känt livets skörhet i dödens rum. Osentimentalt språk, som möter läsaren med "en känsla av befrielse".

Lennart Pernestrand

F.d. läraren och kyrkomusikern Lennart Pernestrand debuterade med diktsamlingen Horisontbroar 1977. Sedan dess har han utgivit ytterligare en diktsamling samt en roman. I sin nya diktsamling, omfattande nästan 150 dikter, fortsätter författaren att skriva om sin

ljusa livssyn, som bottnar i kristen trosvisshet. Han blandar allvar och humor, ljus och mörker, och söker sig då och då till glidande, träffsäkra ironier. De korta kärnfulla iakttagelserna formas ibland till lysande aforismer, som i ett levande ”pensionärs motto”, där det handlar om att: ”hellre ligga i/ än lägga av”. Det poetiska språket är konventionellt med en fri, ledig, obunden form, vilket gör dikterna lättillgängliga, särskilt för den ovane diktläsaren. Varje dikt har ett klart formulerat ämne och är ställvis rent underhållande, som i en sommaridyllerna, där ”sommarlaxen/ gurglar sitt vatten” eller då ”lupinerna står/ i examenskorridorerna”. En sorts brukspoesi på traditionell grund, där poeten själv förmedlar tro, hopp och kärlek.

Olle Johansson

Detta är Olle Johansson fjärde bok efter debuten 1981. Han har sina rötter i Hedemora men arbetar numera på Arkivet för ljud och bild i Stockholm. Författaren har en bred, kulturell bas, inom musik och teater. Det kan märkas vid läsningen av ”Roffes livs”, att här finns en konkret dramaturgi, där de små biografiska händelserna förvandlas till en levande ”bildverkstad” från det förflutna. Johansson berättar i de åtta avsnitten om sitt liv som ung människa på den lilla orten i Dalarna. De korta prosabeskrivningarna fångar i första hand upp relationer och förhållanden till kamrater men speglar också tids-trogna miljöer i skola, på fritid; intressen och yrkesutveckling. Under ytan finns djup kärlek till hembygden och t.ex. till idrotten, som i den lilla bordtennislokalen, som luktar fränt av svett: ”Jag tar fram min röda Hasse Alsér-racket ur Stiga-fodralet och börjar värma upp.” En fin, lättläst bok, som engagerar långt utöver Hedemorans gränser!

Per Helge

Per Helge är väl känd som författare och som tidigare styrelseledamot i Sveriges författarförbund. Han har också tillsammans med andra författarkollegor givit ut den fina tidskriften Rallarros. När nu Helges eget författarskap står i centrum handlar det om det lilla i det stora, landsbygdens del i ett genomlyst poetiskt universum. Poesins landskap, inte bara vidgas i ett geografiskt perspektiv; dikten gör också sitt intåg i ett inre personligt rum, där tankens lyriska gräns-

löshet har hemvist. I ett berikande ”efterord” skriver naturlyrikern Lennart Sjögren om Helges poetiska värld:”...genom språket växer det som hör vardagen till, ställs på kant, djupnar, får en betydelse utöver det omedelbara och triviala”. I samlingen ingår fem till tio dikter från författarens tidigare tio diktsamlingar under åren 1974 – 2011. Här finns genomgående en lågmäld poetisk ton, som skapar pedagogiska sammanhang: lyfter fram ”liarnas svischande hugg” utanför Vimmerby, liksom den närvarande ”silvermånen” vandrar över ett Västerfärnebo i Sala kommun.

Peter Björkman

Det är alltid fascinerande att få notera att bra poesi kan skrivas utifrån mycket olika förutsättningar. Man kan påminnas om sjuttioalets kvalitativt fina ”stencilpoesi”, som var en icke-kommersiell förlagsrörelse och folkrörelse, där flera nu verksamma poeter började sin utgivning. Red. Peter Björkman skriver insiktfullt om de amitiösa stencilpoeterna i förordet till denna trettiosidiga utgåva av uppsalaförlaget The Flowers Of Bells Are Still Alive – ett förlag med utgivning av klassisk poesi och samhällsdebatt – och Lyrik för Alla. Diktantologin representerar tio års utgivning. Olika stilar och känslolägen formuleras av aderton poeter och två under pseudonym. Här märks bl.a. Charlotta Mannerstams Nattens pojkar, Malin Lundbergs konkreta vardagsnoteringar, Belinda Grahams samhällsorienterande dikt och Peter Björkmans om det döende folkhemmet. Det heter: ”Blommornas vassa taggar sticker små hål/ Blommornas vassa tankar gör det självklara/ mindre självklart/ Blommorna ifrågasätter/ Blommorna har alltid andra bilder/ Poesi skapar valfrihet.” Lättlästa, enkla dikter i enkelt utförande, som i sig bevisar diktens breda livskraft.

Rolf Fridholm, 1

”Aforismprofessorn” Rolf Fridholm är väl förankrad i en gedigen göteborgshumor. Den humoristiska underfundigheten skördar också segrar i denna nya utgåva. Alltsedan 1960 har Fridholm utgivit en rad publikationer, där den koncentrerade tanken fått genomslag. I den nya samlingen blandas de korta tankesprängen med något längre,

klart formulerade dikter, om till exempel ”farsan”. Författaren blir den skrivande outsidersn och naturälskaren, som upptäcker omgivningarna genom sinnenas omedelbara intryck. Här får bland annat kon, sköldpaddan, myrorna, skalbaggen, humlan och de förbisedda gråsparvarna sin plats. De oftast orimmade dikterna formar en varm humor, som bidrar till läsglädje och stilla skratt. Författaren säger sig var en av dem som kommer att dö utan att ha brukat vare sig dator eller internet. Tekniken avvisas medan den naturligt fysiska närvaron skördar poänger: ”Man kan dra vilka slutsatser/ man vill om allt ”framåtskridande”./ Men en lättframåtböjd hållning/ är nödvändig för balansen/ om man åker skridskor.” Fridholms självinsikter och omvärldsanalyser kan ge alla läsare ett sunt och ärligt skratt!

Rolf Fridholm, 2

I snart femtio år har aforistikern Rolf Fridholm berikat svensk publik med en slipvass livshumor i koncentrerat format. Med klurig, göteborgsk accent och säker språkbehandling, har den så kallade verkligheten lagts upp på hyllor i den ”fridholmska” humorbutiken. Den nya boken ger också många tillfällen till skratt, lek med ord, och en välgörande humor, kryddad med allvar och tröst. I de tre avdelningarna Korttänkt, Iakttagelser och Mikronoveller samsas författarens livsfilosofiska tankar av yta och djup. Det heter: ”visst kan man kramas platoniskt. Det kallas fjärrvärme.” Fridholm gör en träffsäker iakttagelse: ”jag är så trött på alla/prediktanter som alltid ska/ge liknelser ur vardagslivet/ Har dom inget andligt liv?” De korta novellerna sammanfattar och skapar klarhet och översikt. ”En världsomsegling” kan bli verklig i den inre drömmen och en konstnär från Tjörn kan plötsligt komma dragande med sina konstverk, och trädgårdsmästare Vilgot Värnlund brottas med sin liksamling av fjärilar. Lättläst, underhållande och tänkvärt.

Rolf Fridholm, 3

Alltsedan början av sextioalet har Rolf Fridholm lanserat aforismer med mycket tänkvärda insikter om livets mångfald och enfald. I dagstidningen Göteborgs-Posten har han blivit en institution av klurighet och roande språkekvilibristik. Den nya ”ihopsamlade”

boken *Knapphändigheter*, rymmer, förutom sedvanliga ”småttiga tanketänkerier”, en form av minibetraktelser och mikronoveller. Formatet är ändå föredömligt koncentrerat till en tanke och klart redovisad händelse. Författaren redovisar också minnesintryck från bardomen med självsäker lyrisk gestaltning. I *Snölykto* heter det: ”Att känna upphetsningen vid åsynen av det varma ljusskenet från sin första snölykta. Man satt länge kvar i kvällsmörkret och stirrade in i den isflammande snöbollslyktan. Tills den långsamt började svettas bort – inifrån.” Bokens tre avdelningar kompletterar varandra. Den sedvanliga ”fridholmska” träffsäkerheten i språk och motiv finns här som en röd, lysande tråd. Då kan författaren kosta på sig en ärlighet som skvallrar om att ”somliga är en vän i onödan”. En mycket roande och läsvärd bok.

Tommy Rander

Tommy Rander är känd radio och TV-profil, musiker och sångare i The Shakers. Som journalist har han gjort uppmärksammade reportage. En dag ställer sonen Martin en fråga om farfar. Författaren tar sonens fråga på allvar. Resultatet föreligger nu i en lättläst, välskriven skildring i 26 kapitel, över farfar Bernts levnadsöde. Boken följer Bernt Johannessens händelserika liv; om en man som ”var ung vid en tid när statsnyttan var stor. Och människor små”. Norsk, svensk och tysk nutidshistoria bildar bakgrund. Rander lyckas förena det intimt privata med händelser från Andra världskriget. ”Farfar Bernt” blir en kugge i det plågsamma skeende som innebär flykt från Norge, vistelse i Sverige, för att 1942 bli fångad under en transport till England. Bergen-Belsen och Neuengamme blir läger som Bernt måste gå igenom. I mars 1945 räddas han av de vita bussarnas folk, för att komma till uppsamlingsplatsen på Ramlösa brunn. En dokumentärroman med personlig nerv.

UNDERVISNING

Bengt E. Holmberg

Bengt E. Holmberg har 40 års erfarenhet av skolans verksamhet. Nu redovisar han iakttagelser av den svenska skolan under åren 1950-1970. Han tar dock startpunkt i 1940 års skolutredning för att gå vidare till 1946 års Skolkommissionen. Holmberg refererar vidare till Lgr 69 och Lgy 70, samt kommenterar SIA-utredningens tusensidiga betänkande, 1974. Som huvudlinje följer och försvarar han professor Wilhelm Sjöstrands kritiska tankar om den framväxande grundskolan och gymnasieskolan. Författaren opponerar sig mot den s.k. progressivismen; en term som beskriver pedagogiken i den nya grundskolan, företrädd av skolteoretiker som Stellan Arvidsson. Boken består av 12 kapitel där det bl.a. görs genomgångar av allmänna begrepp som frihet, jämlikhet. En het fråga är betygssystemets utformning, vilket belyses genom redovisade vetenskapliga undersökningar. Språket är utredande akademiskt och förutsätter erfarenhet från det pedagogiska fältet. Boken tillför inte den aktuella skoldebatten något nytt, men kan ses som ett försök att fräscha upp historisk skoldebatt.

Bernt Gustavsson m.fl.

Alltsedan de första folkhögskolorna i Sverige startade 1868 har denna skolform genomgått olika förvandlingar och förnyelser för att kunna vara en god utbildningsplats för olika kategorier av elever. Det började med förebilden om ”det goda bondehemmet”, där böndernas söner och döttrar delgavs ”kunskap för livet” under sommar- och vinterkurser. I dagsläget väger idén om det konkurrensutsatta utbildningsföretaget tungt, när en öppen marknad styr tillgång och efterfrågan. De tio medverkande forskarna, företrädesvis från det pedagogiska fältet, redogör för folkhögskolans utbildningshistoria, rektorers minnebilder och drivkrafter, om folkskoleanda, ny teknologi och genomgripande genusperspektiv. Samtidigt belyses skolans roll, som plattform för vidare studier och dess internationella orientering, samt några konsekvenser av Folkbildningsreformen 1991. Redaktörerna Bernt Gustavsson, Gunnel Andersdotter och

Lena Sjöman har genom denna dokumentation visat på de problem, möjligheter och utmaningar, som den moderna Folkhögskolan av idag står inför. Boken är ett bra underlag för dem som idag arbetar med någon form av vuxenutbildning.

Bertil Hansson m.fl.

Den 22 mars 1909 öppnades för första gången Göteborgs skolhistoriska museum. Med rötterna i den tidigare vänföreningen, var det dags att ta ett samlat musealt grepp om skolan. Här framträder ledande personer, som Handelstidningens S.A. Hedlund, men framförallt biskop Carl Fredrik af Wingård, som drivande. I 13 välskrivna kapitel görs ”nedslag” i Göteborgs skolhistoria. Kända lärare skriver inkännande om bl.a. pedagogiska föregångare, aktivitetspedagogik, social verksamhet, lägerskolor och olika skolors arkitektur. Bertil Hansson lyfter fram reformpedagogen Lorents Gottfrid Sjöholm, bondpojken från Konga i Skåne, som med sitt undervisningsmaterial kom att präglade en stor del av 1900-talets tidiga folkskoleundervisning. Folke Eriksson skriver om Elof Lindälv och Sigrid Falk-Björkman om 30-talets nya aktivitetspedagogik. Hjördis Kristenson, docent i konstvetenskap, jämför skolor byggda i nationalromantisk stil och i den tidiga funktionalismens. Muséets historia följs från de enkla lokalerna på Linnégatan, senare till Hvitfeldsskolan och Engelbrektskolan; numera i ändamålsenliga lokaler i Ostindiska huset på Norra Hamngatan.

Christer Stensmo

Docenten och lärarutbildaren Christer Stensmo vid Uppsala universitet bygger nu vidare med en lärdomsrik och koncentrerad kunskapsöversikt vad beträffar lärare och elevers samvaro i klassrummet. Stensmo presenterar sex olika sätt att fungera som lärare och ledare. De olika ledaralternativen startar i pedagogiska och psykologiska teoribildningar, för att sedan på ett konkret, metodiskt sätt diskuteras och förklaras. Som plattform ligger kända teoretiker från det pedagogiska fältet, som Sonia Burnard (beteendemodifikation), Rudolf Dreikurs (äkta och falska mål), William Glasser (kontrollteori), Thomas Gordon (Aktivt lärarskap). Här finns

också fallbeskrivningar, metodiska klassövningar, förklaringsmodeller och välstrukturerade, sammanfattande tabeller, tillsammans med stödjande reflexioner och egenkunskap, vilket ger teorierna en verklighetsnära tydning av olika ledarstilar. Den gamla ”makis”-modellen har förnyats och anpassats till ett självreglerande ledarskap, där olika kontrollfunktioner blir synliga för lärare såväl som elever. Pedagogiskt och psykologiskt fackspråk. Bokens användarområde: i första hand universitet och högskolor.

Elsabeth Elmeroth m.fl.

Universitetslektor Elisabeth Elmeroth, adjunkterna Lotta Eek-Karlsson, Ragnar Olsson och Lars-Olof Valve, redovisar här den teori, som legat till grund; och de resultat, som omfattande försöksverksamhet givit vid handen. Det har blivit en överskådlig framställning, ledsagad av ett stort antal schematiska skisser, målbestämningar och elevmaterial. Boken tar ansats i den humanistiska pedagogikhistorien med bland annat Comenius, Rousseau, Dewey, Habermas. Som nutida språk- och samhällsordning hänvisas till Lev Vygotskij. Olika styrande timplaner skall nu lämnas till förmån för en målstyrd undervisning. Författarna beskriver metodisk hur viktigt det är att följa upp mål och elever. Initiera nära kontakter mellan lärare och föräldrar, samt handledarnas och mentorernas roller. Samtidigt betonas ”värdepedagogikens” nya roll, där den neutrala attityden ersättes med den värdeskapande. Detta, menar författarna, kräver nya roller och insikter i skolans struktur alltifrån rektor, arbetslag, till elev och hem. Boken vänder sig i första hand till studenter, rektorer, lärare och skolpolitiker.

Ingemar Lind

Ingemar Lind från Kalmar har skrivit om en akademisk resa. Det skulle i och för sig inte vara så uppseendeväckande, om han inte hade varit delaktig i de senaste femtio årens utveckling av svensk utbildning och forskning på universitetsnivå. Han skriver om en turbulent värld med akademisk karriärism, egocentricitet; strävan efter makt och inflytande. Som matematiker, med doktorsgrad, lärare och ledare för olika ämnesdiscipliner, ger Lind en fascinerande

inblick i maktens korridorer. I det personligt anlagda perspektivet är han påläst, analyserande, systematisk. Alltså: ett ämne som universitetsrektor. Efter många år vid Linköpings universitets temaforskning, kallas han till Högskolan i Örebro. Rektorsåren där tycks utmanande med bland annat Idrottshögskola, och Restauranghögskola i det fjärran Grythyttan. ”Yrkesmemoarernas” höjdpunkt inträder när Örebro får universitetsstatus. Under resans gång skildras lobbyverksamhet, olika politikernas sätt att vara. Lind berättar enkelt, sakligt och rakt. Han är faktaorienterad, strukturerad och ger här ett bra fungerande tidsdokument med personlig prägel.

Stig Fred

Stig Fred, f. 1928 arbetade hela sitt liv inom skolan som lärare, skolledare och skoldirektör; därtill medverkande han i läroplansarbetet alltsedan 60-talet. Efter pensionering 1991 har han ägnat sig huvudsakligen åt teologin. Han disputerade i gammaltestamentlig bibelvetenskap 2003. Nu föreligger en roman om profeten Amos. Författaren för in läsaren i det turbulenta 700-talet f.Kr., då konung Ussia regerade i Juda och Jerobeam II i Israel. De dåvarande judiska rikena stod på hög materiell nivå, vilket i sin tur avspeglade ett klassamhälle, där den svaga människan förtrampades och ignorerades. Detta blir huvudtemat i författarens amos-skildring: att upprätta de förtryckta. Amos vågar tala för människan och därmed förmedlar han Herrens budskap. Läsaren får genom ett detaljrikt och nyanserat språk, med insprängda bibelverser som undertexter, följa den sympatiska Amos fram till den påfrestande tiden efter kallelsen, då han utmanar och kritiserar samhällsordningen. Det är en fascinerade gestaltning av Jahves röst under en orättvis tid.

Anna Hedin m.fl.

I sju pedagogiskt upplagda avsnitt konkretiserar redaktörerna Anna Hedin, docent och Lennart Svensson, professor, väsentliga moment i den svenska vuxenundervisningen. Boken behandlar pedagogiska ämnesområden, samtidigt som s.k. ”ordnycklar” står i centrum. Orden vilja, förstå, göra och kunna finns som återkommande markörer för en framgångsrik undervisning för vuxna. Process, roller,

fantasi, ifrågasättande, förändring och omvärderingar i teori och praktik tas upp till granskning, som s.k. toleranspedagogik som bygger på samförstånd i ämnen som religion. Övriga akademiska författare är Håkan Jenner, Peter Ström, Anita Rissler, Lina Nilsson och Karin Bengtsson. I denna upplaga har genusperspektivet beaktats till en del och nya undervisningsexempel har tillkommit; utmärkta sammanfattningar av ämne, nivå och deltagare vid olika kurstillfällen. Relativt enkelt förklarande språk, vilket ger boken ett brett användningsområde. Att ”våga vara en bra lärare och ledare” är en av bokens bärande tankar, ”etisk reflektion och social kompetens” en annan. Referenser, tidskrifts- och sakregister.

Essay

DEN GUDOMLIGA KOMEDIN

Del 1

Dante Alighieri föddes i Florens 1265. Han var bland annat apotekare och läkare, samt deltog aktivt i stadens politiska liv. Han dömdes i en partistid 1302 till egendomsförlust och landsflykt. Han levde efter landsflykten på olika platser i Italien, och dog i Ravenna 1321.

Dante skrev tidigt lyriska dikter i provencalisk anda, men övergick till den originella diktarten ”il dolce stil nuova”. I denna ”kärleksdikt” lyfter han fram det jordiska livet, som mer eller mindre kan spegla det himmelskt sköna.

Dantes ungdomsverk *Vita Nuova* 1295 visar det nya liv, som kärleken till Beatrice kunde skänka honom. Dante var gift, liksom Beatrice, men det var vanligt att äkta män på detta sätt ägnade sig åt ”heta” hyllningar till andra kvinnor.

I slutet av *Vita Nuova* lovar han att besjunga Beatrice ”så som ingen någonsin har sjungit om en kvinna”. Detta sker i *Den Gudomliga Komedin: La Divina Commedia*.

Florens.

Staden Florens vid floden Arno i landskapet Toscana har rik historia som sträcker sig tillbaka till det gamla Roms dagar. Med sitt strategiska läge har staden varit ett centrum för handel och industri, med förbindelser med de västra och norra delarna

av Europa, och handel via sjöfart över det Tyrrenska havet mot öster. Staden betraktades också som ett andra Rom, eller som det ibland uttrycks: ”Roms blomstrande dotter”.

Under 1200-talet expanderade staden i Florens. Befolkningen ökade markant. Under tiden, 1200-1330, steg invånarantalet till ca 90000.

En stor händelse vid seklets början var mordet på adelsmannen Boundelmonte dei Boundelmonti på grund av att han svikit sitt löfte att äkta en flicka Amidei. Denna släktkonflikt ansågs vara en tändande gnista till de släktfejder som senare kom att dominera.

Händelsen ger också upphov till att man bildade två politiska fraktioner: ghibelliner – med den dominerande släkten Amidei. Och guelfer – med företrädare från släkten Donati.

I ett större politiskt perspektiv kom ghibellinerna att bli anhängare till Kejsaren – den världsliga makten – medan guelferna stöttades av Påven.

1200-talet blev också en tid då striderna utvidgades. I slaget vid Beneventum 1266 deltog grupper från andra länder. Men det var först vid slaget vid Tagliacosso 1268, som kardinal Latino kunde segra och skapa fred mellan de ledande familjerna Boundelmonte och Ulberti. Den sekellånga konflikten var över och man kunde skapa ett styrande organ – det så kallade Prioratet.

Staden Florens växte fram till ett av Europas industri-centrum med framför allt textilindustri. Dessutom ökade handel och sjöfart. Förmögenheter skapades. Staden, med dess karaktäristiska torn, blev fler och fler. Verksamheter expanderade utanför de gamla murarna. Myntet, florinen, skapades och blev en stark valuta i den internationella handeln. Den så kallade guldflorinen blev eftertraktad. På dess ena sida avbildades stadens skyddshelgon: Johannes Döparen. ”Den spirande liljan” var ett andra stadsvapen.

Dante.

Det är känt hur Dante i sina skrifter ofta behandlade girighet och ocker i det ekonomiska spelet. Till och med i Komedin, Paradisos nionde sång, skriver han om myntflorinen: ”...det fördömda blomster, som har lett får och lamm på villovägar, då det har gjort en varg av själve herden.”

Det är också påfallande hur Dante irriteras och förfasas över ”tidens ocker” och de personer som står för ett girigt förhållande till makt och pengar. Tydligast är Dantes återkommande hat mot påven Bonifacitus VIII, som han finner vara avskyvärd.

Det är på grund av stadens kommersiella framväxt, som den blir ett händelserikt centrum för ekonomiska krafter, vilka i sin tur skapar motsättningar mellan släkter, intressen och grupperingar. Konservativa och reformativa strävanden står mot varandra. Men för Dante är staden Florens en helig stad med egna släktrötter till anfadern Cacciaguida, som då och då framskymtar i hans verk.

Dante bekänner sig till en försiktigt konservativ linje. Det är förmodligen hans ”franciskusideal” som slår igenom.

Florens var också de många klostrens stad. Här fanns Dominikanerorden, Franciskanerorden. Augustinerorden. Servitierorden och Karmeliterorden. Dante var också så kallad tertiärmedlem av franciskanerorden.

Som adlig, och medlem av en framträdande släkt i staden, kom Dante även att verka som politiker. Hans framgångar och motgångar inträffade, då staden befann sig i ett känsligt utvecklingsskede.

Den 1 maj 1300 utbröt en konflikt där så kallade vita och svarta guelfer drabbade samman. De ghibellinska anhängarna hade i stort fördrivits och försvunnit. Nu stod alltså en maktkamp inom det guelfiska partiet. I denna ny uppdelning var ”de vita” reformvänliga och expansiva, medan ”de svarta”

sade nej till varje kompromiss. Dante anslöt sig till ”de vita”, eftersom de hade stöd av kejsarmakten och därmed en viss anknytning till Dantes gamla parti ghibellinerna.

Det är också nu som Dante får förtroende att vara prior – ett ämbete som hade ersatt det gamla ”podestà” och var stadens förnämsta. Detta ämbete innehade Dante i två månader, vilket var den avsedda ämbetsperioden: 15 juni till 15 augusti 1300.

I och med denna framträdande position fick Dante flera diplomatiska uppdrag med besök i Rom och andra betydande städer.

Det avgörande och dramatiska beskedet om avsättning och dom fick han på hemväg från Rom 1302. Då hade hans motståndare genom en kupp tagit makten i Florens. Alla vänner och lierade hade avsatts från betydande poster i förvaltningen.

Dante Alighieri anklagades för maktmissbruk och förräderi. Han uppmanades att inställa sig till domstolen i Florens. Dock infann han sig aldrig, troligen på grund av att han kunde förutse utgången: att levande brännas på bål. Därför började den berömda landsflykten, där han bl.a. kom att vistas hos vänner som Can Grande de la Scala i Verona.

Under den ofrivilliga landsflykten påbörjade Dante ”Komedin” – förmodligen någon gång 1307 och slutförde den strax före sin död i Ravenna 1321. Året därpå publicerades den tredje delen, Paradiso.

DEN GUDOMLIGA KOMEDIN OCH BIBELN

Del 2

Komedin består av 100 sånger. En inledningssång, samt 33 sånger om Inferno, Helvetet, 33 sånger om Purgatorio, Skärselden, och 33 om Paradiso, Paradiset.

Sångerna är skrivna på terziner, det vill säga elvastaviga verser med rimmet aba, bcb, cdc. ”Commedia” och ”Tragedia” betecknade inte dramer utan dikt i allmänhet. Commedia med innebörden: olycklig början och lyckligt slut. Tragedia: lycklig början och olyckligt slut.

Uppslaget till den långa dikten kommer från Eneidens sjätte sång, där Vergilius är ledsagare i den första delen. Dikten börjar vid mitten av ”levnadsvägen”, det vill säga 35 år. Dante förvirrar sig från ”den rätta vägen” in i skogen. Han ser ett soligt berg och vill bestiga det, samtidigt som han är skrämmd av olika djur: panter, lejon och varg.

Emellertid kommer Vergilius, sänd av Beatrice, och hjälper honom genom skogen. Snart kommer han in i Helvetet, som har formen av en tratt med nio kretsar. Vid slutmyningen samlas de värsta syndarna. Från trattens mynning leder en gång till andra hemisfären över ett hav i vilket Skärseldsberget sticker upp. På toppen av detta berg ligger Paradiset. Där tar Beatrice emot honom.

Lagercrantz och komedin

Olof Lagercrantz skriver i boken ”Från helvetet till paradiset” om komedins uppbyggnad och mönster:

Komedin är byggd i analogi med Guds stora mönster. Där finns i Skärselden den gröna jorden, i Helvetet den svarta avgrunden och i Paradiset de tio himlarna. Komedins grund är det heliga tretalet om överallt, till och med i rimmens antal, träder i dagen. Över tretalet reser sig det ännu heligare tiotalet ty tre multiplicerat med sig självt är nio och då Gud också är enheten och man lägger denna enhet till nio får man tio.

Lagercrantz menar att det heligaste av de heliga talen blir då tio gånger tio, som är hundra. Komedin omfattar därför hundra sånger, vilka speglar i sin harmoniska enhet den ”matematiska balans” som är Guds särart. För Lagercrantz är Den Gudomliga Komedin en inkarnation, där Guds närvaro stiger in i den jordiska verkligheten. Det är samtidigt Dantes vision av kärleken, som ”ikläder sig kött och blod”, det vill säga den kristusrepresentation som uttrycks i det katolska nattvardsfirandet.

Liksom Gud nedsteg till underjorden så gör pilgrimen det i berättelsen. Liksom Jesus börjar han dödsfärden på långfredagen och återvänder till jordytan på påskdagens morgon. Jesus frälser människosläktet. I Dantes diktade värld är Beatrice frälsaren. Allt som sker i Komedin är i analogi med Guds skapelse. Det mest centrala i Guds två böcker är att Han lät ordet bli kött. Han skapade världen ur sin kärlek och lät sig inkarneras i Jesus.

Bibelns händelser och innehåll blir därför ett grundmönster, som ger tolkningsmöjligheter och djupare insikter i ”dramats” liv och historia. Det konkreta händelseförloppet kommer att bilda plattform för en allegorisk överbyggnad. Här kan olika

tolkningar utkristalliseras, såsom det moraliska, hur människor bör leva, och det anagogiska, om framtidens händelser och himmelsk närvaro.

Författaren och språket

Tigerstedt skriver om Dantes syn på folkspråket och det latinska språket. Han nämner skriften ”Convivio”, Gästabudet, skriven på italienska och den på latin skrivna ”De Vulgare Eloquentia”. I samband med dessa skrifter skriver Dante om ”folkspråkets föränderlighet”, som gör det mer levande än latinet, som anses vara oföränderligt.

I ”De Vulgare Eloquentio” uttrycker Dante den så kallade ödmjukhetsformeln, som kan ge en insikt om en sorts demokratisk språksyn, där olika komponenter sammanförs i ett fruktbart nytt sätt att se på språkets konkreta möjligheter. Det heter bland annat

*Med det Himmelska Ordets hjälp ha vi därför velat
bispringa folkets tungomål, icke endast genom att
ösa vårt eget förstånds vatten i ett så stort kärl.
Utan även genom att mottaga eller uppsamla
bättre vatten av andra och blanda det med vårt, för
att kunna bjuda en ljuvlig honungsdryck.*

Dante avfärdar den traditionella synen att upphöja biblisk hebreiska till ett slags urspråk. Här går han emot föregångare som Augustinus och andra auktoriteter. I den Gudomliga Komedin låter Dante Adam själv avfärda denna språkliga hypotes. Tigerstedt skriver, att Dante ”förhånar sin egen inbilskhet som får folk att upphöja sitt eget språk över alla andra.” Samtidigt tycks Dante vara den förste som förklarar, att de romanska språken härstammar från ”ett och samma tungomål”. Latinet är för honom ett artificiellt språk, under det att italienskan står ”nära” latinet och därmed får en särställning.

Dante poängterar också poesins företräde framför prosan. Han utpekar canzonerna som den ädlaste av diktens former, samtidigt som han uttrycker en sorts motivisk imitationsteori, där efterbildning av antikens auktoriteter står i centrum.

Men trots all beundran för äldre poesi upphöjer han de folkspråkliga poeterna. Tigerstedt skriver: ”Trots all ödjukhet mot de antika skalderna jämställer Dante i själva verket de bästa folkspråkliga poeterna med dem som lärare och förebilder.”

Kort om den gudomliga komedins innehåll

Den Gudomliga Komedin är inte endast en religiös och politisk allegori; den är en allegori av speciell art med många bottnar och tolkningsmöjligheter. När vi läser Dante måste vi släppa varje tanke på att vi skulle vara en produkt av arv och miljö, det vill säga att tro på ett öde. Gott och ont är inga relativa begrepp. Vi får föreställa oss att människans vilja är fri och att hon medvetet kan välja, att hennes val kan bli avgörande i all evighet. I den betydelsen är Dante i föregångare till Jean-Paul Sartres existentialism, om än inte full ut.

Vi kan också lägga märke till att Dante i Komedin tillgriper sparsamt allegoriska gestalter. Hans personer är verkliga om än baserade i en sorts ”skuggvärld”. De ledsagas inte genom Helvetet av någon personifierad abstraktion kallad förnuft, vishet eller klokskap. Nu är det Vergilius, en människa, som i kraft av sitt eget förstånd förkroppsligar ideal och begrepp

Dante och Vergilius möter verkliga människor, vilkas inre själstillstånd bär på personlig synd eller dygd; plågade eller rentvådda, straffade eller belönade.

Samtidigt är Dante sig själv, förankrad i då-tidens verklighet. Han är den florentinske skalden, filosofen, politikerna. Mannen som älskade Beatrice över allt annat. Han är också varje syndares företrädare och vän. Han gör själv den pilgrimsfärd, som varje människosjäl måste göra.

Vergilius representerar det förnämsta en människa av egen kraft kan åstadkomma. Därför kan han inte själv inträda i Paradiset. Här kan inte någon konst, moral eller filosofi ersätta religionen. Den gudomliga visheten övergår allt förstånd och renar till insikt och syndamedvetande.

Beatrice förblir också vad hon var i livet: den florentinska flickan som Dante älskade från första stund. Han tyckte sig se himlens härlighet vandra i jordisk gestalt, då han upplevde hennes utstrålning. Därför blev hon för honom det jordiska kärlet i vilket den gudomliga erfarenheten förvarades. Hon liknas vid Gud, Kyrkan, Den gudomliga nåden, den Heliga Jungfrun, Kristus själv. Hon är bilden med vars hjälp Dante skådar allt. Genom henne får Dante själv möjlighet att skåda det Gudomliga Ljuset.

Helvetet är den plats eller det tillstånd i vilket de fördömda själarna befinner sig efter döden. Det beskrivs som en väldig trattliknande grop under norra hemisfären ner mot jordens mittpunkt. Helvetet är bilden av onskans allt djupare inträngande i själens mörker.

Samtidigt är Helvetet det tillstånd i vilket själen kan försätta sig genom en enveten inriktning på det onda. Här lider själen fördärvets och förnedringens kval. Detta Helvete kan inte frälsa någon själ, men själva visionen av det kan göra det möjligt för själen att nå självkännedom, rannsakan och kanske nya möjligheter.

För 1300-talets italienare var personerna i Komedin väl kända. För en nutida läsare får därför ”kändisskapet” inte någon avgörande effekt. Däremot kan vi lära känna de klassiska författarna och det bibliska budskap som bildar grund för medeltida begreppsbildning.

DEN GUDOMLIGA KOMEDIEN

Del 3 – en infernovandring

De första sångerna i Inferno bildar ett slags preludium – Vestibulen – där två huvudpersoner presenteras, vilket ger liv åt den fortsatta skildringen. Till synes helt odramatiskt börjar en vandring, som skall fortsätta genom de mest skiftande situationer och förhållanden.

*Till mitten hunnen på vår levnads vandring
hade jag i en dunkel skog gått vilse
och irrat bort mig från den rätta vägen.*

Den utsatte vandraren är omtöcknad, kanske förvirrad. Det är som om livet nått sin kulmen och en sorts svindel har infunnit sig. Kanske kan det också handla om en kris mitt i livet, då annorlunda inre krafter tar över. På ett avslappnat och avspänt sätt beskrivs situationen med orden:

*Hur jag kom in dit vet jag inte riktigt,
så tyngde sömnen ned mig då jag avvek
ifrån den väg som är den enda sanna.*

Skalden Vergilius leder författaren vidare. Han går på en väg som leder neråt mot det okända och annorlunda. Plötsligt står de framför porten, där följande text står skriven:

*igenom mig går man till sorgestaden,
igenom mig till plåga utan ände,
igenom mig till ett förtappat släkte.
rättvisa drev den höge som mig byggde:
gudomlig allmakt och den högsta vishet
har med den första kärleken mig danat
alla de ting som före mig har skapats
är eviga, och jag består för evigt.*

Det är denna övre krets, som fått namnet Limbo. Här råder tystnad. Endast suckar kan höras; tunga suckar som stiger upp mot de mörka valven. Här vistas de personer som förvärvat en ändlös längtan. Här är de klassiska författarnas område. De har samlats just här för att de i sina liv bevarat ”en ändlös längtan”. Den konstnärliga ambitionen är en inre och högre strävan mot högre och ädlare mål. De ”stora andarna” och hjältarna vilar ut ”på gräset, smyckat skönt med blommor”: Homeros, Horatius, Ovidius, Hektor, Aeneas, Aristoteles, Sokrates, Platon med flera

Infernot är indelat i de Övre och Nedre kretsarna, där de nedre omfattar det ”egentliga” helvetet – the City of Dis. Det börjar med den sjätte kretsen. Det övre infernot fångar in de människor, vars synder relateras till tygellöshet, dryckenskap, frosseri, kärleksförvillelser etc. Det nedre är omgivet av en hög demonvaktad mur. Bakom denna straffas de som är våldsmän, självmördare, tjuvar, trollkarlar men även smickrare och grova förförare.

Jag skall nu ta fasta på tre motiv, där samtidigt tre personligheter står i centrum. Jag har valt ut dem som exempel på Dantes sätt att i sin gestaltning spegla och tolka en konkret personhistoria. Denna ”historia” kan sedan ses i förhållande till Komediens moraliska kärna.

Det kan här vara meningsfullt att betrakta Komedin utifrån en inre och en yttre tolkningshorisont. Den inre själsliga dimensionen och den yttre kroppsliga närvaron blir poler, som skapar konflikt och samvetsnöd i en övergripande religiös föreställning. Vid ett tillfälle ristar änglar sju P-n (peccata) i pilgrimens panna. Det är ett tecken på att han eller hon inte är fri från de sju dödssynderna. Dessa ”dödssynder” utgör en grundläggande mall för etisk hållbarhet.

De tre personerna är Francesca i den andra kretsen. Brunetto i den sjunde och Odysseus i den åttonde kretsen.

Francesca

Efter att ha passerat kung Minos, ”den hemske som visar tänder, granskar de nyanländas skuld och dömer”, samtidigt som antalet slag med svansen anger straffet. Vid ingången till den andra kretsen kommer vi att träffa på dem som är ”köttets syndare” till exempel Tristan, Helena, Semiramis. Vi möter Francesca och kärleken, samt hennes relation med Paolo. Men Dantes kärlek är också en djupare kärleksförklaring till det självupplevda landskapet, till ”den sköna kropp jag miste”.

*Landet som såg mig födas är beläget
vid samma kust där Po, med alla flöden
som den tar upp på vägen, går till vila.
kärlek, som snabbt slår rot i ädla hjärtan,
grep denne till den sköna kropp jag miste;
kärlek, som tvingar envar som är älskad
att älska åter, grep mig till hans fägring
så starkt att, som du ser, den än förtär mig.*

Denna kärleksbeskrivning glider sedan över i relationen mellan Francesca och Paolo:

*Så vände jag mig mot de två, och fortfor
med dessa ord: "Ditt lidande, Francesca,
bedrövar mig så djupt, att jag vill gråta.
Men säg: den tiden då ni ljuvt har trånat,
hur gick det till när Kärleken sig röjde
och ni fick visshet om er dolda åtrå?"*

Jo, en kärleksroman blev deras öde. Vi kan ana hur "boken" faller ur Francescas händer. I samma ögonblick blir hon förälskad i en konkret jordisk gestalt, nämligen Paolo. Den inre känslan tar över och kärleksromanens ord blir levande.

*Vi läste om hur eftertrådda läppar
som log, av denne älskade blev kyssta;
och han som aldrig ifrån mig skall skiljas
kysste helt skälvande mig då på minnen.
boken och hans om skrev den blev Galeotto
för oss; sen läste vi ej mer den dagen.*

Lancelot var en av hjältarna i den bretonska sagokretsen om riddarna av det runda bordet. Han älskar kung Arturs sköna maka. Det ör om deras kärlek Francesca berättar. Galeotto är den man som med svekfulla medel tänder en kärleksslåga.

Francesca var dotter till fursten Guido Vecchio da Polenta, som i sin tur hade förbindelse med fursten av Ravenna, som tog hand om Dante under hans sista år. Francesca giftes bort av politiska skäl bort med en medlem av furstesläkten Rimini. Mannen var vanskapt och ful. Därför förälskade hon sig i hans yngre bror Paolo. De älskande två överraskades av den äkta mannen, som impulsivt dödade båda. Detta hände när Dante var tjuguet år och själv lidelsefullt förälskad i en kvinna. Lagercrantz betecknar händelsen, som "en stor societets-skandal"

Efter mötet med den inre kärlekens passion och den smärta som också vilar i Dantes eget hjärta förflyttar vi oss vidare ner mot den tredje kretsen. Här vältrar sig frossarna i smuts som svin. Girigbukarna och slösarna har hamnat i den fjärde kretsen.

I den femte kretsen finns de ondsinta och övermodiga, vilka lever nedsänkta i den gytjtjiga dödsfloden Styx. De ropar ut en hjärtskärande förtvivlan, som tyder på stor ångest och medveten insikt: ”Vi var surmulna i den ljusa luften som livas av solen. Vi bar inom oss en sur rök. Nu ligger vi förbittrade här i den svarta sörjan”.

I den sjätte kretsen faller eld som flingor och torterar de i kval och synd rangordnade personerna. Det är lågor, vilka vill påminna om det förflutna, ett tidigare liv. De följer som brinnande ”skuggor”, för att i sin tur visa på brister och tillkortakommanden. Allt blir nu medvetet närvarande.

Brunetto

Vi närmar oss kretsens eldrök; där eldflagor oavbrutet faller som kraftiga regn. Det är här som Dante möter Brunetto Latini. Han har varit en av Florens mest berömda män. Dante är avvaktande. Nu behövs det moraliska stödet från Vergilius.

Brunetto var nämligen äldre än Dante. Han hörde till politikerna i Florens och var samtidigt erkänd diktare. Till bilden hör att han var homosexuell. Han var född i Florens 1210, alltså femtio år äldre och avled 1294. I likhet med Dante tillbringade han en stor del av sitt liv i landsflykt. Han får nu besök av sin unge landsman, då Brunetto varit död i sex år:

*I samma stund han sträckte armen mot mig
fäste jag ögat på de brända dragen,
och hur de än av eld hade förhäärjats
kunde jag likväl skönja vem de tillhört;*

Efter detta parti kommer en längre berättelse om personer i det förflutna. Här talas om Brunettos vänner, hans tvivelaktiga vänskrets och umgänge. Partiet formas till ett möte mellan en andlig lärare och hans lärjunge. Dante är ännu inte hotad av eldregnet, åldern och döden. Fadern Brunetto – ärrig, åldrad, bränd – men med litterära verk bakom sig som gör honom odödlig. ”Deras möte i eldöknen samlar i en lågande brännpunkt den kulturella stafettväxling, som är ett av Komedins stora teman”, skriver Lagercrantz.

Odysseus

Francescas förbannelse var den ohållbara kärleken, som måste få sitt straff även under de mest tragiska former. Brunettos dilemma blev så småningom uppenbart genom dennes homosexuella läggning. Trots den vänskap och tydliga tillgivenhet, som Dante visar dessa personer följer en inre konsekvens, som hör samman med Guds vilja i en medeltida värld. Synd och konsekventa straff följer efter brott mot dödssynder som högmod, lättja och otukt.

Det går inte att söka sig fram utefter en personligt, subjektiv känsla. Konsekvenser finns då man bryter de evigt inbyggda lagar, som bildar en sorts ”inre horisont”. För att komplettera bilden fullbordas denna konsekvens och avsikt i Odysseus liv och leverne. Dante möter honom i den åttonde sången. Här finns den avskryvårda orten Malebolgia – med sina tio underavdelningar – där Dante står förundrad på en av broarna.

*Jag stod på bron och tittade, så framsträckt
att om jag inte hållit i ett utsprång
skulle jag fallit utan att bli knuffad;
och ledaren som märkt min iver sade:
”De dömda finns i flammorna, och varje
bränns av den eld som sluter honom inne.”*

*I denna flamma vedergälls försåtet
med hästen som slog upp den bräsch i muren
varur det ädla romarsädet utgick;
där gråts över den list som får den döda
Deidarneia sörja sin Achilleus,
och där blir stölden av palladiet straffad.*

Pilgrimen ser en låga som är kluven i toppen och frågar sin ledare vem som lever där inne. Han får till svar att det är Odysseus som pinas där tillsammans med Diomedes. De straffas därför att de utförde en svekfull handling.

Det var Odysseus som tänkte ut hur man med trähästens hjälp skulle erövra staden Troja. Vergilius nämner också denna händelse i sitt stora verk – Aeneas. Aeneas var son av Troja. Han blev Roms grundare och anfader till hela Italien.

Vergilius själv vill understryka rättvisan i den dom som fällts över Odysseus. Han har förgripit sig mot Guds egen inre lag. Odysseus har brutit mot den övergripande medeltida koden. Han söker det egna inre förnuftet. Han är sökaren, initiativtagaren men också äventyraren som bryter igenom högmodets gränser. Han får sitt straff. Undergångens mörker möter i den tjugosjätte sångens slut.

*Glädjen vi kände byttes snart i jämmer,
ty från det nya landet kom en stormvind
som träffade vårt skepp i främre stäven.
Tre varv svängde det runt i vatten virveln;
vid fjärde varvet vändes akterna uppåt
och fören ned, så som den Högste velat;
över oss alla slät sig sedan havet.*

Dante var till synes mycket skakad av Odysseus berättelse. Han kände säkert igen sig i den homeriske äventyraren. Han fann

här en besläktad själ. Dante färdades också i en värld som ingen levande människa tidigare hade besökt.

Liksom Odysseus var han nyfiken och vetgirig. Kanske kan vi säga att Dante är medeltidens Odysseus – besläktad med själva livet och sagorna – en begåvad äventyrare med rätt att segla vidare!

DEN GUDOMLIGA KOMEDIN

Del 4 – en purgatorivandring

När vi nu lämnar det första stadiet på vandringen genom ”de tre rikena” har vi lämnat det statiska ”trattlandskapet” bakom oss. Dante med sin Mästare och ledsagare Vergilius har genomlevt ett mångfacetterat landskap med mycket bedrövade och prövade människor. Deras själar, skuggbilder eller skenkroppar, har successivt trätt fram i ett alltmer tilltagande inferno. Till en början liggande i en sorts eftertänksam dvala för att därefter av egen fri vilja gå genom porten ner mot hissnande avgrunder. Dante möter bland annat kroppar som vadar i dy, genomlysta och svedda av eldens lågor, utsatta för hätska ormar, samt i den nedersta kretsen: infrysta kroppar i is till knä och midja. I floden Kokytos mitt tuggar aptitligt den Onde på de värsta förrädarna: Judas, Brutus, Cassius.

Infernot kan liknas vid en hårddisk, där de eviga straffen för alltid är uppgraderade. Här sker ingen gradvis förändring. Här är det underjordiska ”helveteslivet” rigoröst programmerat. Syndastämpel finns i pannan. Men efter en lång och slingrande vandring finner de båda vandrarna en ljus öppning, som leder till förändringens rike: Purgatori. Det pyramidliknande berget är en motpol till den bebodda världen, det vill säga Jerusalems motsats.

Beatrice

I min framställning av Purgatori kommer jag att göra tre nedslag i texten för att något belysa rörelsen i vandrigen uppåt mot Purgatoris topp, där det jordiska paradiset hägrar och där Dantes eviga ögonsten; Beatrice, kroppsligen skall komma honom till mötes.

Först anländer till foten av berget den svävande ”andebåten”, fylld med hundratals själar. Båten drivs fram av vibrerande, sköra, vita andevingar. Rörelsen driver fram över vattnet, som en aning av en himmelsk susning.

*Min mästare iakttog ännu tystnad,
men när det första vita tydligt framstod
som vingar, och han styrmannen igenkänd,
ropade han: ”Fall ned på knä! Guds ängel
är det som kommer; knäpp nu dina händer.*

*Där stod i aktern färjkarlen från himlen
på vilken salighetens inskrift lyste,
och mer än hundra själar satt i båten.
”In exitu Israel de Aegypto”
begynte skaran unisont att sjunga
och hela psalmen sjöng de fram till slutet.
sedan han signat dem med korsets tecken
lämnade alla båten utan dröjsmål;
och lika snabbt försvann han som han kommit.*

Efterhand upptäcker den uppmärksamme att Den gudomliga komedin är en insiktsfull resa, som är arrangerad av ”kärleken själv” i dess jordiska gestalt: Beatrice. Det är hon som i sin allgoda vishet förser sin älskade Dante med en ledsagare: Vergilius. Det är hon, som på ett mystiskt och diskret sätt övervakar vandrigen. I det avseendet blir hon ett gudaväsen, som representerar det mystiska och outgrundliga.

Beatrice kan ses som Guds representant på jorden. Vandringsen ur Inferno kan jämföras med en vandring ut ur mörkret till det utlovade, väntande "riket". "Exodusvandringen" blir i dikten en konkret händelse. På det bibelhistoriska planet är utvandringen beskriven i den Andra Moseboken (Exodus).

Den inre resans "horisont" är själarnas vandring genom ett meningsfullt ökenlandskap, där till slut kärlekens rike väntar; det som vilar i paradiset himmelska sfär.

Cato

Vänskapen mellan Dante och Vergilius har nu prövats under lång tid. Ändå söker Dante ytterligare skydd och ledning. Vid Skärseldsbergets fot möter de romaren Cato, vaktmästaren. Han är en av ålder präglad man – gråsprängt skägg, faderlig och vördnadsfull. De börjar samtala under "korsets fyra stjärnor", vilka står för de fyra kardinaldygderna: klokhets, rättvisas, tapperhets och måttlighets.

Nu ber Dante om Catos beskydd. Han får också höra att en kvinna i Paradiset intresserar sig för honom. När Cato hör det är han genast villig att hjälpa till, uppmanar Vergilius att vid stranden tvätta Dantes ansikte och binda ett sävstrå kring hans panna. Detta som ett tecken på ödmjukhet.

Nu följer en alltmer stigande vandring. Detta kan ses som en rörelse i det medeltida tänkandes anda – en sorts uppåtstigande teologi. På Purgatoris olika avsatser renas Dante och hans inre förnyas. Själens expanderar mot en himmelsk mystik.

I denna gradvisa procedur blir människans själ renad och förnyad, steg för steg. Olof Lagercrantz uttrycker det i bilder av att betrakta en människas yngre liv, där det gradvisa växandet ger nya möjligheter och insikter. "Det är barndomens och ungdomens situation att finna en glädje – och bakom den upptäcka en större – att bakom insjön se havet, bakom julstjärnan i barnkammarfönstret se de eviga stjärnorna på himlen..."

Vredens knutar

Dante förs vidare, som om han ledsagades av en osynlig kraft. Han hör och känner, upplever och överraskas. Han möter nu människor som ”arbetar” på sin rening det vill säga frälsning. Allt tycks möjligt i denna ständiga rörelse uppåt. Detta gäller den blinde, likväl som den ”seende”. De leds upp mot det andliga ljuset; ett reningsljus, som ”borttar världens synder”.

*Liksom den blinde, för att ej gå vilse
eller gå mot ett ting som kunde skada
och kanske döda honom, nära följer
sin ledare, gick jag i denna mörka
och bittra luft, och hörde den som ledde
min vandring säga: ”Håll dig tätt intill mig.”
Runtom förnam jag röster, och det tycktes
att om barmhärtighet och frid de alla
bad till Guds Lamm, som borttar världens synder
och alla sjöng med samma ord och toner
så att all samstämmighet var dem emellan.
”Är detta andar, mästare, jag hör nu?
frågade jag, och han: ”Rätt har du fattat,
och de går här och löser vredens knutar.*

I Purgatoris slutscener är allt uppenbart. Dantes anknytningar till ett bibliskt paradiset är många. Men nu är det Beatrice, som är det gudomliga ljuset. Hon framställs som bärare av den evigt trofasta kärleken. Ljuset lever på ett oförstört sätt i detta paradiset från vilket en gång Adam och Eva drevs ut. Här finns många bibliska gestalter, vilka får näring och glädje av ”himmelens frukter”.

*Såsom när Petrus, Jakob och Johannes
fördes att skåda blommorna på apeln*

*var frukt i himlen tänder änglars längtan
och bjuds dem där vid ständig bröllopsmåltid,
och överväldigade bragts åter
av rösten som långt tyngre sömn förjagat,
och såg hur både Moses och Elias
nu hade övergivit deras sällskap
och deras mästare fått annan klädnad;
så återvände jag, och såg den fromma
kvinnan står lutad över mig som förut
längs floden varit min ledsagarinna.*

Det är nu självklart att andra dimensioner och världar skall få råda. Lovsångerna stiger med full kraft, när själen är renad och alla P-n är borta. Synden har inte längre någon makt. Beatrice är här en kristusgestalt, som givit sitt liv för människorna och nu vandrar med dem mot paradiset's höjder.

Olof Lagercrantz beskriver situationen med en ”gudomlig” metafor: ”Hennes ögon och hennes mun var balkonger varifrån han kunde blicka in i hennes själ, som bar vittne om ursprung i Gud”.

DEN GUDOMLIGA KOMEDIN

Del 5 – en paradisvandring

Dante har nu kommit fram till treeninghetens sista instans dvs. det tredje riket, som leder till uppfyllelse av det gudomliga målet. Gradvis har mödorna utefter vandringsvägen visat sig. I Infernos omvända hierarkier har de syndabelastade människorna fått rättmätiga straff.

Den mest förhatlige syndaren Lucifer lämnas fastlåst i den smala hålväggen i underjordens inre. Den store svikaren och bedragaren Judas Iskariots huvud mals sakta sönder. Vid hans sida vrider sig – i djup smärta – en annan svikare vid namn: Brutus.

Nu välkomnas Dante i reningsriket – Purgatori. Han pilgrimsvandrar upp mot renare, ljusare och sannare skikt – en nådens och förlåtelsens expansion. Hans själ känns allt lättare, ljusare och firare. Till slut skådar han paradiset ljus och får lyssna till bländande skönsång,

Följeslagaren Vergilius har utfört sin förutbestämde gärning. Nu tar Beatrice hans plats för att föra Dante vidare. Mellan dem brinner en kärlekens låga, såsom en hybrid – sammanfogad av jordisk åtrå och himmelsk andlighet.

Vi kan i efterhand notera att det mörka syndahelvetets händelser sker under jord – i ett hotfullt, pulserande mörker. Över den jordiska horisonten reser sig nu ”reningens berg”, såsom en andlig ”själastege” lutad mot en himmelsk tron.

Himmelssfärens nio kretsar hålls ständigt i rörelse. Själva rörelsen är en evig kraft, som utgår från den omslutande: Empyréen. Det råder ett oändliga ljushav, i vilket Gud bor och där kärleken har sitt ursprung. En gul ros lever i dess centrum med himmelskt ljus, som flödar och genomtränger allt.

Himlarna

Men innan vi får skåda det eviga ljuset måste Dante tillsammans med Beatrice vandra genom de olika himlarnas karaktärer och uppleva den systematik, som det medeltida medvetandet om kunskap och tro ville förmedla.

Dantes förebilder lever i den bibliska historien om Jakobsstegen, som med drömmens bild reser sig upp mot ljusets himmel, där änglar vandrar. Detta uppåtstigande motiv finns väl förankrat i den platonska läran om det hierarkiska tänkandets gradvisa skeende, som i Platons ”solallegori”.

I Månens himmel lever själar, som inte förmått vara ståndaktiga när löften givits. I Merkurius himmel ryms de som har tänkt för mycket på sig själva. I Venus himmel finns de, som ägnat sitt liv åt kärlek, men som senare insett att kärleken till Gud är större. I Solens himmel samlas olika vetenskapsmän, filosofer och teologer. I Mars finns bland annat korstågsriddarna, i Jupiter – rättfärdiga furstar och i Saturnus – kyrkofäder. I de nedre himlarna kan själarnas synas, men deras karaktär blir alltmer höljda i ljus ju högre de stiger. Även änglarnas individuella natur avtar.

Den åttonde himlen är fixstjärnornas himmel. Här finns endast änglar som förmår att uthärda det gudomligas närvaro. Däröver – kristallhimlen – som motsols rör sig i en mycket stor hastighet. Kraften, som driver den yttre sfären, är den samlade kraften från all människolängtan som finns för att förenas med Gud. Denna energi finns koncentrerad i metafysikens inre, såsom ett Primum mobile. Slutligen, Empyréen som omsluter

allt. I detta himmelska system inträder Dante med ord från den första sången:

*Att du nu stiger borde ej förvåna
dig mera, som jag ser det, än floden
mot dalen rinner ned från bergets höjder.
Lika stort under vore det om frigjord
från tvång du slagit dig till ro där nere
som om en eld på jorden stode stilla.
Så vände hon sin blick mot himlen åter.*

Solens himmel

I de olika himlarna finns alltså flera kategorier av människor. Här samlas t.ex. teologer och filosofer i Solens himmel. I denna fjärde finns de visa andarna dvs. de största kristna teologerna. När Dante och Beatrice kommer dit formerar de sig i en ring och sjunger för dem.

Samtidigt roterar de dansande runt, runt. Efter en stund börjar Dante tala med en av dem. Det visar sig vara självaste Thomas av Aquino, född i Roccasecca, nära Montecassio och ingående i den grevliga ätten d’Aquino. Han var med i dominikanorden och brukade tilltalas med namnet Doctor Angelicus för skarpt sinne och god vandel. Han var som bekant också den främste skaparen av den skolastiska filosofin. Samtidigt visar sig Dante för de övriga elva, som finns i Solens cirkel bland annat Albertus Magnus från Köln, kallad Doctor Universalis, därför för att han förenade filosofi och teologi.

Hemkomstens paradiset

Den uppåtsträvande blicken är för Beatrice en naturlig inriktning, färdväg. Den himmelska lågan tänder längtan till Gud. Det är samtidigt en längtan till ett ursprung, vilket betyder att man nu återvänder till ”hemkomstens paradiset” efter en mycket

lång resa. Bilden talar för sig själv: det är ”kärlekens spädbarn”, som sträcker ut sina magra armar mot den kärleksfulla Modern; som när ett barn skall ammas:

*Men säg mig: ni som här har funnit lyckan,
vill ni ej koma högre, för att skåda
mera av Gud, och än mer bli hans vänner?
Hon smålog först, liksom de andra gjorde,
och sade sen, så lysande av glädje
som om hon brunne i guds egen låga:
”I kärleken blir all vår vilja stillad,
o broder, och den kommer oss att önska
blott vad vi har, och icke åtrå annat.
Och om vår längtan vore att nå högre
skulle vår vilja inte vara samstämd
med hans, som velat ge oss skilda platser;
i dessa sfärer kan ej sådant tänkas
ty här är allting kärlek, som du inser
om bara dess natur du rätt besinnar.*

I den 33:e sången strålar den himmelska härligheten i full glans. Alla goda personer har samlats för att på ett mer eller mindre omedvetet sätt leva i ett evigt ljus.

Himlarosen öppnar här sitt gula sköte och där – i den ljusa härligheten – ser Dante kyrkofadern Augustinus, vars lära om en pilgrims liv nu kan besjungas. Dante ser samtidigt sin Beatrice i händelsernas centrum. Hon har tagit plats i rosen, den som hon lämnat just för hans skull.

Dante sänder henne nu ett evigt tack för att hon har fört honom från trældom till frihet; som en ”förlorad son” har han kommit hem. På samma sätt skall varje människa finna vägen hem till det gudomliga:

*Den som betraktar detta ljus blir sådan
att han ej längre är i stånd att slita
sitt öga därifrån och se på annat,
ty allt det goda vartill vilja strävar
finns samlat där, och utanför det ljuset
är allting brist som däri är fullkomning.*

– Människan är ett stycke kol, men Gud är eld och glöd, skriver Angelus Silesius.

Den som inte är hos Gud är kall, mörk och död. Paradiset inträder i det ögonblick då själens kol brinner. Det är också till dessa ögonblick, som Dante vill föra sina läsare. Han bygger med hjälp av de kristna trosbilderna ett paradiset. Han befolkar det med fromma kristna, och med änglar av skilda grader. Han visar oss en gul ros, som är en gammal kontemplationssymbol, men som också påminner om den röda ros, som uttrycker jordisk kärlek. Det är den ”symbol”, som en gång för länge sedan väckte livsanden i honom det vill säga ”den kärlek som rör sol och andra stjärnor”.

Slutord

Paradiso är också som ett himmelskt universitet. Här rymms – i de olika himlarna – klassiska ämneskategorier med början i Månens himmel: grammatiken, dialektiken, retoriken, aritmetiken, musiken, geometrin och astronomin. Dessa följs av naturvetenskap och metafysik, för att i den högsta gudomliga sfären möta: teologin.

Detta paradiset är uppbyggt av ljus och av ljusets speglingar. Här bjuds på all den kunskap som en pilgrim kan eftersträva. Det råder ett konstant tillstånd av kärlek och harmoni – den tidlösa tidlösheten.

Paradiso är slutligen kärlekens slutgiltiga hemvist. Beatrice blir för Dante mer och mer den totala kärlekens ledsagarinna.

Hon blickar uppåt och möter med sitt väsen all gudomlig upplysning som finns. För Dante blir detta den optimala himmelsfärden. Från sfär till sfär, från salighet till salighet går hans färd, liksom en fågel som envist strävar mot Guds magnetpol.

Under Beatrice tillsyn höjer han sig på själens vingar upp till de olika sfärerna. Den guldstrålande Jakobsstegen leder honom. Där bland saliga andar svingar han sig upp som ändlösa ljuslågor. Samtidigt följer skaran av munkar och eremiter, vilka i himmelsk kontemplation svävar upp till Guds tron, den eviga.

Mystikens ”anagogiska stege” har förflyttat Dante till Gud.

EFTER EN DANTELÄSNING

Divina commedia

Kärleken gav mig ingen ro,
den, vars plats jag inte vet
eller endast i skymningsljusets
dunkla vrå fått skåda, lätt vid
aftontid, eller som morgonljus,
en dag så ny som tidens nu
i väntans skimmer och längtans ros.
Vem längtar inte hem som
vågen vid sin strand med
fågeln högt bland molnens tavlor?
Vem längtar inte bort, som en förlorad
själ i vintermörkrets bittra
ångestdriva? Eller skyr de ockernötta
industrivandaler, fallskärmskonstruktörer,
i en tid då kärleksrosens doft av
människors möte, blivit sliten
och förtörnad, ångestfrätt och
övergiven i en krets av vandrings-
själar. Som helvetets malande eld
vid frusna klöverängar,
fördrivna stenar och blickar
med förlorad heder, vredens händer
djupt dolda under bord och i
hårda hjärtans skrymslen.
Kan förnuftet inta kärlekshunger?
Lägga försakelsens kort
på ett bord i ovänners åsyn eller
samla de svarta kol som kan
bränna det egna bergets envishet,
som rök ur tid och aska och

med mänsklig styrka återfå
de rätta dimensioner som himlen
givit våra fäder, barn och barnbarn.
Men så ropar människosjälens sista
låga en dröm mot himlens slutna
krets, ett rop, som stiger ur ett
förfruset mörker upp mot berget,
där i änglaljusens spegelsal med
milda susningar mot kindens heta
hud, en viskning blott, som lämnar
syndens tal och munnens svarta
ord, för att kliva uppför den
långa mjuka stigens slingermöda.
över avsatser, som ingen levande
ännu kan skönja eller ens anas
och med terapeutisk iver kan bekänna,
eller ärligt i sitt hjärta säga:
nu i paradiset kommen som
i Edens lustgård, öppet för
en nådens pil eller blottad längtan
under hjärtats fäste, som en gudomlig
tid, där en början och ett slut
visar gyllene skimmer av sköna
kroppars spänst och en själs
törstande strupe efter odödlig dryck.
Det är blott en kärlek som himlen
har skådat, medan Du, min Dante,
fjärran vän och tolkningsbroder nu
skall möta elden som din själ så
häftigt tände; en sluten vandring
upp på livets trappa, här en ledstång
vid dess mörka skugga under
träd och broar där

medlidsamma hjärtan alltid leva,
känna, möta människor från jordiskt
Florens eller från ett kansli
med påvlig audiens; Du
vars himmel bar oss fram
till kulturens vagga, fjättrad
där vid Prometheus sida
eller ännu förförd av Ikaros förmättna
dröm, som Du med
egen vilja har vunnit åter.
O, längtan i paradiset universella
låga, vita änglavingar bländande,
som om själen ändå kunde
finna den dag då allt var till
och vetenskapens dolda blad
vikes upp som stora böcker
i en tid då allt är möjligt och
då du stiger fram för att ta den
vilsna själens oro och parti,
i trygga himlens ljus, där jag får vila
ut som den gula rosen
i Beatrices för evigt, varma öga.

BIBLISKT MÖRKER OCH SAMUEL BECKETTS

"Knappt hade Watt stigit in över mr Knotts tröskel förrän han såg att det inte var så mörkt i huset som han först hade trott.
Det brann ett ljus i köket."

Introduktion:

Samuel Beckett har liksom sin lärofader James Joyce en litterär bas i det katolska Dublin. Här föds den moderna romanen med dess reducering av form och innehåll. Ibland har Beckett beskrivits som Joyce' sekreterare, där den språkliga gestaltningen utvecklats till "verbal musik". Samtidigt som den ordrika gestaltningen drivs framåt i språkets virvlande serpentiner och omtagningar – i böcker och över scengolvets avdramatiserade scenografi – är budskapet existentiell fokusering. De båda författarna bygger ofta sina verk på en religiös plattform, vilket i sin tur ger en mångfacetterad klangbotten. Tolkningvägar och stigar är många, liksom läsaren kan fascineras över hur filosofi, psykologi, språkvetenskap och teologi förenas. Redan i en essay om Joyce 1929 skriver Beckett följande: "Här är formen innehållet, innehållet är formen." Denna skrivmetodik vidareutvecklar den inre monologens frihet och skapar överraskande samband, där bibeltext och skönlitterär text förenas i en spontan allians med det kollektiva minnet, varat och tiden.

Aftonbön vid moderns sida

Vid fyra års ålder ber Samuel sin aftonbön. Modern sägs vara sträng och ha ett starkt inflytande över sonen. Föräldrarna tillhör kväkarna och bosatta på ett Irland, där religiösa strukturer och levnadsmönster är djupt rotade. Det oskyldiga barnet, det sårbara och känsla, finns här i den tidige Becketts liv.

Kanske är det i de unga, känsliga åren som de inre omedvetna känslorna i personligheten tar form. Här formas allt det där som blir både oåtkomligt och synligt i vuxen åldern. Också en ovisshet om vad det är som slår igenom av drömmar och inre psykologiska överväganden, då livet och dess existentiella vill-kor manifesterar sig i det personliga nuet.

Vad finns där av omedveten eller förmedveten reflexion? Hur beroende är jag av mina tidiga upplevelser? Vad är det som driver inre mentala rörelser, de mer eller mindre medvetna val av ord, föreställningar, avsikter och etiska överväganden.

Samuel är pojken, som tycks leva vidare i det dramatiska landskapet. Pojken som kommer med bud och informationer. Pojken som bryter det invanda mönstret eller pojken som vittnar om något nytt och en smula hoppfullhet.

Pojken och brödet

I Johannes evangelium framträder överraskande en pojke med bröd och fiskar. Han finns där, som en räddare i nöden. Hur skall vi leva vidare? Hur skall alla de tusentals människorna få mat för dagen; nu när de befinner sig ute i ödemarken för att lyssna till Mästarens röst – han som kan göra under!

Pojken med fem kornbröd och två fiskar – i en judisk midrash beskrivet som Toran – de fem Moseböckerna; och de två fiskarna, insatta som en representant för Profeterna och Skrifterna. Pojken kommer alltså enligt den judiska traditionen som en representant för de gamla förbundet, det förbund som började på Sinai berg med Jahve röst ur det närvarande molnet,

vars förbundsord inristades på stenens tavlor: "Shema Israel..." I den geniale författaren och dramatikern Samuel Becketts värld är det många bibeltexter, som länkas in till olika texter i såväl romaner som dramer.

I det kända dramat "I väntan på Godot" kommer en pojke med bud från den andra sidan. Det kan ses som ett bönesvar, som äntligen kommer då en lång väntan har infunnit sig för luffarna Estragon och Vladimir, där tillsammans med Didi och Gogo.

Det är en väntan på en gudomlig storhet som heter Godot det vill säga en Gud som skall rädda och frälsa. På ett sätt är pjäsen insatt i en sorts evig adventstid där alla människor väntar på Räddaren, Frälsaren. Denna väntan tycks bli oändlig eftersom kontakten med Godot tycks förlorad.

Den ödesmättade scenbilden under trädet påminner om ett naket ökenlandskap, där farorna är många och en närvarande längtan efter en ljus kraft, ett hopp blir oerhört tydlig. Han, Godot, har lovat att komma. Därför finns en hoppfull längtan, en inre drivkraft, mitt i den avklädda och nakna existensen. Torsten Ekbohm skriver i boken om Samuel Beckett: "I Godot-pjäsen finns inte samma mörka förbittring över Guds frånvaro som i andra Beckettverk/.../ Didi och Gogo tappar aldrig tålamodet med Godot. Han har ju lovat att komma och han skickar åtminstone punktligt en pojke som framför detta budskap":

– Godot kan inte komma idag, men han har lovat bestämt att han skall komma imorgon.

Väntan och löfte

I själva löftet ligger en önskan om en annorlunda, bättre värld, där livet skall formas till meningsfull existens. Det är en närvarande väntan på en Messias, som inte bara genomsyrar delar av Becketts värd, utan också är en förutsättning för den. Enkelt uttryckt: det ljusa får sin tydning i det mörka!

- Och om han kommer?
- Då är vi räddade.

Ekbom informerar vidare: "... att i en senare struken passage i den ursprungliga franska versionen talar Vladimir om hur skönt det skall bli att få vila ut i den varma halmen i Godots stall. Och pojken som kommer med bud från Godot hade ursprungligen med sig ett brev som han överräckte, en trots allt litet för påtagligt vink om Godots reella existens i sinnevärlden."

Ja, även om nu det finns en kvarvarande reservation för ändringar och pågående omarbetningar av rådande manus kan detta ses som en sorts författarreflexion över sin "egen skapelse".

I sak förändras dock inte Godots omnipotenta närvaro i det sceniska universum som Beckett erbjuder, framför allt då i verket: I väntan på Godot. Åskådaren kan, som i de flesta fall av läsningar och tydningar, se, om det handlar om en "väntan" utan avsikt eller en "väntan" med mål och mening.

Ofta är det så med Becketts sceniska utspel, att de vilar i det okända och icke angivna. Beträktaren kan antingen inta en personlig skepsis eller uttalat ointresse eller bädda för ett aktivt deltagande i den sceniska gestaltningen. Det kan, i det bästa fall, handla om en sorts uppföljning av en påtaglig "golgatavandring", och i sammanhanget ställd fråga: "Är det nödvändigt? Har sammanhanget en mening? Måste lidande, död, och till synes en rådande svartsyn, infinna sig i det existerande varat? Eller skall vi som människor ägna oss åt de lätt-köpta illusionerna, som under, mirakel och önskade vackra utspel? Ändå anas en möjlighet i Becketts värld, att den himmelska friden skall glimma till i tunnelljuset?

Dock kan man inte komma ifrån att Beckett är en pessimist, som i de flesta fall blottlägger livets inneboende skörhet i ett osäkert dunkel eller kompakt mörker. De flesta gestalter badar i

dy, lever nersänkta i sand eller sitter fånga i soptunnor, nedsänkta, fastkedjade. Vid det stinkande avträdet samlas en svart-syn som lagras och fryser till berg av is! Författaren sammanför en biblisk golgatavandring med upplevda plågor och förtryck under tyska Gestapotiden, där tortyr drabbar den oskyldiga människan.

Motståndsmannen Beckett

Samuel Beckett sökte sig till Paris 1938 och blev en aktiv motståndsmän och därmed jagad av tyska Gestapo. Här i ett psykiskt ingenmansland – i den icke ockuperade zonen – kommer Beckett att skriva bland annat Watt och samtidigt arbeta som dräng i jordbruket under svåra betingelser. Efter kriget blev Beckett hedrad av de Gaulle för de ambitiösa insatserna under kriget.

Som irländare och med James Joyce' Dublin som minne och bakgrund formas vad som kan benämnas en "beckett-teologi", som till sin innebörd vill tolka mänsklig utsatthet, avskalade fysiska och psykiska tillstånd, det vill säga ett pessimismens absoluta rum, där enbart till talade ordet existerar som påminnelse om liv.

I begynnelsen var Ordet, som det anges i Johannesprologen. Det grekiska logos får i den kristna kontexten förankring i Filon från Alexandrias försök att överbringa judiskt och grekiskt tänkande. Logos blir här den gudomliga instans som skapar och upprätthåller världen. Becketts infallsvinkel är att betrakta som ett "anti-logos", som i en dualistisk världsbild, upprätthåller liv – om än reducerat, avskalat och avklätt.

I Guds frånvaro föds själva Ordet – hans konkreta närvaro. Den lidande Kristus finns hos de allra nedersta existenserna. Nu upprättas en agapevandring där människor befrias och upprättas. Det är rörelsen i Dantes gudomliga komedi. Här sker en

vandring ner i Helvetets trätt för att därefter mynna ut i skär-seldsbergets uppåtgående spiralvandring; och sedan till paradisiskt möte med Beatrice i paradisisk skönhetsång.

Ordet i centrum

Det protestantiskt lutherska sätter Ordet i centrum. Tyngdpunkten flyttas från altare till predikstol. Det levande Ordet skall predikas, tolkas och förstås. Så fullföljer Beckett en reformatorisk tanke, som bygger på en tro, som håller utsatta människor vid liv genom det talade ordet. Det lever i de mest utsatta människornas munnar: tvivlarna, ifrågasättarna, läng-tarna, de förvirrade, de förlorade.

Situationerna är inte nya. De har alltid funnits där – hos Job, den tredje Jesaja, Habackuk m.fl. Job klagar i sin utsatthet (Job 3:24): "Suckan har ju blivit mitt dagliga bröd och som vatten strömmar mina klagorop." Profeten Habackuk fortsätter på 600-talet för övrigt att klaga över orättvisorna (Hab. 1:2-3): "Hur länge, Herre, skall jag ropa, utan att du hör, klaga inför dig över våld, utan att du frälser?"

Varför låter du mig se sådan ondska? Hur kan du själv skåda på sådan orättrådighet..." Samma övergivenhetstanke finns hos Mästaren själv, då han på korset utropar (Mark. 15:34): "Eloi, Eloi, lema sabachtanis?" (Min Gud, min Gud, varför har du övergett mig?).

Den kristna tron föds i det inre och yttre motståndet; i Getsemanes introverta mörker, svek och övergivenhet, liksom i det mörker som sänker sig under den sjätte timmens rop och plåga.

Filosofen Arthur Schopenhauers pessimistiska tolkning får här näring mer än nog; lidande, förnekelse och livsförakt lever sida vid sida i ett kaos som gränsar till det gudomliga: kaos är granne med Gud.

För pessimisten Beckett går livet mot sin naturliga undergång. Men själva undergången är ännu inte fullbordad. Det finns ett levande hopp mitt i "det talade språkets" sceniska gestaltning: nämligen de nödvändiga ord, som håller tiden på avstånd och nuet vid liv. Det betyder i sin tur: utan ord inget liv, utan brottnings ingen kamp, utan väntan ingen ankomst, utan frånvaro ingen närvaro.

De etiska dikotomierna upphäver varann i den totala bilden av mänskligt liv, som på distans kan anas i Becketts dramatik. Här finns även den avgörande frågan om förlåtelse, som Vladimir funderar över i "I väntan på Godot". Varför blev bara en av rövorna befriad från helvetes kval och plåga? Kan en människa i det ögonblicket välja sin väg, sitt liv?

Mästaren som gick genom mörkrets rike för att besegra ondska, mörker och död – är det då inte mer än naturligt att alla lidande får förlåtelse? Även de som i sin ofullkomlighet förnekar, trotsar och spyr sin galla över livet. Är det inte den mest övergivne som behöver mest förlåtelse?

Samuel Beckett tycks i sitt drama fundera på frågan. I evangeliets centrala budskap ligger trots allt en önskan om att ingen skall lämnas utanför. Den misslyckade, förlorade och oönskade människan är förlåten i Fadern och Sonens och den heliga Andens namn!

De misslyckade människornas utanförskap

I Becketts värld är det utanförskapet, som får tillträde till den centrala spelplatsen för existerande liv. Det framkommer tydligt när han travesterar ett känt uttryck från filosofen René Descartes: "Jag misslyckas. därför finns jag till." Det är Becketts empatiska tankesats.

På ett plan finns också en koppling till författaren Vilhelm Moberg. I ett föredrag som hölls av Johan Bernander i Ljuder

om "Dagar med Moberg" tar han upp en tanke, som förenar den "folklige" Vilhelm Moberg med den "icke folklige" Samuel Beckett, nämligen deras pessimism och svartsyn.

Bernander skriver angående dramaverken: Hustrun, Våld, De knutna händerna, Manns kvinna, Vår ofödde son. "I dem är det Mobergs svarta allvar som råder". Obönhörligt som i O'Neilldramer går personerna mot sin undergång, konflikterna mellan generationer, mellan grannar, mellan älskande, mellan familjemedlemmar...".

Moberg och Beckett förenas också i synen på författarrollen. I ett uttalande som gjordes av Moberg om författaren som medelpunkt, heter det: "Populariteten är författarens värsta fiende!"

Någon popularitet och medial tillgänglighet har heller aldrig legat i Becketts intresse. Han håller sig undan, är frånvarande, och låter de egna verken tala. Läsaren eller betraktaren får därmed en specifik möjlighet att delta i själva dramats essens: han eller hon kan tolka in, uppleva och erfara de historiska och litterära associationer, som ligger dolda i det pågående dramat.

I betraktarens medvetna Universum skapas intertextuella förbindelser med Homeros, Dante, Eliot, Duthuit, Joyce m.fl. I romanen Watt, som skrevs under det aktiva arbetet i den franska motståndsrörelsen 1942-1944, finns betjänten Watt som arbetar i mr. Knotts hus. Beckett arbetade också som anonym dräng på en gård i Rhondalen under denna svåra tid. Fiktion och verklighet går här samman.

Det "gudomliga" såret

Romanen Watt kan ses som en "metafysisk allegori". Med det kan menas att romanens huvudfigur rör sig i ett menings-
skapande sammanhang. Det heter om Watt att han har skadats

av en sten, vilken slagit upp ett stor står i hans högra höft. Såret kanske aldrig kommer att läka. I Watt står: "Och ännu efter fem eller sex år, hade han, trots att han förband det framför en spegel dag och natt ett öppet sår av traumatiskt ursprung på högra höften."

Händelsen för tankarna till Jabboks vadställe (1 Mos 32:25), där det framgår att patriarken Jakob ensam stannar kvar för att kämpa med en okänd. "Och när denne såg att han inte kunde övervinna Jakob, gav han honom ett slag på höftleden, så att höften gick ur led, medan han brottades med honom." Det dåliga läkköttet hos Watt får i sin tur symbolisera den judiska traumatik, som fortfarande finns kring den skadade höftsenan.

Centralgestalten Watt i romanen med samma namn kan också ses som "en förlorad son", som nu kommer hem för att söka sin fader mr Knott. Men här finns inga öppna armar som välkomnar. Det finns bara väntan och ett ivrigt sökande. Watt tillbringar mycket tid i bottenvåningen, som det står; han får nämligen inte gå upp till den övre våningen, där mr. Knott lever sitt mystiska liv. Då och då kan han visa sig i dörröppningen, men bara flyktigt, undanglidande.

Det mystiska huset framstår i all sin spektakulära atmosfär, som en byggnad fylld av hopp men framför allt: besvikelse. Här diskuteras ensamhet, gemenskap, drömmar och svek, teologiska frågor om den heliga nattvardens verkan och innebörd, om mr Knotts egensinniga handlingar, effekterna av en tillvaro styrd av Knotts magiska händer. Humor blandas med komik, lek och allvar, språkliga omskrivningar och inskrivningar, omtagningar, upprepningar.

I slutet av boken återkommer ett tal mellan "gubben" och "pojken": "Jag minns er när ni var en liten pojke", sa gubben, "jag var pojke själv".

Så återkommer pojkens "knäppta händer", som en påminnelse om författarens eget jag mitt i den skapande processen.

Det heter: "Han stannade och begrundade gräset, vid hans fötter. Detta daggstänkta gräs är inte ditt, sa han. Han knäppte händerna framför bröstet. Han lyfte dem mot skaparen, alla goda gåvors givare, den osynliga kraften bakom honom, tusenskönorna, och gräset. Tack, Chefen, sa han. Han stod stilla en stund. Han gick vidare."

Så går betjänten Watt vidare för att ersättas av någon annan i detta eviga hus, där vi människor, såsom Watt, lever och bygger förhoppningar, drömmar och förväntningar; som i en tidlös skapelse i en ändlig värld.

FÖRFATTARSKAPENS INRE OCH YTTRE DYNAMIK

– om Moberg och Delblanc

Sven Delblanc och Vilhelm Moberg lär ha blivit goda vänner på äldre dar. Jag läser om det i en relativt nyutkommen bok. Konkurrerande författare brukar annars inte vara goda vänner. De brukar vara fiender, som mer eller mindre vill konkurrera ut vandra på den litterära spelplanen.

Det gäller att hävda sig. Det gäller att se till att få de rätta kontakterna. Så kan ett författarskap byggas upp det vill säga på ren och skär egoism. Kanske är det även så att en författare vill stå i centrum såsom Moberg i de många rättsprocesserna på 50-talet. Det handlade mer om självhävdelse än självkänedom. Kompromissen blir en förbjuden utgång. Den kraftfulle och reslige måste stå emot övermakten. Klasssamhällets arrogans och korrupta system måste avslöjas. Moberg framstår som konsekvent republikan, antimonarkist, ateist och kyrkofientlig.

Det är den yttre bilden. Men är den sann? Den är visserligen stark. Bilden florerar i press och media. Den resliga småländska furan står pall i alla väder. Men bakom den högresta skog som Moberg så väl beskriver och representerar finns en annan bild. Och den är lika sann och verklig även om den går att avläsa i litterära verk. Det är här som nyanserna kommer fram.

Personer som mer eller mindre representerar författarens berättarjag. Ofta kan man föreställa sig att Oskar och Kristina är personer av kött och blod, lika verkliga i verkligheten som du och jag. Det är en synvilla. Det är ännu ett sätt på vilket författaren bedrar med sin effektfulla fiktion.

De uppbyggda personerna blir delar av författaren. Den innerliga religiöst lutherska Kristina bär på hela det gamla testamentet i sitt hjärta. Hon bär på ”överguden”, som vakar över hennes barnsängar, hennes små, till synes obetydliga skavsår av syndaiver. Hon är besatt av en styrande högre makt – en Gud som bevakar, straffar.

Kristina är en del av ett exodusfolk, som nu flyr den världsliga fattigdomen och bedrövelsen, och vill renas av det gudomliga högre. Hon lyssnar in i sina egna böner och hennes ord blir som en predikan, där det rätta och sanna måste genomströmma både tankar och gärningar. Hon längtar. Hon trasar sönder sina drömmar, men under ytan, långt där inne, finns en envis tro på en rättvist dömande Gud.

Kristina är en del av en gudomlig plan. Hon får inte svika den. Samtidigt har hon uppgiften att vägleda världens barn, Oskar (materialisten) och Ulrika från Västergöl (den fallna kvinnan). Dessa två ytterlighetspersoner blir Kristinas närmaste och förtrogna.

Moberg gör Kristina till en frälsargestalt, som vägrar att ge upp hoppet om ett nytt Eden, där Astrakanäpplena åter skall blomma, liksom de en gång gjorde utanför barndomens hus.

En gång utvandrade de plågade israeliterna från det mäktiga Egypten. Mose höjde staven och vattnet delade sig. Vägen låg öppen till det utkora delandet. Men öknen väntade. Så sprängde sig och Kristina väg över det stora vattnet till det okända.

Till sist får de skåda landet som flyter av honung och framtidens möjligheter. Fortfarande har Oskar och Kristina inte existerat i det verkliga livet. De finns på film. De finns i

böcker. De lever sitt eget liv. De är kanske som resliga författare: envisa in till döden. Oresonliga som i ett Drömspel, där kampen mellan himmel och jord blir uppenbar. De är mer än levande!

Delblanc' Samuel går inte under. Han går in i en bättre och riktigare värld. Det är den som bara mystiken kan tolka och beskriva. Liksom Kristina har Samuel burit allt och fått smaka lidandet på korsets väg – den väg som leder till salighetens boningar.

Vilhelm Moberg och Sven Delblanc vilar nu smärtsamt skönt i sina gestaltningar bortom jordisk vrede. De är som den mildaste doft från en blåklockas kronblad. Detta sagt oss vänner emellan.

MÄNNISKANS BÄSTA VÄN

– *litterära hundar*

Hundar får hålla till godo med smulor från den rike mannens bord. Det är till och med inskrivet i den heliga texten. Det är hunden, som ett hjälplöst ting i den alltmer familjära kontexten; ju mer hund, ju mer förtryckta djur och marginaliserade ting. Det är husdjurets roll att vara underkuvad, tämjd och foglig. Husets Herre tilldelas den absoluta makten. Bilden kan formas till ett feodalt härskarmönster, där hunden, djuret, är en sidoprodukt av en av människan behärskad värld.

Men hunden förblir en hund, även om den socialiseras och integreras. Förhållandet avslöjar även människans behov av makt, överblick och medvetet härskarbegär. Jaktens hund kan däremot vid vissa övningar upphöjas till en medhjälpare i dödens tjänst, då ett luntsinne kan brukas, vilket vida överstiger människans.

Husdjur eller inte? Hunden blir ändå en underkuvad hund. När varginstinkten har tämjts, bortom rädslans blodtörst, kan hunden accepteras. Då, när det urdjuriska, naturligt självständiga har tagits bort kan människa och hund beträda dunkel skog och mörka gläntor.

Förhållandet aktualiserar relationen mellan djur och människa. Det blir alltmer tydligt att de flesta författare inte ser bara

hunden som hotfull restsymbol, utan även som ett förtäckt redskap för egna rädslor.

Jag vill fråga mig om poeter i det verkliga livet levt med hundar? Har de tagit in den omedelbara och reservationslösa kärlek som en hund kan ge. Eller har de fördomsfulla poetiska bilderna skapats utifrån avstånd, hot och rädsla? Jag vill ge ytterligare några exempel.

Den negativa och nedsättande användningen av hunden finns till exempel i Gunnar Ekelöfs kända dikt om ensamheten:

*Jag tror på den ensamman,
på henne som vandrar ensam,
som inte hundlikt löper till sin vittring...*

Den "ekelöfska" tanken är att vissa människor har svårigheter med att vara en del av den lättleda och kanske djuriska flocken, kollektivet. Han ser inte hunden som en individ med en egen förmåga att med sina sinnen söka en sann stig genom livet. Den som ingår gruppen manipuleras, hunsas och förflackas. En hund, av vad ras det nu kan vara, kan i sig dock uppvisa en personlighet.

Den hundlika vittringen är en fysisk aktivitet från de hudkörtlar som hunden bär. Denna vittringsförmåga kan också förekomma hos människan om än i reducerad form.

Även Werner Aspenström har låst sig vid hundarna som riktiga monster, vilka genomkorsar universums konstellationer och den nära naturen på ett nästan barbariskt sätt.

Dikten från 1953 ställer många frågor och får formen en sorts poetisk enquete, där författarjaget genom undran vill inringa hundens identitet. "Dessa ylande hundar, vad är det de söker? reser ragg, kvider likt ett barn, snappar åt sig gnistret från en stjärna, deras törst kan inte stillas".

Läsaren kan stilla undra vad det är för ylande hundar som befolkar dikten. Är det en rädsla för den okända hund, som kommer namnlös, vild, varglik och hungrande? Det kan snarare vara en distanserad rädsla, brist på hundnärlighet och tvehågsna upplevelser av hund under barndomsåren. Eller det kan vara en rest från det gamla bondesamhället, där hundar bara hade berättigande på grund av den nytta djuret eventuellt kunde utföra på gården.

Hundfrågorna för Aspenström är många. I en efterskrift i samlingen Jordvagga-Himmelstak skriver han vid betraktandet av en dam i Högalidsparken: ”Man ser dagligen hur människor klappar in sin ensamhet i hundpälsar...” eller ”hur hon med fingrarna klöste in sin längtan i en strävårig tax”.

Liknande formuleringar vore en fröjd att få analyseras av en själavårdare eller psykoterapeut.

Varför ser Aspenström just detta? Är det de egna, inre hundarna, som symboliskt får på nöten? En ömsesidig kommunikation mellan djur och människa tycks vara skrinlagd.

Den grekiska diktaren Giorgos Seferis tar också i bruk de djuriska hundarna, när han vill beskriva athenaren Euripides sista stund. Den ensamme tragöden ”såg människornas ådror” och det utkastade gudanätet, som fångade oss likt vilda djur, för att till slut forma orden:

*Han var sträv, fåtaliga hans vänner,
Tiden gick och hundarna slet sönder honom.*

När Josef K., i Processens sista utdragna domslut, skall falla tar Franz Kafka hundsymboliken till hjälp. Det är en följdriktig symbolhandling, som påminner om logiken i gamla testamentet djursyn. När slutet nalkas på en ofrånkomlig dom, går tanken till hundens mörka roll. Människan K. övergår till en hunds skamliga slut, det vill säga avlivning.

I det kala stenbrottet, där kylan genomtränger varje nerv, mördas K. som ett slaktat lamm. "Golgatascenen" är mörk, biblisk.

De mörka herrarnas våldsmakt manifesteras utanför staden, på en avsides plats, där dödens ironiska ansikte blir tydligt belyst.

*Med bristande ögon kunde K. ännu se,
hur herrarna, nära intill hans ansikte
Lutade mot varandra med kind mot kind,
iakttog det oåterkalleliga avgörandet.
– Som en hund! sade han,
det var som om skammen skulle överleva honom.*

Hundar blir vägvisare in i dödens rike, fackelbärare i underjordens gångar. Till slut övervakar Anubis !

TEATERSCENENS MAGISKA RENING

– från Ingemar Johansson till Antigone

När Ingemar Johansson i det sommarfagra 27 juni 1959 sträcker ut en plötslig höger mot Floyd Pattersons käkparti, då rasslar gommen till och tänderna skallrar genom skallen och den mediala världen. Det är en fullträff mitt på hakans spets, där nervsignalerna med blixstens hastighet fortplanter sig upp mot hjärnans hippocampus och amygdala; bedövar cellerna för några sekunder. Det är då som världen håller andan, sekunderna i ringhörnorna tror inte sina ögon och strax ryter publiken till med full skrikvolym, för att få ur sig rädsla, fascination, förvåning, beundran.

Hur fångslade är vi människor inte för ett koncentrerat händelseförlopp, som kan iakttas, beundras och bevaras av fotoblixtar och media. Med ens ställs scenen i en blyxtbelysning, för att avspegla både ångest och glädje.

Så börjar en inre reningsprocess, som påminner om det grekiska katharsisfenomenet, dramat har nått sin perepeti och upplösning, där åskådaren förblir en del av förloppet.

Den idrottsliga ceremonin är över. Raden av personliga avtryck sprider sig som en löpeld över världen. Scenens tändande gnistor har övergått till mediala lågor och lägger sig som pyrande minnesbilder i själen.

Hur många, både intresserade och boxningsfientliga, kan inte i sina inre almanackor just tala om hur juninatten förflöt; hur man drev omkring på gator och torg för att hylla Sverige i världen, en världsmästare från den fyrkantiga scen som alltid kallas för ring.

Vi finns där vare sig vi vill eller inte. Händelser, mediabilder sätter sina spår, som den första foten på månen eller den i minnet förborgade konfirmationen. Den hände kanske en gång då den lutherska katekesen upptog plats på den inre hårddisken, som bär namnet minne.

Så mixar vi över till andra filer och mappar, fogar in i personliga domäner, som drivs med halvgamla batterier.

Golvets i den åldrande kyrkan blir en scen då konfirmanden med nervöst sinne tar sig igenom ett kyrkodrama om uppståndelsen och kvinnorna vid graven. I nytvättade kåpor rör sig de unga kropparna, som ljus i en tidig gryningstimma. Herren själv är inte där, utan bara vår förvåning, vår rädsla, vår oro. Eller blir det endast en ceremoni, som flyter förbi som en kortsiktig anteckning i almanackan?

Nej, få glömmen en bekräftelse av vuxenheten. Få glömmen en scenisk stund med föräldrar, släkt och vänner. Händelsen kring graven formar delaktighet. En nervös förälder, en beundrande mormor sätter hela empatin på spel, då hon följer med i det egna barnbarnets agerande. Som om det var början till en ny händelse, en liturgisk akt, där hon själv är medverkande – trots att hon sitter fast i kyrkbänkens magnetfält.

Den sceniska graven öppnar sig mot den inre upplevelsen och bygger ut ett nästan arketyiskt mönster, som visar in mot det kollektivt omedvetna. Riten, scenen, ringen, dramat i det unga livet; och den kristna påskens uppståndelsetanke visar ett drama, som också äger rum i det inre.

Den ständigt aktuella C G Jung skriver om det inre personliga dramat: den egna självbildens utveckling. Vågar jag

spela med i dramat utan mask eller förutfattad mening? Den sociala ”persona-masken” utåtriktad, komplicerad och ofta förstådd; Det inre själsliga ansiktet uppvisat, endast för mig själv, som om jag hade en egen scen i mitt eget hjärta, där mitt verkliga livsdrama tar form. Kanske är det där, som den verkliga boxningsringen finns uppriggad, där den inre matchen äger rum och där den personliga boxningsritualen förblir ocensurerad, naken, äkta.

Den fne grekkännaren Sture Linnér skriver i boken ”Mulåsnan på Akropolis” om den fascinerande, antika scen, som behärskade Aten under Perikles tid. En tid, som har förts in i vårt Västerländska medvetande, som en tid där den politiska och konstnärliga scenen gav så starka impulser att den fortfarande lever, som unika politiska och litterära förebilder. Atenarnas upphöjda lugn väl förankrat på Akropolisklippan, där det politiska livet symbiotiskt parades med det fulländade dramat. Tragedin, komedin, satiren och det poetiska ordet koncentrerades på Areopagen, som lysande scenisk marmor.

Under ständigt hot från det barbariska Sparta kunde teaterkonsten och det demokratiska livet fortgå. Under hot och medveten inre strävan kunde de ljusa kolonnerna resas mot blå himmel medan mulåsnorna stretade upp mot Akropolis. När åsnorna hade fullgjort det tunga arbetet fick ”de mest uthålliga” fritt gå omkring och beta. Men några hade inte tid för det, utan sprang tillbaka till arbetsvagnarna för att leda och hjälpa de nya mulåsnorna.

I arbetet återvänder vi ofta till det som är väsentligt. Vi söker oss gärna till Akropolis och den konstnärliga skönhet, som började där även om det är tragedin, smärtan, sorgen och vanmakten som möter. Som hos de stora tragödem: Aischylos, Sofokles, Euripides. I deras smärtsamma skådespel träder människan fram i sin nakna verklighet. Smärtsamt filteras tragedins grundelement genom Aristoteles definitioner: dramat

som ett konglomerat av fabel, karaktär, tal, tankar, musikens yttre och inre – allt blandas i medlidande och fruktan – en inre rening på den dramatiska scenen.

Det ”tragiska” för oss närmare sanningen. Sofokles, den grekiska tragedins konsekvente mästare, visar med Antigone på rätten att få begrava sin bror Polyneikes. Hon vill fullgöra en helig plikt men morbror kung Kreon förbjuder på grund av broderns tidigare handlingar.

Antigone lyder inte övermakten utan en inre längtan. Efter begravningen dömer Kreon henne att levande muras in i en gravkammare. Men innan dess har både son och hustru tagit sitt liv. Gudarnas vrede genomlyser dramat och människans öde focuseras över den tragiska scenen. Sofokles Antigone talar:

*obegråten, rov för grymma lagar,
jag går till min fängelsehåla, en nyöppnad grav
varken av gråtande begravningsfölje
ledsagad eller av bröllopsmusik
går jag de sista fjäten...
se, vilka som slå mig och hur, för att jag
har hållit det heliga heligt*

På detta sätt blir den grekiska teaterkonsten alltid närvarande. Banden knyter samman känsla och förnuft, närhet och avstånd, död och liv. Sådan är den teaterscen, som speglar det komplexa i varje människas liv.

Den sportsliga knockouten kan plötsligt betraktas och scenen en del av mig

KRISTINA FRÅN DUVEMÅLA

– *trädet som hemlängtan och uppfyllelse*

Träd har ofta en symbolisk tydning, ett träd kan vara bärare av en inre kraft; en meningsfull symbolfunktion, som kan rymma mytologiska innebörder. Det vet vi från grekisk såväl som biblisk och fornordisk mytologi.

I biblisk mening kan ett träds frukter leda till förförelse och lockelse, men det kan också leda fram till nödvändig omvårdnad och omsorg. Att vattna varje år är en troendes plikt, att vänta på blomning och frukt förebådar både mening och mål.

Barndom och träd sammanfogar växandets naturliga krafter. Därför planteras ofta ett träd till en ung människas ära, framgång och lycka. ”Lyckoträdet” blir då en påminnelse om barndom, lycka och frid.

För Vilhelm Mobergs Kristina är detta tydligt. Hon bär på sitt ungdomsträd inom sig. Hennes barndom har byggt bo i henne. Hon bär stam, grenar och blommor med sig till det Nya landet i väster. Även törnrosbuskens ”ensamhet” kan överbringas. Den behövde sällskap.

*Och där stod i kvällsljuset den unga astrakanapeln,
som hon själv hade planterat vid gaveln som sällskap
åt den ensamma törnrosbusken. Hon hade grävt*

omkring det lilla trädet varje höst. Astrakanapeln bar sina första äpplen den sista hösten hon var kvar hemma – stora, goda saftsvällande äpplen, klara och genomskinliga i skalet.

I kapitlet ”Astrakanäpplen blommar” visar författaren hur den mödosamma vägen till mognad och frukt även gäller träd från det Gamla landet. Klimat och jordmån måste anpassas och gynnsamma väderförhållanden måste till. Det är som med människor.

För Kristina blir astrakanträdet närvaro en själavårdande länk till hemlandet, till Ljuder och föräldrarna, som hon en gång för alltid lämnade bakom sig där vid trädgårdsgrinden. Hennes samvetsnöd och hemlängtan lindras då hon ser blomning, smakar på ett moget äpple och känner hemortens smak på läpparna. Det är som med den franske författaren Marcel Prousts ”madeleinekaka”. Den väcker liv i det förflutna och de inre planterade minnena räcker livet ut.

Om morgnarna plockade hon upp nerfallna äpplen; hon klyvde ett äpple mitt itu genom att krama det i handen. Hon räknade rummen inne i äpplets kärnhus: Det var alltid fem stycken rum i varje. Frukten doftade i näsborrarna som morgonens egen friska andedräkt. Hon bet i den och läpparna fuktades av daggen, som blötte det klara, genomskinliga skalet.

Så blir på ett sätt astrakanäppet hennes tro, liv och öde. Det återkommer i dödsögonblicket. Kristina känner intuitivt en doft av det förgångna. Hennes jordiska sinnen avtar, då de himmelska tar vid. Att gå tillbaka till barndomen i livets slutskede är en naturlig regression. Att på något sätt ”hitta hem” blir en nödvändig känsla av ro, stillhet och frid.

Kristina har under denna långa resa i sin själ varit på väg hem. Hon har ibland hejdat sig själv, men vid andra tillfällen har omständigheter hindrat henne från att leva ut sin hemlängtan.

Hon fick aldrig ro i det Nya landet, liksom författaren själv inte kunde förlika sig med den utveckling som skedde i det amerikanska samhället under 1950-talet.

Moberg fick heller ingen ro. Han längtade hem, liksom Kristina från Dufvemåla, under det att Karl Oskar alltmer kom att gräva ner sig i en önskad inre ”kartbild”.

*Hennes andetag förlängdes medan stämman sjönk
ner och blev än svagare:*

*– Jag känner igen’at. Våra astrakanäppel ä mogna.
Så kom det bara som ett sakta sus från andedräkten
ur hennes mun:*

– Äpplena är mogna hos oss. Jag ä hemma...

HABOS FÖRSTE UTVANDRARE TILL NORDAMERIKA

För drygt tvåhundra år sedan föddes Gustav Mellberg, eller Gustav Andersson, som han hette fram till den dag då han vid fjorton års ålder började skolan vid Jönköpings Högre Lärdomsskola.

Gustav var son till bonden i Anders Andersson och dennes hustru Maria Andersdotter. 1812, den 23 februari, då Gustav såg dagen ljus bodde föräldrarna på gården Gullskog i Habo socken, Skaraborgs län.

Gustavs mor Maria har en syster som heter Katarina; Hon är gift och har bott under sin uppväxt i Långhult. Hon är samtidigt en släkting till mig och ingår i femte generationen av Långhults-grenen. (I antavlan över Sjogarpssläkten).

Men det var på gården Bränninge, som Gustav Mellberg växte upp, efter det att föräldrarna flyttat till Gästgivaregården 1821. Det skall också tilläggas att Bränninge gård också var i släktens ägo.

Bränninge By bestod vid denna tid av ett sjuttiotal personer, omfattande bland annat Mellangården, Östergården och Mölekullen.

Gustav studerade i Jönköping under fem år bland annat

hebreiska, grekiska och latin. På försommaren 1831 var det dags för examen med högtidligt tal av skolans beskyddare – biskop Esaias Tegnér.

Ett svårt slag blir när fadern dör vid endas 37 års ålder. Mamma Maria får ta hand om både barn, gästgiveri och jordbruk. Ändå fortsätter Gustav att studera vid Skara Gymnasium under fyra år.

1835 blir han antagen för studier vid Kongliga Akademien i Lund.

Han avlade studentexamen 1838. Gustavs studiemål vid denna tid var att bli präst. Efter de fyra studieåren i Lund tog Gustav tjänst som lärare vid Gevärskategoriets skola i Huskvarna. Det blev bara under ett år ty studierna fortsatte 1840 vid Uppsala universitet. Studierna finansierar han genom att sälja en del av sitt farsarv.

I Uppsala är han studiekamrat med Gunnar Wennerberg, Gluntarnas fader och träffar Gustav Unonius, som senare kommer att påverka Gustav att välja alternativ – Amerika. Gustav avlägger en fil. kand., flyttar till Stockholm. Han har tjänst som lärare fram till sommaren 1843.

Nu börjar han ta intryck av vad Unonius skriver i sina brev hem till Sverige. Han har nämligen utvandrat och bott i Nordamerika under några år.

Gustav, tillsammans med sina närmaste kamrater, Thure Kumlin, Christina och Sofia Wallberg, beslutar att resa till Amerika. Man lånar upp kapital, köper biljett 180 Rd per per son på fartyget Svea, som från Göteborg skall göra en första tur över Atlanten.

I de sista dagarna i Maj 1843 reser sällskapet sträckan Stockholm-Göteborg med hjulångaren Daniel Thunberg. I sin dagbok beskriver Gustav den vackra och behagliga resan genom Göta kanal. Den 6 juni tar de in på Bloms hotell på Södra Strandgatan. Efter en veckas väntan var det dags för

avfärd från Masthuggskajen den 14 juli. Svea var lastad med 62 passagerare, gjutjärn och 1000 blodiglar.

Det skulle ta hela två månader innan passagerarna åter såg land. Enligt dagboksanteckningar tog färskvattnet slut, mycket stiltje, vilket förlängde resan avsevärt.

Den 16 augusti 1843 kunde Kapten Nissen styra in i New York. Under resans gång hade en grupp bildats, som tänkte följas åt väster ut till trakten av Koshkonongsjön i södra Wisconsin. Bakom förslaget låg säkert Unonius, som slagit sig ner i området.

Färden gick uppför Hudson floden, tåg till Buffalo och båt över de Stora Sjöarna till staden Milwaukee. Gustav valde sina första 40 acres vid byn Winnebago White Crow, öster om Busseyville, Summer Township i Jefferson County. Senare köpte han till ytterligare 80 acres.

Den 7 juni gifter sig Gustav med Juliette Devoe – inte överraskande förrättar pastor Gustav Unonius vigseln. De fick fyra barn varav ett dog ungt. Man anar mycket hårt kroppsligt arbete och stora umbärande för att livet skall blir uthärdligt.

Byn växer till och allt mer och mer organiserat. Farmen börjar löna sig eftersom Gustav odlar mycket tobak. Han får även tillfället att praktisera sin teologiska utbildning genom att förrätta dop, vigslar och jordfästningar. Vidare deltog han i det kommunala arbetet.

1858 bildades Summer Township och han blev dess förste Town clerk. Efter ett uppehåll återvaldes han till tjänsten 1875 och kom att inneha den i 25 år. Han var sekreterare i skol-distriktet och enrolling officer under inbördeskriget.

Livet präglades dock av mycket hårt arbete och ömsesidig hjälpsamhet. Men dagböckerna vittnar även om glädje, samhörighet, sammankomster, uppläsningar och gudstjänster.

Under årens gång kom han mer och mer ägna sig åt kommunala sysslor genom att upprätta handlingar, skriva brev, sköta

dödsbon och föra räkenskaper. Han lär ha talat och skrivit sju olika språk.

1891 flyttar Gustav, Juliette och dottern Gustavia in till Fort Atkinson, där de köper hus vid Adams Street. Här slutar han sina dagar den 19 december 1892 – 80 år gammal. Hustrun Juliette levde i ytterligare tolv år. Dog den 12 januari 1905. Gravstenen med deras namn finns på Busseyville kyrkogård.

Ett äventyrligt, spännande och händelserikt liv är över. Det började på gården Gullskog, Habo socken, för att fortsätta över Bränninge, Jönköping, Skara, Lund, Uppsala, Huskvarna, Stockholm, Göteborg och New York till Wisconsins jungfruliga marker.

Nekrologen i Jefferson Country Union slutar: "***Too much cannot be said in his favor as a friend and neighbor!***"

Dikter

VIDABLICK

Den ljumma kvällens bris
under ungtallars sköra kronor.

Sommaren är nära.

Vätterns spegelblanka yta
vid Vidablicks branta strand
med äng och nyrikt gräs,
en mötesplats för det unga liv,
som ställer cyklar vid vatten,
och låter sand sakta sila genom sandaler.

Det är en lördagskväll.

Stålkammen genombryter hår
och lägger trendig frisy,
som doftar ungdom och utslagna löv.

Det är lördag, lekarnas afton.
Vid sommarhuset på Vidablick
vimlar ljusa klänningar omkring;
flickor med röda hårbånd
och förtrollande lockar, pulsslag,

Det inre slår under hud och sjunger med
ringlekens förföriska visa.

Luften är fylld av trosviss dans.
Dragspelets toner sköljer som lent vatten
genom tunn skymningen.

Och vågorna, varsamt trevande,
mot den svala strandens sand.

Vi lägger våra unga kärleksdrömmar
i en vit påse, som godis;
eller är det bländande, nyspunnen silke
som invaderar en strand, där jungfrur dansar.

Svettdroppar faller, händer möter händer.
Ringens lek, sluts och öppnas,
bryts upp och virvlar, arm i arm, fot vid fot.

Ögonblickets beröring.

En hand, öppen mot det spännande livet,
men också slutet i osäkert, tvekande grepp.

Mörkret, det ljumma, faller mot midnatt
och visorna tonar bort över vågens trötthet.

Vi leder varandra hem,
upp mot kiosken och vägen.

Vi går tysta, som om kvällen redan hade sagt sitt.

Unga händer förs osynligt samman,
som nattens mjuka sand och vågens inre ljus.

VID TOLV ÅRS ÅLDER I NYHEM

Under det tidiga femtioalet
drev pingstväckelsens vågor
in över mitt unga, spröda liv.

Jag togs med till den andliga hemligheten,
vid Stråkens långa strand,
då morfars P 60 rullade
upp mot Nyhem en varm junimorgon.

Det var söndag och Lewi Pethrus ande
låg redan och tryckte i det slitna baksätet.
De vuxnas förväntansfulla tankar
såg fram mot ett välsignat väckelsemöte
under den vita tältdukens försommarhetta.

Den helige Andes eld
lyste med intensiv låga
ur det varma avgasröret.

Himlens anade ljus brusade, magnetiskt.

Och jag fanns där,
som en liten del i det stora himmelska mötet;
ett andens barn,
som med förundrans ögon
placerats på den himmelska vagnen.

Nyhem, Pingströrelsens Mecka,
där stortältets jordiska väv
var spänt över grova pålar,
över de redan utvalda
vars själar skulle renas, förångas.

Inne i den stora, vita tältsalen
steg böneropen ur inåtvända ansikten.
Deras kroppar med sträckta händer;
som sökte de sig uppåt, stegrande, famlande;
som om de såg Frälsaren
komma flygande mot dem
in över insjöns spegelblanka vatten.

Det var vid den tiden
då jag lämnades med Rexcykeln
vid den lilla, röda skolan,
där vi skulle sova på tunna halmmadrasser
och i omfamnande sovsäckar, gröna.

Inte visste jag vad det handlade om.
Men någonstans anade jag
att jag blivit indragen i en halsbrytande manöver
med trons vapen, märkligt nära.

Nu eller aldrig skulle frälsningens klot
komma rullande över jordiska slätter
och bränna obotliga syndare,
som med begärligt mod drack sprit ur stora flaskor
och dansade sig berusade i skymningen.

Någonstans skulle Han komma,
som en tjuv om natten
för att ta hem de sina;
och för att förgöra mina idrottskamrater,
som spelade spännande fotbollsmatcher
under ljus, söndagsförmiddag,
och roade sig med biofilm i Folket Hus
under söndagens sena kväll.

Här fanns jag,
som ett stoftkorn,
virvlande in i Pingströrelsens ungdomsvecka;
som ett okunnigt, ofrälst lamm.

Och tvingades att lyssna till en ordrik bibelundervisning,
som högljutt och extatiskt bedrevs
i alltför varma, obekväma skogsgläntor.

Vad upplevde jag?
Varför just detta?
Hur kunde jag vara här?

Det tog emot.

Och någonstans i mitt inre stannade pulsen
för att vänta in ett sårat självförtroende,
för att kunna se inåt, se en flyktväg,
för att söka finna en inre öppning
under det religiösa tältets obegripliga spännvidd.

Dörrarna tycktes stängda.
Ingen frågade. Ingen undrade.
Ingen såg den som var utanför.

Hastigt trampade jag genom skogen på min Rexcykel
medan sommarlammet rev upp
en torr doft av barr.

De upphettade bönemötena stötte bort min kropp,
som tveksamt och skyggt
smög mellan tallar och under granskog.
Min snabba cykel blev en räddning, en tillflykt.
Den gav mig mod och rörelse,
en sorts flykt och yttre frihet.
Inte kunde jag kasta mig ner
och frälsas av heliga rop denna förmiddag,
då jag längtade efter fotbollsspel
och en häftigt, virvlande jazzlåt.
Inte fanns här någon vila för en ung själ.
Eller en befriande nåd
som kunde svalka lingonrisets tidiga blommor
eller låta ljusets sköra tallar
mogna under varm himmel.

Det ungdomliga lägret rann ut i den bibliska sanden
då det dyrkade bibelordet brände hål
på enfaldiga väckelsepredikanter läppar.

Jag såg det på avstånd.
Såg likformighetens ande
slå svarta klor i uppgivna kroppar,
vända mot ”den inre tältdukens avsågade pelare”.

Och jag bevarade allt i mitt inre.
Samlade utanförskapets oro i korgar av tung vrede.
Och de var fler än tolv,
kanske oräkneliga,
som ett radband av tummade besvikelser.

För hur är det att inte bli sedd?
För hur är det att bli förstådd?

Frågorna, ännu inte definierade i klart ljus,
ännu inte formulerade i ord.
Ändå klart synliga i ungt sinne.

Det fanns en telefonkiosk vid entrén.
Jag nötte sönder den svarta luren under veckans dagar.
Jag jagade upp grannen för hemma fanns inte telefon.

När jag tålmodigt bad om hjälp
med omskrivningens falska röst
var förståelsen lindad i himmelsk välvilja.

Och andens pingstvind svepte förbi,
som om jag inte fanns,
ty det bereddades ingen plats
i det självupptagna jordiska tältlägret.

SPRINGORNA MOT LJUSET.

I.

Hösten når in i oktober
lägger löv vid en åldrande grav;
plötslig upplöst hetta
där tankarna vänder.

Det tar tid att läkas,
tid att ta till sig smärta;
saknad av liv är en stor förlust.

Löv mognar i sol –
släpper morgonens ångest
med frostvita händer.

Det är ändå inte för sent
att söka en mening?

Men dagens timmar har sovet alldeles för länge.
Dödens kropp blev helt ny,
den hade inte ens kallnat.

Jag försökte nå fram
men handen tvekade,
som om den redan greppat dödens fingrar.

Kroppen inåtvänd, sluten
med halvöppen frostmun
i kylans lätta sjukhusblekning.

Stilla, kvarvarande ljus i rummet.

Snart går jag ut
för att inte återvända.

II.

Den smarta döden ser genom nyckelhålet.

Dörrar stängs
och de steg som blir över
sopas upp, samlas,
för att frysa samman
vid den smala stigens obevekliga slut.

Väntan eller uppfyllelse?

Så nära springorna mot ljuset.

DAGAR I FINLAND

Varma dagar i maj
sprängde trädens grönska,
stammar, brusande sav
sträckte sig över landet.

Kvällar svepte skymningsljuset
över en skärgårds lustfyllda öar.
Någon sov med inåtvända drömmar
nära svalkande is.

När tiden osynligt steg upp ur viken.
gled stora öar oförmärkt fram över glömskans rike.
Och när staden öppnade sina dörrar
hade morgonen för länge sedan
lagt tydligt ljus över under Mannerheims panna.

Det poetiska landet "som är".
Karelen nära.
Ediths tummade vaxdukshäfte,
uppslaget, blänkande, nydoftande.

Katedralens himmelska takhöjd
lyfte de hemliga orden,
mot det obeskrivliga, utsagda;

Och när Silverfärjan lättar mot insjöns vatten
bär vågor över inre djup.
Våra kroppar begränsade,
som kvarglömda bastubryggor
under täckande höstdimmor.

Kråkfågeln vinge skär vattenytan
i djärv dykning; plötslig tystnad.
Övrraskningen: ett naturligt byte.

I Tampere med krig och fred.
Motståndets virke i de fria trädens.
Smärtan, ett historiskt ljus.

Sibelius' metalliska pipor, bedövande nära.

Det är som i Finland.
Som dagar under en lång resa.
Ikoner, som dämpar våra rösters ljus.

Andaktsfulla viskningar tilltar
då pianospelaren intar scenen.

OM KRIGET I IRAK

Under datorskärmens flimmerljus förändras tiden.
Det anfallande morgonljuset
matas in i högpresterande computerization.
De möjliga strategierna markeras
med inkapslad precision under tankens
destruktiva, instrumentella, våldsprofiler.
Det stigande ljuset från Österlandet
kommer att färjas rött, som den hetaste vallmo.
Dagen kan börja brinna,
horisontens glödande aska
bäras under de vises svarta mantlar.

Landet jag bor i – Sverige,
blir en allt svalare plats,
där kraften från en mördad statsminister
alltmer tunnas ut över byråkratiska fönster;
brännande kallt över vida norrländska bråddjup.
De döda är fortfarande siffror,
utan hustrur, barn eller husdjur.
De frånvarande hundarna skäller
mot kvällens mörker en sång
under öknens ekande skall.

Här dör ingen utan att tårar faller,
även en sjuskriven kan få medlidande.
I landet Sverige baxar vi över våra tankar och känslor
till FN-skrapans alltmer stigande samvetsnöd.
I meditationsrummet kan ingen få grepp om tiden, världen.
Inte ens Dag Hammarskiölds Vägmarken utgör en riktning.
Under 16- och 1700-talen fanns inga självmordsbombare,
bara en ortodoxi, som sved av förluster.

Solen stiger inte mot middag.
Den har gjort halt i summerernas land.
Endast skuggor från utvalda zikkurater ger svalka.
Vid Eufrat och Tigris slås kilskriften sönder
av Västerlandets tomahawkmissiler.
Gilgamescheposets glimrande början
förmörkas av svart sol.

Abrahams säd: söner av Hagar och Ketur,
flyr genom Bagdads gator.
Sotflagorna på fotot av president Georg W. Bush
blir allt mörkare.
Fler döda, fler omgrupperingar, fler ursäkter,
tills allt brister, obarmhärtligt,
i den natt som slutligen
ändrar ljus och tid.

Till Göran Sonnevi, Om kriget i Vietnam, BLM 1965:4

DÖDEN I GDANSK

Livet har också ett slut, det ofrånkomliga.

En hand, kall av dödens närhet, lägger sig stilla över ett hopp, som långsamt svalnar av vid den vita sängens fäste.

Det är tid för en tankes förmåga att klä kroppen i drömmens färger, måla livets ytor i vårens dräkt – i grönt sjungande klanger, som sprider sig ut i Gdynias parker.

Vildvuxna oaser fritt sjungande röster, som i en sång om tystnadens inåtvända sorg över marken.

Hur nära kommer vi varandra denna dag, då livet har övergått till en maskin med roterande, tyst lunga?

Nära är du den medvetna klockans tid, men samtidigt mer och mer frånvarande med otydliga visare.

Ögonens pupiller driver sorgligt sakta fram och åter, som i en fastkedjad smärta.

Under ytan en oregerlig sorg,
som sveper in seendets ögonvrår i sköra askar av glas.

Huvudets svala värme strömmar in i min hand.

Jag står förlamad, fångad i ett avancerat pulserande mörker.
Det är en stund, som klamrar sig fast vid själens övergivna strand, vid skuggan från det mörka havet.

Här andas tystnad.

Ett inre, löftesrikt hopp och en ofrånkomlig förtvivlan rör sig samtidigt genom timmar och minuter.

Jag undersöker livets hållbarhet i ett landskap, som rymmer det sköra, ovissa och ogripbara. Det är som att försöka fånga en tråds hållbara närvaro. Den som binder livet vid döden.

Vetenskapligt mekaniska siffror tickar fram och tillbaka; följer den inre kursen i kroppens organ: kurvor ritas under sval hud. Displayens rörliga linjer blir tydliga budbärare i sin skymning.

Är det du eller jag som lever?

Nu när vi går in i en kamp, där vi båda kommer att förlora?

Är Guds tid vår vän eller fiende?

Eller är vår närvarons smärta och sorg ett osynligt möte med det oundvikliga ödets ojämna kamp.

Respiratorn arbetar i den tysta saknadens stumma beroende.

Jag lämnar rummet.

Kan våra levande jag förkortas eller förlängas?

Eller står vi båda på den dunkla perrongen, där avsked kan förvandlas till ett naturligt möte, där slut och början upphäver varandra.

FRANZ KAFKA

Vid dödens gräns finns inget syre.
Hundar flämtar, avstannande.

Det är dags att förvandlas, gå
över i skalbaggens dräkt
för att ensam inse
att hud förändras;
rodnar in i morgonljuset,
för att till sist
sugas in i alltets öga;

En klar blick, fördold,
utan att ens kunna se
hur processen fortgår.

En darrande, nära sträng
på universums känsliga luta.

FOTBOLLSBÖN

Herre,
du som skapade jorden
och gav den dess form,
du som gav solen
dess energi av ljus
och månens öga,
som en lycka om natten.

Du gav oss också
läderkulans skönhet;
det lekande sinnet
som kan tackla
fotbollens spänstiga rundning.

Inte nog med vristens spänst,
huvudet som möter bollen i luften
och jublet som stiger
ur nätmaskornas sus:
du gav oss glädjen
att leka som kamrater på gräset.

Ett levande gräs
som alltid växer under snabbfotad spelare,
som med vindsnabba ben
skjuter fram mot målet.
Eller den plötsliga dragningen
i sidled,
som ger passingsöppning
mot fri ytter.

Herre,
vi tackar dig
för din skapelse,
som i all sin mångfald
aldrig står offside,
utan gör oss fria,
då kampen och leken
för oss närmare barnet
och det pulserande livet.

Låt oss därför
värdesätta kamratskap
och berömma den som sällan lyckas;
tala väl om förloraren
och använd språket
med ljusa förtecken.

Vi tackar
för fotbollens gåva,
liksom för jordens och solens.
för kroppens vibrerande muskler,
för lekfullt sinne;
och möjligheten att finnas till
på grönt, lekande ytor

– här på jorden!

VID HABO KYRKA

– *minne av en skolträff*

Vi söker oss upp till kyrkan,
till ett möte med det som varit.
Nuets omedelbara ögonblick studsar till.
Låter var och en ana,
att tid och minne är som sköra dofter
eller blå, intensiva klockor,
som pendlar mellan känsla och tanke.

Händer möts
och blickar söker mot avlägsna minnen,
medan våra tankar flyger
över ett hav av inre bilder;
som vita fåglar över ljusa svall.

När vi stiger in i klassfotografiets
allvarsamt uppställda blick,
framför en veranda av glas,
speglas våra barnaansikten
i efterkrigstidens motljus.

Nu hörs Elin och Gilbert.
De står framför en öppnad klassrumsdörr,
fullt redo att börja lektion
med veckans psalmverser,
som klingar i våra bröst
med stänk av ord och ängslig möda.

Vi går in i en sal.
På led söker vi upp våra bänkar,
personligt synliga, nära;
som ordnade minnen i prydliga rader

Nu sitter vi på tystnadens svartvita yta.

Vindens år går däröver och allt finns till;
som en lysande klar höst,
viskande om tidlös tid och bildens minne.

Under kyrkans dunkla valv,
i skydd under träkatedralens bilder;
blänker ett inre rum,
som omsluter, påminner och berättar,
med varsamma ord
om vårt möte, vår tid, våra jag.

BEGRAVNINGEN

Fjärilens ljusa vinge
bär mot det nya, ovissa.

Den kommer plötsligt,
som ett gudomligt andetag:

fladdrar till över kistdekorationen.

Som om de tunna vingarna
rör sig mot evigheten,
en ljus rörelse,
ordlös, som stillhet och saknad.

Våra rosor lyser till avsked.
De finner sin plats,
både över och under.

Tidlösheten omsluter de mörkt klädda.

Någon väver tyst en sång,
om ett långt, innehållsrikt liv,
där händer binder samman
dagens ljus och nattens osynliga trådar.

Vävstolens dova dunk
låter sig inte tystas.
Den sjunger med varp och skyttel,
som om tyngden inte fanns.

Liksom fjärilens ljusa vinge.

Lönneberga kyrka 19 augusti 2011

Dikter från Mallorca

SOLEN VÄRMER SJÄLENS TRASOR

Solen värmer själens trasor.

De vänder sig om i inre kyla,
för att återfå en andning:
näring av tång och aska.

Sol bländar avsiktligt snett.

Havet lägger ändå stranden tillrätta
med gyllenbruna trådar,
helt nära de ådror som kan anas
under svala natters sårade hud.

Ovissheten är nära.

Framtiden, en naiv spegling;
som obefläckad tro.
Eller som i James Joyce i möte
med sitt tårögda Dublin.

De svarta såren lever sitt eget liv.

Solen värmer själens trasor.

ATT SKRIVA SIG IN

att skriva sig in i susningens svala hav,
denna rörelse utan krav,
stilla sol eller glidande vind.

Ändå:

Sårbara trädkronor i vind,
grönt liv, som vibrerar i smärta,
heta ögonblick,
som smärtans sorg och våndans eftersmak.

Hur svåra är inre de dagar
som låter nätterna överta vågens svalka
när stränder befolkas som drömska skogar;
där fåglar sjunger från främmande hav och länder.

De åldrande trädens kronor
rör vid strandens svala tunga,
en stigande rörelse som sjunger sin sång
över glidande vind och stilla sol.

OLIVTRÄDEN

Olivträdetets stam:
vresigt vriden vind
under år av förväntan.

Centrerad godhet
mitt under solens tak.
Förundras över bladen,
deras öron väntar mot
dåtidens bortglömda röster.
Barkens brutala fåror,
plöjda vid tider
då mörkret planar ut över tid.

Frågorna finns där,
gömda i gryningens upplysta närvaro.
Svaren har ännu inte förtydligats
ty gudarna vilar sig
under trädens skugga,
för att inom en snar framtid
avslöja trädets hemlighet.

Olivträdetets stam
brutalt böljande bark
under liv av förväntan.

ÖN

Ön vänder ännu kroppen
efter vindens riktning.

Berget sluter sig samman
för att hålla jorden stilla.

De röda fälten flammar
med hållfast låga.

Det är dags för vinet
att stiga upp på morgonen,
för att tvätta sina händer
och skölja druvorna
mellan svagt uppvärmda fingrar.

Hamnar har ännu tid för flytande baracker:
kryssningsfartyg släpper insekter
vid varje in- och utlopp.

Några svävar oskyldigt
över stadens gator och torg,
vemodigt leende, som turister
knappt skönjbara i morgondiset.

*Four poems
from The Holy land*

THE LAND THAT IS

A calling God
from the secret room of the desert cliff.
A voice
interpretable, vulnerable;
like the silence
from the mouth of affliction.

Words as stones
or bread
like the fruits of life.
Or like the river of Jordan
quiet-
frail like a dream
of peace.

The call of the desert cliff,
from the land
that carries milk and honey,
during the heat of the day
and the chill of the night,
between the chaos of rain
and the cracks of drought.

Like the poles of life.
A voice
of words and pain.

Translated by Rolli Fölsch

THE STONES OF THE WEST BANK

Stones darken.
The sun gets weaker.
We are deprived of our dreams
and see faces
emptied in trust.

Homeless families,
pressed against red soil.
The blasted house,
and the canvas outside,
that blinds rage.

Rifle bullets have pierced
our legs
and invisible hearts.
The silence of peace
puts the gloaming
under the frail tension of the skin.

Some wonder
how stones can speak?
Others – how the blasted soil of the fields
will carry light?

Translated by Rolli Fölsch

WHERE BOUNDARIES ARE FIXED

We cannot live
where boundaries are fixed.

We are not allowed to die
where hate flourishes.

Because fear
has to lose its power
and life has to conquer
its inward strength.

The unbounded
must be given time to live,
love
to gain light in order to see

Someone
has to lift
the newborn baby
with warm hands!

Translated by Rolli Fölsch

IN THE EYE OF CONFLICT

When the darkness hits
the vehicles of the soldiers break
a hot silence;
headlights cut
through the gravel of the desert

Provocations.
Occupations.
The face of the outrage
drawn
in the vulnerable light
of a dusk that is hard to interpret.

We stand like strangers
on the dark wounds of the West Bank,
for a moment involved
in the field of affliction.

Like a spectator
in the eye of conflict

Translated by Rolli Fölsch

Four poems from England

THE STONES OF EASTBOURNE

The beach's oval creels
Gather up the daylight.
The will of the beach burns.
Dazzled,
As the futility light of unease
Treads water of time in still stalls.
Tethered to the continent's clasp,
The waves of water return,
And we reach out our hands
Towards the moon's good will,
While all is well,
And the fingers of our forebodings
Embrace warm stones,
Like warmed birds in flight
Out of the heart of the sun.
Stones are transformed
And ungainly prophecies
Live on,
As otherworldly dreams,
Unattainable
Under the constellation's
Expanding suns.

Translated by Rolli Fölsch

BRIGHTON PIER

The pier reaches out its arm towards the sea
And embraces the waves
Back and forth.
Canoes struggle
Against the impossible.
Boards vanish in the deep.
We set out our buoys
To secure time and the warning
That comes silently at twilight
When wrath rushes at entrenched camps.
The machines of time numb the air.
The commercial screech
Twists laughter against high roofs,
While the Channel winds
Sweep landward.
The smell of fried fish
And white bread
Comes to us out of small shops.
We walk on
And the wind leaves
Our sensitive ears.

Translated by Rolli Fölsch

GULLS OVER THE CHANNEL

The conservative gulls
Are holding a conference after black nights.
Someone has changed the compass.
Someone is directing the winds
Over the Channel.
Widows of lost soldiers
Lay flowers on the waves.
Cigar-smell on radio speech
And the comforting voice.
So many lives given
So many dead taken.
Well-fortified, the dead hold a conference
In deep-anchored bunkers.
One is sitting with knotted hands,
As the continent draws ever closer.
What currency will pay for our lives now
Our restlessness drifts like defeated battleships,
And the forgotten voices
Invade the Cliffs of Dover.
Soon a tunnel will not be enough
To prevent a tender caress
Or postpone the kiss of the continent.

Political deliberations row their rowing-boats
Towards the devastated land,
Soon history will
Hang the historical documents in the wind.

Translated by Rolli Fölsch

THE DAUGHTERS OF THE BEACH

The daughters of the beach
Turn sad eyes
Towards the mirror of the sea.
Lips in the light of morning
Scarcely visible
To the eyes of a stranger.
They still wait to be embraced
By fog or storm,
The light, seductive breeze
Or the mirror-glitter
Which bounces over the mirror-sheet waves.
The daughters of the beach,
Arisen,
Like a string of pearls, reflecting light
Between day and night.
The pale wisps of morning
Which float landward
Dried by the wind.
The daughters of the beach,
A legend of light and stones.

Translated by Rolli Fölsch

